

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi:
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi

Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme Çalışması

Prof. Dr. Canan Koca

CEİD YAYINLARI: 11

Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması

ISBN: 978-605-69015-0-8

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

CEİD ADRES

Cinnah Caddesi, No:75/7 Çankaya, 06690

Ankara, Türkiye

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizleme.org

1. Basım:

Aralık 2018

Kapak/İç Tasarım/Baskı: Elma Teknik Basım Matbaacılık Tic. Ltd. şti.

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi

1516/1 Sokak No:35

Yenimahalle/Ankara

Tel: 0 312 229 92 65

Düzeltili: Nika Yayınevi

"Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği ve T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı'nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir."

PROF. DR. CANAN KOCA, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümünde öğretim üyesidir. Aynı zamanda, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM) Yönetim Kurulu üyesidir. Eski uzun mesafe koşucusu olan Canan Koca, kadınların spora katılımı ve spor alanında toplumsal cinsiyet konularında bilimsel projeler yürütmüş, ulusal ve uluslararası yayınevleri tarafından basılan dergilerde makaleler, kitap/kitap bölümleri yazmıştır. 2016 yılında Brezilya-Juiz da Fora Üniversitesi tarafından yayınlanan Inspiring Women in Asian Countries isimli İngilizce kitabın, Spor Yayınevi tarafından yayınlanan Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri isimli Türkçe kitabın editörlüğünü yapmıştır.

TEŞEKKÜR

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Geliştirilmesi Projesine spor alanını dahil ettikleri için Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’ne; bilgi ve deneyimleri ışığında sundukları rehberlik için Prof. Dr. Yıldız Ecevit ve Doç. Dr. Ayça Kurtoğlu’na; projenin genel yapısının ve içeriğinin kurgulanması aşamasında yapmış olduğu özenli çalışması sebebiyle Dr. Pınar Öztürk’e; Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ile ilgili verilere erişimde ve analizde yardımcı olan Emrah Serdar’a, Spor Genel Müdürlüğü’ne ait sayısal verilere erişimde ve spor politika belgelerinin taranmasına katkıda bulunan Gülay Özen’e; uluslararası politika belgelerinin Türkçeye çevrilmesine yardımcı olan arkadaşlarıma; ortak anlayış toplantısına katılarak değerli görüşlerini paylaşan spor uzmanlarına çok teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Elinizdeki rapor *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi* kapsamında hazırlanan bir dizi tematik haritalama ve toplumsal cinsiyet eşitliğini (TCE) izleme göstergeleri geliştirme çalışmalarının sonucudur. Söz konusu proje 2013-2017 tarihleri arasında, çok sayıda kişi ve kurum ile yapılan yoğun toplantılar ve görüş alış verişleri ile şekillendi. Bu görüşmelerde üzerinde birleşilen ortak görüş, TCE politikalarının Türkiye’de geldiği noktada bağımsız izleme ve değerlendirme mekanizmalarını geliştirmenin gerekliliği oldu. TCE’yi hayata geçirmeye yönelik bugüne kadar geliştirilmiş ulusal mevzuat ve eylem planları uygulamasının yerindeliğini ve etkinliğini ölçme ve değerlendirmeyi gerçekleştirecek bağımsız bir izleme mekanizmasının kurulması bu gereksinmeye karşılık geliyordu. TCE’yi gerçekleştirmeye ilişkin uygulamaların siyasi ve ideolojik polemiklerden uzak, bilimsel ve teknik gereklere uygun ve sistematik olarak izlenebilmesini kolaylaştıracak araçların geliştirilmesi gerekiyordu. Bu izleme çalışmalarının uluslararası normlarla uyumlu ve sürdürülebilir olması için önceden izleme göstergelerinin geliştirilmesini; bu göstergelerin haritalama ve periyodik raporlama yoluyla değerlendirmesini sağlama amacı, bu projenin yol haritası oldu. Bu çabaların sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gerekli olan kurumsallaşmanın başlangıç adımlarının atılması da bu projenin amaçları içinde yer aldı.

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi, kendi faaliyet alanını tanımlarken toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme yaklaşımını benimsedi. Proje, temel olarak, TCE için geliştirilmiş uluslararası norm ve standartların Türkiye’deki mevzuat, uygulama ve izleme politikalarına içerilmesini desteklemeyi; TCE ile ilgili sorun alanlarını haritalama çalışmaları ile raporlamayı; bu alanlara özgü izleme göstergeleri geliştirerek bağımsız, bilimsel ve ana-akımlaştırılmış bir izleme stratejisinin Türkiye’de kurumsallaşmasına katkıda bulunmayı; TCE’yi izleme alanında kamu-sivil işbirliğini ve bilimsel izleme kapasitesini geliştirmeyi hedefledi.

Proje Mart 2017 tarihinde uygulanmaya başlandı ve 24 aylık bir sürede tamamlanması planlandı. AB tarafından finanse edilen projenin yararlanıcı kurumu Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi ve uygulayıcı kurumu Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’dir. Projenin hedef grubunu cinsiyet odaklı sivil toplum örgütleri, hak temelli izleme yapan diğer sivil örgütler, ilgili diğer kamu kurumları, valilikler ve büyük şehir belediyeleri ve eşitlik birimi olan ilçe belediyeleri oluşturdu. Proje paydaşları ise Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Kamu Denetçiliği Kurumu’dur (KDK).

Projenin amacı doğrultusunda seçilen on tematik alanda (kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele, siyasal kararlara katılımı; eğitime, istihdama, din, spor, sağlık ve kentsel haklar/hizmetlere erişimde; medyada cinsiyetçilikle ve kadın/insan ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği) **haritalama raporları** ve **izleme göstergeleri** hazırlandı. Bunun yanı sıra, projenin çıktılarının ve ilgili alanlarda sayısız kaynak ve verinin kamu, sivil, bütün toplum kesimlerince ulaşılabilir olacağı **Cinsiyet Eşitliği İzleme Merkezi** kuruldu ve e-kütüphanesi ile birlikte kullanıma hazır hale geldi. On tematik alanda hazırlanan Haritalama Raporları ve özetleri ilgili okurlara sunulmak üzere elektronik kullanıma açıldı; Türkçe olarak basıldı; geniş özetleri de İngilizce ve Türkçe olarak yayımlandı. Hazırlanan Haritalama Raporları kapsamında geliştirilen 515 adet hali hazırda verisi olan veya verisine ulaşılabilen gösterge, 822 adet geliştiri-

rilmesi öngörülen gösterge olmak üzere toplam 1337 TCE izleme göstergesi, kullanılmak üzere kamuoyuna sunuldu.

Projenin önemli bir bileşeni de hazırlanan rapor verilerinin ve geliştirilen göstergelerin yerel düzeyde paylaşılabilmesi için seçilen pilot illerde yoğun bir çalışmayı gerçekleştirmesi oldu. Seçilen yedi pilot ilde toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme eğitimi, haritalama raporları ve izleme göstergeleri eğitimi ve yerel eşitlik izleme eylem planı hazırlık atölyesi gerçekleştirildi. **Yerel Eşitlik İzleme Platformları** oluşturma ve sürdürme çalışmaları yapıldı. Pilot iller olan Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Kars, Gaziantep ve Trabzon’da yerellerde sunulan hizmetlerin cinsiyet eşitliğini gözetip gözetmediğini ölçmek, değerlendirmek ve izlemek amacıyla **Yerel Eşitlik İzleme Planları** hazırlandı ve bu çalışmaların tüm Türkiye’ye yaygınlaşması, geleceğe taşınarak sürekliliğinin sağlanması amacıyla da **Ulusal Eşitlik İzleme Planı** oluşturuldu.

Proje sonuçlarının uzun dönemde kalıcı olması, sürdürülebilir desteklerin varlığı ile olacaktır. Bu desteklerin de, proje çıktılarının geniş toplumsal kesimlerce kullanılır ve geliştirilir olması ile oluşacağına inanıyoruz.

Projenin gerçekleşmesinde sayısız kişi ve kurumun emeği var, bu katkılar olmasaydı bu proje hayata geçemezdi. Bu süreçte yoğun bir özveriyle çalışan proje ekibine, haritalama raporlarını ve göstergelerini uzun yorucu çalışmalarla tamamlayan uzmanlara, süreci baştan sona uyum içinde çalışarak yönetilmesine destek veren CEİD üyelerine çok teşekkür ederiz. Projenin merkezde ve yerelde sayısız çalışmasını gerçekleştiren CEİD yerel koordinatörleri, eğitim uzmanları projenin hayata geçirilmesini kolaylaştırdılar. Yerel İzleme Platformları çalışmalarına katılarak Yerel Eşitlik İzleme Planlarını hazırlayan kamu görevlileri ve sivil örgütlerin temsilcileri bu çalışmayı yerellerde hayata geçirdiler. Bu projenin bir başarısı varsa burada sayabildiğimiz ve sayamadığımız sayısız kişinin emeği sayesinde. Hepsine *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi*’ne kattıkları değerler için içten teşekkürlerimizi sunarız.

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği

Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	9
Grafikler Listesi	11
Kısaltmalar Tablosu	13
Yönetici Özeti	19
I. Giriş	27
II. Normlar ve Standartlar	37
A. Normlar	42
B. Standartlar ve İyi Örnekler	62
III. Türkiye’de Mevcut Durum Analizi: Normatif-Politik Yapı	79
A. Yerel Mevzuatın Haritalaması: Mevzuatın İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)	82
B. İlgili Politikaların Haritalaması: Politika Belgelerinin İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)	93
C. Sivil Toplum Örgütlerinin ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kapasitelerinin Haritalaması (Yapısal İzleme)	105
IV. Gösterge ve Veri Kaynakları	115
A. Gösterge Kaynaklarının Haritalaması	115
B. İlgili Verilerin Haritalaması	116
V. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması	121
A. Spora Katılım	121
B. Spor Yönetimi	128
C. Antrenörlük ve Hakemlik	141
D. Sporda Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet	145
E. Spor Medyasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	148
F. Spor Eğitimi	149
G. Proje İllerine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması	159
VI. Göstergeler	163
A. Uluslararası Göstergeler	164
B. Türkiye’de Verisi Toplanmakta Olan ve Kullanılan Göstergeler	172

C. Türkiye’de Kullanılması Önerilen Göstergeler.....	176
D. İllerde Kullanılacak Göstergeler.....	199
VII. Kavramlar ve Teknik Terimler Listesi.....	211
Kaynakça.....	214
Ekler	
EK 1. Uluslararası Sözleşmeler.....	223
EK 2. Diğer Uluslararası Belgeler.....	224
EK 3. İlgili Mevzuatın Listesi.....	226
EK 4. 1987-2017 Yılları Arasında Spor Federasyonlarına Bağlı Lisanslı Sporcuların Cinsiyet Dağılımları.....	233

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik alanları	62
Tablo 2.	Spora katılım ile ilgili standartlar	63
Tablo 3.	Spor yönetimi ile ilgili standartlar	67
Tablo 4.	Antrenörlük ile ilgili standartlar	70
Tablo 5.	Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilgili standartlar	71
Tablo 6.	Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili standartlar	72
Tablo 7.	Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu	83
Tablo 8.	Spor kurumlarının amaç, vizyon, misyon ve görevlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi	95
Tablo 9.	Politika belgelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi	98
Tablo 10.	Kamu kurumlarının yürüttükleri spor projelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi	103
Tablo 11.	Spor ile ilgili STK’ların izlemesinin yapılabileceği kaynaklar	105
Tablo 12.	STK verilerini toplama yöntemi	106
Tablo 13.	Spor alanında toplumsal cinsiyet temelli STK’lar	107
Tablo 14.	Spor STK’larında toplumsal cinsiyet temsili	108
Tablo 15.	STK’ların amaç, vizyon ve misyonlarının toplumsal cinsiyet eşitliği analizi	110
Tablo 16.	TMOK projeleri toplumsal cinsiyet eşitliği analizi	112
Tablo 17.	Spor göstergelerinin yer aldığı uluslararası endeksler	115
Tablo 18.	Türkiye’de spor alanındaki veri kaynakları	116
Tablo 19.	Spora katılım ile ilgili eksik veriler ve erişim	117
Tablo 20.	Spor yönetimi ile ilgili eksik veriler ve erişim	117
Tablo 21.	Antrenörlük ve hakemlik ile ilgili eksik veriler ve erişim	118
Tablo 22.	Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilgili eksik veriler ve erişim	118
Tablo 23.	Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili eksik veriler ve erişim	119
Tablo 24.	Spor eğitimi ile ilgili eksik veriler ve erişim	119
Tablo 25.	Spora katılım verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu	121
Tablo 26.	Spor yönetimi verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu	129
Tablo 27.	Antrenörlük ve hakemlik verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu	141
Tablo 28.	Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu	146

Tablo 29.	Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu	148
Tablo 30.	Spor eğitimi verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu	150
Tablo 31.	SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinin kontenjanlarının cinsiyet dağılımı	154
Tablo 32.	Proje illerindeki sporcu sayısı verilerinin içeriği ve erişim adresi	159
Tablo 33.	Proje illerindeki antrenör sayısı verilerinin içeriği ve erişim adresi	161
Tablo 34.	Sporda katılım alanındaki uluslararası göstergeler	164
Tablo 35.	Spor yönetimi alanındaki uluslararası göstergeler	166
Tablo 36.	Antrenörlük alanındaki uluslararası göstergeler	168
Tablo 37.	Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanındaki uluslararası göstergeler	169
Tablo 38.	Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki uluslararası göstergeler	171
Tablo 39.	Türkiye’de spor alanında verisi toplanmakta olan ve kullanılan göstergeler	172
Tablo 40.	Türkiye’de spor alanında kullanılması önerilen 7 genel gösterge	176
Tablo 41.	Sporda katılım alanında kullanılması önerilen göstergeler	178
Tablo 42.	Spor yönetimi alanında kullanılması önerilen göstergeler	181
Tablo 43.	Antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılması önerilen göstergeler	184
Tablo 44.	Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılması önerilen göstergeler	189
Tablo 45.	Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında kullanılması önerilen göstergeler	193
Tablo 46.	Spor eğitimi alanında kullanılması önerilen göstergeler	195
Tablo 47.	İllerde sporda katılım alanında kullanılması önerilen göstergeler	199
Tablo 48.	İllerde spor yönetimi alanında kullanılması önerilen göstergeler	201
Tablo 49.	İllerde antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılması önerilen göstergeler	202
Tablo 50.	İllerde sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılması önerilen göstergeler	204
Tablo 51.	İllerde spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında kullanılması önerilen göstergeler	206
Tablo 52.	İllerde spor eğitimi alanında kullanılması önerilen göstergeler	207

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.	Kadın ve erkek sporcu sayılarının yıllara göre dağılımı (Futbol hariç).....	122
Grafik 2.	Kadın ve erkek sporcu sayılarının yıllara göre dağılımı (Futbol dâhil).....	123
Grafik 3.	2017 yılı federasyonlara bağlı lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı.....	124
Grafik 4.	2017 yılı federasyonlara bağlı faal lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı.....	126
Grafik 5.	Olimpiyat Oyunlarına katılan sporcuların yıllara göre cinsiyet dağılımı.....	127
Grafik 6.	Paralimpik Yaz Oyunlarına katılan sporcuların yıllara göre cinsiyet dağılımı.....	128
Grafik 7.	2015 ve 2017 yılları TOHM'a bağlı faal lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı.....	128
Grafik 8.	GSB üst düzey yöneticilerinin cinsiyet dağılımı.....	129
Grafik 9.	GSB hizmet birimleri yöneticilerinin cinsiyet dağılımı.....	129
Grafik 10.	SGM birimleri yöneticilerinin cinsiyet dağılımı.....	130
Grafik 11.	GHSİM il/ilçe müdürlerinin cinsiyet dağılımı.....	131
Grafik 12.	TMOK genel sekterlerinin yıllara göre cinsiyet dağılımı.....	131
Grafik 13.	TMOK yönetim kurulunun yıllara göre cinsiyet dağılımı.....	132
Grafik 14.	TMOK komisyonlarının/diğer kurullarının yıllara göre cinsiyet dağılımı.....	132
Grafik 15.	TMOK 1981-2017 yılları arası tüm yönetici pozisyonlarının cinsiyet dağılımı.....	133
Grafik 16.	Federasyon başkanlarının cinsiyet dağılımı.....	134
Grafik 17.	Federasyon başkan yardımcısı/vekili/as başkanlarının cinsiyet dağılımı.....	134
Grafik 18.	Federasyon genel sekreterlerinin cinsiyet dağılımı.....	135
Grafik 19.	Federasyon yönetim kurullarının cinsiyet dağılımı.....	135
Grafik 20.	Federasyon yönetim kurullarının federasyonlara göre cinsiyet dağılımı.....	136
Grafik 21.	Federasyon alt kurullarının cinsiyet dağılımı.....	137
Grafik 22.	Federasyon yöneticilerinin (tüm kurullar) cinsiyet dağılımı.....	137
Grafik 23.	Federasyon yöneticilerinin (tüm kurullar) federasyonlara göre cinsiyet dağılımı.....	138
Grafik 24.	Federasyon il temsilcilerinin federasyonlara göre cinsiyet dağılımı.....	139
Grafik 25.	Federasyonlara bağlı antrenörlerin federasyonlara göre cinsiyet dağılımı.....	142
Grafik 26.	SGM-GHSİM antrenörlerinin cinsiyet dağılımı.....	143

Grafik 27.	TOHM antrenörlerinin cinsiyet dağılımı	143
Grafik 28.	Federasyonlara bağlı hakemlerin federasyonlara göre cinsiyet dağılımı	145
Grafik 29.	Spor lisesi öğrencilerinin 2013-2017 yılları arası cinsiyet dağılımı	151
Grafik 30.	Genel öğretim ve spor lisesi öğrencilerinin cinsiyet dağılımı	152
Grafik 31.	Spor lisesi öğretmenlerinin 2013-2017 yılları arası cinsiyet dağılımı	152
Grafik 32.	Genel öğretim ve spor lisesi öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı	153
Grafik 33.	SBF/BESYO/SBTYO bölüm kontenjanlarının cinsiyet dağılımı	154
Grafik 34.	Üniversitelere göre SBF/BESYO/SBTYO bölüm kontenjanlarının cinsiyet dağılımı	155
Grafik 35.	SBF/BESYO/SBTYO bölüm başvurularının üniversitelere göre cinsiyet dağılımı	156
Grafik 36.	SBF/BESYO/SBTYO kayıtlı öğrencilerin cinsiyet dağılımı	158
Grafik 37.	SBF/BESYO/SBTYO öğretim elemanlarının cinsiyet dağılımı	159
Grafik 38.	İller düzeyinde sporcuların cinsiyet dağılımı	160
Grafik 39.	İller düzeyinde federasyon il temsilcilerinin cinsiyet dağılımı	161
Grafik 40.	İller düzeyinde GHSİM antrenörlerinin cinsiyet dağılımı	162

KISALTMALAR TABLOSU

ABD	Amerika Birleşik Devletleri (United States of America)
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BESYO	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
BTGD	Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women)
CEID	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
ÇODEM	Çocuk Destek Merkezleri
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation)
EHS	Engelli Hakları Sözleşmesi (Convention on The Rights of Persons with Disabilities)
EIGE	European Index Gender Equality (Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi)
FARE	Avrupa Irkçılıkla Mücadele Ağı (Football Against Racism in Europe)
FIFA	Fédération Internationale de Football Association (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği)
GHSİM	Gençlik Hizmetleri Spor İl Müdürlüğü
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
GSGM	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
IAPESGW	International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (Uluslararası Kadınlar ve Kız Çocukları için Beden Eğitimi ve Spor Birliği)
IHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyanname (Universal Declaration of Human Rights)
IOC	International Olympic Committee (Uluslararası Olimpiyat Komitesi)
IWG	International Working Group On Women And Sport (Uluslararası Kadın ve Spor Çalışma Grubu)
KASFAD	Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği
KEFEK	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MINEPS	International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (Uluslararası Beden Eğitimi ve Spordan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer Konferansı)

MOK	Milli Olimpiyat Komitesi
NCAA	The National Collegiate Athletic Association (Ulusal Kolej Spor Birliği)
SBF	Spor Bilimleri Fakültesi
SBTYO	Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu
SGM	Spor Genel Müdürlüğü
SSI	Safe Sport International (Uluslararası Güvenli Spor)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TİCİ	Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
TMOK	Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
TMPK	Türkiye Milli Paralimpik Komitesi
TOHM	Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezi
TSK	Türk Spor Kurumu
TÜBED	Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UBESŞ	Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı (International Charter of Physical Education and Sport)
UBEFASŞ	Uluslararası Beden Eğitimi Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı (International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport)
UEFA	Union of European Football Associations (Avrupa Futbol Birlikleri/Federasyonları Birliği)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNICEF	United Nations International Children’s Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu)
USF	Uluslararası Spor Federasyonları (International Sport Federations)
WSF	Women Sport Foundation (Kadın Spor Kurumu)
WSI	Women Sport International (Uluslararası Kadın Spor)

Kurum İsimleri Konusunda Bilgilendirme

Bu raporun yazılması aşağıdaki kararnamelerden önce tamamlandığı için kurumların isimleri ve yapıları ile ilgili değişiklikleri yansıtmamaktadır. 703 Sayılı “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” 9 Temmuz 2018 Tarihli ve 30473 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kararname ile bazı bakanlık ve kurumların teşkilat yapıları ile görevleri değiştirilmiştir.

10 Temmuz 2018 tarih 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 15 Temmuz 2018 tarih ve 4 Numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bazı bakanlık ve kurumların teşkilat yapıları ile görevleri değiştirilmiştir.

Değişiklik yapılan bakanlık ve kurumlar aşağıda listelenmektedir:

- Avrupa Birliği Bakanlığı kapatılarak, Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Avrupa Birliği Başkanlığı kurulmuştur.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Ticaret Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Tarım ve Orman Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Maliye Bakanlığı’nın ismi Hazine ve Maliye Bakanlığı şeklinde değiştirilmiş ve Başbakan Yardımcılığına bağlı Hazine Müsteşarlığı yeni yapılanmada Hazine ve Maliye Bakanlığı çatısı altına geçmiştir.
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının yeni adı ise Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olmuştur.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi “Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

4 Ağustos 2018 Tarihli Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (no:15) ile Bakanlığın ismi “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme Çalışması

Yönetici Özeti

1. En genel hâliyle spor, farklı fiziksel kültür pratiklerini kapsayan, bireysel, yerel, ulusal ve uluslararası alanları ve anlamları içeren muazzam derecede büyük bir uzamsal mekândır. Bu raporda, spor alanındaki küresel ve bölgesel politika belgeleri temel alınmıştır ve spor alanının kapsamı, bu belgeler doğrultusunda belirlenmiştir. Uluslararası politika belgelerinde belirtildiği gibi, spora katılım temel bir insan hakkıdır. Fakat sporun her düzeyinde (amatör/profesyonel/rekreatif) ve her konumunda (sporcu/antrenör/hakem/yönetici) hakların kullanımında, kaynaklara ulaşmada, uygun programlara erişebilmede, kariyer yapabilmede kadının aleyhine yaşanan eşitsizlikler söz konusudur. Bu yönüyle spor, farklı düzeylerinde ve farklı pozisyonlarında kadınların erkeklere kıyasla az temsil edilebildikleri ve bazı haklardan mahrum kaldıkları alanların başında gelmektedir.
2. Bu raporun amacı, Türkiye’de spor alanının toplumsal cinsiyet eşitliği haritasının çıkarılması ve bu alanda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik göstergeler geliştirilmesidir. Rapor kapsamında spor, küresel ve bölgesel politika belgelerine dayandırılarak şemsiye kavram olarak ele alınmış, performans sporu, Olimpik Hareket ve spor eğitimi, kapsama dâhil edilmiştir. Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği, tüm bireylerin cinsiyetleri, cinsel kimlik ve yönelimleri nedeniyle eşit hak, fırsat ve olanaklara sahip olmalarıdır. Spor alanında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler konusunda gerçekleştirilecek bir izleme-değerlendirme faaliyetinin amacı, devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirme yükümlülüğü kapsamında gerçekleştirilen değişikliklerin ve ilerlemenin, planlandığı gibi ve amacına uygun olarak, gerçekleşip gerçekleşmediğinin gözden geçirilmesi, yani değerlendirilmesidir.
3. Bu raporda, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği altı stratejik alanda ele alınmıştır. Bu alanlardan beş tanesi, **Avrupa Konseyi** tarafından kabul edilen alanlardır: (1) Spora katılım: Kadınların spor faaliyetlerine katılımının artırılması, (2) Spor yönetimi: Karar alma mekanizmalarında eşit temsilin ve toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanması, (3) Antrenörlük ve hakemlik: Antrenörlükte ve hakemlikte toplumsal cinsiyet eşitliğinin başarılması, (4) Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet: Cinsiyete dayalı şiddeti sporda ve spor yoluyla ortadan kaldırmak, (5) Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği: Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve sporla ilgili toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ortadan kaldırılması. Raporda ele alınan altıncı stratejik alan, spor eğitimi, okul beden eğitimini ve spor alanındaki meslekî eğitimi kapsamaktadır.
4. Spor alanındaki toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda yapılacak bir izleme değerlendirme faaliyetinin arka planını, bu alanda gerçekleştirilmiş hak mücadeleleri oluşturmaktadır. Alanda geliştirilen normlar, standartlar ve göstergeler, bu mücadelelerin ürünüdür. Spor tarihi, kadınların spora katılım ve spor alanında temsil haklarından yoksun kalmalarının sebeplerini anlayabilmek ve doğru politikaları geliştirebilmek için önemli bir arka plan sağlamaktadır. Kadınların spor tarihi, bir mücadele tarihidir. Kadınlar, Olimpiyatlardan günümüze kadar sporun farklı alanlarında ve farklı pozisyonlarında yer alabilmek için bireysel ve örgütlü olarak mücadele etmeye devam ediyorlar. Kadınların spor alanındaki hak

mücadeleleri, temelde, spora katılım ve spor kurumlarında liderlik alanlarında yürütülmüştür. Raporda, bu tarihe kısaca yer verilmiştir.

5. Normlar ve standartlar isimli ikinci bölümde, öncelikle spor alanında normların gelişiminin kısa bir tarihi sunulmuştur. Özellikle 1990’lı yıllar itibariyle, uluslararası kuruluşların ve devletlerin gündeminde yer alan spor alanında toplumsal cinsiyet temelli hak mücadelesi sonucunda, uluslararası insan hakları belgeleri referans alınarak, çeşitli normlar ve standartlar geliştirilmiştir. Uluslararası kuruluşların (**Birleşmiş Milletler** ve **Avrupa Birliği** merkezli), uluslararası spor kuruluşlarının ve uluslararası kadın ve spor kuruluşlarının iki temel kabulü vardır: Spora katılım, temel bir insan hakkıdır ve uluslararası kadın hakları belgelerinde kabul edilen kadın hakları çerçevesinde, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler sebebiyle kadınların spora katılımına katılmamaları, bir kadın hakkı ihlâlidir.
6. **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)**’da, cinsiyet eşitliği normu kapsamında spor ve beden eğitimi faaliyetlerine yer verilmiş (Madde 10/g), ayrımcılık yasağı normu kapsamında kadınların spora katılım hakları ifade edilmiştir (Madde 13/a). **CEDAW**’da vurgulanan, kadınların “katılım hakkı”, spora ve rekreasyonel faaliyetlere katılımında erkeklerle eşit haklara sahip olması ve spor alanında ayrımcılık yasağının kabulüdür. 1995 yılında, **Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı**’nda, kadın eğitim ve öğrenimi, kadınlar ve sağlık, yetki ve karar alma sürecinde kadınlar ve kız çocukları stratejik hedef alanlarında spora yer verilmiştir.
7. 1978 yılında kabul edilen **Birleşmiş Milletler Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı**’nda, beden eğitimi ve sporun bir insan hakkı olduğu kabul edilmiştir. İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, aynılık eşitliği, spor değerleri, barış, dostluk, kardeşlik ve dayanışma normları kapsamında şekillenen Şart, 2014 yılında, fiziksel aktivite dâhil edilerek yeniden düzenlenmiştir. Yeni Şart’ta, Eski Şart’ın bazı maddelerine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi eklenmekle birlikte, sadece toplumsal cinsiyete özgü maddeler de geliştirilmiştir. 2005 tarihli **Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Yılı Raporu**’nda, ilk defa toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması bir norm olarak benimsenmiştir. 2006 yılında da **Gelişme ve Barış için Spor Eylem Planı**’nda, kadınların spor ve gelişmeye katılımı konusunda çeşitli detaylar içeren bir eylem planı oluşturulmuştur. 2013 yılında düzenlenen **Birleşmiş Milletler Berlin Bildirgesi**’nde ise, ayrımcılık yasağı ve spor değerleri gibi önceki politika belgelerinde mevcut olan normların içeriği biraz daha genişletilmiştir.
8. 1987 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen **Avrupa Kadın ve Spora Dair Karar, Avrupa Birliği** bağlamında sporda kadınlar ve erkekler için eşit fırsatlar talebinin resmî olarak kabul edildiği ilk adımdır. Şart, kültür, din, yaş, zihinsel ve fiziksel kapasite, cinsel yönelim ve sosyal konum sebebiyle herhangi bir ayrımcılık gözetmeksizin tüm insanlara yöneliktir. Spor kurumlarında, medyada, spora katılımında, eğitimde, spor bilimleri komitelerinde, taraftarlık alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için çeşitli standartlar geliştirilmiştir. 2002, **Kadın ve Spor Konulu 2280 Sayılı Avrupa Parlamentosu Kararı**’nda, kadın sporlarının ve kadınların spora katılımının geliştirilmesi, kadınların liderlik pozisyonlarına dair farkındalıklarının ve katılımının artırılması, kadınların spordaki faaliyetlerinin med-

yada daha geniş yer bulmasının ve toplumsal cinsiyetle ilgili istatistiklerin toplanmasının sağlanması ile sporda kadınlara, genç insanlara ve çocuklara yönelik cinsel istismarla mücadele konularında bakanlar komitesine çağrıda bulunulmuştur. Üst düzey performansında, toplumsal cinsiyet eşitliği normuna ait standartlar geliştirilmiştir.

9. 2000’li yıllarda, **Avrupa Birliği** bünyesinde sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesine yönelik girişimler de başlamıştır. 2000 yılında, **Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklarla Yönelik Cinsel Taciz ve İstismarın Önlenmesi** belgesi kapsamında, üye devletlere, ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği yapılarak kendi ülkelerinde ulusal düzeyde araştırma yapmak ve veri toplamak çağrısında bulunulmuştur. Komisyonun 18 Şubat 2014 tarihinde Brüksel’de yaptığı toplantının ardından, **Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 2014-2020 Stratejik Eylem Planı** isimli rapor yayımlanmış ve ulusal düzeyde stratejik eylemlerin gerekliliği vurgulanmıştır. **2010-2015 Avrupa Kadınlar ve Erkek Eşitliği Stratejisi**’nin ve **Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi**’nin öncelikli alanları takip edilerek, net izleme mekanizması ve yaygınlaştırma stratejilerini içeren önlemler önerilmiştir.
10. Modern sporun başlangıcı kabul edilen Olimpiyatların felsefesi (Olimpizm), modern sporda demokrasi anlayışının geliştirilmesi ve insan haklarının korunup hayata geçirilmesinde önemli bir referanstır. Olimpik Antlaşma’da belirtilen Olimpizmin 4. temel ilkesine göre, spor faaliyetlerine katılmak *bir insan hakkıdır*. Her birey, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın, Olimpiyat ruhu içerisinde spor yapma olasılığına sahip olmalıdır. **Olimpik Antlaşma**’da, **Uluslararası Olimpiyat Komitesi** (IOC)’nin rolü, tüm düzeylerde, kadınların sporda öne çıkartılmasını teşvik etmek, desteklemek ve her yapıda kadın erkek eşitliği ilkesinin uygulanmasının amaçlanmasıdır; bunlar, herkes için sporun teşvik edilmesi olarak belirtilmektedir. 2014 yılında, **IOC, Olimpik Ajanda 2020**’de kabul edilen toplumsal cinsiyet eşitliği politikası, toplumsal cinsiyet eşitliğini sporun her alanında ana akımlaştırmayı hedeflemektedir; spora katılım, medyada görünürlük, hakem ve antrenörlük pozisyonları, eğitim imkânlarından yararlanma başta olmak üzere bütün spor kurumlarının ve federasyonların yönetim, kurul ve komisyonlarında toplumsal cinsiyet eşitliği kotasının (%40) uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.
11. Normların gelişim tarihi sonrasında, küresel ve bölgesel insan hakları belgeleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve spor alanı bağlamında incelenmiştir. Bu belgeler: **İnsan Hakları Evrensel Beyanname**si (İHEB), **Çocuk Hakları Sözleşmesi**, **Engelli Hakları Sözleşmesi**, **Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi**, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**, **Avrupa Sosyal Şartı**, **Avrupa Kentsel Şartı** ve **Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi**, **CEDAW**, **CEDAW 25 Sayılı Genel Tavsiye Kararı**, **Pekin Deklarasyonu** ve **Eylem Platformu**, **Birleşmiş Milletler Bin Yıl Bildirgesi**, **Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi** (İstanbul Sözleşmesi)’dir.
12. Spor alanındaki uluslararası politika belgelerinin dayandığı temel insan haklarıyla ilgili normlar da incelenmiştir. Spor alanında insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine ilişkin uluslararası gelişmeler, **Birleşmiş Milletler** ve **Avrupa Konseyi** kuruluşlarında gerçekleştirilmektedir. Proje kapsamında incelenen belgeler: **Uluslararası Beden Eğitimi**

ve Spor Şartı, Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı (UBEFASŞ), Berlin Bildirgesi, Avrupa Spor Şartı, Avrupa Kadın ve Spor Şartı, Avrupa Kadın ve Spor Kararı, Sporda Beyaz Kitap, Olimpik Antlaşma, Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi ve Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi’dir. Spor alanındaki uluslararası politika belgelerinde, 5 temel normun benimsendiği ortaya çıkarılmıştır: Eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği (aynılık/farklılık/dönüştürücü), ayrımcılık yasağı, spor değerleri ve insanlık onuruna saygı normu.

13. İkinci bölümde, normlar belirlendikten sonra standartlar belirlenmiş ve iyi uygulamaya örnekleri incelenmiştir. 2016 tarihli **Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinin Haritalanması** belgesinde yer alan 5 stratejik alanda standartlar belirlenmiştir. Söz konusu alanlar şunlardır: Spora katılım (kadınların spor faaliyetlerine katılımının artırılması), spor yönetimi (karar alma mekanizmalarında eşit temsili ve toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanması), antrenörlük (antrenörlükte ve spor öğretiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin başarılması), sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet (cinsiyete dayalı şiddeti sporda ve spor yoluyla ortadan kaldırmak) ve spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği (medyada sporla ilgili toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortadan kaldırmak). Uluslararası politika belgeleri, bu 5 stratejik alan kapsamında benimsenen standartlar bağlamında incelenmiştir.
14. *Spora katılım alanında benimsenen standartlar:* Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı hazırlanması, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, spor kaynaklarının tahsisinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, pozitif ayrımcılık (kadınların spora katılımını arttırmaya yönelik geçici özel önlemler), performans sporunda kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olması, kadınların taraftarlık haklarının sağlanması için erkeklerle aynı fırsatlara sahip olması, adil oyun anlayışının yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması ve veri toplamak ve araştırma yapmak.
15. *Spor yönetimi alanında benimsenen standartlar:* Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı hazırlanması, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, pozitif ayrımcılık (kadın yönetici sayısını arttırmaya yönelik geçici özel önlemler), sporda ayrımcılığın önlenmesine yönelik düzenlemelerin yapılması ve veri toplamak ve araştırma yapmak.
16. *Antrenörlük alanında benimsenen standartlar:* Antrenörlük mesleğiyle ilgili olanaklarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, pozitif ayrımcılık (kadın antrenör sayısını arttırmaya yönelik geçici özel önlemler) ve antrenörler ve spor eğitimcileri için toplumsal cinsiyete duyarlı eğitimler düzenlenmesi.
17. *Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında benimsenen standartlar:* Sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesi ve yok edilmesi ve sporda cinsel taciz ve istismarın sıklığını belirlemek için veri toplamak.
18. *Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında benimsenen standartlar:* Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, spor medyasında kadın ve erkek çalışanların eşit temsil edilmesi, kadın sporcuların ve kadın sporlarının medyada eşit temsil edilmesi, pozitif ayrımcılık

(kadınların medyada küçük düşürülmesinin ve önemsizleştirilmesinin önlenmesi için tedbirlerin alınması).

19. Raporun üçüncü bölümünde, Türkiye’de spor alanıyla ilgili mevzuatların uluslararası politika belgelerinde benimsenen normlarla ve **CEDAW**’daki toplumsal cinsiyet anlayışıyla uyumu tespit edilmiştir. Erişimi bulunan kanun, yönetmelik, talimat ve yönergelerin tamamı incelenmiştir. 60 spor federasyonunun internet sayfalarından, erişime açık olan bütün talimatları incelenmiş, raporda örnek olarak birkaç federasyonun talimatına yer verilmiştir. Benimsenen normların başında, ayrımcılık yasağı ve spor değerleri normlarının geldiği görülmektedir.
20. Üçüncü bölümde, ayrıca, Türkiye’de spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını tanımlama ve uygulama sorumluluğu olan merkezî ve yerel kurumların görev ve sorumluluklarına ait bilgi sunulmuştur. **Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB)**, **Spor Genel Müdürlüğü (SGM)**, **Gençlik Hizmetleri Spor İl Müdürlüğü (GHSİM)**, **Spor Federasyonları ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)**, spordan sorumlu kamu kurumlarıdır. Bu kurumların amaç, vizyon, misyon ve görevleri, toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımıyla analiz edilmiştir. **Bisiklet Federasyonu**, **Herkes için Spor Federasyonu** ve **İzcilik Federasyonu** politika belgelerinin bazılarında, toplumsal cinsiyet eşitliği bulunmaktadır.
21. Raporunda, **GSB**, **ASPB** ve **Kalkınma Ajansı** tarafından yürütülen ve desteklenen spor alanında kadın ve kız çocukları için toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen projeler de incelenmiştir. **GSB** bünyesinde desteklenen projeler içerisinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini barındıran çalışmalara rastlanmamıştır. **ASPB** Ankara İl Müdürlüğü kapsamında yürütülen bir spor projesinin içeriğinde, toplumsal cinsiyet eşitliği hedefi bulunmaktadır. **Ankara KA, Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD)** yürütücülüğünde **Spor Kadınları Çocuklara İlham Oluyor** projesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine hizmet eden bir projedir.
22. Sivil toplum kuruluşlarının ve diğer kamusal aktörlerin kapasiteleri de haritalanmıştır. Spor alanında kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşunun varlığının bilgisine ulaşılamamıştır ve bilindiği kadarıyla, bu tür bir meslek kuruluşu bulunmamaktadır. Ayrıca, spor alanında faaliyet gösteren toplumsal cinsiyet ve hak temelli tek örgüt **KASFAD**’dır. Sivil Toplum Kurumlarının (STK) amaçları, vizyonları, misyonları ve yürüttükleri projeler incelendiğinde, sadece **KASFAD** ve **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK)**’da toplumsal cinsiyet yaklaşımının bulunduğu ortaya çıkmıştır.
23. Türkiye’de, spor alanında hak temelli çalışan sivil toplum kurumu bulunmamaktadır. **KASFAD**, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ve kadınların spor ve fiziksel aktiviteye katılımının artırılması hedefiyle çalışarak, hak temelli bir anlayışla sahip olmakla birlikte, izleme ve değerlendirme faaliyetleri temelinde de çalışmamaktadır. Bu raporun, Türkiye’de spor alanında savunuculuk bağlamında sivil toplumun gelişimine katkı sunması beklenmektedir.
24. Gösterge ve Veri Kaynakları isimli dördüncü bölümde, öncelikle, spor alanındaki gösterge kaynakları olarak küresel endeksler sunulmuştur, bunlar: **Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**

Endeksi (*European Index of Gender Equality-EIGE*) ve **Avrupa Birliği Eurostat** spor istatistikleridir. Spor alanı endeksi olarak ise, Sydney Scoreboard bulunmaktadır. Türkiye'de, bu projeye kadar, sporda toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesi için gerekli olan beş stratejik alana ilişkin sayısal veriler sistematik biçimde toplanmamakta ve arşivlenmemektedir. Bu çalışma sürecinde, her bir alana ilişkin veriler farklı kaynaklar kapsamında temin edilmeye çalışılmış olup hâlâ bilgisine erişilmeyen alanlar söz konusudur. Raporda, stratejik alanlar temelinde veri eksikleri ve erişimin sağlanması için, ilgili kuruluşların yapması gerekenler de sunulmuştur.

25. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Haritalanması isimli beşinci bölümde, verilerin haritalandırılmasında altı stratejik alan temel alınmıştır. Spor alanında verilerin haritalanmasında ise, beş stratejik alan temel alınmıştır: Spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük ve hakemlik, sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet, spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve spor eğitimi.
26. Spora katılım, federasyonlara bağlı sporcuların cinsiyet dağılımı, Olimpik ve Paralimpik sporcuların cinsiyet dağılımı ve **Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezi (TOHM)** sporcularının cinsiyet dağılımı temelinde incelenmiştir. 1987-1988 yılları arasında %4,02 oranında olan kadın sporcuların oranı, 2017 yılı için %28,63'tür.
27. Spor yönetimi alanında Türkiye'de sporun üst kurumları olarak görev yapan **GSB, TMOK, SGM** (merkez ve ilçeler) ve federasyonların, 2017 yılındaki yönetici kurullarının cinsiyet dağılımları incelenmiştir. **GSB**'de, Bakan, Bakan Yardımcısı, Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları erkek yöneticilerden oluşmaktadır. **GSB**'ye bağlı 14 hizmet birimi yöneticileri (başkan ve/veya müdür olarak adlandırılmaktadır) arasında da kadın bulunmamaktadır. 2017 yılında **SGM** üst düzey yönetici pozisyonu olan **SGM** Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısı, erkek yöneticilerdir. **SGM** çatısı altında bulunan 18 müdürlük biriminin sadece Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Şube Müdürü ve Tahkim Kurulu Başkanı kadındır. **TMOK** Başkanı ve Başkan yardımcıları, 1981'den itibaren sadece erkekler arasından seçilmiştir. Genel Sekreterlik pozisyonunda ise, 2003-2004 döneminden itibaren, tek kadın yönetici görev almaktadır. 1997-1999 dönemine kadar, Yönetim Kurulunda kadın yönetici yer almamıştır. 2017 yılı yönetim kurulunda kadınların oranı: %17,6; komisyon/diğer kurullarda kadınların oranı: %37,1'dir.
28. 52 Federasyonun başkan yardımcısı, başkan vekili ve as başkanın pozisyonlarında görevli olan kadınların oranı: %1'dir. Federasyonlarda genel sekreter olarak görevli olan kadınların oranı: %5,7'dir. 59 federasyonun yönetim kurullarında kadınların oranı: %3'tür. 57 federasyonun alt kurullarında görev alan kadınların oranı: %11,6'dır. Federasyonların Başkan, Başkan yardımcısı/vekili ve as başkan, genel sekreter, yönetim kurulu ve alt kurulu olmak üzere yönetici kurullarında 536 kadın (%10,1) ve 4768 erkek (%89,9) görev yapmaktadır. 54 Federasyon il temsilcisi pozisyonlarında kadınların oranı: %8,9'dur.
29. Antrenörlük ve hakemlik alanında, federasyonlarda, **GHSİM** ve **TOHM**'larda görev yapan antrenörlerin ve hakemlerin cinsiyet dağılımı incelenmiştir. Kadın antrenörlerin 20 federasyon bünyesindeki oranı: %26,45'tir. Proje kapsamında ulaşılan 79 ilde görev yapan antre-

nörlerin %22,4'ü kadın, %77,6'sı erkek antrenörlerdir. Rapor kapsamında ulaşılan 31 federasyona bağlı hakemlerin %29,47'si kadın (n=7509), %70,53'ü erkektir. Sporcu sayılarıyla paralel bir şekilde, en az kadın hakemin görev aldığı spor dalı futboldur. Futbol hakemlerinin %96,91'i erkek, %3,09'u kadınlardan oluşmaktadır.

30. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında, sistematik veriler toplanmamakta ve bu konunun yaygınlığına ilişkin kesin veriler elde edilememektedir. Raporda, veri kaynakları: Akademik araştırmalar, medya haberleri ve mahkeme belgeleridir.
31. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında, spor medyasında kadın ve erkek spor olaylarının ve sporcuların temsiline dair temel veri kaynağını, bilimsel araştırmalar oluşturmaktadır. Araştırmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, medyada kadın sporcuların erkeklerden daha az temsil edildiği, sporun genelindeki erkek egemen yapının spor medyasının yapısına yansıdığı ve haber fotoğraflarında, erkeğin toplumdaki önemli statüsünü vurgulanırken, kadınların pasif konumuna gönderme yapıldığı görülmektedir.
32. Spor eğitimi stratejik alanının iki bileşeni vardır: Beden eğitimi ve spor dersi/spor takımları (İlkokul, ortaokul, lise) ve spor meslek eğitiminin verildiği yükseköğretim kurumları (Spor Liseleri, Spor Bilimleri Fakültesi-SBF, Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu-BESYO ve Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu -SBTYO). **Millî Eğitim Bakanlığı** (MEB) bünyesindeki spor liselerinde, kız öğrenciler oranı, erkek öğrencilere göre daha azdır. Spor Lisesi öğretmenlerinin içinde de kadınlar, erkeklere göre daha azdır. 85 üniversite arasından sadece altı üniversitedeki SBF/BESYO/SBTYO tüm bölümleri için kadın ve erkek kontenjan sayıları eşittir. 79 üniversite erkek öğrenci adaylara, kadın adaylardan daha fazla kontenjan ayırmaktadır. Ayrıca, 2016-2017 eğitim öğretim dönemine ilişkin verilere göre, SBF'de kayıtlı öğrencilerin %31,10'u kadın ve %68,90'ı erkek; BESYO'da kayıtlı öğrencilerin %32,50'si kadın ve %67,50'si erkektir. 2016-2017 Eğitim öğretim döneminde 56 BESYO/SBTYO ve 29 SBF kurumlarında her bir unvandaki öğretim elemanlarında erkeklerin oranı, kadınlardan fazladır.
33. Proje kapsamında yer alan Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars ve Trabzon illerindeki sporcu sayıları, 2007, 2010 ve 2017 yılları temel alınarak incelenen verilere göre, tüm illerdeki kadın sporcular, erkek sporculardan azdır. Bu illerdeki federasyon il temsilcileri ve antrenörlerde de kadınların sayısı, erkeklerden çok daha azdır.
34. Göstergeler bölümünde, altı stratejik alanın her birine uygun olabilecek yedi genel gösterge geliştirilmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planının varlığı, eşitlik eylem planı olan spor kurumu sayısı/oranı, eşitlik eylemlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği düzenlemelerinin var olduğu spor kurumu sayısı/oranı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurum içinde anaakımlaşmasını sağlayan spor kurumu sayısı/oranı, cinsiyet eşitliğinin kurum içinde anaakımlaşmasını sağlayan spor kurumu sayısı/oranı, toplumsal cinsiyete dayalı bütçelendirme yapan spor kurumu sayısı/oranı, Türkçeye çevrilen uluslararası spor politika belgelerinin sayısı, mevzuatında cinsiyetçi dil kullanan spor kurumu sayısı/oranı.

- 35.** Spora katılım stratejik alanında, uluslararası geçerliliği kabul edilen 11 gösterge belirlenmiştir. Raporda, Türkiye’de bu alanda verisi toplanan yedi ve toplanmayan 10 olmak üzere 17 gösterge geliştirilmiştir. Spor yönetimi stratejik alanında, uluslararası geçerliliği kabul edilen 13 gösterge belirlenmiştir. Raporda, Türkiye’de bu alanda verisi toplanan beş ve toplanmayan dokuz olmak üzere 14 gösterge geliştirilmiştir. Antrenörlük ve hakemlik stratejik alanında, uluslararası geçerliliği kabul edilen beş gösterge belirlenmiştir. Raporda, Türkiye’de bu alanda verisi toplanan yedi ve toplanmayan 14 olmak üzere 21 gösterge geliştirilmiştir. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet stratejik alanında, uluslararası geçerliliği kabul edilen 12 gösterge belirlenmiştir. Türkiye’de bu alanda veri toplanmamaktadır. Raporda verisi toplanmayan, 16 gösterge geliştirilmiştir. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik alanında, uluslararası geçerliliği kabul edilen altı gösterge belirlenmiştir. Raporda, Türkiye’de bu alanda verisi toplanan iki ve toplanmayan sekiz olmak üzere, 10 gösterge geliştirilmiştir. Spora eğitimi stratejik alanında, verisi toplanan sekiz ve toplanmayan 14 olmak üzere, 22 gösterge geliştirilmiştir.
- 36.** Göstergeler bölümünün sonunda, spor alanında yerelde kullanılması önerilen göstergeler sunulmuştur. Yerel göstergelerinde belirlenmesinde, yerelde bulunan sporla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve yerelde faaliyeti bulunan altı stratejik alanının içeriği dikkate alınmıştır. Raporda önerilen göstergelerin büyük bir bölümünün, yerelde gerçekleştirilecek sporda toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik izleme ve değerlendirme faaliyetinde kullanılması uygun görülmüştür.
- 37.** Raporun son bölümünde, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik izleme ve değerlendirme faaliyetinde kullanılacak göstergelerin geliştirildiği bu raporda kullanılan kavramlar ve teknik terimlerin listesi sunulmuştur.

Giriş

Bu raporun amacı, Türkiye’de spor alanının toplumsal cinsiyet eşitliği haritasının çıkarılması ve bu alanda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik normlar ve standartların belirlenerek göstergeler geliştirilmesidir. Bu yolla, kadınların spor alanındaki fırsatlara erkeklerle aynı düzeyde erişebilmesinin önündeki engellerin kaldırılması, kadınların güçlenmesi, statülerinin iyileştirilmesi ve spor alanında etkin duruma gelmeleri hedeflenmektedir.

Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği, tüm bireylerin cinsiyetleri, cinsel kimlik ve yönelimleri nedeniyle eşit hak, fırsat ve olanaklara sahip olmalarıdır. Spor alanında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler; sporun her düzeyinde (amatör/profesyonel/rekreatif) ve her konumunda (sporcu/antrenör/hakem/yönetici) hakların kullanımında, kaynaklara ulaşmada, uygun programlara erişebilmede, kariyer yapabilmeye vs. kadının aleyhine yaşanan eşitsizlikler olarak kendini göstermektedir (KASFAD, 2012). Spor alanındaki uluslararası sözleşmelerde ifade edildiği gibi, **bütün kadınlar ve kız çocukları, toplumsal, ekonomik ve kültürel geçmişleri ve koşulları fark etmeksizin, spor ile ilgili her türlü alana erkeklerle eşit düzeyde katılma ve eşit muamele görme hakkına sahiptir.**

Spor alanının kapsamı

Spor, farklı fiziksel kültür pratiklerini kapsayan, bireysel, yerel, ulusal ve uluslararası alanları ve anlamları da içeren, muazzam derecede büyük bir uzamsal mekânı tarifliyor (Koca, 2016). Bu raporda, *spor* alanı bir şemsiye kavram olarak kullanılarak, kapsamına performans sporu, Olimpik Hareket ve beden eğitimi dâhil edilmiştir. Fiziksel aktivite, özellikle kurumsal ve politik boyutlarda, sağlık alanı ve spor alanının ortak bir alanı olabilmektedir. Bu raporda, ulusal standart ve göstergelerin oluşturulmasında spor alanına fiziksel aktivite dâhil edilmemiştir. Bunun bir nedeni, ulusal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması kapsamında fiziksel aktivitenin, büyük oranda, sağlık teması kapsamında yer almasıdır.

Spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanının ilk uluslararası politika belgesi olan Brighton Bildirgesi’nde belirtildiği gibi, *spor*, bireye kendini tanıma, kendini ifade etme ve geliştirme, kişisel başarı, beceri kazanma ve yeteneğini gösterme, sosyal etkileşim, eğlence, sağlık ve zindelik fırsatı tanıyan bir etkinliktir. Avrupa Birliği, Türkiye’nin de üyesi olduğu, Avrupa Konseyi’nin (Council of Europe) 1992 yılında kabul ettiği ve 2001 yılında güncellediği Avrupa Spor Şartı’nda ortaya koyduğu spor tanımını kullanmaktadır (Avrupa Konseyi, 2001). Bu şartta spor, fiziksel olarak formda olmayı ve ruhsal sağlığı ifade etmek veya iyileştirmek, sosyal ilişkiler oluşturmak veya her düzeydeki rekabette sonuç elde etmek amaçlarıyla, rastlantısal veya organize katılım yoluyla gerçekleşen her türlü fiziksel faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Spor alanının önemli normlarından biri olan spor değerlerinin ve ilgili standartların kabul edildiği Avrupa Spor Etiği Kuralları’nda, spor, uluslararası kardeşliği ve toplumu güçlendiren, adil olarak uygulanan sosyal ve kültürel bir aktivite olarak tanımlanmaktadır (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 2010). Spor, eğer adil oynanırsa, bireylere kendini ifade etme, kendini gerçekleştirme, kişisel başarı, beceri edinme, sosyal etkileşim, eğlence, sağlık ve zindelik fırsatı sunan bir etkinlik olarak tanınmak-

tedir. *Performans sporu* ise, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kurumsallaşmış, uluslararası kurumlar tarafından belirlenen standart kurallar çerçevesinde sporcuların yarıştığı bir alandır.

Beden eğitimi, oyun ve fizikî etkinlikler dersini, beden eğitimi ve spor dersini, seçmeli beden eğitimi ve spor dersini ve okul spor takımlarını kapsamaktadır. Beden eğitimi alanı, okullarda zorunlu olması sebebiyle, kızların ve oğlanların sporla tanışmalarında ve fiziksel aktiviteye katılım alışkanlığı kazanmalarında en etkili alandır. Spor ile ilgili uluslararası politika belgelerinin bazılarında, beden eğitimi, sporla birlikte ele alınmakta ya da spor alanının bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, bu raporda, spor alanının bir parçası olarak beden eğitimi alanı ele alınmıştır.

Olimpik Hareket, IOC üst yetkileri ile yönetilen, düşünülmüş, organize edilmiş, evrensel ve devamlı bir eylemdir. IOC tarafından Olimpik Antlaşma ile teşkilatlandırılmış olan belirli ve eylemsel bir hukukî varlığı ifade etmektedir. Olimpik Hareket, Olimpik Antlaşma’yı rehber olarak benimseyen örgütleri, sporcuları ve diğer kişileri IOC’nin otoritesi altında toplar (IOC, 2004, s. 17-21). IOC, uluslararası, bölgesel ve ulusal spor olaylarında ve bunların prosedürlerinde, dünyada sporu yönlendiren merkezî bir liderlik rolü oynamaktadır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve kadın ve spor sivil toplum kuruluşları tarafından yayınlanan uluslararası spor politika belgelerinde, IOC yaklaşımına ve belgelerine de atıf yapılarak, ilkeler, normlar, standartlar ve göstergeler belirlenmiştir. Dolayısıyla, IOC belgeleri, spor alanında devletler nezdinde yasal bağlayıcılığı olan önemli politika belgeleridir.

Bu çalışmada, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği 6 stratejik alanda ele alınmıştır. Bu alanlardan beşi, Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen stratejik alanlardır: (1) Spora katılım: Kadınların spor faaliyetlerine katılımının artırılması, (2) Spor yönetimi: Karar alma mekanizmalarında eşit temsilin ve toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanması, (3) Antrenörlük ve hakemlik: Antrenörlükte ve hakemlikte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, (4) Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet: Cinsiyete dayalı şiddeti sporda ve spor yoluyla ortadan kaldırmak, (5) Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği: Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve sporla ilgili toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ortadan kaldırılması. 10-11 Nisan 2016 tarihleri arasında gerçekleşen toplantı sonucunda, toplumsal cinsiyet eşitliği uygulama araçlarını içeren Sporda Denge isimli belgenin bir parçası olarak, Sporda Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinin Haritalanması isimli belge yayımlanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2016). Sporda toplumsal cinsiyet göstergelerini içeren bu belge, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırmaya dair 2015 tarihli tavsiyesi, Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılıkla Mücadeleye yönelik 2005 tarihli tavsiyesi ve Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Eylemler Önerisi 2014-2020 dikkate alınarak hazırlanmıştır. Avrupa Konseyi çerçevesindeki tüm politika belgelerinde, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik izleme ve değerlendirme faaliyetlerinde kullanılacak standartlar ve göstergeler, beş stratejik alan kapsamında geliştirilmiştir. Ayrıca, EIGE de, sporda bu beş stratejik alan için göstergeler geliştirilmiştir.

Raporda beş stratejik alana, spor eğitimi isimli bir stratejik alan dâhil edilmiştir. Spor eğitimi alanının, iki bileşeni bulunmaktadır. Beden eğitimi ve mesleki eğitim. Beden eğitimi, ilkokul/

ortaokul/lise eğitimindeki zorunlu ve seçmeli beden eğitimi ve spor derslerini ve okul spor takımlarını kapsamaktadır. Mesleki eğitim ise, spor liselerini ve üniversitelerin SB/BESYO/SBTYO bünyesinde eğitim veren, beden eğitimi öğretmeni, antrenör, spor yöneticisi ve rekreasyon lideri yetiştiren bölümleri kapsamaktadır.

Herhangi bir hak alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için, izleme ve değerlendirme faaliyeti büyük önem taşımaktadır. İzleme, en basit anlamıyla, ilgili alandaki değişimleri ölçmek için, belirlenen göstergelere dair veri toplama faaliyetidir. Değerlendirme ise, izlemeden elde edilen verilerin yorumlanmasıdır. Spor alanında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler konusunda gerçekleştirilecek bir izleme değerlendirme faaliyetinin amacı, devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirme yükümlülüğü kapsamında gerçekleştirilen değişikliklerin ve ilerlemenin, planlandığı gibi veya amacına uygun olarak gerçekleşip gerçekleşmediğinin gözden geçirilmesi, yani değerlendirilmesidir.

Sağlıklı bir izleme değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi, izleme çalışmasının normlar ve standartlara dayalı olarak belirlenen gerçekçi ve doğru göstergelere ve bu göstergeler ışığında toplanan somut bilgiye dayanmasını gerektirir. Başka bir ifadeyle, hak temelli izleme değerlendirme faaliyeti, söz konusu alana ilişkin normlar ve standartlar kapsamında gerçekleştirilir. Dolayısıyla, hak temelli izleme ve değerlendirme çalışmasının ilk aşaması, ilgili alanın normlarını, standartlarını ve göstergelerini ortaya koymaktır. Normlar, izlemeye konu olan alana ilişkin, hak temelli mücadele içinde üretilen, üzerinde uzlaşmış ve geniş kesimlerce kabul görmüş temel değerlerdir. Ayrıca, normlar, bu anlamda çoğu kez uluslararası hukuka yansıyan ve hukuksal metinlerde (anlaşmalar, sözleşmeler, tavsiyeler, mahkeme kararları vb.) yer bulan değerlerdir. Standartlar ise, izlemeye konu olan alandaki normlara dayalı olarak belirlenir ve uygulamanın kapsamını, biçimini ve işlevini belirleyen genel kabullerdir (Kurtoğlu, Bayrakçeken ve Ülker, 2014, s. 27). Normların ve standartların işlevsel göstergelere dönüştürülmesi gerekmektedir. Göstergeler, alana ilişkin uygulamaların geçerliliğine ve verimliliğine işaret eden karşılaştırılabilir ve değişimi öne serme kabiliyetine sahip bilgi toplama araçlarıdır (Kurtoğlu, Bayrakçeken ve Ülker, 2014, s. 27). Başka bir ifadeyle, gösterge, sporda toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların spora katılım haklarıyla ilgili geliştirilen norm ve standartları ile ilişkilendirilebilecek bir faaliyetin durumuna ait bir bilgidir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen göstergeler, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kabul edilen normların ve standartların uygulamaya yansıyor yansımadığını, ilgili yükümlülüklerin normlara ve standartlara uygun olarak yerine getirilme düzeyini, verimliliğini ve değişimini göstermeyi amaçlamaktadır.

İzleme ve değerlendirme çalışması, aynı zamanda, bir bilgi toplama faaliyetidir. Spor alanında cinsiyet temelli eşitsizliklerin somut bilgiye dayalı sunulması, eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için alınacak önlemlerin gerçekçi ve etkili olmasını sağlar. Başka bir ifadeyle, spor alanında kadınların hak ihlali yaşadığı iddiasının doğruluğunun tespiti ya da spor alanındaki genel durumun ortaya konulması, savunuculuk çalışmalarının ihtiyaç duyduğu somut veriyi sağlar. Mevcut yapının işlerliğini, değişimlerin olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koyan somut veriler doğrultusunda, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği için gerekli toplumsal dönüşümleri içeren politikaların önerilmesi, geliştirilmesi ve sürekliliğin sağlanması beklenmektedir.

Bu çalışmanın önemli bir hedefi, spor alanında toplumsal cinsiyet temelli çalışan kurumların izleme yapma kapasitelerinin artırılmasına, ilgili sivil toplumun yaygın ikna ve savunuculuk faaliyetlerinin etkili ve işlevsel olmasına ve aynı zamanda toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izlemenin kolaylaştırılmasına katkıda bulunmaktır. Çünkü normlar ve standartlar çerçevesinde geliştirilen göstergelerin kullanılacağı bir izleme değerlendirme faaliyeti, önemli bir savunuculuk aracıdır. Raporda geliştirilen standartlar ve göstergeler, Türkiye’deki spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında faaliyet yürüten STK’lara bir izleme aracı sağlayacak, böylece, STK’ların, kamu yönetiminin yerel ve ulusal düzeydeki sporda toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele faaliyetlerinde somut bilgiye dayalı savunuculuk yapmalarına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, STK’ların, kamu kurumları ile birlikte gerçekleştirecekleri faaliyetlerde, devletin yükümlülüklerini yerine getirmesine destek olacaktır. Katılımcı demokrasi anlayışının gelişmesinde, sivil toplum kurumları ve politika üretenler arasındaki işbirliği ve iletişim, özellikle etkin bir izleme faaliyetinin gerçekleştirilmesi kapsamında, çok önemlidir. Çünkü izleme değerlendirme faaliyeti, izlemeye konu olan taraflar ile izlemeyi gerçekleştirenler arasındaki işbirliğiyle gerçekleştirilir. Bu bağlamda, spor alanında ilgili haklar ve toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında ortak bir anlayışın geliştirilmesi, işbirliği temelli bir izleme değerlendirme faaliyeti için çok önemlidir.

İzleme değerlendirme çalışmasının önemli dayanağı, uluslararası politika belgeleridir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan uluslararası spor politika belgeleri, kadınların, spora katılım hakkında yararlanabilmeleri, haklarına saygı gösterilmesi için gerekli ortamın yaratılması konularında devletlerin yasal yükümlülüklerini tanımlarlar. Devletler, insanların spora katılım haklarının yerine gelebilmesi için hesap verebilirlik mekanizmaları geliştirmekle yükümlüdürler. Bu mekanizmalardan biri de sporda toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesidir. Devletler, aynı zamanda, izleme yapabilmek için göstergeler oluşturmak ve bu göstergelerle elde edilen bilgiyi kullanarak sporda toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, kadınların spora katılım haklarının sağlanması ve korunması için önlemler almakla yükümlüdürler. Kadınların spora katılım haklarının hayata geçişini kolaylaştırmak için, sistematik, açık-şeffaf ve düzenli bir izleme sistemine ihtiyaç vardır. Maalesef, spor alanında, sürekli, sistematik ve bağımsız bir izleme mekanizması bulunmadığı için etkin bir izleme çalışması da yapılamamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de spor alanında gerçekleştirilen kamu politikalarını, yasal düzenlemeleri ve uygulamaları toplumsal cinsiyet perspektifini içeren göstergeler çerçevesinde izlemek ve değerlendirmek ve bu yolla spor alanında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklere duyarlı bir katılımcı demokrasi anlayışının gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Sonuç olarak, bu çalışmanın amacı, Türkiye’de spor alanının toplumsal cinsiyet eşitliği haritasının çıkarılmasına ve bu alanda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik standartlar ve göstergeler geliştirilmesine ve nihayetinde spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin mevcut durumunun ortaya konmasına, kazanımların korunması ve geri gidiş eğilimlerinin önlenmesine katkıda bulunmaktır. Türkiye’de spor alanında veri-bilgi tabanlarının yeterli olmayışı ve izleme mekanizmalarının gelişmemiş olması, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde karşılaşılan en temel zorluk olmakla birlikte, çalışmanın gerekliliğini de ortaya koyan temel bir göstergedir. Bu doğrultuda, uluslararası sözleşmelerde kabul gören normlara ve standartlara dayanan, mevcut durumun bilgisine sahip ve ilgili haklar hakkında ortak anlayışa sahip kamu ve sivil işbirliğiyle yürütülecek bir izleme ve değerlendirme faaliyetinin, ülkemizde spor alanında toplumsal cin-

siyet eşitliğinin sağlanması yönünde bir toplumsal dönüşüm geliştirilmesine önemli bir katkısı olacağına inanıyoruz.

Spor alanındaki toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda yapılacak bir izleme değerlendirme faaliyetinin arka planını, bu alanda gerçekleştirilmiş hak mücadeleleri oluşturmaktadır. Alanda geliştirilen normlar, standartlar ve göstergeler, bu mücadelelerin ürünüdür. Bu nedenle, sonraki bölümde, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin kısa bir tarihi verilmiştir.

Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesinin Kısa Tarihi

Önemli bir kurumsal alan olarak spor, farklı düzeylerinde ve farklı pozisyonlarında kadınların erkeklere kıyasla az temsil edilebildikleri ve çeşitli haklardan mahrum kaldıkları alanların başında gelmektedir. Spor tarihi, kadınların spora katılım ve spor alanında temsil haklarından yoksun kalmalarının sebeplerini anlayabilmek ve doğru politikaları geliştirebilmek için, önemli bir arka plan sağlamaktadır. Kadınların spor tarihi, bir mücadele tarihidir. Kadınlar, olimpiyatlardan günümüze kadar sporun farklı alanlarında ve farklı pozisyonlarında yer alabilmek için, bireysel ve örgütlü olarak mücadele etmeye devam etmişlerdir. Bu bölümde, kadınların spor alanında var olabilmelerinde ve çeşitli hakları elde edebilmelerinde mihenk taşı olmuş gelişmeler sunulmuştur. Olimpiyatların tarihiyle başlamıştır, çünkü Olimpiyat Oyunlarında kadınlara ve erkeklere açılan spor branşları ve katılım oranları, olimpiyat arenasında ve dışındaki kadın sporunun gelişimi hakkında mükemmel bir fikir vermektedir.

Kadınların spor alanındaki hak mücadeleleri, temelde iki alanda yürütülmüştür: Spora katılım ve spor kurumlarında liderlik. Tarihçe yazımında, bu iki alandaki mücadeleler sunulmuş, sonrasında, bu mücadelede etkin rol almış kadın ve spor kurumları ve öncü kadınlara yer verilmiştir.

Spora katılım

Modern sporun başlangıcı olarak kabul edilen Olimpiyat Oyunlarında kadınların tarihi, spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadele tarihidir. Elis¹ kanunlarında “*Olympia yolunda... Azametli kayalarla yükselen sarp bir dağ var. Adı Typaeum. Olimpiyat Oyunları’na katıldığı ortaya çıkan her kadın bu dağdan baş aşağı atılacaktır.*” ifadesi yer almaktadır (Swaddling, 2000, s. 35). Aybek ve Yıldırım (2016), bu yasağın, 1500 yıl sonra yeniden canlandırılan ve günümüzde dört yıllık periyotlarda düzenlenen modern olimpiyatların ilk dönemlerinde kadınların yarışmasının yasaklanmasının başlangıcı olduğunu belirtirler. Olympia kutsal alanında, Zeus onuruna, stadyumda gerçekleştirilen atletik yarışmalara alınmayan kadınlar, aynı yerde on altı Elis’li kadının her dört yılda bir Zeus’un eşi tanrıça Hera adına düzenlediği oyunlarda koşu yarışması yapmışlardır (Aybek ve Yıldırım, 2016).

Modern olimpiyatların kurucusu Pierre de Coubertin, gerçek olimpik kahramanın “yetişkin erkek birey” olduğunu, kişisel olarak kadınların herkese açık yarışmalara katılımını onaylamadığını ve kadınların olimpiyatlardaki rollerinin, tıpkı antikçağda olduğu gibi, kazananlara çelenk takmak olması gerektiğini söyler. Coubertin, IOC yayın organı Revue Olympique’de, kadın

¹ Olympia kutsal alanının ve Olympia festivali kapsamında düzenlenen oyunların yönetim ve organizasyonundan sorumlu, Kuzeybatı Peloponnes’de Olympia’ya kuş uçuşu 40km mesafedeki Antik Yunan kent devleti ve tarihsel bölge.

sporunun doğa yasalarına aykırı olduğunu ifade etmiştir (Simri’den aktaran Aybek ve Yıldırım, 2016). Fakat 1896’da Atina’da düzenlenen ilk olimpiyatlar, hiç beklenmedik şekilde bir kadının protestosuna sahne olmuştur. Stamatia Revithi, olimpiyatlar kapsamında düzenlenen maratona katılmak için verdiği dilekçesi başvuru zamanı geçtiği için reddedilince, resmî yarışlardan bir gün sonra, maraton mesafesini tek başına koşmuş; çıkış ve varış zamanlarını gösteren bir tutanağı yerel yöneticilere onaylatmayı da ihmal etmemiştir (Georgiadis’den aktaran Aybek ve Yıldırım, 2016). 1900’e gelindiğinde ise, Paris’te düzenlenen ikinci Olimpiyat Oyunları’nda, 22 kadın 5 branşta yarışmış, çim tenisinde birinci olan Charlotte Cooper, ilk kadın olimpiyat şampiyonu olarak kayıtlara geçmiştir. 1911’deki IOC meclisinin tutanaklarına göre, yüzme, 1912’de, feminist İsveçliler tarafından kadın programına tanıtılmıştır (Pfister, 2000).

1917’de kurulan Fransa Kadın Sporları Federasyonu’nun (*Fédération des Sociétés Féminines Sportives de France*) başkanı, kadın hakları savunucusu Alice Milliat (1884-1957), uluslararası kadın spor tarihinin öncülerindedir. Kadınların performans sporuna katılım hakkının kazanılması için çok önemli bir mücadele yürütmüştür. 1921’de, Uluslararası Kadın Sporları Federasyonu (*Fédération Sportive Féminine Internationale*) kurulmuş ve 1922’de, Paris’te, ilk Kadınlar Olimpiyat Oyunları 20 bin izleyici önünde, beş ülkenin katılımıyla, atletizm ağırlıklı 11 branşta gerçekleştirilmiştir (Leigh ve Bonin, 1977). Sonraki yıllarda, bu organizasyonun adı Kadınlar Dünya Oyunları² olarak değiştirilmiştir. Bir tarafta Uluslararası Atletizm Federasyonu ve IOC, diğer tarafta Uluslararası Kadın Sporları Federasyonu arasındaki uzun süren mücadele sonucunda, 1928’de kadınların olimpiyatlardaki atletizm yarışmalarına girmelerine izin verilmiştir. Ancak, olimpiyatlarda kadınların dâhil edildiği atletizm branşlarını yetersiz bulan Alice Milliat, 1930’da Prag’da ve 1934’te Londra’da, Kadınlar Dünya Oyunları’nı düzenlemeye devam etmiş ve sonucunda baskı altında kalan IOC tarafından kadınlara olimpiyatlarda daha fazla atletizm branşında yer verilmesini sağlamıştır (Memiş ve Yıldırım, 2011).

Kadınların mücadelesi sonucunda, yıllar geçtikçe, olimpiyatlara katılan kadın sporcuların sayısı da artmıştır. 1900 yılında yapılan Paris Olimpiyat Oyunları’nda, 997 sporcu 5 branşta yarışmış olmasına rağmen, bunların sadece 22’si kadındır. Diğer yandan, 2012 Londra Olimpiyatları, 204 ülkeden %55 (n=5973) oranında erkek ve %45 oranında kadın (n=4847), toplam 10.820 sporcunun 26 spor branşında yarışmak üzere katıldığı, kadın sporcu sayısının en çok olduğu ilk olimpiyat oyunları olma özelliğini taşımaktadır. Bu oyunlara, Türkiye, %58 kadın (n= 66), %42 (n=48) erkek, toplam 114 sporcuyla 16 spor branşında yarışmak üzere katılmıştır. 2016 Rio Olimpiyatları’na ise, 207 ülkeden toplam 11.303 sporcu, 28 spor branşında yarışmak üzere katılmıştır. Bu sporcuların yaklaşık %45’i kadın (n=4700) ve %55’i (n=6603) erkek sporcudur. Türkiye, 2016 Rio Olimpiyatları’na 21 branşta, 55 erkek ve 48 kadın, toplam 103 sporcuyla katılmıştır.³

Spor yönetimi

Spora katılım dışında, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin stratejik alanlarından birisi, spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında kadınların temsilidir. 1980’lerin başında, spor

2 Kadınlar Dünya Oyunları’nda branş, katılımcı, derece ve madalya dağılımına ilişkin istatistiksel veriler için bkz. www.gbrathletics.com/ic/fsfi.htm.

3 Bilgiler Türkiye Olimpiyat Komitesi web sayfasından alınmıştır. Erişim adresi: www.olimpiyatkomitesi.org.tr

kurumlarının toplumsal yapısı toplumsal cinsiyet yaklaşımı ile incelenmeye başlanmış, yönetim pozisyonlarının hemen hemen bütün düzeylerinde erkek egemenliğinin çok yaygın olduğu ve liderlik pozisyonlarına yükselebilecek kadınların erkek kontrolüyle mücadele etmek durumunda kaldıkları ortaya çıkarılmıştır. Birçok Avrupa ülkesinde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD), kadınlar, ulusal ve uluslararası spor kurumlarında kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çeşitli politikaların gerçekleştirilmesi talebinde bulunmuşlardır.

Kadınların spor kurumlarında temsiliyetini arttırmaya yönelik talepler, özellikle Olimpik Hareket’in içerisinde çok yankı bulmuş ve önemli politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Olimpik Hareket’in üç ana parçası, IOC, Uluslararası Spor Federasyonları (USF) ve Milli Olimpiyat Komiteleri’dir (MOK). IOC, uluslararası, bölgesel ve ulusal spor olaylarında ve bunların prosedürlerinde, dünyada sporu yönlendiren merkezî bir liderlik rolü oynamaktadır. Olimpik Hareket içerisinde yer alan spor kurumlarındaki kadınların, uluslararası ve ulusal kadın ve spor alanında faaliyet gösteren sivil toplum kurumlarının ve bireysel kadınların mücadeleleri neticesinde, Olimpik Hareket’te toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli politikalar ve programlar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu politikaların öncelikli hedefi, kadınların tüm spor dallarında yer alması ve spor kurumlarının karar alma mekanizmalarına katılımları olmuştur. Pirjo Haggmann (Finlandiya) ve Flor Isava-Fonseca (Venezuela), IOC komitesindeki ilk kadın üyelerdir (1981). 1995 yılında, 107 üyesinden yedisinin kadın olduğu IOC, 1996 yılı itibariyle kadınların spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında temsiliyetinin artırılması için önemli politikalar uygulamaya başlamıştır. 1996 yılında, birinci IOC Dünya Kadın ve Spor Konferansı düzenlenmiş ve uluslararası spor federasyonları ve ulusal olimpiyat komitelerinde yer alan ihtisas komitelerinin ve çalışma gruplarının en az %10 kadından oluşması talebinde bulunulmuştur. 1997 yılında, Anita L. DeFrantz, IOC başkan yardımcılığı pozisyonuna seçilen ilk kadın olmuştur. 2000 yılında, ikinci IOC Kadın ve Spor Dünya Konferansı’nda, Olimpik Hareket’in karar alma mekanizmalarında en az %20 kadın temsiliyeti talebi dile getirilmiştir. 2008 yılında düzenlenen dördüncü IOC Dünya Kadın ve Spor Konferansı’nda hazırlanan Eylem Planıyla, performans göstergelerinin ve izleme faaliyeti mekanizmasının geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. 2012 yılında, Nawal El Moutawakel, IOC başkan yardımcılığı, 2016 Rio Olimpiyat Oyunları’nın Koordinasyon Komisyonu’nun Başkanlığı ve IOC Değerlendirme Komisyonu Başkanlığı pozisyonlarına seçilmiştir.

Uluslararası kadın ve spor sivil toplum kuruluşları ve öncü kadınlar

Spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dair politika belgeleri hazırlayan ve bu belgeleri uluslararası ve ulusal spor kurumlarının imzalayıp taahhütlerde bulunmasına yönelik mücadele eden en önemli uluslararası sivil toplum kuruluşu, Uluslararası Kadın Çalışma Grubu’dur (*International Working Group on Women Sport- IWG*). IWG, dünya genelinde kadın ve spor alanında politikalar üreten ve bu politikaların uygulanmasına yönelik izleme mekanizmaları geliştiren uluslararası sivil toplum kuruluşudur. IWG, spor alanında ulusal ve uluslararası düzeyde politika yapan ve karar verme mekanizmalarında bulunan kişileri bir araya getiren, kadın ve spor konulu ilk uluslararası kongreyi, 5-8 Mayıs 1994 tarihleri arasında, Birleşik Krallık, Brighton kentinde düzenledi ve sonucunda, kadın ve spor alanında uluslararası ilk politika belgesi olarak kabul gören, **Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi’ni** yayımladı (IWG, 1994). Hükümete bağlı olan ve olmayan organizasyonları, ulusal olimpiyat komitelerini, ulusal ve uluslararası spor

federasyonlarını ve eğitim ve araştırma enstitülerini temsil eden 82 ülkeden 280 delege, bu bildirgeyi imzalamışlardır. Bildirge, her düzeyde ve her fonksiyonun ve rolün içinde kadınların spora katılımını arttırmayı hedefleyen eylemlere rehberlik edecek ilkeleri sağlamaktadır. 2014 yılında genişletilen **Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi**’nde, devlet ve hükümet mekanizmalarının, spordan sorumlu kurumların ve organizasyonların, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin ve CEDAW’ın eşitlik hükümlerine/şartlarına uyum sağlamaları için çaba göstermeleri gerektiği ifade edilerek, spora katılım hakkı, ayrımcılık yasağı ve toplumsal cinsiyet eşitliği vurgulanmıştır (IWG, 2014). 2017 yılı itibarıyla, hükümete bağlı olan ve olmayan organizasyonların, MOK’ların, ulusal ve uluslararası spor federasyonlarının ve eğitim ve araştırma enstitülerinin yer aldığı 441 kurum bildirgeyi imzalamış bulunmaktadır.

19-22 Mayıs 1998 tarihlerinde, Namibya, Windhoek’de düzenlenen İkinci IWG Dünya Kadın ve Spor Konferansı’na katılan 74 ülkeden 400 delege, kız çocuklarının ve kadınların spora tam katılımlarında eşit fırsatların sağlanabilmesi için dünya genelinde eylem çağrısında bulunarak, Windhoek Eylem Çağrısı hazırlanmıştır. Konferans, kız çocuklarının ve kadınların gelişmelerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen mevcut uluslararası araçlara - Pekin Eylem Platformu ve CEDAW - eklenmesi ihtiyacını onaylamaktadır. 2002’de, Kanada Montreal’de Üçüncü IWG Dünya Kadın ve Spor Kongresi düzenlenmiş ve yayımlanan Montreal Bildirgesi’nde, daha kapsamlı hedeflerin gerçekleştirilmesinin yolunun, bilgilendirme ve savunma kampanyaları ve sporun toplumsal gelişim projelerine entegre edilmesini de içeren çeşitli eylemlerden geçtiği onaylanmıştır. Ayrıca, savunuculuk faaliyetleri öne çıkarılmış, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması için önerilen yöntemlerin yer aldığı Montreal Araç Kiti (*Montreal Tool-kit*) geliştirilmiştir. Bu araç setinde, cinsiyet eşitliğinin, kaynakların ve fırsatların, kadınlar ve erkekler için adil biçimde paylaşımının ilke ve uygulanması şeklinde ifade edilmekte olduğunu vurgular. 2006’da, Japonya Kumamoto’da Dördüncü IWG Dünya Kadın ve Spor Kongresi, “Değişime Katılmak” temasıyla düzenlenmiştir. Asya’da ilk kez düzenlenen kongreye yaklaşık 700 delege katılmış ve ilk kez bu kapsamdaki bir kongre kent merkezinde kurulan büyük ekranla canlı yayımlanarak halka açılmıştır. 2010 yılında, Sidney’de düzenlenen Beşinci IWG Dünya Kadın ve Spor Konferansı’nın sonucunda, Birleşmiş Milletler Milenyum Hedefleri’nin başarılması bağlamında, uluslararası, bölgesel, ulusal ve yerel düzeyde tüm spor kurumlarının idarî komitelerinde görev yapan kadınların ilerlemesini izleyebilmek için, uluslararası erişilebilir, etkileşimli ve gerçek zamanlı bir çevrimiçi araç olan Sydney Scoreboard geliştirilmiştir. Sydney Scoreboard, küresel düzeyde spor kurullarında kadın temsiliyetini artırmayı hedeflemektedir. Ulusal spor kurumları ve uluslararası federasyonların yönetim kurullarında yer alan kadınların sayısını belgelemektedir.

IWG dışında spor alanında kadınların sporda ve spor aracılığıyla güçlenmesini hedefleyen diğer bir oluşum, Uluslararası Kadınlar ve Kız Çocukları için Beden Eğitimi ve Spor Birliği (*International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women-IAPESGW*)’dir. Dernek, 1949 yılında kurulmuş olup, kız çocukları ve kadınlar için beden eğitimi ve spor amacıyla çalışan üyeleri desteklemekte ve profesyonel gelişme ve uluslararası iş birliği için fırsatlar sağlamaktadır. Beş kıtada ve 40’tan fazla ülkede üyesi olan IAPESGW, her dört yılda bir kongre düzenlemektedir. 11-16 Şubat 2008’de, Umman Sultan Qaboos Üniversitesi’nde IAPESGW’ye üye Müslüman toplulukların yer aldığı ülkelerin (Bosna ve Hersek, Danimarka, Mısır, İran, Irak,

Malezya, Fas, Umman, Güney Afrika, Suriye, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Birleşik Krallık katıldığı bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantı sonrasında, **Kabul Et ve Saygı Göster Bildirgesi** yayımlanmıştır.

Spor alanında kadın hakları mücadelesi, her zaman, bilim ve politikanın işbirliğiyle yürütülmüştür. Geliştirilen politikaların temelinde, bilimsel araştırmalardan elde edilen somut bilgiler yer almaktadır. Bu alandaki öncü kadınların büyük çoğunluğu, uluslararası bilim alanında güçlü toplumsal cinsiyet araştırmalarına imza atmış, bilim topluluklarında kadınların temsiliyetinin artması ve kadınları konu alan araştırmaların gerçekleştirilmesi için mücadele etmişlerdir. Margaret Talbot (1946-2014), uluslararası platformlarda sporda toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının geliştirilip uygulanmasına hayatını adanmış öncü kadınlardan birisidir. Uluslararası spor kurumlarında, kadın ve spor örgütlerinde, uzun yıllar çalışmıştır. Uluslararası Spor Bilimleri ve Beden Eğitimi Birliği Başkanlığı, Uluslararası Paralimpik Komitesi Eğitim Komitesi Başkanlığı, IAPESGW Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Birinci Dünya Beden Eğitimi Zirvesi (1999-Berlin) ve İkinci Dünya Beden Eğitimi Zirvesi’nin (2005- Birleşmiş Milletler Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Yılı kapsamında) gerçekleştirilmesinde liderlik yapmıştır. 2004 yılında, *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (UNESCO) Mineps IV Atina Deklarasyonu’nda, Kadın ve Spor başlığının yazılmasını sağlamıştır.

Celia Brackenridge de sporda kadın hakları mücadelesinin öncülerinden birisidir. *Women’s Sports Foundation* (WSF), *Women Sport International* (WSI) ve *Safe Sport International* (SSI) örgütlerinin kurucularından olan Brackrandege, özellikle sporda cinsel şiddet ve istismar konusunda çok önemli politik girişimlerde bulunmuştur.⁴ Sporda cinsel şiddetin önlenmesi ve çocuk koruma politikalarının geliştirilmesi için, *United Nations International Children’s Emergency Fund* (UNICEF) ve IOC ile çalışmıştır. Onun öncülüğünde, WSI tarafından sporda cinsel şiddet ve istismar konusundaki ilk yazılı açıklama 1996 yılında yayınlanmış ve birçok kurumun politikasını etkilemiştir. Brackrandege’nin danışmanlığında, IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismar Görüş Bildirgesi yazılmış ve IOC cinsel taciz politikaları geliştirilmiştir.⁵

Özetle, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi, Antik Olimpiyatlar’da spora katılım hak mücadelesiyle başlayan ve günümüzde sporun farklı alanlarında ve pozisyonlarında devam etmekte olan bir süreci kapsamaktadır. Bu mücadele, öncelikle spora katılım ve sporda liderlik alanlarında yürütülmekte olup geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Özellikle 1990’lı yıllarda, kadın ve spor alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının mücadeleleriyle küresel insan hakları belgelerini referans alarak kendine özgü belgeleri geliştirmiş ve küresel düzeyde spor politikalarına etkide bulunmaya başlamıştır.

Raporun bölümleri

Rapor, yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, sporda toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda yapılacak bir izleme-değerleme faaliyetinin arka planını oluşturacak hak mücadelesi tarihi sunulmuştur. Girişten sonra yer alan normlar ve standartlar isimli ikinci bölüm-

4 Bilgiler, Chichester Üniversitesinin “Women and sport: The ChangeMakers” web sayfasından alınmıştır. Erişim adresi: <https://www.changemakers.chi.ac.uk/sporting-honours/>

5 <https://www.olympic.org/news/ioc-adopts-consensus-statement-on-sexual-harassment-and-abuse-in-sport>

de, öncelikle spor alanında normların gelişiminin kısa bir tarihi sunulduktan sonra, uluslararası kuruluşların, uluslararası spor kuruluşlarının ve uluslararası kadın ve spor kuruluşlarının benimsediği normlar ortaya çıkartılmıştır. Spor alanındaki uluslararası politika belgelerinde, beş temel normun benimsendiği ortaya çıkarılmıştır: Eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği (aynılık/farklılık/dönüştürücü), ayrımcılık yasağı, spor değerleri ve insanlık onuruna saygı normu. İkinci bölümde, normlar belirlendikten sonra, standartlar belirlenmiş ve iyi uygulama örnekleri incelenmiştir. Standartlar, 2016 tarihli AK Sporda Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinin Haritalanması belgesinde yer alan 6 stratejik alanda belirlenmiştir (spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük, sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet, spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve spor eğitimi).

Raporun üçüncü bölümünde, Türkiye’de spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin mevcut durum analizi yapılmıştır. Öncelikle, Türkiye’de spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği tarihine yer verilmiştir. Sonrasında Türkiye’de spor alanıyla ilgili mevzuatların uluslararası politika belgelerinde benimsenen normlarla ve CEDAW’daki toplumsal cinsiyet anlayışıyla uyumu tespit edilmiştir. Ayrıca, sivil toplum kurumlarının ve diğer kamusal aktörlerin kapasiteleri haritalanmıştır.

Raporun dördüncü bölümünde, spor alanındaki gösterge kaynakları 6 stratejik alan kapsamında haritalanmıştır. Beşinci bölümde, Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği 6 stratejik alanda haritalanmıştır. Spora katılım, federasyonlara bağlı sporcuların cinsiyet dağılımı, Olimpik ve Paralimpik sporcuların cinsiyet dağılımı ve Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezi (TOHM), sporcularının cinsiyet dağılımı temelinde incelenmiştir. Spor yönetimi alanında, Türkiye’de sporun üst kurumları olarak görev yapan GSB, TMOK, SGM (merkez ve ilçeler) ve federasyonların 2017 yılındaki yönetici kurullarının cinsiyet dağılımları incelenmiştir. Antrenörlük ve hakemlik alanında, federasyonlarda, GHSİM ve TOHM’larda görev yapan antrenörlerin ve hakemlerin cinsiyet dağılımı incelenmiştir. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında, veri kaynaklarını akademik araştırmalar, medya haberleri ve mahkeme belgeleri oluşturmuştur. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında, spor medyasında kadın ve erkek spor olaylarının ve sporcuların temsiline dair temel veri kaynağını bilimsel araştırmalar oluşturmuştur. Bu bölümde, projenin uygulanması için seçilmiş yedi şehre ilişkin bilgi de sunulmuştur.

Raporun altıncı bölümünde, spor alanındaki uluslararası göstergeler, Türkiye’de verisi toplanan ve kullanılmakta olan göstergeler, Türkiye’de kullanılması önerilen göstergeler ve illerde kullanılması önerilen göstergelere yer verilmiştir.

Raporun son bölümünde, bu raporda kullanılan teknik terimlerin listesi sunulmuştur.

II. Normlar ve Standartlar

Bu bölümde, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği talebinin uluslararası kuruluşların insan hakları belgelerine girişinin kısa bir tarihi sunulmuştur. Spor alanında yürütülen toplumsal cinsiyet temelli hak mücadelesi sonucunda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bünyesinde çeşitli uluslararası spor politika belgeleri geliştirilmiş ve bu belgelerde spora katılımın bir insan hakkı olduğu vurgulanmıştır. Bu bölümde kısaca bu belgelere yer verilmekle birlikte, söz konusu belgelerin referans aldığı uluslararası insan hakları belgelerindeki spor bağlamına da yer verilmiştir. Tarihçeden sonraki bölüm, Normlar ve Standartlar ve İyi Örnekler isimli iki bölümde tasarlanmıştır. Normlar bölümünde spor alanındaki uluslararası politika belgelerinde kabul edilen normlar (insan onuruna saygı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve spor değerleri), belgelere referansla anlatılmıştır. Standartlar ve iyi örnekler isimli bölümde ise, spor alanındaki standartlar, beş stratejik alanda (spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük, sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve spor medyasında toplumsal cinsiyetin temsili) sunulmuştur.

Spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği talebinin politika belgelerine girişinin tarihi

Özellikle 1990’lı yıllar itibariyle uluslararası kuruluşların ve devletlerin gündeminde yer alan spor alanında toplumsal cinsiyet temelli hak mücadelesi sonucunda uluslararası insan hakları belgeleri referans alınarak çeşitli normlar ve standartlar geliştirilmiştir. Uluslararası kuruluşların (Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi merkezli), uluslararası spor kuruluşlarının (IOC) ve uluslararası kadın ve spor kuruluşlarının (IWG, IAPESGW, WSF vb.) iki temel kabulü vardır: Spora katılımın insan hakkı olduğu ve uluslararası kadın hakları belgelerinde (CEDAW vb.) kabul edilen kadın hakları çerçevesinde kadınların spora alanına katılımlarının önündeki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler sebebiyle kadınların spora alanına katılmamalarının bir kadın hakkı ihlali olduğudur.

Uluslararası kadın ve spor kurumları ve uluslararası spor kuruluşlarındaki kadın komisyonları ve kadın üyeleri, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin yapısal bir zemini olabilmesi için ilkelerin, normların ve standartların geliştirilmesine ve gerekli yasal düzenlemelelerin hükümetlerin programlarına yerleştirilmesine çalışmışlardır. Bu süreçte, özellikle Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bünyesindeki çalışmalar neticesinde gerçekleştirilen sözleşmeler, tavsiyeler, raporlar ve uluslararası kadın ve spor kuruluşlarının gerçekleştirdiği kongreler, toplantılar ve bildirgeler toplumsal cinsiyet ve demokrasi anlayışını içeren küresel bir çerçeveyin geliştirilmesinde önemli rol oynamışlardır. Aşağıdaki alt bölümlerde geliştirilen normların tarihi uluslararası sözleşmeler kapsamında sunulmuştur.

Birleşmiş Milletler bünyesinde normların gelişim süreci

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin (Birleşmiş Milletler, 1948) 24. maddesinde, rekreatif sporun da bir parçası olan rekreatif faaliyetlere katılım bir insan hakkı olarak düşünülmüştür. 2006 tarihli Engelli Hakları Sözleşmesi’nin 30. maddesinde, engellilerin spora katılım hakkı ifade edilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2006). 1979 yılında CEDAW’da cinsiyet eşitliği normu kapsamında spor ve beden eğitimi faaliyetlerine yer verilmiş (madde 10/g), ayrımcılık yasağı

normu kapsamında kadınların spora katılım hakları ifade edilmiştir (madde 13/a). CEDAW’da vurgulanan kadınların “katılım hakkı”, spora ve rekreasyonel faaliyetlere katılımında erkeklerle eşit haklara sahip olmalarının ve spor alanında ayrımcılık yasağının kabulüdür. 1995 yılında, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’nda, kadın eğitim ve öğrenimi, kadınlar ve sağlık, yetki ve karar alma sürecinde kadınlar ve kız çocukları stratejik hedef alanlarında spora da yer verilmiştir. Kadınların ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde spora katılım (sporcu/antrenör/yönetici olarak) hakkıyla birlikte kadınların ve kız çocuklarının farklı kamusal alanlarda (eğitim, işyeri vb.) spor olanaklarına eşit erişim hakkı vurgulanmıştır. *Women 2000 and Beyond: Women, Gender Equality and Sport*, Pekin Eylem Platformunun ve Bildirgesi’nin hedeflerini desteklemek için yayınlanmıştır.⁶

1978 yılında kabul edilen Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı (UBESŞ)’nda, beden eğitimi ve sporun bir insan hakkı olduğu kabul edilmiştir. İnsan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı, aynılık eşitliği, spor değerleri, barış, dostluk, kardeşlik ve dayanışma normları kapsamında şekillenen şart, 2014 yılında fiziksel aktivite dâhil edilerek yeniden düzenlenmiştir. Yeni Şart’ta, Eski Şart’ın bazı maddelerine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi eklenmekle birlikte, sadece toplumsal cinsiyete özgü maddeler de geliştirilmiştir. Eklenen normlar arasında, spor değerleri (çocuk koruma ve adil oyun vb.) ve eşitlik normunun farklı biçimleri (farklılık eşitliği, erişilebilirlik, dönüştürücü eşitlik) yer almaktadır.

2003 yılı Kasım ayında, eğitim, sağlık, kalkınma ve barışın desteklenmesinde, hükümetleri sporu bir araç olarak kullanmaya teşvik eden 58/5 Sayılı Birleşmiş Milletler Kararı kabul edilmiştir. 2004 yılında MINEPS (*Ministers and Senior Officials Responsible for Sport and Physical Education*), UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation*) ve Yunan Hükümeti iş birliğiyle kadın, spor ve beden eğitimi konularında bir gözlem kurumunun kurulmasını tavsiye etmiştir. Sporda kadınla ilgili konularda aracılık yapılması önerilmiş ve nitelikli beden eğitiminin programlanması istenmiştir.

2005 yılında Birleşmiş Milletler, tarihinde ilk defa, kız çocuklarına ve kadınlara özel bir vurgu yaparak o yılın dünya çapında spor ve beden eğitime adandığını resmen açıklamış ve Milenyum Gelişim Hedefleri’yle eş zamanlı olarak spor ve gelişme hedefleri tanımlamıştır. Milenyum Gelişim Hedefleri doğrultusunda, spor programlarının *herkes için spor* modelini temel alması gerektiği, tüm kitlelerin katılımının sağlanacağı fırsatların yaratılması, kadınlar, engelliler ve gençler gibi gruplara artı yararlar kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır. 2005 tarihli Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Yılı Raporu’nda, ilk defa toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması bir norm olarak benimsenmiştir. 2006 yılında da Gelişme ve Barış için Spor Eylem Planı’nda, kadınların spor ve gelişmeye katılımı konusunda çeşitli detaylar içeren bir eylem planı oluşturulmuştur. Plan dâhilinde tarafların (hükümetlerin), toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi için spor programları geliştirmeleri ve ülke temelinde spor kurumlarında (MOK’lar, Spor Federasyonları vs.) cinsiyet dengesini sağlamaları teşvik edilmiştir.

2013 yılında düzenlenen beşinci MINEPS Konferansı sonucunda yayınlanan MINEPS Berlin Bildirgesi’nde, ayrımcılık yasağı ve spor değerleri gibi önceki politika belgelerinde mevcut olan normların içeriği biraz daha genişletilmiştir (UNESCO, 2013). Son olarak, 13-15 Temmuz 2017

6 <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/Women%20and%20Sport.pdf>

tarihinde UNESCO bünyesinde gerçekleştirilen altıncı MINEPS sonrasında, Rusya Kazan’da, Eylem Planı yayınlanmıştır (UNESCO, 2017). Eylem planının dördüncü eylemi, kadınlar, spor, beden eğitimi ve fiziksel aktivite için küresel bir gözlem merkezinin kurulması konusunda bir fizibilite çalışması yürütmektir. Bu eylem kapsamında belirlenen hedefler şunlardır: İzleme ve değerlendirme faaliyetlerinin yapılması, spor politikalarında ve eylem planlarında toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması için kapasite geliştirmelerin desteklenmesi, ilgili konularda araştırma yapılması, cinsel şiddet farkındalık eğitimlerinin sunulması, kadınların spora katılımı konusunda medya aracılığıyla farkındalık kampanyalarının düzenlenmesi, karar alma mekanizmalarına kadınların erişiminin sağlanması, kadınların ve kız çocuklarının spor, beden eğitimi ve fiziksel aktiviteye katılımlarının sağlanması.

Avrupa Konseyi bünyesinde normların gelişim süreci

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nde, Herkes İçin Sporun Gelişimi ve Eşgüdümlü Yapıların Oluşturulması konulu Tavsiyesi (588) 1970 yılında ve Avrupa Herkes için Spor Şartı konulu Tavsiyesi (682) 1972 yılında yayınlanmıştır. 1975 yılında Brüksel’de, spordan sorumlu Avrupa Bakanları Konferansı’nda, Avrupa Herkes İçin Spor Şartı geliştirilmiştir. Şartın birinci maddesinde, herkesin spora katılım hakkı olduğu belirtilmiştir. Avrupa Herkes İçin Spor Şartı’nın ilkeleri üzerinde inşa edilen Avrupa Spor Şartı ise, 1992 yılında yayınlanmış ve 2001 yılında yeniden düzenlenmiştir. Şart, Avrupa Konseyi üye ülkelerinin spor için var olan düzenlemeleri ve politikaları iyileştirmeleri ve kapsamlı bir çerçeve geliştirmeleri için bir rehber sunmaktadır. Avrupa Konseyi’nde 1970’li yılların başında başlayan sporun bir hak alanı olarak tanınmasını sağlama süreci, 2001 yılında bir hak olma özelliklerine erişmiştir. Avrupa Spor Şartı’nda spora katılım bir hak olarak kabul edilmiştir. Madde 3’te, “Spor Hareketi” başlığına yer verilmiştir. Şartta ayrımcılık yasağı ve eşitlik gibi normlarla birlikte sportif değerler (spor etiği) de bir norm olarak benimsenmiştir. Sportif değerlerin içerisine, dostluk, dayanışma, kardeşlik adil oyun vb. dâhil edilmiş, taraf devletlere ve spor kurumlarına belirli yükümlülükler verilmiştir. Avrupa Spor Şartı’nın bir tamamlayıcısı olan Avrupa Spor Etiği Kuralları ise, 24 Eylül 1992 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından uyarlanmış ve 16 Mayıs 2001 tarihinde yeniden düzenlenmiştir (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 2001). Spor Etiği Kuralları, Avrupa Spor Şartı’nda benimsenen normlara ait standartları içermektedir. Spor etiğinin temel ilkesine göre spor, adaletin ve bireysel kendini geliştirmenin bir arenasıdır. Âdil oyun, rekreatif sporun ve performans sporun temel bileşenidir. Spor etiği normunun, cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaksızın tüm bireysel ve/veya takım sporlarında, kadınların, kızların, erkeklerin ve oğlanların eşit katılımını tam olarak benimsemesi gerektiği ifade edilmiştir. Avrupa Spor Etiği Kuralları, 2010 yılında Bakanlar Komitesi tarafından revize edilmiş ve toplumsal cinsiyet eşitliği için bir çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrıda, cinsiyete dayalı ayrımcılık olmaksızın tüm bireysel ve / veya takım sporlarında, kadınların ve erkeklerin eşit katılımı talebi duyurulmuştur.⁷

İtalya Herkes için Spor Kurumu tarafından önerilen Sporda Kadın Hakları Şartı, 1987 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiş ve Avrupa Kadın ve Spor Şartı olarak benimsenmiştir. (Resolution on Women and Sport doc.A 2-32/87/rev). Avrupa Birliği bağ-

⁷ Recommendation CM/Rec(2010)9 of the Committee of Ministers to member states on the revised Code of Sports Ethics (Adopted by the Committee of Ministers on 16 June 2010 at the 1088th meeting of the Ministers’ Deputies). Erişim adresi: <https://rm.coe.int/16805cecaa>

lamında sporda kadınlar ve erkekler için eşit fırsatların talebinin resmî olarak kabul edildiği ilk adımdır. Şart, kültür, din, yaş, zihinsel ve fiziksel kapasite, cinsel yönelim ve sosyal konum sebebiyle herhangi bir ayrımcılık gözetmeksizin tüm insanlara yöneliktir. Şartta, pozitif ayrımcılık normu benimsenmiş ve kota sistemi ve ek proaktif eylemler gibi somut tedbirler ifade edilmiştir. Ayrıca toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması normu kapsamında spor medyası da spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gereken stratejik alanlara dâhil edilmiştir. Ayrımcılık normu kapsamına cinsel yönelim ve transgender sporcular da dâhil edilmiştir. Spor kurumlarında, medyada, spora katılımı, eğitimde, spor bilimleri komitelerinde, taraftarlık alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için çeşitli standartlar geliştirilmiştir.

Kadın ve Spor Konulu 2280 Sayılı Avrupa Parlamentosu Kararları’nda, kadın sporlarının ve kadınların spora katılımının geliştirilmesi, kadınların liderlik pozisyonlarına dair farkındalıklarının ve katılımının artırılması, kadınların spordaki faaliyetlerinin medyada daha geniş yer bulmasının ve toplumsal cinsiyetle ilgili istatistiklerin toplanmasının sağlanması ile sporda kadınlara, genç insanlara ve çocuklara yönelik cinsel istismarla mücadele konularında bakanlar komitesine çağrıda bulunulmuştur. Karara göre, kadınların spora katılım hakkı, vatandaşlık, yaş, engellilik, cinsel yönelim ve din gözetmeksizin tüm kadınların kendi bedenlerini kontrol etme ve spora katılım özgürlüğünün ifadesidir.

2000’li yıllarda Avrupa Konseyi bünyesinde, sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesine yönelik girişimler de başlamıştır. 2000 yılında, Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklarla Yönelik Cinsel Taciz ve İstismarın Önlenmesi (Resolution No.3/2000) belgesi kapsamında, üye devletlere ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği yapılarak kendi ülkelerinde ulusal düzeyde araştırma yapmak ve veri toplamak çağrısında bulunmuştur (Avrupa Konseyi, 2000). 2003 yılında, Avrupa Parlamentosu Kadın ve Spor Konulu Çözüm Belgesi’nde, üye devletler ve spor federasyonları çalışma hayatında cinsel tacizle ilgili mevzuatı yürürlüğe koyarak, istismar riski ve ilgili yasal eylemler konusunda sporcuları ve ailelerini bilgilendirerek, spor kurumlarındaki personellere eğitim vererek, cezai işlemleri uygulayarak sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesi ve yok edilmesi için önlemler uygulayabilecekleri ifade edilmiştir (Avrupa Parlamentosu, 2002).

11 Temmuz 2007 tarihinde, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Sporda Beyaz Kitap (*White Paper on Sport*), Avrupa Birliği (2007) tarafından sporun kapsamlı olarak ele alındığı ilk politika belgesidir. Belge, sporun sosyal rolüne, ekonomik boyutuna ve Avrupa’daki organizasyonlarına odaklanmakla birlikte, 17. maddesinde sadece toplumsal cinsiyet eşitliğine yer vermiştir. Bu madde kapsamında, Kadın ve Erkek Eşitliği İçin Yol Haritası (2006-2010) çerçevesinde, özellikle göçmen kadınlar ve etnik azınlıklardan kadınların spora, spordaki karar alma pozisyonlarına erişimine ve medyada spor kadınlarının temsiline odaklanan, sporla ilgili tüm etkinliklerde toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması teşvik edilmiştir.

Avrupa Komisyonu’nun 18 Şubat 2014 tarihinde Brüksel’de yaptığı toplantının ardından, Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 2014-2020 Stratejik Eylem Planı isimli rapor yayımlanmış ve ulusal düzeyde stratejik eylemlerin gerekliliği vurgulanmıştır. 2010-2015 Avrupa Kadınlar ve Erkek Eşitliği Stratejisi’nin ve Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi’nin öncelikli alanları takip edilerek,

net izleme mekanizması ve yaygınlaştırma stratejilerini içeren önlemler önerilmiştir. Bu öneride, spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının geliştirilmesinde, ulusal eylem stratejilerinin odaklanması gerektiği en az dört öncelikli alanlar vardır: Karar vermede eşit temsil ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı, antrenörlük ve spor öğretiminde eşit temsil ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı, sporda cinsel şiddetle mücadele ve cinsel şiddetin önlenmesinde sporun rolü, sporda olumsuz toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele ve bu perspektifle olumlu rol modellerin ve medyanın rolünün iyileştirilmesi. Komisyon, Norveç gibi iyi örnekler temelinde, spor komitelerinde ve komisyonlarında cinsiyet dengesinin sağlanabilmesi için ilgili kurumlara konunun yasalaşmasını ya da karara bağlanmasını önermiştir.

Avrupa Spor Şartı’ndaki tavsiyeler, üye devletlerin danışma ziyaretleri yoluyla düzenli olarak izlenmektedir. 21 Ocak 2015 yılında, Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırılması Üzerine Tavsiye yayınlanmıştır. Avrupa Konseyi’nin spor alanındaki yaklaşımlarının normatif çerçevesini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi oluşturmaktadır. Bu sözleşmenin 14. maddesinde, ayrımcılık yasağı normu içerisinde cinsiyet ayrımcılığı da ifade edilmiştir: *Bu sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.*

Olimpik Hareket bünyesinde normların gelişimi

Önceki başlıklar altında belirtilen Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi çerçevesindeki spor alanıyla ilgili politika belgelerinde, olimpik değerlere önemli atıflarda bulunmaktadır. Modern sporun başlangıcı kabul edilen olimpiyatların felsefesi (Olimpizm), modern sporda demokrasi anlayışının geliştirilmesi ve insan haklarının korunup hayata geçirilmesinde önemli bir referanstır. Olimpik Antlaşma, IOC tarafından benimsenen Olimpizmin Temel İlkeleri, Kuralları ve İşletme Tüzükleri’nin kanunname şeklinde toplanmasını sağlayan bir belgedir. Olimpik Antlaşma’da, herhangi bir kapasitede Olimpik Hareket’e ait olan her kişi ve kuruluşun Olimpik Antlaşma’nın kurallarına bağlı kalacağı ve IOC kararlarına riayet edeceği belirtilmektedir. 2004 yılında yeniden uyarlanan Olimpik Antlaşma’da belirtilen Olimpizmin 4. temel ilkesine göre, spor faaliyetlerine katılmak *bir insan hakkıdır*. Her birey, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın, olimpiyat ruhu içerisinde spor yapma olasılığına sahip olmalıdır. Spor değerleri, ayrımcılık yasağı ve çoklu ayrımcılık normları Olimpik Antlaşma’nın temel ilkelerini oluşturmaktadır. Olimpik Antlaşma’da, IOC’nin rolü, tüm düzeylerde kadınların sporda öne çıkartılmasını teşvik etmek, desteklemek ve her yapıda kadın erkek eşitliği ilkesinin uygulanmasını amaçlanmak; herkes için sporun teşvik edilmesi olarak belirtilmektedir. Bu nedenle, *kadınları sporun tüm düzeylerinde ve tüm durumlarında kadın-erkek eşitliği ilkesinin uygulamaları dikkate alınarak cesaretlendirmek ve spordaki yerlerinin yayılmasını sağlamak* IOC’nin önemli görevleri arasında yer almıştır.⁸ Benzer şekilde Uluslararası Paralimpik Komitesi’nin 2005-2009 yılları hedefleri arasında; Paralimpik Hareketi içerisinde cinsiyet eşitliği anlayışının ve farkındalığının arttırılması, Paralimpik Hareketi içerisinde kadın liderliğinin gelişiminin sağlanması gibi unsurlar yer almaktadır.⁹

8 IOC. (2007). Olympic charter. Erişim adresi: https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Olympic-Studies-Centre/List-of-Resources/Official-Publications/Olympic-Charters/EN-2007-Olympic-Charter.pdf#_ga=2.195955823.2100677140.1519201518-1723213391.1512380484

9 International Paralympic Committee. (2009). *Annual report*. Erişim adresi: https://m.paralympic.org/sites/default/files/document/120201082427810_Annual_Report_2009_web.pdf

Olimpik Antlaşma dışında, **IOC**, sporda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli politikalar geliştirmiştir. 1991 yılında, IOC tarihi bir karar almıştır ve Olimpik Program’a dâhil olmak isteyen her yeni spor branşının kadınlara da açık olması şartını getirmiştir. 1995 yılında, toplumsal cinsiyet eşitliği için uygulanmak üzere, İcra Kurulu’na uygun politikalar konusunda tavsiyelerde bulunması amacıyla Kadın ve Spor Çalışma Grubu kurulmuştur. 1996’da, Birinci Dünya Kadın ve Spor Konferansı sonrasında, “*Sporda kadınların teşvik edilmesi görüşüne dayanan bir eylem planı hazırlamak ve uygulamak üzere, Uluslararası Spor Federasyonlarının ve Ulusal Olimpiyat Komitelerinin oluşturacağı özel komitelerin veya çalışma gruplarının en az %10’nun kadınlardan oluşması*” kararlaştırılmıştır (Mascagni, 1996-1997). Olimpik Antlaşma, bu alanda çalışma yapılması gerektiğine net bir gönderme içerecek şekilde, tarihinde ilk kez değiştirilmiştir. Aralık 2001 tarihine kadar gerçekleştirilmesi kararlaştırılan bu hedef, Aralık 2005 tarihinde “en az %20” olacak şekilde genişletilmiştir.

2014 yılında IOC, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek ve kadınların güçlenmesini spor yoluyla teşvik etmek için, Birleşmiş Milletler Kadın Departmanı ile Mutabakat Anlaşması imzalamıştır. Aynı yıl, Olimpik Ajanda 2020’nin kabulü ile sporda toplumsal cinsiyete dayalı eşitlik konusundaki kararlılığını göstermiştir. Ajandada toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek başlığında iki madde yer almaktadır: *IOC Olimpiyat Oyunlarına %50 kadın katılımını sağlamak için Uluslararası Spor Federasyonlarıyla çalışır. IOC karma cinsiyetli takım sporlarının dâhil edilmesini teşvik eder. Öneri 38’de, Spor dünyasının her düzeyine kadınların dâhil olması için kadın liderler gelişim programı düzenler* ifadesi yer almaktadır. Bu politika, toplumsal cinsiyet eşitliğini sporun her alanında anaakımlaştırmayı hedeflemekte; spora katılım, medyada görünürlük, hakem ve antrenörlük pozisyonları, eğitim imkânlarından yararlanma başta olmak üzere bütün spor kurumlarının ve federasyonların yönetim, kurul ve komisyonlarında toplumsal cinsiyet eşitliği kotasının (%40) uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.¹⁰

Özetle, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bünyesinde spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik normların geliştirilmesi sürecinde, küresel insan hakları belgeleri de referans alınarak normların kapsamı ve çeşitliliği belirlenmiştir. Sonraki bölümde, bu süreçte referans alınan küresel ve bölgesel insan hakları belgeleri sunulmuştur.

A. Normlar

Bu başlık altında, öncelikle uluslararası insan hakları belgeleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve spor alanı bağlamında incelenmiştir. Uluslararası insan hakları belgelerinin incelenmesinden sonra, uluslararası spor politika belgelerinde kabul edilen normlar ortaya çıkarılmıştır. Uluslararası sözleşmeler, devletlerin kendi yetki alanlarındaki kişilerin hak ve özgürlüklerini güvence altına almayı taahhüt ettikleri sözleşmelerdir. Uluslararası belgelerin, kadınların insan haklarını tanımlarken tartışmasız kabullendikleri bir nitelik, bu hakların evrensel olduğu ve bütün kadınlar için aynı şekilde geçerli kılındığıdır. Bu demektir ki, kültür, inanç, gelenek, töre vb. nedenlerle kadınların insan haklarının ihlâli kabul veya göz ardı edilemez.

İncelenen uluslararası politika belgelerinin (sözleşmelerin) listesi, EK 1’de sunulmuştur.

¹⁰ www.olympic.org/women-in-sport-commission

A1.Uluslararası Politika Belgelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Spor

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İHEB, 1 Aralık 1948 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Türkiye, beyannameyi 6 Nisan 1949 tarihinde kabul etmiştir. Beyanname’nin 2’nci maddesinde, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin herkesin beyannamede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahip olduğu hükme bağlanmıştır.

Beyannamenin 24. maddesi, rekreatif spor kapsamında yer alan insanların dinlenme ve eğlenme hakkı olarak değerlendirilebilir. Birleşmiş Milletler’in sonraki tarihli politik belgelerinde ifade edilen *recreational activities*, Türkçeye dinlenme-eğlenme kelimeleriyle çevrilmiştir. Dolayısıyla, beyanname’nin bu maddesindeki dinlenme ve eğlenme eylemlerinin, *rekreasyon etkinliklerini* ifade ettiği düşünülmektedir. Bu madde dışında sporu kapsayan başka bir madde bulunmamaktadır.

Madde 24: Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi

20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen sözleşme, 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Birleşmiş Milletler, 1989). Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni 2 Ekim 1995’te uygulamaya başlamıştır. Sözleşmeyle, çocuk haklarının korunması amaçlanmış ve taraf devletlerin sözleşme maddelerine kesinlikle uymaları gerektiği hükme bağlanmıştır. Sözleşmenin 27/1 maddesi, taraf devletlerin, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ve toplumsal gelişimini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ettiğini belirtir. Spor aktiviteleri, çocukların başta bedensel gelişimi olmak üzere bütünsel gelişimine katkıda bulunan en önemli aktivitelerin başında gelmektedir. Bununla birlikte, sözleşmenin madde 31/1’i, taraf devletlerin, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun *eğlence (etkinliklerinde)* bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanıdıklarını ifade eder. Bu maddenin İngilizcesinde “eğlence etkinlikleri” olarak Türkçeye çevrilen iki kelime *recreational activities* (rekreasyon aktiviteleri)’dir.¹¹ Bu rapor kapsamına dâhil edilmemekle birlikte, spor alanının bir bileşeni olarak değerlendirilen rekreasyon aktiviteleri, sözleşmenin bu maddesinde doğrudan yer almaktadır.

Madde 29/1, taraf devletlerin çocuk eğitiminin çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihin ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi amacına yönelik olduğunu kabul ettiklerini ifade eder. Aynı maddede, çocuk eğitiminin cinsler arası eşitliği dâhil edecek şekilde hazırlanması da belirtilir: Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dinî gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması.

11 Article 31- Leisure, play and culture: Children have the right to relax and play, and to join in a wide range of cultural, artistic and other **recreational activities**.

Bu sözleşme, sadece çocukların spora katılım hakkı bakımından değil, özellikle performans sporunda çocuk istismarının yoğun yaşandığı spor dalları bakımından da önemlidir. Bu bağlamda, konuyla ilgili olabilecek maddeler aşağıdadır. Taraf devletlerin çocukların korunma hakkını tanınmalarıyla birlikte çocuk sömürüsüne karşı her türlü önlemi alacaklarının vurgulanması çok önemlidir.

Madde 32/1: Taraf Devletler, çocuğun ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitime zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı koruma hakkını kabul ederler.

Madde 32/1: Taraf Devletler, bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alırlar.

Madde 34: Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suiistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla, Taraf Devletler özellikle:

- a) Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;
- b) Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurulmasıyla sömürülmesini;
- c) Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini, önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar.

Engelli Hakları Sözleşmesi

Engelli Hakları Sözleşmesi 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edildi ve Mayıs 2008 de yürürlüğe girdi. Bu sözleşme, taraf olan devletlere, engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve onların yaşam standartlarını yükseltmek gibi yükümlülükler getirmektedir. Engelli bireylerin spor alanına katılımı, sözleşmenin 30. maddesinde ifade edilmiştir.

Madde 30: Kültürel Yaşama, Dinlenme, Boş Zaman Aktiviteleri ve Spor Faaliyetlerine Katılım

1. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında kültürel yaşama katılım hakkını tanırlar ve engellilerin aşağıda belirtilenlerden yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır:
5. Taraf Devletler, engellilerin eğlence, dinlenme ve spor etkinliklerine diğer bireylerle eşit koşullar altında katılımını sağlamak amacıyla aşağıda yazılı tedbirleri alır:
 - (a) Engellilerin her seviyedeki genel spor etkinliklerine mümkün olduğunca tam katılımını cesaretlendirmek ve artırmak;
 - (b) Engellilerin, özel spor ve eğlence etkinliklerini örgütleme, geliştirme ve bu etkinliklere katılma imkanına sahip olmasını temin etmek ve bu nedenle, diğer bireylerle eşit koşullar altında onlara uygun bilgi ve eğitimin verilmesini ve kaynakların sunulmasını sağlamak;

- (c) Engellilerin spor, eğlence yerleri ile turistik alanlara erişimini sağlamak;
- (d) Engelli çocukların, okullardaki etkinlikler dahil olmak üzere, oyun, eğlence, boş zaman aktiviteleri ve spor etkinliklerine eşit şekilde katılabilmelerini sağlamak;
- (e) Eğlence, turistik, boş zaman aktiviteleri ve spor etkinliklerini organize edenlerin sunduğu hizmetlere engellilerin erişebilmesini sağlamak.

Avrupa Sosyal Şartı

Avrupa Konseyi’nin sosyal alandaki temel belgesi niteliğinde olan Avrupa Sosyal Şartı, 1961 yılında imzaya açılmış ve 1965 yılında uygulamaya konulmuştur. Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin ve bu şartnameyi imzalayan devletlerin uymayı kabul ve taahhüt ettikleri, temel sosyal ve ekonomik hakları koruyan, medenî ve politik hakları garanti eden bir Avrupa sözleşmesidir. Türkiye, Avrupa Sosyal Şartı’nı 1961 yılında imzalamış ve 1989 yılında onaylamıştır. 1996 yılında imzaya açılan Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (Avrupa Konseyi, 1996) ise, Türkiye tarafından 2004 yılında imzalanmış ve 2007 yürürlüğe girmiştir.

Şartın 20. maddesi şu şekildedir: *Tüm çalışanların, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkını* vurgulamaktadır. Ayrıca Madde E, başlı başına ayrımcılık yasağını vurgulamaktadır: *Bu Şartta yer alan haklardan yararlanma ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüşler, ulusal ya da sosyal köken, sağlık, ulusal bir azınlığa mensubiyet, doğum ya da başka statüler gibi nedenlere dayanan hiç bir ayrımcılığa tâbi olmaksızın sağlanacaktır.*

Avrupa Sosyal Şartı’nda doğrudan spor alanıyla ilişkilendirilen bir madde olmamakla birlikte, sözleşmede geçen **“Sosyal ve sosyo-kültürel hizmet ve olanaklar”** terimleri, “bazı işletmelerin çalışanlara sağladığı sosyal yardım, **spor alanları**, emzirme odaları, kütüphaneler, çocuklar için tatil kampları vb. gibi sosyal ve/veya kültürel olanakları belirtir biçimde anlaşılır” ifadesi yer almaktadır. Bu durum madde 22’de çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkında yer bulmaktadır: *Akit Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin işletmede sosyal ve sosyo-kültürel hizmetlerin ve olanakların örgütlenmesine ve bu konulardaki düzenlemelere ilişkin uyumun denetimine katılma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.*

Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi

Türkiye’nin üyesi olduğu Avrupa Konseyi, 1992’de Avrupa Kentsel Şartı 1 ve 2002’de Avrupa Kentsel Şartı 2’yi kabul etmiştir. Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi’ne göre, kentliler güvenlik, çevre, konut, sağlık, spor, kültür ve ekonomik kalkınma gibi alanlarda haklara sahiptir (Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı, 2002). Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi’ne göre, yerel yönetimler, tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç ayrımı ve sosyal, ekonomik, politik ayrım gözetmeden, zihinsel ve fiziksel engellerine bakılmaksızın, eşit olarak sunulmasını sağlamakla yükümlüdür. Hak 7, doğrudan spor ve rekreasyon ile

ilgilidir. Hak 20 ise, yerel yönetim hizmetlerinin sunulmasında cinsiyetin de dâhil olduğu eşitlik hakkını içermektedir:

Hak 7. Spor ve Dinlence: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması.

Hak 20. Eşitlik: Yerel yönetimlerin, tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, inanç, köken, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, zihinsel ve fiziksel engellerine bakılmaksızın, eşit olarak sunulmasını sağlamakla yükümlü olması.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşme

CEDAW, Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan sekiz insan hakları sözleşmesinden birisidir (Birleşmiş Milletler, 1979). “Uluslararası Kadın Hakları Bildirgesi” olarak da tanınmaktadır. CEDAW, 1979 yılında kabul edilmiş ve 1981 yılında yürürlüğe konmuştur. Türkiye, CEDAW’ı 1985 yılında imzalamış ve 1986 tarihinde yürürlüğe sokmuştur. CEDAW’ın temel hedefi, toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra, geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını da sağlamaktır. Taraf devletler üzerinde, uluslararası hukuk çerçevesinde bağlayıcılığı olan bir sözleşmedir. CEDAW, İhtiyari Protokol ile taraf devletlerin CEDAW’ı ihlâl etmeleri durumunda, kişilere ve gruplara CEDAW Komitesi’ne başvuru hakkı tanınmaktadır. Protokol ile, uygulamaları denetlemek üzere komiteye yapılacak şikâyetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır. CEDAW İhtiyari Protokolü, Türkiye tarafından 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmeye ve ihtiyari protokole taraf olan Türkiye, “*hukukî sistemine kadın-erkek eşitliği prensibini yerleştirmeye; ayrımcı tüm kanunları ortadan kaldırma ve kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayan kanunları yürürlüğe sokma; kadınları ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korumak için mahkemeler ve diğer kamu kurumları kurma ve kadınlara karşı kişiler, örgütler ve şirketler tarafından yapılan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını*” güvenceye almakla sorumludur.

Bu sözleşmeye taraf devletler, uymayı ve öngörülen ilkelere ulaşmak için gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yapmayı taahhüt etmişlerdir. Sözleşmenin 2/a maddesinde; “*Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak*” hükmü yer almaktadır.

Spor alanı, CEDAW 10. ve 13. maddelerde yer almaktadır. Bu maddelerde, kadınların spor ve beden eğitimine aktif katılımlarının sağlanması için devletin uygun önlemleri alması ifade edilmiştir.

Madde 10. Taraf devletler, özellikle arasındaki konularda kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayırımı önleyen bütün uygun önlemleri alacaklardır:

g. **Spor ve beden eğitimi faaliyetlerine** aktif olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınması

Madde 13. Taraf devletler, kadınlara karşı ekonomik ve sosyal hayatın diğer alanlarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak, kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli ve özellikle aşağıdaki önlemleri alacaklardır:

- a. Eğlence, **spor** ve kültürel hayatın bütün yönlerine katılma hakları.

Geçici ve özel önlemler, CEDAW madde 4/1'de "*1. Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için taraf devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, iş bu sözleşmede belirtilen cinsten bir ayırım olarak mütalaa edilmeyecek ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların muhafazası sonucunu doldurmayacaktır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman bu tedbirlere son verilecektir*" Bu önlemler, görüldüğü üzere, sonuçta eşitlik politikasının araçları olarak düşünülmektedir. Gerçek eşitliğin sağlanmasını hızlandırmak amacıyla devletlerce alınacak geçici özel önlemlerin (olumlu eylem, pozitif ayrımcılık vb.) *ayrımcılık sayılmayacağını* belirten CEDAW, bu önlemlerin ancak hem "fırsat eşitliği" hem de "uygulama eşitliği" sağlandığında sona erdirilebileceğini belirtmektedir.

CEDAW 25 Sayılı Genel Tavsiye

1999 yılında Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından alınan 25 No'lu Tavsiye Kararı, geçici özel önlemlerle ilgili genel tavsiyeyi içermektedir (Birleşmiş Milletler, 1999). Spor alanına da bu önlemlerin uygulanması gerekliliği vurgulanmıştır.

38. Taraf devletlere, kadınlara karşı ayrımcılık içeren veya dezavantaj oluşturan kültürel uygulamaların, basmakalıp tutum ve davranışların değiştirilmesine ve ortadan kaldırılmasına yönelik sürecin hızlandırılması amacıyla geçici özel önlemler almaları gerektiğini hatırlatır. Geçici özel önlemler aynı zamanda, kredi ve borçlar, spor, kültür ve **eğlence-dinlenme** ve hukukî farkındalık geliştirme gibi alanlarda da uygulanmalıdır. Gerektiğinde, bu tür önlemler, kırsal kesimdeki kadınlar dâhil, çok yönlü ayrımcılığa maruz kalan kadınlara yönelik olarak da uygulanmalıdır.

Tavsiye kararında, geçici özel önlemlerin sözleşme doğrultusunda uygulanmasının, ayırım gözetmeme ve eşitlik normlarında bir istisna olmayıp kadınlar için fiilî veya gerçek eşitliği sağlamanın bir yolu olduğu belirtilmektedir. Geçici özel önlemlerin gerekçesi, kadınların erkeklerle aynı muameleye tâbi olmasını sağlamanın yetersizliğiyle açıklanmaktadır. Karara göre, kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarının yanı sıra, toplumsal ve kültürel yapıdan kaynaklanan farklılıklar da dikkate alınmalıdır. Belirli koşullarda, bu tür farklılıklara hitap edebilmek adına, kadın ve erkeğe birbirinden farklı şekilde muamele etme gereği doğabilir. Madde 4, paragraf 1'de, kadınlar ve erkekler arasında fiilî eşitliği sağlama sürecini hızlandırmaya yönelik geçici özel önlemlerin taraf devletlerce benimsenmesinin, hâlihazırdaki sözleşmede tanımlandığı şekliyle ayrımcılık olarak değerlendirilmeyeceği, ancak bu yolla eşitsiz veya ayrı standartların kalıcılığı gibi bir duruma da izin verilmeyip; fırsat ve muamele eşitliği sağlandığında bu önlemlere son verileceği ifade edilmektedir. Komite, bu tür önlemleri benimseyip yaşama geçiren taraf devletlerin, bu yolla erkeklerle karşı ayrımcılık yaptıkları görüşünde değildir.

22. maddede, önlemler terimi tanımlanmıştır: “Önlemler” terimi, yasama, yürütme ve idare ile diğer alanlarda çeşitli düzenleyici belgeleri, politikaları ve uygulamaları kapsar. Örneğin; dış hizmet ve destek programları, kaynakların tahsisi ve/veya yeniden tahsisi, tercihli muamele, işe almada belirli kıstasların gözetilmesi, işe alma ve terfi, zamana bağlı sayısal hedefler ve kota sistemleri gibi.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı

4-15 Eylül 1995’te Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nin kararıyla Pekin’de toplanan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nın sonunda, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı adlı iki belge kabul edilmiştir (Birleşmiş Milletler, 1995). Türkiye, bu iki belgeyi kabul etmiştir. Pekin Deklarasyonu, taraf hükümetleri, kadının güçlendirilmesi ve ilerlemesi, kadın erkek eşitliğinin artırılması toplumsal cinsiyet perspektifinin politika ve programlara yerleştirilmesi konularında hükümetleri yükümlü kılmakta ve Eylem Planının hayata geçirilmesini öngörmektedir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’nda, hükümetler, uluslararası topluluk ve hükümet dışı kuruluşlarla özel sektörün dâhil olduğu sivil toplum, belirlenen ve ilgilenilmesi gereken 12 kritik alanda stratejik eylemler yapmaya çağrılmaktadır.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’nda spor alanı, Kadın Eğitim ve Öğrenimi, Kadınlar ve Sağlık, Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar, Kız Çocukları alanlarında dâhil edilmiştir. Bu alanlar kapsamındaki stratejik hedefler ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için önerilen eylemler, aşağıda sunulmuştur.

B. Kadın Eğitim ve Öğrenimi

Stratejik hedef B.4. Ayrımcı olmayan eğitim ve öğrenimi geliştirmek

Yapılacak eylemler

83. Hükümetler, eğitim yetkilileri ve diğer eğitim kurumlarıyla akademik kuruluşlar tarafından:

- (m) Ulaşılabilir **eğlenme-dinlenme ve spor** tesisleri kurmak, kız çocuklar ve her yaşta kadınlar için eğitimde cinsiyete duyarlı programlar ve kamu kuruluşları oluşturmak ve güçlendirmek, antrenörlük, eğitmenlik ve yöneticilik dâhil atletizm ve fiziksel aktivitelerin her alanında ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde katılımcılar olarak, kadınların ilerlemesini desteklemek;

C. Kadınlar ve Sağlık

Stratejik hedef C.2. Kadın sağlığını geliştiren önleyici programları güçlendirmek.

Yapılacak eylemler

107. Hükümet dışı kuruluşlar, kitle iletişim araçları, özel sektör ve uygun olduğunda Birleşmiş Milletler organlarının dâhil olduğu ilgili uluslararası örgütlerle işbirliği yaparak Hükümetler tarafından:

- (f) Eğitim sisteminde, iş yerinde ve toplumda, her yaşta kadın ve kız çocuklarının, **spor, fiziksel aktivite ve dinlenme-eğlenme** imkânlarına erkeklerle eşit ölçüde ulaşmalarını sağlayacak programlar oluşturmak ve desteklemek;

Stratejik hedef C.1. Kadının, hayatının bütün dönemlerinde, uygun maliyetli ve kaliteli sağlık bakımına, bilgiye ve ilgili hizmetlere ulaşabilirliğini artırmak.

Yapılacak eylemler

106. Hükümet dışı kuruluşlarla, işveren ve işçi örgütleriyle işbirliği yaparak ve uluslararası kurumların desteğiyle Hükümetler tarafından:

- (I) **Fiziksel faaliyetler** dâhil, sağlıklı davranışların yaygınlaştırılması başta olmak üzere kız çocuklarının ihtiyaçlarına özel bir önem vermek; ...

G. Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar

183. Kadınlar, toplumda, kayıt dışı örgütlerde ve devlet görevlerinde önemli liderlikler üstlenmişlerdir. Bununla birlikte, sosyalleşme ve medyanın sunduğu klişeler dâhil, kadınla erkeğe ilişkin olumsuz klişeler, politik karar alma konularının erkeklerin alanı olarak kalmasına yönelik eğilimleri pekiştirmektedir. Benzer şekilde, kadınların sanat, kültür, **spor**, medya, eğitim, din ve hukuk alanlarının karar alma konularında da yeterince temsil edilmemeleri, onların pek çok kurum ve kuruluş üzerinde önemli bir etkiye sahip olmalarını engellemiştir.

Belge kapsamında, yetki ve karar alma sürecinde kadınlar başlığında spor alanı da yer almaktadır ve bu nedenle aşağıdaki stratejik hedef için önerilen eylemler spor alanı için de geçerlidir.

Stratejik hedef G.2. Kadınların karar alma ve liderlik pozisyonlarına katılma kapasitelerini artırmak.

Yapılacak eylemler

195. Hükümetler, ulusal organlar, özel sektör, siyasi partiler, sendikalar, işveren örgütleri, alt bölgesel ve bölgesel organlar, hükümet dışı kuruluşlar, uluslararası örgütler ve eğitim kurumları tarafından:

- (a) Özgüvenlerini geliştirmek ve karar alma mevkilerini almaları için onları teşvik etmek amacıyla kadınlara, özellikle de belirgin ihtiyaçları olan özürlü kadınlara ve ırksal veya etnik azınlıklara mensup kadınlara yardımcı olacak liderlik ve özgüven eğitimi vermek;
- (b) Karar alma mevkileri için şeffaf kriterler uygulamak ve seçici organların cinsiyetler arası dengeyi gözetmesini sağlamak;
- (c) Deneyimi olmayan kadınlar için rehberlik hizmeti oluşturmak ve özellikle liderlik ve karar alma, toplum önünde konuşma ve düşüncelerini savunabilme ve siyasi kampanyaların işleyişiyle ilgili eğitim sunmak;

- (d) Ayrımcı olmayan çalışma koşullarını yerleştirmek ve iş idaresindeki farklara saygı duymayı yerleştirmek için, kadınlara ve erkeklere cinsiyete duyarlı eğitim vermek;
- (e) Kadınları seçim sürecine, politik faaliyetlere ve liderliğe ilişkin diğer alanlara girmeye teşvik edecek mekanizmalar ve eğitim programları geliştirmek.

L. Kız Çocuk

Yapılacak eylemler

280. Hükümetler, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

- (d) Kız çocukların **spor**, tiyatro ve kültürel faaliyetler gibi ders programı dışında kalan faaliyetlere tam ve eşit katılımını yaygınlaştırmak.

Birleşmiş Milletler Bin Yıl Bildirgesi

2000 yılında toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda, 189 üye ülke, “küresel düzeyde insan onuru, eşitlik ve esenlik ilkelerinin güçlendirilmesi için topluca taşıdıkları sorumluluğu” kabul ederek Binyıl Bildirgesi’ni ilân etmişlerdir (Birleşmiş Milletler, 2000). Bildirgede yer alan ilkelerin hayata geçirilmesi için, sekiz tane Binyıl Kalkınma Hedefi belirlenmiştir. Bildirgenin, Barış, Güvenlik ve Silahsızlanma başlığının altında 10. maddede, spora yer verilmiştir. IOC’nin spor ve olimpik idealleri kapsamında spor vurgulanmıştır: Üye Devletleri, kendi başarılarına ve toplu olarak, bugün ve gelecekte, Olimpik Barış’a uymaya ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi’nin spor ve olimpik ideal aracılığıyla barış ve insani anlayışı yüceltme çabalarını desteklemeye çağırıyoruz.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, Birleşmiş Milletler’in barış, güvenlik, insan hakları ve kalkınma hedeflerine ulaşılmasında ve 2015 yılına kadar gerçekleşmesi hedeflenen Binyıl Kalkınma Hedefleri’nde, ana unsurlardan biri olarak kabul edilmiştir. 2000 yılında 189 ülke hükümetinin benimsediği Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin üçüncüsü, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlenmesidir. Ayrıca, Binyıl Kalkınma Hedefleri 2010 Zirvesi’nde, kalkınmaya yönelik politikaların oluşturulmasında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun plan ve politikalara dâhil edilmesi yoluyla eğitim ve sağlıkta, ekonomik fırsatlarda ve karar alma süreçlerinde kadın erkek eşitliğini sağlamak için eylem çağrısı yapan bir karar da kabul edilmiştir.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi - İstanbul Sözleşmesi

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzalanan ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti hedef alan ilk Avrupa sözleşmesi olma niteliği taşımaktadır (Avrupa Konseyi, 2011). Sözleşmenin ilk imzacısı olan Türkiye, sözleşmeyi 14 Mart 2012 tarihinde onaylamıştır.

Sözleşmenin 1. maddesinde ifade edilen amaçlarından bazıları şunlardır:

Kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak;

Kadına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirmek de dâhil olmak üzere, kadınlarla erkekler arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak.

Sözleşmenin temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmamasıyla ilgili 4. maddesinde; tarafların, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı kınayacağı ve bunu önlemek için kendi ulusal anayasalarına veya ilgili diğer uygun mevzuatına kadın erkek eşitliğini dâhil edeceği ve bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesini temin edeceği; yerine göre, yaptırımların kullanılması yoluyla kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayacağı; kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasa ve uygulamaları yürürlükten kaldıracağı ifade edilmektedir. Ayrıca, madde 12/1’de, *Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazanması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır* ifadesi yer almaktadır.

Sözleşme, taraf devletlere, öğrenciler dâhil, genel olarak toplumun ve profesyonellerin toplumsal cinsiyet konusunda eğitilmesi yükümlülüğü getirmektedir (Bakırcı, 2015). Spor alanı da bu yükümlülükle ilgili madde 14’te ele alınmıştır:

Madde 14:

1. Taraflar, gerektiğinde, öğrencilerin gelişen kapasitesine uygun olarak, kadın erkek eşitliği, kalıplaşmamış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde şiddet içermeyen çatışma çözümleri, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişisel bütünlük hakkı gibi konulara ilişkin öğretim materyallerine resmi müfredata ve eğitimin her seviyesine eklenmesi için gerekli adımları atar.
2. Taraflar, gayri resmi eğitim faaliyetlerinde, **spor**, kültürel ve boş zaman hizmetlerinde ve medyada 1. paragrafta bahsedilen ilkeleri geliştirmek amacıyla gerekli adımları atar.

A2. Uluslararası Spor Politika Belgelerinde Normlar

Bu bölümde, spor alanındaki uluslararası politika belgelerinin dayandığı temel insan haklarıyla ilgili normlar sunulmuştur. Spor alanında insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine ilişkin uluslararası gelişmeler, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Bu bölümde, kaynak olarak yararlanılan, ilgili kuruluşlar tarafından geliştirilen politika belgelerinin listesi, EK 2’de sunulmuştur. Bu politika belgelerinde, özellikle Olimpizm ve Olimpik Hareket’e referans gösterilmektedir. Dolayısıyla, Olimpik Hareket’in tüzüğü olarak kabul edilen IOC Olimpik Antlaşma’da benimsenen normlara da yer verilmiştir. Ayrıca, spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında faaliyet gösteren IWG tarafından geliştirilen Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi (1994) ve Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi (2014), özellikle Avrupa Konseyi çerçevesinde geliştirilen bazı çalışmalarda referans alınmış ve çok sayıda ulusal ve uluslararası kuruluş tarafından imzalanmıştır. Bu belgelerde benimsenen normlar da sunulmuştur.

Bu bölümde, normlar ayrı başlıklar altında sunulurken, normların bütünlüklü ve kronolojik bir çerçevede gelişimine de yer verilmiştir. Bu rapor kapsamında gerçekleştirilen araştırma sonu-

cunda, spor alanında beş temel normun benimsendiği ortaya çıkarılmıştır: İnsanlık onuruna saygı, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği (aynılık/farklılık/dönüştürücü), ayrımcılık yasağı ve spor değerleri

İnsanlık onuruna saygı normu

Birleşmiş Milletler çerçevesinde geliştirilen spor alanındaki politika belgeleri İHEB’i referans alırken, Avrupa Konseyi çerçevesinde geliştirilen spor alanındaki politika belgeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni referans almaktadır. Her iki temel insan hakları belgesinde de insanlık onuruna saygı temel bir norm olarak benimsenmiştir. Bu nedenle, spor politika belgelerinde insanlık onuruna saygı normu kabul edilmektedir. Ayrıca, spor, politika belgelerindeki tanımı gereği, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası alanda gerçekleştirilen kurumsallaşmış bir aktivitedir. Özellikle kurumsallaşmış spor kapsamında gerçekleştirilen her türlü pratik (yarışma, antrenman vb.), ilgili kurumun sorumluluğu kapsamındadır. Bu kapsamda insanlık onuruna saygının korunması, spor hareketindeki tüm bireylerin ve kurumların benimsemesi gereken önemli bir ilkedir.

1978 tarihli UBESŞ’nin önsözünde, *İHEB’de ifade edildiği gibi, bireylerin temel insan haklarına, insanlık onuruna ve değerine inançları belirtilmiştir. Ayrıca, beden eğitimi ve sporun, dayanışma ve kardeşliği, karşılıklı saygı ve insanlığın onuruna saygıyla birlikte halklar ve bireyler arasında yakın bir iletişimi teşvik etmesi gerekliliği vurgulanmıştır. 2014 tarihli UABEFASŞ’de, bu norma madde 10’da yer verilmiştir:*

Madde 10. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor, insanlar arasında güçlü bağları, dayanışmayı, karşılıklı saygı ve anlayışı, bütün insanların onuruna ve bütünlüğüne saygıyı desteklemelidir.

Avrupa Spor Şartı’nın giriş bölümündeki 3. maddesinde, insanlık onurunun korunması normuna yer verilmiştir:

Madde 3. Sporu, erkek sporcuları ve kadın sporcuları siyasî, ticarî ve malî kazanç için sömürüden ve özellikle çocuk, genç ve kadınlara yönelik maddenin kötüye kullanımı, cinsel taciz ve cinsel istismar gibi hor kullanan ve alçaltıcı eylemlerden koruyarak, sporun ve insanlık onurunun korunması, spora dâhil olanların emniyetinin sağlanması ve tüm bunların ahlâkî ve etik temellerinin geliştirilmesi için;

Avrupa Konseyi, Kadın ve Spor Şartı’nda da aşağıdaki ifadelerle insanlık onuruna saygı normu ifade edilmiştir. Transgender sporculara, bu norm kapsamında ilk defa yer verilmiştir:

- Herkes, insanlık onurunu koruyan güvenli bir çevrede spora katılma hakkına sahiptir.
- Transgender sporcuların yarışmacı spora dâhil edilmesi için alınan potansiyel çözümler, onların onur ve ihtiyaçlarına saygılı olmalıdır.

Olimpik Antlaşma’nın da 2. temel ilkesinde, Olimpizmin hedefinin insanlık onuruna saygının korunması olduğu belirtilmiştir:

Temel İlke 2. Olimpizmin hedefi sporu insanlığın uyumlu gelişimine sunmak, insanlığa saygının korunmasına yönelik barışçıl bir toplumun oluşmasını sağlamaktır.

Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi’nde ve Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi’nde insanlık onuruna saygı, kadınları ve kız çocuklarını ayrıca belirtilerek benzer şekilde ifade edilmiştir (sırasıyla sunulmuştur):

- Bütün kadınların ve kız çocuklarının, kişilerin haklarını, değerini ve saygısını koruyan, güvenli ve destekleyici bir ortamda spora katılma fırsatını temin etmek,
- Kadınların/kızların haklarının, itibarının ve saygınlığının korunduğu, güvenli ve desteklendikleri bir çevrede spora ve fiziksel aktiviteye katılımlarını sağlamak.

Eşitlik normu

Birleşmiş Milletler çerçevesinde spor alanına ait normlar, ilk defa 1978 yılında geliştirilmiştir. 1976 yılında kurulan MINEPS, UBESŞ’nin (1978) geliştirilmesinde, beden eğitimi ve spora katılımın temel bir hak olarak kabul görüp uygulanmasında birincil rol oynamıştır. UBESŞ, 21 Kasım 1978’de, Paris’te düzenlenen Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu Genel Kurulu’nda kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler politika belgesi olarak, şartın önsözünde, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si’ne atıfta bulunmaktadır. Şartın 1. maddesi, beden eğitimi ve sporun herkes için temel bir insan hakkı olduğunu ifade etmektedir. 1. madde ve bu maddenin 1. bendi belgede eşitlik normunun benimsendiğini göstermektedir.

Madde 1. Beden eğitimi ve spor uygulamaları herkes için temel bir haktır.

Madde 1.1. Herkes, ulusal spor geleneğine uygun olarak, beden eğitimi ve spora katılmak, kendi yetenekleri doğrultusunda fiziksel kondisyonunu geliştirmek ve sporda başarı elde etmek için bütün fırsatlara sahip olmalıdır.

UBESŞ, 2014 yılında fiziksel aktiviteyi de içerecek şekilde genişletilmiş ve ismi, Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı (UBEFASŞ) olarak değiştirilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2014). Yeni Şart’ın 1. maddesinde, beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor uygulamaları herkes için temel bir hak olduğu ifadesi yer almıştır. Yeni Şartta, eşitlik normuna kadınlar ve kız çocukları ve yerli halklar eklenerek, şartın kapsamı genişletilmiştir:

Madde 1.3. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spora katılmak için içermeci, uyarlanmış ve güvenli fırsatlar, özellikle de ana okul çağındaki çocuklar, kadınlar ve kız çocukları, yaşlılar, engelliler ve yerli halkın tüm insanlar tarafından kullanılabilir.

Günümüze kadar, beş MINEPS Konferansı düzenlenmiştir (Paris - Fransa, 1976; Moskova - Rusya, 1988; Punta del Este - Uruguay, 1999; Atina - Yunanistan, 2004). Beşinci MINEPS Konferansı, 28-30 Mayıs 2013 tarihleri arasında Berlin’de, UNESCO üye devletlerinden bakanların ve üst düzey yetkililerin bir araya gelmesiyle gerçekleştirilmiştir. Konferansta tartışılan temel konular arasında; herkes için temel bir hak olarak spora erişim, spor ve beden eğitimi programlarına yatırıma teşvik ve sporun birleştiriciliğini koruma yer almaktadır. Kadınların ve kız çocuklarının

spora erişimi, engelli bireylerin dâhil edilmesi, kaliteli fiziksel eğitimi teşvik etme, spor etkinlikleri düzenleme ve bunların sürdürülebilirliği gibi konuların detaylı olarak görüşüldüğü konferansın sonunda, 121 üye devletin temsilcileri tarafından benimsenen Berlin Bildirgesi yayımlanmıştır. Bildirgede, UNESCO Beden Eğitimi Şartı ve Olimpik Şart'ta bulunan temel ilkelerin kabul edildiği ifade edilmiştir. Eşitlik normu, madde 4'te ifade edilmiştir:

Madde 4. Spora katılım, etnik köken, cinsiyet, yaş, engellilik durumu, kültür ve sosyal geçmiş, ekonomik kaynaklar, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gözetilmeksizin, tüm bireyler için temel bir hak olduğunu yeniden doğruluyoruz.

Avrupa Birliği çerçevesinde spor alanında geliştirilen normlar, ilk olarak Avrupa Spor Şartı'nda benimsenmiştir. İlk olarak 1975 yılında yayımlanan Avrupa Herkes İçin Spor Şartı'nın ilkeleri üzerinde inşa edilen Avrupa Spor Şartı, 1992 yılında uyarlanmış ve 2001 yılında yeniden düzenlenmiştir. 2001 tarihli şartta, eşitlik normu aşağıdaki maddelerde ifade edilmiştir:

Madde 1/i. Hükümetler her bireyin spora katılımını sağlamak için;

- a. Her gence beden eğitimi talimatı alma ve temel sportif becerileri kazanma imkânı sağlamak,
- b. Her bireye spor ve bedensel rekreasyon güvenli ve sağlıklı bir ortamda katılma ve uygun spor organizasyonları ile iş birliği yapma imkânı sağlamak
- c. İlgili ve yetenek sahibi her bireye sporda performans standartlarını iyileştirme ve kişisel başarı düzeylerine ve/veya kamu tarafından kabul edilen üstün başarı seviyelerine ulaşma fırsatı tanımak.

Toplumsal cinsiyet eşitliği normu

UBEFASŞ'nin madde 1.3'ü, toplumsal cinsiyet eşitliğinin dönüştürücü eşitlik normunu ifade etmektedir. Dönüştürücü eşitlik, sonuçları itibarıyla fiilî eşitliğin sağlanması için olumlu tedbirler alınarak, yapısal eşitsizliklerin ve ayrımcılıkların alt edilmesi gerektiği düşüncesine dayanır. Eşitsizliklerin dönüştürülmesi ve dezavantajların düzeltilmesi için alınan olumlu tedbirler, ayrımcılığı değil, eşitliğin bir parçasıdır (Kurtoğlu, Bayrakçeken ve Ülker, 2014, s. 66).

Madde 1.3. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spora katılmak için içermeci, uyarlanmış ve güvenli fırsatlar, özellikle de ana okul çağındaki çocuklar, kadınlar ve kız çocukları, yaşlılar, engelliler ve yerli halkın tüm insanları tarafından kullanılabilirliktir.

Şartta, insan haklarının etkili bir şekilde kullanılması için gerekli koşullardan birinin, herkesin kendi fiziksel, entelektüel ve ahlâkî güçlerini geliştirmek ve korumakta özgür olduğu ve beden eğitimi ve spora erişimin tüm insanlar için güvence altına alınması ve garanti edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu vurguda ve madde 1.4'te, aynılık eşitliği normunun benimsendiği görülmektedir. Aynılık eşitliği, kadın ve erkeği eşit olarak insan olmaları nedeniyle, eşit muamele görmeleri fikrine dayanır (Kurtoğlu, 2015, s. 49).

Madde 1.4. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor alanlarında, rekreasyon, sağlığın teşviki veya üst düzey performans için olsun veya olmasın, tüm danışmanlık ve karar verme düzeylerine katılmak için eşit fırsat, her kız çocuğunun ve her kadının hakkıdır ve aktif olmaları sağlanmalıdır.

2003 yılı Kasım ayında, eğitim, sağlık, kalkınma ve barışın desteklenmesinde, hükümetleri sporu bir araç olarak kullanmaya teşvik eden 58/5 Sayılı Birleşmiş Milletler Kararı kabul edilmiştir. 2005 yılı, Spor ve Beden Eğitimi için Uluslararası Yıl olarak belirlenmiştir. Profesyonel, elit ve uluslararası spor müsabakalarından, topluluklar ve eğitim kurumlarında oynanan oyunlara kadar, sporun birtakım kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için kullanılabileceği ifade edilmiştir. Spor, insani gelişim (halk sağlığı ve refahının iyileştirilmesi, eğitim ve serbest (boş) zaman etkinliklerinin desteklenmesi), sosyal gelişim (istikrar, hoşgörü, sosyal içerme ve topluluk oluşturmaya teşvik edilmesi), ekonomik gelişim (yatırım ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi) ve siyasal gelişim (demokrasi kurallarının uygulanması için saygı ve barışın teşvik edilmesi) kapsamında değerlendirilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında spor ve beden eğitiminin rolü de belirtilmiştir: *Barış ve toplumsal cinsiyet eşitliği kültürünün ilerletilmesi ve diyalog ve uyumun savunulmasını sağlamak için spor ve beden eğitimi temelli dayanışma ve işbirliği fırsatlarının sağlanması.*

1987 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından benimsenen Kadın ve Spor Şartı, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi bağlamında oluşturulmuş, aşağıdaki iki ifadede belirtildiği gibi, aynılık eşitliği normları kabul edilmiştir (Avrupa Komisyonu, 1987):

Farklı sosyal ve etnik kökenden gelen her yaşta kadın ve erkek, sporda eşit fırsatlara sahiptir.

Kızlar ve kadınlar, oğlanların ve erkeklerin yanı sıra çeşitli sporları ve becerileri öğrenmede ve fiziksel okuryazarlık ve fiziksel uygunluğu geliştirmede benzer haklara sahiptir.

2002 yılında benimsenen Avrupa Konseyi Kadın ve Spor Kararı’na göre, kadınların sporu, eşitlik hakkının ve vatandaşlık, yaş, engellilik, cinsel yönelim veya din gözetmeksizin tüm kadınların kendi bedenlerini kontrol etme ve spora katılma özgürlüğünün ifadesidir. Karara göre, spora erişim bir haktır ve spor da kendini ifade etme aracıdır. Madde 14’te, hükümet yetkilileri kendi spor politikalarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sistematik olarak dikkate almaya çağırılmıştır. Kararda, toplumsal cinsiyet eşitliği normunun bileşenleri olarak, aynılık (Madde 3) ve farklılık (F ve E) eşitliği normları benimsenmiştir.

Madde 3. Üye Devletleri ve Avrupa Birliğini sosyal geçmiş, zihinsel ya da fiziksel engelli olma durumundan bağımsız olarak tüm kadınların ve erkeklerin spor faaliyetlerine erişimlerini garanti etmeye çağırıyor.

- F. Spor faaliyetleri farklı yaş gruplarından, özellikle hamile ve genç annelerin, kadınların farklı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmeli.
- E. Her iki cinsiyetten engelli bireylerin kendi düzeylerinde ve kendi ihtiyaçları doğrultusunda sporun bütün formlarına katılım haklarının sağlanabilmesi için adımlar atılmalıdır.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi adresli spor politika belgelerinde, Olimpik Hareket’in fel-

sefesi olan Olimpizme ve olimpiyat oyunlarına referans verilmekte ve spor alanına Olimpik Hareket de dâhil edilmektedir. Olimpik Antlaşma, IOC tarafından benimsenen Olimpizmin Temel İlkeleri, Kuralları ve İşletme Tüzükleri'nin kanunname şeklinde toplanmasını sağlayan bir belgedir (IOC, 2004). Olimpik Antlaşma, anayasal bir doğaya sahip olan temel bir enstrüman olarak, Olimpizmin vazgeçilmez değerlerini ve temel ilkeleri öne sürer ve hatırlatır. Ayrıca, IOC için kuralları oluşturur. Bunlara ek olarak, Olimpik Antlaşma, hareketin üç ana bileşeninin başlıca karşılıklı haklarını ve yükümlülüklerini de tanımlar. Bunlar, hepsinin Olimpik Antlaşma'ya uyum sağlamanın gerekli olduğu Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi'nin yanında; IOC, USF ve MOK'dur. Olimpik Antlaşma'da IOC'nin Misyon ve Rollerinden birisi toplumsal cinsiyet eşitliği (aynılık) normunun hayata geçirilmesidir.

Madde 7. Tüm düzeylerde, kadınların sporda öne çıkartılmasını teşvik etmek ve desteklemek ve her yapıda kadın erkek eşitliği ilkesinin uygulanmasını amaçlanması

1994 tarihli Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi'nde, devlet ve hükümet mekanizmaları, spordan sorumlu olan kurumların ve organizasyonların Birleşmiş Milletler hükümlerinin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ve CEDAW'in eşitlik hükümlerine/şartlarına uyum sağlamaları için çaba göstermesi gerektiği ifade edilmiştir. Bildirgede Toplumda ve Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığı altında aynılık eşitliği normu benimsenmiştir. Ayrıca Bildirgenin Üst Düzey Performans Spor başlığı altında eşitlik ve farklılık eşitliği normlarını ifade edilmiştir:

Aynılık eşitliği

1.a. Herhangi bir amaç -serbest zaman ve rekreasyon, sağlık ve üst düzey performans- için spora katılım için eşit fırsatlara sahip olmak, ırkı, rengi, dili, dini, mezhebi, cinsel yönelimi, yaşı, medenî durum, engelli olma durumu, politik inancı ya da üyeliği, milleti ya da sosyal kökeni ne olursa olsun her kadının hakkıdır.

Farklılık eşitliği

2.a. Hükümetler ve spor organizasyonları kadınların kendi spor performanslarına ulaşabilmeleri için eşit fırsatlar sağlamalıdır. Performans gelişimi ile ilgili bütün etkinlikler ve programlar kadın sporcuların özel gereksinimlerini dikkate almalıdır.

2014 tarihli Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi'nde, bir önceki bildirgedeki normlar benimsenmekle birlikte bazılarının içeriği genişletilmiştir. Referans alınan politika belgelerine Engelli Hakları Sözleşmesi ve Berlin Bildirgesi eklenmiştir. Bildirgede, spor ve fiziksel aktivitede eşitlik ve çeşitlilik değerlerini ve prensiplerini bütün uluslararası, bölgesel, ulusal ve yerel stratejilerde anaakım hâline getirmek hedeflenmiştir. Ayrıca hedeflerden birinde farklılık eşitliği normu benimsenmiştir:

Kadınların/kızların ihtiyaçlarındaki çeşitliliği tanımak; özellikle engelli kadınların (Engelli Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması yoluyla) ve kadınların katılımına ve performansına muhalif olabilen kültürlerde yaşayan ve çalışan kadınların ihtiyaçlarını tanımak.

1994 tarihli bildirgede olduğu gibi, Toplumda ve Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığı

altında da aynılık eşitliği normu benimsenmiş ve başlığa yetenek ve cinsel kimlik ibareleri eklenmiştir:

1.b. Irkı, rengi, dili, dini, mezhebi, cinsel yönelimi veya kimliği, yaşı, medenî hâli, yeteneği/engelliliği, politik inancı, milleti veya sosyal kökeni ne olursa olsun her kadının rekreatif, sağlık veya yüksek performans amaçlı spor veya fiziksel aktiviteye katılımına eşit olanaklar sağlanmalı.

Bildirgede, Okul ve Genç Spor başlığı altında, eşitlik normu ifade edilmiştir. Ayrıca, 1994 tarihli bildirgeye benzer olarak, Üst Düzey Performans Spor başlığı altında farklılık ve aynılık eşitliği normları sunulmuştur. Bunların yanı sıra, yeni bildirgede dönüştürücü eşitlik normunu içeren ifadeye kadın sporculara özgü ihtiyaçların sürdürülebilir alt yapıların içine dâhil edilmesi gerekliliği de eklenmiştir.

Farklılık ve Aynılık eşitliği

2.a. Gençler için spor, eğitim, rekreasyon ve beden eğitiminden sorumlu kişiler, kızların değerlerini, tutumlarını ve isteklerini dikkate almalı; gençlerin temel motor becerilerini ve fiziksel okuryazarlığını geliştiren programlara eşit fırsat ve öğrenme deneyimi sunmalıdırlar.

Farklılık eşitliği

5.a. Hükümetler ve spor kurumları, kadınların sportif performans potansiyellerine ulaşmaları için eşit fırsatlar sunmalılar. Bütün aktiviteler ve programlar kadın sporculara özgü ihtiyaçları dikkate almalı ve bunlar sportif performansın gelişimi için sürdürülebilir alt yapıların içine dâhil edilmelidir.

Ayrımcılık yasağı normu

Uluslararası spor politika belgelerinde kabul edilen bir diğer norm, ayrımcılık yasağıdır. Bu norm, 1978 tarihli UBESŞ'nin önsözünde belirtilmektedir: İnsanlar, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, politik görüş, ulusal ve sosyal köken ayrımı yapılmaksızın İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki haklar ve özgürlüklere sahiptir. 2014 tarihli UBEFASŞ'de, ayrımcılık yasağı aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir:

Madde 1.1 Her insan, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, dil, din, siyasi veya diğer görüş, ulusal veya sosyal köken, mülk veya herhangi bir özellik temelinde ayrımcılık yapmaksızın beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spora katılım temel hakkına sahiptir.

Madde 4. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spordan sorumlular, yaralanabilir ya da ötekileştirilmiş grupların dışlanmasını engellemek amacıyla kaynakları toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik gözetmeksizin tahsis etmelidirler.

Madde 11. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun potansiyel faydalarının korunmasının önkoşulu, ayrımcılık, ırkçılık, homofobi, zorbalık, doping, manipülasyon, çocuklarda aşırı ant-

renman, cinsel sömürü, kaçakçılık ve şiddet konularında her seviyede taraflar arasında işbirliğinin sağlanmasıdır.

Berlin Bildirgesi’nde ayrımcılık yasağı normu, şu ifadelerle benimsenmiştir: Şiddet, cinsel taciz, ırkçılık ve ayrımcılığın diğer formlarından uzak içermeci bir ortamın nitelikli beden eğitimi ve spor için temel olduğu tanınmıştır (1.4.).

Avrupa Spor Şartı’nda insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasına yönelik Avrupa Sözleşmesi’ni, özellikle de “barışçıl bir şekilde toplanma ve başkalarıyla dernek kurma özgürlüğü” ve tüm haklardan yararlanmanın, “cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve toplumsal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlandığını akılda tutarak (Madde 3) üye devletlere tavsiyelerde bulunulmuştur. Aşağıdaki maddede de spora erişimde ayrımcılık yasağı normu belirtilmiştir:

Madde 4/1. Spor tesislerine ve sportif aktivitelere erişimde; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve toplumsal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılamaz.

Sporda Beyaz Kitap belgesinde benimsenen ayrımcılık yasağı normu, hem Avrupa Konseyi’nde hem de üye devletler bünyelerinde önemli bir mücadele alanı bağlamında ele alınmıştır:

(39) Komisyon, üye devletleri ve spor organizasyonlarını bütün sporlarda milliyet temelli ayrımcılığı ele almaya çağırır. Üye Devletlerle yapılan siyasi diyalog, tavsiyeler, sportif menfaat sahipleri ile yapılandırılmış diyalog ve ihlâl prosedürleri aracılığıyla sporda ayrımcılıkla mücadele edilecek.

(18) İrkçı ve yabancı düşmanlığıyla ilgili olarak Komisyon, Avrupa’da İrkçılıkla Mücadele Ağı (FARE) ağı gibi mevcut işbirliği çerçevelerindeki diyalogu ve en iyi uygulamaların değiş tokuşunu sürdürmeye devam edecektir.

Avrupa Konseyi Kadın ve Spor Şartı, kültür, din, yaş, zihinsel ve fiziksel kapasite, cinsel yönelim ve sosyal statüye dayalı herhangi bir ayırım yapılmaksızın bütün insanları içermektedir. Ayrımcılık yasağı normu bağlamında cinsel yönelime dair ayrımcılık, ayrıca ifade edilmiştir: *Cinsel yönelim nedeniyle bireylere yönelik ayrımcılık, her seviyede ve tüm spor alanlarında kabul edilemez.*

Son olarak, Olimpik Antlaşma’nın iki ilkesinde, ayrımcılık yasağı normu, olimpiyat ruhu ve Olimpik Hareket bağlamında benimsenmiştir:

Temel İlke 4. Spor faaliyetlerine katılmak bir insan hakkıdır. Her birey herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın, Olimpiyat ruhu içerisinde spor yapma olasılığına sahip olmalıdır. Bunu yapmak için dostluk, dayanışma ve adil oyun anlayışının hâkim olması gerekmektedir.

Temel İlke 6. İrk, din, siyaset, cinsiyet veya başka nedenle herhangi bir ülke ya da kişiye karşı ayrımcılık yapılması, Olimpiyat Hareketine ait olmakla uyumsuzdur.

Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi ve Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi’nin Toplumda ve Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği başlığı altında (cinsiyet temelli) ayrımcılık yasağı normu ifade edilmiştir:

1/c. Kaynaklar, güç ve sorumluluk cinsiyet temelli bir ayrımcılık olmadan ve adil bir biçimde tahsis edilmelidir, fakat bu tahsis kadınlar ve erkekler için uygun çıkarlarda herhangi bir eşitsizliği düzeltmelidir.

Spor değerleri normu

Bakanlar Komitesinin 2010 tarihli yeniden düzenlenmiş Spor Etiği Kuralları hakkındaki 2010 tarihli Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararında spor etiği sadece bir davranış değil bir düşünme yolu olarak tanımlanmıştır. Hilenin, haksız kazancın, dopingin, beslenme desteklerinin kötüye kullanımının, şiddetin (fiziksel ve sözel), cinsel taciz ve çocuk/genç ve kadın istismarının, genç sporcu ticaretinin, ayrımcılığın, sömürünün, eşit olmayan fırsatların, aşırı ticarileşmenin ve yolsuzluğun yok edilmesiyle ilgili konuları kapsamaktadır.

Spor etiğinin iki temel ilkesi bulunmaktadır: Adalet ve bireysel kendi kendini gerçekleştirme arenası olarak spor. Adalet, yarışma kurallarına içtenlikle saygı duyarak spor yapmayı ve herkese spora katılma konusunda eşit fırsat sunmayı ifade eder. Spor, adil oyuna göre uygulanmalı, ayrımcılıktan uzak olmalı ve herkes için bir faaliyet olmalıdır. Dahası, spor, herkesin kendi potansiyeline ve ilgilerine göre öz gelişim ve öz kontrol etme olanağı verilen kendini gerçekleştirme alanı olmalıdır.

Spor etiği, cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaksızın tüm bireysel ve/veya takım sporlarında kadınların, kızların, erkeklerin ve oğlanların eşit katılımının tam olarak benimsenmesini, yani cinsiyete dayalı ayrımcılık yasağını da içermektedir. Fakat bu raporda ayrımcılık yasağı ayrı bir norm olarak alındığı için toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa, ayrımcılık yasağı normu altında da yer verilmiştir.

Spor değerlerinin tanımı, 2011 tarihli Olimpik Antlaşma’da da yapılmıştır. Âdil oyun, saygı, dürüstlük, dostluk, dayanışma ve mükemmellik kavramlarına odaklanmış spor hareketinin temel değerlerini, inançlarını ve ilkelerini ifade etmektedir. 1978 tarihinden günümüze kadar, hazırlanan spor politika belgelerinde spor değerleri tanımının içine farklı olguların da dâhil edildiği görülmektedir. 1978 tarihli UBESŞ’de, spor değerleri normu, barış, kardeşlik, dostluk, dayanışma, doping karşıtlığı, her türlü istismar ve şiddetsizliği içermektedir. Spor değerleri normu aşağıda sunulan Önsözün iki ifadesinde ve *madde 7*’de belirtilmiştir:

- Beden eğitimi ve spordan sorumlu uluslararası, ulusal, kamu ve özel kurumlar arasındaki işbirliğini sağlayan insanlar arasındaki barış ve dostluk önemlidir.
- Beden eğitimi ve spor, dayanışma ve kardeşliği, karşılıklı saygı ve insanlığın onuruna saygıyla birlikte halklar ve bireyler arasında yakın bir iletişimi teşvik etmelidir.

Madde 7. Beden eğitimi ve sporun etik ve ahlâkî değerlerinin korunması herkesin değişmez endişesi olmalıdır.

7.1. Üst düzey spor ve spor yapan herkes, herhangi bir istismardan korunmalıdır. Şiddet, doping ve ticari aşırılıklar gibi olgularla ilişkili ciddi tehlikeler, sporun ahlâkî değerlerini, imajını ve prestijini tehdit etmekte, doğasından saptırmakta ve onun eğitici ve sağlığı teşvik edici işleyişini değiştirmektedir. Kamu otoriteleri, gönüllü spor dernekleri, özelleşmiş hükümet dışı kurumlar, Olimpik Hareket, eğitimciler, kulüp taraftarları, antrenörler, spor yöneticileri ve sporcular bu kötülüklerle mücadele etmek için çabalarını birleştirmek zorundadırlar. Bu çabalarla ilgili bilgilerin desteklenmesinde ve yaygınlaştırılmasında medyanın özel bir rolü vardır.

UABEFASŞ’de, spor değerleri normunun kapsamı genişletilmiş ve ayrı maddeler hâlinde de ifade edilmiştir. Spor değerlerinin kapsamında dayanışma, saygı, sürdürülebilirlik (insanlığın manevi bir parçası olan kültürel çeşitliliğin kapsanması), âdil oyun, eşitlik, dürüstlük, mükemmeliyetçilik, bağlılık, cesaret, takım çalışması, topluluk ruhu, eğlenme, zorbalık, doping karşıtlığı, manipülasyon, çocuk koruma ve şiddetsizlik yer almıştır. Şartın önsözünde, *beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor, insanlar arasında güçlü bağları, dayanışmayı, karşılıklı saygı ve anlayışı, bütün insanların onuruna ve bütünlüğüne saygıyı desteklemesi gerekliliği (10) ve madde 10’da, beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun bütünlüğünün ve etik değerlerinin ilerletilmesi ve korunması herkesin değişmez endişesi olması gerekliliği* vurgulanırken, aşağıdaki maddelerde de spor değerleri belirtilmiştir:

Madde 5. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporda kültürel çeşitlilik insanlığın manevi mirasının bir parçasıdır ve fiziksel oyun, rekreasyon, dans, örgütlü/gündelik/yarışmacı/geleneksel ve yerel spor ve oyunları kapsamaktadır.

Madde 7. Nitelikli beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun sağlanması; adil oyun, eşitlik, dürüstlük, mükemmeliyetçilik, bağlılık, cesaret, takım çalışması, kurallara ve kanunlara saygı, kendine ve başkalarına saygı, topluluk ruhu ve dayanışma ve eğlenme gibi değerleri geliştirmedeki potansiyelin gerçekleştirilmesinde esastır.

Madde 11. Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun potansiyel faydalarının ve bütünlüğünün korunmasının önkoşulu, ayrımcılık, ırkçılık, homofobi, zorbalık, doping, manipülasyon, çocuklarda aşırı antrenman, cinsel sömürü, kaçakçılık ve şiddet konularında her seviyede taraflar arasında işbirliğinin sağlanmasıdır.

Madde 12. Uluslararası işbirliği, beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun kapsamı ve etkilerinin sağlanmasında ön koşuldur.

Berlin Bildirgesi’nde, spor değerlerinin korunması (*Madde 6*) ve sporun bütünlüğünü bozan doping, yolsuzluk ve manipülasyonun önlenmesine yönelik mücadele (*Madde 14*) vurgulanmıştır. Ayrıca, Bildirge’de, Çocuk Hakları Bildirgesi’ne atıfta bulunularak, çocuk koruma ayrı bir maddede ele alınmıştır (*Madde 1.3*).

Madde 6. Spor değerlerinin korunmasında ve sosyo-ekonomik faydalarının teşvik edilmesinde farkındalık artırmanın ve korumanın önemini üzerinde duruyoruz.

Madde 14. Çeşitli ulusal ve uluslararası otoritelerin ve paydaşların, sporun bütünlüğünü tehdit

eden doping, yolsuzluk ve spor yarışmalarının manipülasyonu gibi sporun bütünlüğünü tehdit eden eylemlerle mücadele etmek için birlikte hareket etmeye ihtiyaç olduğunu ve Spor Bakanlığının bu çabaların birleştirilmesinde liderlik rolü oynadığını doğruluyoruz.

Madde 1.3. Spora erişimin herkes için temel bir hak olduğu kabulüyle bütün beden eğitimi ve spor programlarında çocuk korumanın ihtiyacı vurgulanmıştır.

Spor değerleri normu kapsamında değerlendirilen barış, diyalog, uyum, dayanışma, şiddetsizlik ve işbirliği olgularına **Beden Eğitimi ve Spor Yılı Raporu’nda** da (Birleşmiş Milletler, 2005) yer verilmiştir:

- Uluslararası kabul görmüş kalkınma hedeflerinin, binyıl kalkınma hedeflerinin ve daha genelde kalkınma ve barış hedeflerinin başarılmasına katkıda bulunacak bir araç olarak spor ve beden eğitiminin kalkınma programlarına dâhil edilmesi
- Barış ve toplumsal cinsiyet eşitliği kültürünün ilerletilmesi ve diyalog ve uyumun savunulmasını sağlamak için, spor ve beden eğitimi temelli dayanışma ve işbirliği fırsatlarının sağlanması

Avrupa Konseyi çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalarda da spor değerleri vurgulanmış, politika belgelerinde Birleşmiş Milletler belgelerine kıyasla daha sade bir kapsamda ele alınarak, Avrupa Spor Etiği Kuralları’nın benimsendiği belirtilmiştir. Avrupa Spor Etiği Kuralları’nın geliştirilmesi, spor değerleri normunun belirlenip standartlarının geliştirildiğini göstermektedir. Avrupa Spor Şartı’nın 11. maddesi, benimsenen spor değeri normu bağlamında Avrupa Birliği üye devletlerinin sorumlulukları ifade edilmiştir.

Madde 11. Kamu otoritelerinin, sporun temel dayanak noktası olarak spor hareketiyle karşılıklı iş birliği geliştirmesi gerektiğini kabul ederek, sporun değerine ve yararlarına katkıda bulunmak ve pek çok Avrupa Birliği üye devletinde bu hareketin çalışmalarını desteklemek ve tamamlayıcı olmak için spora yönelik hükümet eylemi başlatılması.

Kadın ve Spor Kararı’nda, sporun, vatandaşlık ve dayanışma için bir güç olduğu belirtilerek, spor değerleri normuna yer verilmiştir. Sporda Beyaz Kitap’ta (Avrupa Komisyonu, 2007) spor değerleri normunun bir parçası olan gençler/çocuk koruma konusunda standartların oluşturulmasını önerirken, komisyon, Avrupa Spor Etiği Kuralları’nı kabul ettiğini de belirtmiştir:

(43) Komisyon, mevcut mevzuat, minimum standartların oluşturulması ve en iyi uygulamaların değişimi ile ilgili bilgilerin yaygınlaştırılması yoluyla, Üye Devletlere ve spor organizasyonlarına gençlerin ahlaki ve fiziksel bütünlüğünün korunması konusunda işbirliği yapmalarını önerir.

Olimpik Antlaşma’da, Olimpizm hedefi olarak sporun barışçıl bir toplumun oluşmasındaki rolü vurgulanmıştır. Ayrıca, bir insan hakkı olarak spora katılımın sağlanması için spor değerlerinin önemi belirtilmiştir:

Temel İlke 2. Olimpizmin hedefi, sporu insanlığın uyumlu gelişimine sunmak, insanlığa saygının korunmasına yönelik barışçıl bir toplumun oluşmasını sağlamaktır.

Temel İlke 4. Spor faaliyetlerine katılmak, bir insan hakkıdır. Her birey, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın, Olimpiyat ruhu içerisinde spor yapma olasılığına sahip olmalıdır. Bunu yapmak için dostluk, dayanışma ve adil oyun anlayışının hâkim olması gerekmektedir.

B. Standartlar ve İyi Örnekler

Bu başlık altında, öncelikle spor alanındaki uluslararası politika belgelerinde yer alan standartlar sunulmuştur. Standartların sunumunda, uluslararası alanda kabul görmüş spor konuları kapsamında sınıflandırılmasına dikkat edilmiştir. Sonrasında, spor alanında iyi örnekler yer verilmiştir. İyi örneklerin seçiminde benimsenen ölçütler; uluslararası politika belgelerinde kabul edilen normların, standartların ve göstergelerin referans alınması ve uluslararası alanda iyi örnek olarak kabul edilmiş olmasıdır. Raporda ölçütlere doğrudan yer verilmemiştir; çünkü uluslararası alanda geçerliği kabul edilen yeterli sayıda ölçüte güvenilir kaynaklardan erişilememiştir. Ayrıca, ilgili politika belgelerinde ölçütler sunulmamaktadır.

B1. Standartlar

2016 tarihli Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinin Haritalanması belgesinde yer alan beş stratejik alanda standartlar belirlenmiştir. Avrupa Konseyi, 10-11 Nisan 2016 tarihli toplantı sonucunda, toplumsal cinsiyet eşitliği uygulama araçlarını içeren Sporda Denge isimli belgenin bir parçası olarak Sporda Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinin Haritalanması’nı yayımlamıştır. Sporda toplumsal cinsiyet göstergelerini içeren bu belge, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Sporda Toplumsal Cinsiyeti Anaakımlaştırma’ya dair 2015 tarihli tavsiyesi, Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılıkla Mücadeleye yönelik 2005 tarihli tavsiyesi ve Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Eylemler Önerisi 2014-2020 (Avrupa Komisyonu, 2014) dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu raporda, az önce ifade edilen beş alan kapsamında standartlar belirlenmiştir.

Bu bölümde kullanılan uluslararası belgelerin listesi, EK 2’de sunulmuştur. Aşağıdaki Tablo 1’de ise, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği standartları ve göstergelerinin yer aldığı beş stratejik alan listelenmiştir.

Tablo 1. Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik alanları

1.	Spora katılım	Kadınların spor faaliyetlerine katılımının artırılması
2.	Spor yönetimi	Karar alma mekanizmalarında eşit temsilin ve toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanması
3.	Antrenörlük	Antrenörlükte ve spor öğretiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin başarılması
4.	Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet	Cinsiyete dayalı şiddetin sporda ve spor yoluyla ortadan kaldırılması
5.	Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Medyada sporla ilgili toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ortadan kaldırılması

Aşağıda sunulan beş tabloda, spor alanındaki uluslararası politika belgelerinde benimsenen normlar, standartlar ve bunların yer aldığı politika belgelerindeki ilgili maddeler sunulmuştur.

Tablo 2. Spora katılım ile ilgili standartlar

Stratejik Alan: Spora Katılım		
Norm	Standart	Belge - Madde
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması	BM Berlin Bildirgesi <i>Madde 1.6.</i> Kadınların ve kız çocuklarının spora katılımını arttırmaya yönelik çabalarda, çeşitlilik, seçim özgürlüğü ve güçlenme kavramlarının yönlendirdiği toplumsal cinsiyet anaakımlaştırmanın önemini vurguluyoruz.
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Aynılık Eşitliği) Ayrımcılık yasağı	Spor kaynaklarının tahsisinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması	BM Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı <i>Madde 8.</i> Yeterli ve güvenli alanlar, tesis ve ekipman beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor için esastır. <i>Madde 4.</i> Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spordan sorumlular, yaralanabilir ya da ötekileştirilmiş grupların dışlanmasını engellemek amacıyla kaynakları toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik gözetmeksizin tahsis etmelidirler. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Beden eğitimi öğretmenlerinin, antrenörlerin, sağlık profesyonellerinin ve eğitim ortamında çalışan diğer grupların, sporda ayrımcılığın farkına varmaları ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerini uygulamaları sağlanmalıdır. Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık, Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyonu Raporu Toplumsal cinsiyete dayalı bütçe yapılmalıdır. Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı <i>Madde 26.</i> Sponsorlar, hem kadınların hem de erkeklerin programlarını eşit şekilde desteklemelidirler. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Farklı sosyal ve etnik kökenden gelen her yaşta kadın ve erkeğe sporda eşit fırsatlar sunulmalıdır. IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi Spor kurumundaki tüm kaynaklar (spor salonu, spor kıyafetleri, spor ekipmanları, eğitim materyalleri, antrenman sayısı ve niteliği, yarışma sayısı ve niteliği, soyunma odasının niteliği, konaklama, ulaşım, beslenme vb.), her iki cinsiyete eşit tahsis edilmelidir. Kaynaklar, güç ve sorumluluklar kadın ve erkeğe adil biçimde dağıtılmalıdır. Bütün kadınların ve kız çocuklarının, kişilerin haklarını, değerini ve saygısını koruyan, güvenli ve destekleyici bir ortamda spora katılma fırsatı temin edilmelidir. (Kadınlara) Erkeklerle eşit hibeler, ödül, ödül parası ve ikramiye verilmesi teşvik edilmelidir. IWG Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi Kadın ve erkek antrenörlerin ve diğer personelin eğitim, antrenman ve gelişiminden sorumlu olan yöneticiler ve liderler, eğitim süreçlerinin ve deneyimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadın sporcuların ihtiyaçlarını, güvenli ve emniyetli çevre teminini, kadının spor ve fiziksel aktivitedeki eşit rolünü, kadınların liderlik deneyimlerini, değerlerini ve tutumlarını içermesine dikkat etmelidirler.

Tablo 2. Spora katılım ile ilgili standartlar (devam)

Stratejik Alan: Spora Katılım		
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık Eşitliği)	Pozitif ayrımcılık	<p>BM Berlin Bildirgesi</p> <p><i>Madde 1.25.</i> Ulusal yasalara uygun olarak, özellikle kadınlar ve kız çocukları için, farklı yetenek ve kültürel özellikleri dikkate alan uygun tesisler, ekipmanlar ve kıyafet seçenekleri sunulmalıdır.</p> <p>Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı</p> <p><i>Madde 23.</i> Spor tesislerinde özel dersler, özel zaman çizelgeleri ve çocuk bakım hizmeti ve iyi ulaşım hizmetleri sağlayarak kadınların spor ve fiziksel aktiviteye katılmaları ve spor tesislerine daha iyi erişim imkânı verilmesi için mümkün olan her çabanın sarf edilmesi gerektiğine inanıyoruz.</p> <p><i>Madde 38.</i> Kadın sporculara, fiziksel görünümündeki değişikliklerle ya da kadınlıklarıyla ilgili sorunlarla baş edebilmeleri için psikolojik destek vermenin önemli olduğunu düşünüyor; bu hususların antrenör eğitimlerinde hesaba katılacağına inanıyoruz.</p> <p><i>Madde 24.</i> Spor derneklerini, kadınlar ve erkekler için spora eşit erişim ilkesini tüzüklerine dahil etmeye, kendi branşlarında kadınları teşvik edecek eylem planı uygulamaya, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma eğitimi gerçekleştirmeye ve karma cinsiyetli katılımı önermek, kadın bölümlerini tanıtmak ve <i>amatör kadın sporlarını teşvik için bir bütçe ayırmaya çağırıyoruz.</i></p> <p><i>Madde 30.</i> İş dünyasını, üst düzey kadın sporculara sponsor olma çabalarını hızlandırmaya, imajlarını geliştirmeye ve kadınların sporunu bir bütün olarak teşvik etmeye çağırıyoruz.</p> <p><i>Madde 35.</i> Spor federasyonlarını ve eğitimlerini sporun uygulanmasına ilişkin esas ve koşullar konusunda azami ihtiyatlı davranmaya ve üst düzey kadın sporcuları, özellikle genç kadınları yoğun antrenmanın, doping maddelerinin kullanımının veya diyet kurallarının ihlal edilmesinin kendi fiziksel, fizyolojik, cinsel ve üreme sağlıkları üzerindeki etkileri konusunda bilgilendirmeye çağırıyoruz.</p> <p>Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı</p> <p>Transgender sporcuların performans sporuna dahil edilmeleri için önlem alınmalıdır.</p> <p><i>Madde 36.</i> Kadın sporcuların sağlığını korumak için tıbbî ve paramedikal personel için özel eğitimin yanı sıra tıbbî ve paramedikal ekiplerde daha fazla kadın bulundurulması gerektiğini vurguluyoruz.</p> <p>IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi</p> <p>Tesislerin planlanması, tasarımı ve yönetimi kadınların özel gereksinimlerini karşılayacak biçimde eşit ve uygun olmalıdır. Özellikle güvenlik ve çocuk bakımı olanaklarının sağlanmasına önem verilmelidir.</p> <p>Gençler için spordan, eğitimden, rekreasyondan ve beden eğitiminden sorumlular, gençlerin fiziksel uygunluklarını ve temel spor becerilerini geliştirecek programlarda kız çocuklarının değerleri, tutumları ve istekleriyle uyumlu olan, eşit olanaklara ve öğrenme deneyimlerine yer vermelidirler.</p> <p>Spor etkinliklerinin ve programların sunulmasından sorumlu olanlar kadınların istek ve gereksinimlerini sağlamalı ve iletmelidirler.</p> <p>IWG Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi</p> <p>Tesislerin kapsamı, çeşitliliği ve erişilebilirliği, özellikle de güvenli ve emniyetli ortamların olup olmaması, kadınların/kızların spora ve fiziksel aktiviteye katılmalarını etkiler. Tesislerin planlanmasında, tasarımı ve yönetiminde, kadınların/kızların toplumdaki özel ihtiyaçları, özellikle çocuk bakım yerleri, güvenli ulaşım olanakları ve spor yaparken emniyetleri göz önünde bulundurulmalıdır.</p> <p>Performans gelişimi ile ilgili bütün etkinlikler ve programlarda, kadın sporcuların özel gereksinimleri dikkate alınmalıdır.</p> <p>Hükümetler ve spor kurumları, kadınların sportif performans potansiyellerine ulaşmaları için eşit fırsatlar sunmalıdır. Bütün aktiviteler ve programlar kadın sporculara özgü ihtiyaçları dikkate almalı ve bunlar sportif performansın gelişimi için sürdürülebilir alt yapıların içine dahil edilmelidir.</p>

Tablo 2. Spora katılım ile ilgili standartlar (devam)

Stratejik Alan: Spora Katılım		
Eşitlik	Pozitif ayrımcılık	Avrupa Konseyi Avrupa Spor Şartı <i>Madde 4.2.</i> Tüm vatandaşların spora katılma imkânı bulmaları için gerekli tedbirler alınmalı, gerektiğinde, genç ve yetenekli insanların yanı sıra, yoksul veya engelli bireylerin bu tür imkanlardan etkin şekilde yararlanabilmeleri için ek tedbirler sağlanmalıdır.
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Aynılık Eşitliği)	Kadınların taraftarlık haklarının sağlanması için erkeklerle aynı fırsatlara sahip olması	Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Kadınlar, taraftar olarak ve taraftar topluluklarının üyeleri olarak spor aşklarını ifade etmek için erkeklerle aynı fırsata sahip olmalıdırlar.
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Aynılık Eşitliği)	Performans sporunda kadınların ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olması	Avrupa Konseyi Avrupa Spor Şartı <i>Madde 8/1.</i> İstisnai sportif niteliklerini ortaya koyan erkek ve kadın sporculara uygun doğrudan veya dolaylı destek sağlama yöntemleri, kendi sportif ve insani kapasitelerini tam olarak geliştirmeye fırsat tanımak için spor organizasyonlarıyla iş birliği içinde, kişiliklerine, bedensel ve manevi bütünlüklerine tam uyacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu tür bir destek, yetenek belirleme, eğitim enstitülerinde dengeli bir eğitim ve sporda üstün başarı sırasında ve sonrasında kariyer fırsatlarının geliştirilmesi yoluyla topluma rahatça entegre olabilmeye ilgili hususları içermelidir. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 2.</i> Eşit fırsatlar hedefinin kadını ve erkeksi sporlar arasındaki engelleri ortadan kaldırmayı hedeflediğini ve bu hedefin bütün sporların her iki cinsiyete açık olmasının ve bütün kız ve erkek çocukların kendi tercihlerindeki fiziksel aktivitelere katılmalarının desteklenmesiyle gerçekleşeceğini vurguluyoruz. <i>Madde 27.</i> Üye devletlere ve spor hareketine, üst düzey sporların tanınma prosedürlerinde kadın ve erkek disiplinleri arasındaki ayrışmanın yok edilmesi çağrısında bulunuyoruz. <i>Madde 28.</i> Ulusal federasyonları ve onların danışman yetkililerini, kadınlara ve erkeklere üst düzey sporcu statüsüne eşit erişim sağlamaya, gelir, antrenman ve danışmanlık, tıbbi destek, yarışmalara erişim, sosyal refah, mesleki eğitim ve spor kariyerlerinin sonunda toplumla yeniden bütünleşme konularında aynı haklara sahip olmalarını sağlamaya çağırıyoruz. <i>Madde 29.</i> Hükümetleri ve spor otoritelerini, kadın sporcuların çalışma hayatlarında maruz kaldıkları doğrudan ya da dolaylı ayrımcılığın yok edilmesi için çağrıda bulunuyoruz. Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık, Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyonu Raporu Ücret ve ikramiyede eşitsizlik söz konusu olduğunda, ulusal organlar ve federasyonlar bu eşitsizliği kinamalı gerektiğinde cezalandırmalıdır. IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi Üst düzey ve/veya profesyonel sporcuları destekleyenler yarışma olanaklarının, ödüllerin, teşviklerin, tanınmaların, sponsorluğun, promosyonun/özendirmenin ve diğer destek biçimlerinin kadına ve erkeğe eşit ve adil olarak dağıtılmasını temin etmelidir. Spor organizasyonları, kadınların kendi spor performanslarına ulaşabilmeleri için eşit fırsatlar sağlamalıdır. IWG Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi Elit ve/veya profesyonel sporcuları destekleyenler kadın ve erkeklere verilen yarışma olanaklarının, ödüllerin, teşviklerin, takdirlerin, sponsorlukların, tanıtımların ve diğer desteklerin adil ve hakkaniyet çerçevesinde dağıtılmasını sağlamalıdırlar.

Tablo 2. Spora katılım ile ilgili standartlar (devam)

Stratejik Alan: Spora Katılım		
Spor Değerleri	Adil oyun anlayışının yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması	BM Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı <i>Madde 7.2.</i> Müfredatta sporun değerlerine ve spor, toplum ve kültür arasındaki etkileşimlerin sonuçlarına dayalı eğitim faaliyetlerine belirgin bir yer verilmelidir. Avrupa Konseyi Avrupa Spor Şartı <i>Madde 8.2.</i> Profesyonel sporun organizasyonu ve yönetimi yetkili organlar tarafından yürütülmelidir. Profesyonel olarak spor yapanlara uygun sosyal statü ve her tür sömürüye karşı etik koruma sunulmalıdır. Avrupa Konseyi Avrupa Spor Etiği Kuralları Etik ya da etik olmayan davranışlarla ilgili rehberler yayınlamak ve katılımın her düzeyinde tutarlı ve uygun teşviklerin ve/veya yaptırımların uygulanmasını sağlamak. Spor ve adil oyunun beden eğitimi müfredatının merkezi bir parçası olmasını sağlamak. Sporda adil oyunun yaygınlaştırılmasını hedefleyen girişimleri desteklemek ve adil oyunu çalışmalarının merkezi önceliği yapmaları için kurumları cesaretlendirmek. Spor etiği hakkında farkındalık arttırmak için kampanyalar, ödüller, eğitim materyalleri ve eğitim fırsatları sunmak ve bu girişimlere yönelik izleme değerlendirme faaliyeti gerçekleştirmek.
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Veri toplamak ve araştırma yapmak	Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 37.</i> Sporun sporcuların sağlığı üzerindeki etkileri üzerine toplumsal cinsiyete özgü çalışmalar yapmaya duyulan ihtiyacın altını çiziyoruz. IWG Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi Sporda araştırma ve bilgi tedarikinden sorumlu olanlar, kadın ve spor hakkındaki bilginin çoğaltılması ve anlaşılması için politika ve program geliştirmelidirler. Araştırma normları ve standartları kadınlarla ve erkeklerle yapılan araştırmalara dayandırılmalıdır. Hükümetler ve spor kurumları, kadın ve spor konulu araştırmaları başlatmalı; cinsiyete göre ayrılmış veri ve istatistikleri sistematik toplamalı; uluslararası ve bölgesel düzeylerde toplumsal gelişme istatistiği derleyen kurumların spor ve fiziksel aktiviteyle ilgili toplumsal cinsiyet dengeli verileri derlemeleri sağlanmalıdır.

Tablo 3. Spor yönetimi ile ilgili standartlar

Stratejik Alan: Spor Yönetimi		
Norm	Standart	Belge - Madde
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı hazırlanması	Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sonuç Belgesi Ulusal sporda toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planları ya da stratejisi geliştirmek. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 24.</i> Spor derneklerine, kadınlar ve erkekler için spora eşit erişim ilkesini tüzüklerine dahil etmeye, kendi branşlarında kadınları teşvik edecek eylem planı uygulamaya, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma eğitimi gerçekleştirmeye ve karma cinsiyetli katılımı önermek, kadın bölümlerini tanıtmak ve amatör kadın sporlarını teşvik için bir bütçe ayırmaya çağırıyoruz.
Eşitlik	Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması	Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı <i>Madde 12.</i> Okul ve okul dışı eğitimden sorumlu makamları, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesini ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma stratejisini beden eğitimi ve spor müfredatına entegre etmeye teşvik etmek. Avrupa Komisyonu Sporda Beyaz Kitap <i>Madde 17.</i> Komisyon, 2006-2010 yılları arasında Kadın ve Erkek Eşitliği İçin Yol Haritası çerçevesinde, özellikle göçmen kadınlar ve etnik azınlıklardan kadınların spora erişimine, kadınların spordaki karar alma pozisyonlarına erişimine ve medyada spor kadınlarının temsiline odaklanan, sporla ilgili tüm etkinliklerde toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasını teşvik etmek. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Spor kurumları ve otoriteler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği farkındalığını geliştirmeli, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma programları uygulamalı ve her düzeydeki personele toplumsal cinsiyet eğitimi vermelidir. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 24.</i> Spor derneklerine, kadınlar ve erkekler için spora eşit erişim ilkesini tüzüklerine dahil etmeye, kendi branşlarında kadınları teşvik edecek eylem planı uygulamaya, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma eğitimi gerçekleştirmeye ve karma cinsiyetli katılımı önermek, kadın bölümlerini tanıtmak ve amatör kadın sporlarını teşvik için bir bütçe ayırmaya çağırıyoruz. Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık, Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyonu Raporu Spor kurumlarında toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma sağlanmalıdır. Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sonuç Belgesi Spor politikalarının her boyutuna toplumsal cinsiyet perspektifini anaakımlaştırmak

Tablo 3. Spor yönetimi ile ilgili standartlar (devam)

Stratejik Alan: Spor Yönetimi		
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Aynılık eşitliği)	Karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması	<p>Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Spor kurumlarında kadınların ve erkeklerin karar alma mekanizmalarında eşit temsili sağlanmalıdır.</p> <p>Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 42.</i> Üye devletleri ve düzenleyici otoriteleri, spor derneklerinin ve makamların tanınmasını kadının ve erkeğin bütün seviyelerde ve bütün karar alma pozisyonlarında eşit temsili garanti eden yasal hükümleri kabul etmeleri koşuluyla gerçekleştirmeye çağırıyoruz.</p> <p>Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sonuç Belgesi Sporun her alanında ve her düzeyinde karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmalıdır.</p> <p>Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı 30. Antrenörlük, yönetim ve diğer liderlik pozisyonları da dahil olmak üzere spor organizasyonunun her seviyesine katılan kadın sayısını artırmak için toplumsal cinsiyete duyarlı ve şeffaf işe alım, seçim, randevu ve seçim usulleri ve uygulamaları oluşturulmalıdır.</p>
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Pozitif ayrımcılık	<p>BM Berlin Bildirgesi Spor kurumlarında ve karar alma mekanizmalarında kadınların temsili artırılmak için kurumsal koşulların geliştirilmesi önerilmektedir: a) kadınlar için fon sağlamak b) mentorlük programları ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma ve çeşitlilik yönetimi ilkelerini ilerleyen ödüller gibi özendirici eylemler</p> <p>Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Spor kurumları kadınlar ve erkekler için mentoring/rehberlik programları, liderlik eğitimi geliştirmeliler. Aynı zamanda spor liderliğinde cinsiyet dengesinin sağlanması için kadın liderler için destek ağı oluşturulmalıdır.</p> <p>Avrupa Konseyi ve Üye Devletler, spor kurumlarının karar alma pozisyonlarında kadınların ve erkeklerin eşit olarak temsil edilmesini sağlamak için somut tedbirler almalıdır. Bu amaca ulaşmak için bir kota sistemi ve ek proaktif eylemler gerekmektedir.</p> <p>Kurullarda kadın katılımını arttırmak ve desteklemek görevini yürütecek kadın komitesi kurulmalıdır.</p> <p>Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 44.</i> Spor kurumlarını, kadın sporculara özellikle antrenör, teknik eleman ve yönetici gibi pozisyonlarda iş bulmalarına yardım edecek eğitim ve danışmanlık programları sunmaya çağırıyoruz.</p> <p><i>Madde 36.</i> Kadın sporcuların sağlığını korumak için tıbbî ve paramedikal personel için özel eğitimin yanı sıra tıbbî ve paramedikal ekiplerde daha fazla kadın bulundurulması gerektiğini vurguluyoruz.</p> <p>Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık, Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyonu Raporu Spor kurumları, kadınlara yönelik ayrımcılığın daha çok farkına varmalı ve uygulamaya dair önlemler almalıdırlar; kadınlarla ilgili olumsuz kalıp yargılarla mücadele, spor kurumlarında kadınların pozisyonlarının güçlendirilmesi, kadın personel için ağların kurulması gibi.</p> <p>IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi Bu alanlardaki sorumlular, atama ve gelişmeyi dikkate alarak, her düzeyde yer alabilecek kadın antrenör, danışman, karar verici, ofis çalışanı, yönetici ve spor personeli sayısını artıracak politikalar ve programlar geliştirmeli ve yapılar/sistemler düzenlemelidirler.</p> <p>IWG Windhoek Eylem Planı Kadınların lider ve karar-verici olma potansiyelleri geliştirilmelidir.</p>

Tablo 3. Spor yönetimi ile ilgili standartlar (devam)

Stratejik Alan: Spor Yönetimi		
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Veri toplamak ve araştırma yapmak	<p>Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı</p> <p><i>Madde 35.</i> Yürütme organlarında, antrenörlük ve diğer liderlik veya karar alma pozisyonları da dahil olmak üzere tüm alanlarda ve organizasyonun her düzeyinde bireysel katılım ve temsil ile ilgili istatistiklerin cinsiyete göre ayrıştırılarak yayınlanmasını ve düzenli olarak dağıtılmasını sağlamak.</p> <p>IWG Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi</p> <p>Sporda araştırma ve bilgi tedarikiinden sorumlu olanlar ‘kadın ve spor’ hakkındaki bilginin çoğaltılması ve anlaşılması için politika ve program geliştirmelidirler. Hükümetler ve spor kurumları, kadın ve spor konulu araştırmaları başlatmalı; cinsiyete göre ayrılmış veri ve istatistikleri sistematik toplamalı; uluslararası ve bölgesel düzeylerde toplumsal gelişme istatistiği derleyen kurumların spor ve fiziksel aktiviteyle ilgili toplumsal cinsiyet dengeli verileri de derlemeleri için çaba sarf etmelidir.</p> <p>IWG Windhoek Eylem Planı</p> <p>Daha fazla kadının sporda araştırmacı olmaları ve sporda kadın ile ilgili kritik konuları ele alan daha fazla araştırma yapılmalıdır.</p> <p>IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi</p> <p>Spor kurumunda toplumsal cinsiyet eşitliğini izlemek için düzenli veriler toplanmalıdır.</p>

Tablo 4. Antrenörlük ile ilgili standartlar

Stratejik Alan: Antrenörlük		
Norm	Standart	Belge - Madde
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Aynılık eşitliği)	Antrenörlük mesleğiyle ilgili olanaklarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması	Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sonuç Belgesi Spor eğitiminin her seviyesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için karar alıcılar ve antrenörler için toplumsal cinsiyet eğitimi materyali geliştirmek. IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi Kadın ve erkek antrenörler benzer mesleki olanaklara (maaş miktarı, sözleşme süresi, sorumluluklar, çalışma koşulları vb.) sahiptir.
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Pozitif ayrımcılık	Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 44.</i> Spor kurumlarını, kadın sporculara özellikle <i>antrenör, teknik eleman</i> ve yönetici gibi pozisyonlarda iş bulmalarına yardım edecek eğitim ve danışmanlık programları sunmaya çağırıyoruz.
Eşitlik	Antrenörler için toplumsal cinsiyete duyarlı eğitimler düzenlenmesi	Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 25.</i> Üye Devletleri ve yetkili makamları, her seviyelerdeki spor antrenörlerinin doğru eğitilmesi ve nitelikli olmaları ve eğitimlerine toplumsal cinsiyet boyutunun dahil edilmesini sağlamaları için çağrıda bulunur. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler, sağlık uzmanları ve spor eğitimcilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerini benimsemelidirler. IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi Antrenör ve diğer spor personelinin eğitim, antrenman ve gelişiminden sorumlular, eğitim süreci ve deneyimleri toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın sporcuların gereksinimleri ile ilgili konuları içermeli, kadının spordaki rolünü eşit olarak yansıtmalı ve kadınların liderlik deneyimlerini, değerlerini ve tutumlarını dikkate almalıdır.

Tablo 5. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilgili standartlar

Stratejik Alan: Sporda Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet		
Norm	Standart	Belge - Madde
Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesi ve yok edilmesi	BM Berlin Bildirgesi <i>Madde 1.22.</i> Cinsel taciz dahil olmak üzere ayrımcılık biçimlerinin kabul edilip cezalandırıldığı okul ve eğitim kurumlarında beden eğitimi ve ders dışı spor için güvenli ve erişilebilir bir ortam sağlamak. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 39.</i> Kadın sporcuların cinsellik ve üreme konusunda vazgeçilmez haklara sahip olduklarını vurguluyor ve bu özgürlüklerin ihlalinin cezalandırılması çağrısında bulunuyoruz. <i>Madde 40.</i> Üye Devletleri ve spor federasyonlarını, iş yerinde cinsel taciz hakkındaki mevzuatı yürürlüğe koyarak, sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesi ve ortadan kaldırılması için önlemler almaya, sporculara ve ebeveynlerine istismar riskleri ve yasal eylem araçları hakkında bilgilendirme yapmaya, spor kurumlarının personeline özel eğitimler vermeye ve cezai ve disiplin hükümlerini uygulamaya çağırıyoruz. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>T.</i> Spor dünyasında cinsel taciz ve cinsel istismarla mücadeleyi hedefleyen önlemlerin alınmasına özel dikkat edilmelidir. Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık, Kadınlara ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyonu Raporu Cinsel taciz ve istismarı önleme politikaları uygulanmalıdır. Avrupa Birliği Parlamentosu Kadın ve Spor Konulu Çözüm Belgesi Üye devletler ve spor federasyonları çalışma hayatında cinsel tacizle ilgili mevzuatı yürürlüğe koyarak, istismar riski ve ilgili yasal eylemler konusunda sporcuları ve ailelerini bilgilendirerek, spor kurumlarındaki personel eğitim vererek cezai işlemleri uygulayarak sporda cinsel taciz ve istismarın önlenmesi ve yok edilmesi için önlemler uygulayabilmelidirler. Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı <i>Madde 33.</i> Sporda kız, oğlan, kadın ve erkeğe karşı cinsiyete dayalı şiddet konusunda politikalar uygulamak ve davranış kurallarını benimseyerek şikâyet sürecini, disiplin işlemlerini ve itiraz prosedürlerini açıkça belirtmek. Avrupa Konseyi Avrupa Spor Etiği Kuralları Çocuklara, gençlere ve kadınlara yönelik cinsel taciz ve istismar önleyici politikaları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı Spor kurumları cinsel taciz ve istismarı önleme politikaları/prosedürleri geliştirmelidir. Spor kurumları cinsel taciz ve istismarı önlemeye yönelik eğitim programları geliştirmelidir. IWG Windhoek Eylem Planı Cinsel taciz ve istismarın, şiddet ve sömürünün tüm formlarının yok edilmesi için adımlar atarak kadınlar ve kız çocukları için güvenli ve destekleyici bir spor ortamı sağlanmalıdır.

Tablo 5. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilgili standartlar (devam)

Stratejik Alan: Sporda Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet		
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sporda cinsel taciz ve istismarın sıklığını belirlemek için veri toplama / araştırma yapma	Avrupa Birliği Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklarla Yönelik Cinsel Taciz ve İstismarın Önlenmesi Üye devletler, ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği yapılarak kendi ülkelerinde ulusal düzeyde araştırma yapmalı ve veri toplmalıdır. IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı Spor kurumları cinsel taciz ve istismar konulu araştırmaları desteklemelidir. Spor kurumları, cinsel taciz ve istismarı önleme politikalarının uygulanmasına yönelik izleme ve değerlendirme yapmalıdır.
Ayrımcılık yasağı		

Tablo 6. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili standartlar

Stratejik Alan: Spor Medyasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği		
Norm	Standart	Belge - Madde
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması	Avrupa Komisyonu Sporda Beyaz Kitap <i>Madde 17.</i> Komisyon, 2006-2010 yılları arasında Kadın ve Erkek Eşitliği İçin Yol Haritası çerçevesinde, özellikle göçmen kadınlar ve etnik azınlıklardan kadınların spora erişimine, kadınların spordaki karar alma pozisyonlarına erişimine ve medyada spor kadınlarının temsiline odaklanan, sporla ilgili tüm etkinliklerde toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasını teşvik etmektedir. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Spor medyası, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırmanın ilke ve değerleri benimseyen ilk kurum olmalıdır. Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi 2014-2020 Spor gazeteciliği programlarının bulunduğu eğitim ve öğretim kurumları, toplumsal cinsiyeti müfredatlarında anaakımlaştırmalı ve konuyu pazarlama dâhil olmak üzere medya ile ilgili derslere dâhil etmelidir.
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Aynılık eşitliği)	Sporda kadın ve erkek çalışanların eşit temsil edilmesi	Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Kadınlar medyaya ilgili pozisyonlarda (örn., gazeteciler, fotoğrafçılar veya editörler) eşit derecede temsil edilmelidir.
Aynılık eşitliği	Kadın sporcuların ve kadın sporlarının medyada eşit temsil edilmesi	Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Şartı Kadın sporcuların kitle iletişim araçlarında temsil edilmesi için erkeklerle aynı fırsatları olmalıdır. Spor medyasında kadın ve erkek sporları eşit temsil edilmelidir. Avrupa Konseyi Avrupa Kadın ve Spor Kararı <i>Madde 31.</i> Medyayı erkek ve kadın sporunun dengeli bir şekilde kapsanması ve spordaki kadınları ayırım gözetmeksizin temsil etmeye çağırıyoruz. Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi 2014-2020 Sistemik olarak sporda toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri sağlayarak medya profesyonellerinin becerilerini ve yeterliklerini geliştirmek ve teşvik etmek ve gazetecileri medyada toplumsal cinsiyet eşitliği ve çeşitlilik konulu mevcut araç setlerini ve rehberleri kullanmaya teşvik etmek. Spor kurumları ve spor kulüpleri, sporcular ve antrenörler için medyaya nasıl iletişim kuracaklarına ve kendi isimlerini ve imajlarının etik ve uygun kullanım haklarını nasıl kontrol edeceklerine dair eğitim sunmalıdır.
Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Pozitif ayrımcılık	Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi 2014-2020 Kadın spor gazetecileri ve spor medyasında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını kırmak konusundaki başarıları için bir ödül planı geliştirmek ve / veya teşvik etmek.

B2. İyi Örnekler

Bir önceki başlıkta sıralanan spor ile ilgili uluslararası belgeler ve iyi örnekler, göstergelerin geliştirilmesi için kaynak olarak kullanılmaktadır. İyi örnekler, spor kurumlarının toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ve kız çocuklarının spor aracılığıyla güçlenmesi, cinsel taciz ve istismarın önlenmesi gibi konularda ürettikleri politikaların uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen standartlarla ilişkisi dikkate alınarak belirlenmiştir. Ülkeler temelinde ve uluslararası kurumlar arasında çok sayıda iyi örnek bulunmaktadır. Raporda, güncel, uygulanan ve toplumsal cinsiyet eşitliği için kapsayıcı örnekler sunulmuştur.

Norveç Olimpik ve Paralimpik Komitesi ve Spor Konfederasyonu - Cinsiyet Kotası

Norveç Olimpik ve Paralimpik Komitesi ve Spor Konfederasyonu yasal düzenlemesinde toplumsal cinsiyetle ilgili bir paragrafta yer vermektedir. Paragrafta görüleceği üzere, bu yasa uluslararası politika belgelerinde, spor yönetimi stratejik alanında benimsenen farklılık eşitliği normunu içermekte ve spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında kadın temsiliğini arttırmayı hedeflemektedir. 1990 yılında kabul edilen yasa: *Genel kurullara delegeleri seçerken veya atarken, Spor Konfederasyonundaki yönetim kurullarına, konseylere, komitelere ve onun kurumsal birimlerine üyeleri seçerken her iki cinsiyetten aday/delege seçilecektir. Bileşim/kompozisyon, üyeler arasındaki cinsiyet dağılımıyla orantılı olacaktır; bununla birlikte, üç üyeden fazla üyesi olan yönetim kurullarında, konseylerde ve komitelere her iki cinsiyetten en az iki temsilci yer alacaktır. İki ya da üç üyeli kurullarda, konseylerde ve komitelere her iki cinsiyet temsil edilecektir. Cinsiyet dağılımı hesaplandığında ricalar dikkate alınmayacaktır. Ulusal spor federasyonları yönetim kurullarında kadın üye sayısı 1990'da %22 iken günümüzde %37'ye yükselmiştir. Bu neredeyse Norveç spor kurumlarındaki aktif kadın üyeliğe eşittir (%40). Yasa ayrıca, yönetim kurulu adayları için aday gösteren seçim komiteleri gibi komiteleri de kapsar (Avrupa Komisyonu, 2014).*

Fransa Spor Federasyonlarında Cinsiyet Kotası

Fransa'nın spor federasyonlarının bazılarının mevzuatlarında, karar alma mekanizmalarında cinsiyet oranına dair düzenlemeler yer almaktadır. Örneğin, Judo Federasyonu'nda federasyon-yerel lig-kulüp düzeyinde cinsiyet temsil oranı yasayla belirlenmiştir. Milli düzeyde, federasyonun yönetim kurulundaki kadın sayısı, kadın üye sayısı ile orantılı olmak zorundadır. Federasyonun üyelerinin %27'sini kadınlar oluşturmaktadır. Yönetim kurulunun da %23'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Norveç örneğinde olduğu gibi, bu kota uluslararası politika belgelerinde, spor yönetimi stratejik alanında benimsenen farklılık eşitliği normunu içermekte ve spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında kadın temsiliğini arttırmayı hedeflemektedir.

İtalya Spor Birliği - Yöneticiler için Bebek Bakımı Desteği

İtalya Spor Birliği Ulusal Kurulu, bebek veya küçük çocuklu yöneticilerin toplantılara katılımını sağlamak için, yöneticilerin bebeklerinin bakımını üstlenen bir kişinin (bebek bakıcısı) masraflarını ödemeye karar vermiştir. 2009 yılından benimsenen bu önlem, kadınların yönetici pozisyonlarını (özellikle Ulusal Kurul veya Konsey) daha kolay kabul etmelerini sağlamış ve annelik ve üst düzey liderlik rolleri arasında seçim yapma gereğini ortadan kaldırmıştır. Bu

destek, uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen farklılık eşitliğinin pozitif ayrımcılık standardını karşılamakta ve kadınların karar alma mekanizmalarındaki sayısını arttırmayı hedeflemektedir.

Madde IX - Ortaöğretim Kurumlarının Spor Programlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi

ABD’de uygulanmakta olan bu yasal mevzuat, spor programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini, eşit sportif fırsatların her iki cinsiyete sunulması anlamında ele almaktadır. Uluslararası politika belgelerinde kabul edilen toplumsal cinsiyet eşitliğinin aynılık eşitliği normu bağlamında tasarlanan bu maddede, spora dair fırsatlarla ilgili alanlar ve içeriği aşağıda kısaca sıralanmıştır.

Ekipmanlar ve materyaller: Üniformaları ve diğer kıyafetleri, spora özel ve genel ekipmanları ve materyalleri, eğitim araçlarını ve kondisyon/ağırlık antrenmanı ekipmanlarını kapsamaktadır. Eşitlik, ekipmanların ve materyallerin kalitesi, miktarı, uygunluğu, sürekliliği, yenilenmesi ve elverişliliği gibi faktörlerce ölçülür. Örneğin, eğer yeni üniformalar erkek futbol takımı için her iki yılda bir temin edilirse, aynı üniforma yenileme çizelgesi kadınlar için de geçerli olmalıdır.

Antrenmanları ve yarışmaları programlama: Eşitlik, antrenman sayısı, uzunluğu ve gününün zamanı; yarışmaların sayısı ve kalitesi ve bunların programlandığı günün zamanı ve sezon öncesi ve sezon sonrası yarışmalar için olanaklar gibi faktörlerce ölçülür. Temel uygulama zamanının eşit bir şekilde pay edilmesidir.

Yolculuk ve gündelik harcırah: Eşitlik, ulaşımın şekli, yolculuk boyunca konaklama, yarışma organizasyonu öncesi ve sonrası konaklamanın uzunluğu, gündelik harcırah ve yemek tanzimleri gibi faktörlerle ölçülür. Gıda yardımı kadınlar ve erkekler için eşit olmalıdır ve eğer erkekler için özel, oyun öncesi öğünler temin edilirse, aynı kadınlar için de temin edilmelidir. Eğer yatılı kalma durumu gerekli olursa, oda ayarlamaları eşit kalitede olmalı ve oda başına düşen sporcuların sayısı eşit olmalıdır.

Antrenörlük: Antrenör istihdamında eşitlik, eğitim, deneyim ve profesyonel nitelikler ve profesyonel statü gibi faktörler değerlendirilerek karşılaştırılır. Maaş miktarı, sözleşme süresi, sözleşme yenileme şartları, antrenör sorumlulukları, çalışma koşulları ve işe alımla ilgili diğer koşullar karşılaştırılarak eşitlik ölçülür. Antrenör ister kadınları ister erkekleri çalıştırsın, sözleşme sorumlulukları benzer ise, eşit ödeme yapılmalıdır. Nitelikli antrenörler hem kadınlar hem erkekler takımı için istihdam edilmelidir.

Soyunma odaları ve diğer olanaklar: Eşitlik, antrenmanların ve yarışma olanaklarının kalitesi ve erişilebilirliği, kullanım hakkı, soyunma odalarının kalitesi ve erişilebilirliği gibi faktörlerle ölçülür. Antrenman ve yarışma olanakları her iki cinsiyet için benzer olmalı ve kadınlara daha az kaliteli olanaklar sunulmamalıdır.

Sağlık ve Antrenman Olanakları: Eşitlik, sağlık personelinin ve desteğin erişilebilirliği; sağlık, kaza ve sakatlanma sigorta kapsamı; ağırlık antrenman ve kondisyon olanaklarının kalitesi ve erişilebilirliği; antrenörlerin nitelikleri ve erişilebilirliği gibi faktörlerle ölçülür.

Reklam/Tanıtım: Eşitlik aynı zamanda reklam kaynaklarına erişim ve tanıtım araçlarının miktarı ve kalitesi gibi faktörlerle ölçülür. Örneğin, her iki cinsiyetin spor takımlarının medya rehberleri eşit kalitede ve sayıda basılmalıdır.

Spor olanakları: Belli sporlar için talep kadınlar ve erkekler arasında farklılık gösterebileceği için, spor eşitliği, takımların sayısının muhakkak eşit olması gerektiği anlamına gelmemektedir. Fakat tarihsel olarak temsili az olan toplumsal cinsiyet kategorisinin (kadın) belirli bir spor için ilgisi ve yeteneği olduğu zaman, temaslı veya temassız, bu ilgi karşılanmalıdır. Kadınlar çeşitli sporlara katılım konusunda tüm sezonlarda benzer olanaklara sahip olmalıdır. Beden temasının yüksek ihtimal olduğu temas sporları için (örneğin, güreş, boks, ragbi, buz hokeyi, futbol, basketbol) cinsiyet ayrımlı takımlar veya beden eğitimi sınıfları olabilir.

Ulusal Üniversite Sporcuları Birliği (National Collegiate Athletic Association [NCAA]) - Üniversite Sporunda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Üniversiteler için Pratik Rehber

NCAA, ABD’de üniversiteli sporcuların yaşam boyu başarılarını ve iyi-olma hâlini desteklemeyi hedefleyen bir çatı organizasyonudur. Günümüzde 1123 okul, NCAA üyesidir ve her yıl yaklaşık 460 bin öğrenci-sporcu NCAA bünyesinde yirmiden fazla sportif etkinliğe katılmaktadır. Birliğin iyi uygulamalara örnek oluşturacak temel politikası, üye kuruluşlar için belirlediği on altı ilkenin üçüncüsünün “Toplumsal Cinsiyet Hakkaniyeti” (Gender Equity) hakkında olmasıdır.¹² Toplumsal cinsiyet hakkaniyeti, NCAA tüzüğü ve devletin ilgili yasaları temelinde güvence altına alınmaktadır: 1) Her üye kurum, toplumsal cinsiyet hakkaniyeti ile ilgili federal ve devlet yasalarına riayet etmekle yükümlüdür (Compliance With Federal and State Legislation, 1/11/94 tarihli karar); 2) Her üye kurum, uygulanabilir toplumsal cinsiyet eşitliği yasalarıyla uyum içinde olmalarını engelleyecek mevzuatları değil, onların bu yasalarla uyum içinde olmalarını zenginleştirecek yasaları kabul etmelidir (NCAA Legislation, 1/11/1994 tarihli karar) ve 3) Birliğin etkinlikleri toplumsal cinsiyet önyargılardan arındırılmış bir şekilde uygulanır (Gender Bias, 1/11/1994 tarihli karar). Bu üç madde, sporcuların, antrenörlerin ve spor yöneticilerinin, okul kampüslerinde, okul takımlarında ve üniversitelerarası programlarda yükümlü oldukları maddelerdir.

Birliğin bu rapor için diğer iyi örnek uygulaması ise, cinsel taciz ve cinsel şiddetin önlenmesi politikalarıdır. 2010 yılında, NCAA Yönetim Kurulu, NCAA Adil Oyunculuk ve Etik Kurullar Komitesi’ne kampüslerde cinsel şiddete ilişkin direktif vermiş, bunun üzerine, 2011’de, Şiddetin Önlenmesi Zirvesi düzenlenmiştir. Ardından, 2014 yılında, “Addressing Sexual Assault and Interpersonal Violence” isimli rehber yayımlanmıştır. Bu yıldan itibaren, komite, cinsel şiddetin çözümü için yetkili kurum konumuna geçmiş ve konunun üniversitelerarası spor programlarına entegre edilmesinden sorumlu olmuştur. 2016 yılında kurumlar arası işbirliği ile (Yükseköğretim kurumu, NCAA komiteleri, ulusal organizasyonlar) “Sexual Violence Prevention Toolkit” isimli bir araç geliştirilmiştir. 2017 Ağustos ayında NCAA yönetim kurulu, üniversiteler için “Commission to Combat Campus Sexual Violence” tayin etmiştir.¹³

12 NCAA. (1994). *The principles of gender equity*. Erişim Tarihi (18 Ağustos 2017): <https://web3.ncaa.org/lstdbi/search/bylawView?id=2461#result>

13 NCAA. (2017). *Board of governors policy on campus sexual violence*. Erişim Tarihi (10 Ağustos 2017): <http://www.ncaa.org/sport-science-institute/topics/ncaa-board-governors-policy-campus-sexual-violence>

Norveç Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Rehberi

Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Rehberi¹⁴, Norveç Milli Olimpiyat Komitesi, Paralimpik Komitesi ve Spor Konfederasyonları tarafından benimsenmiştir. Norveç sporunda, toplumsal cinsiyet, etnik köken, dinî inanç, cinsel yönelim ve engellilik gözetmeksizin ayrımcılık ve istismara sıfır tolerans vardır. Bu doğrultuda, rehberde, sporda cinsel taciz ve istismar davranışları, riskleri ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte cinsel tacizi önleme politikasına yer verilmiştir. Rehberin dayandığı normlar: Spor değerleri, ayrımcılık karşıtı olmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğidir. Norveç spor kurumlarında uygulanan bu rehberin bazı maddeleri şunlardır:

1. Sporunun cinsiyeti veya cinsel yönelimiyle ilişkili olumsuz her türlü fikir, şaka veya ifadeden kaçının.
2. Sporcularla, onların özel alanı içerisinde birkaç kişi bulunmadığı veya ailesi/vasisi veya spor yöneticileriyle anlaşılmadığı müddetçe temastan kaçının.
3. Sporcuların, antrenörlerin ve liderlerin özel hayatına saygı gösterin.
4. İgili ilişkilerden kaçının. Eğer karşılıklı ilişki kurulduysa, durum ortaya atılmalı ve açıklığa kavuşturulmalıdır.

IOC Sporda Taciz ve İstismardan Korunma Araç Kiti 2017¹⁵

Olimpik Ajanda 2020'de yer alan, sporculara desteğin güçlendirilmesi konulu 18. önerisi doğrultusunda IOC, sporcuları taciz ve istismardan korumak için önemli adımlar atmıştır. Bu adımlar arasında, 2007 ve 2016 tarihli IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismar Uzlaşma Beyanı ve 2017 tarihli IOC Sporda Taciz ve İstismardan Korunma Araç Kiti yer almaktadır. IOC tarafından 2017 yılında yayımlanan bu araç kiti, Uluslararası Federasyonlar ve MOK'lar için geliştirilmiştir. Bu yayında, spor kurumlarında sporcuların taciz ve istismardan korunması üç alanda ele alınmaktadır: Politika ve prosedürlerin geliştirilmesi, önleme mekanizmaları ve taciz ve istismar bildirimlerinin yönetimi. Spor kurumları için uygulamaya dönük ve kullanıcı dostu bir formatta hazırlanan bu yayında, politikanın, MOK'ların çeşitli komisyonlarında (sağlık, sporcu, kadın ve spor, etik ve hukuk) yer alabileceği belirtilmektedir. Araç kitinde, spor kurumlarının taciz ve istismardan korunma politikası geliştirme süreçlerinde her bir aşama (normative çerçeveden destek mekanizmalarına kadar) adım adım anlatılmaktadır.

UK Sport - Sporda Spor Eşitlik Standartları 2004

UK Sport, Birleşik Krallık'taki spor kurumlarıyla birlikte Sporda Eşitlik Standartları geliştirmiştir.¹⁶ Standartlar, eşitliğin spor kurumlarının üyelerine, sporculara, görevlilere ve gönüllülere yönelik tüm hizmetlerine ve faaliyetlerine uyum sağlamasına yönelik çalışmalarında spor kurumlara

14 Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederations of Sports. (2010). *Guidelines to prevent sexual harassment and abuse in sport*. Oslo, NO: Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederations of Sports. Erişim adresi: https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/english/637_10_sexual-harassment_eng_web.pdf

15 <https://www.olympic.org/athlete365/safeguarding/>

16 UK Sports Council Equality Group. (2014). UK equality standart resource pack. Erişim adresi: <http://equalityinsport.org/wp-content/uploads/2014/02/Requirements-Forms.pdf>

rina araç sunmaktadır. Standartlar, 2004 yılında geliştirilmiş ve 2014 yılında güncellenmiştir. Standartlar, spor kurumlarının eşitliğe dair mevcut durumu dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu standartlar, uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen toplumsal cinsiyet eşitliği normu doğrultusunda spor yönetimi stratejik alanına ait göstergeler oluşturulması bağlamında iyi uygulama örnekleridir.

Temel: Kurumun eşitlik politikası vardır ve bütün personel tarafından bilinmektedir.

Standart: Kurumunuz eşitlik konusunda açık bir taahhütte bulunur.

Standart: Kurumunuzun eşitlik politikası var ve bu bütün personel (yönetim kurulu, antrenörler, ofis görevlileri, üyeler, katılımcılar) bildirilmiştir.

Standart: Kurulumunuz, eşitlik bakımından mevcut profilinin ve konumunun farkındadır.

Başlangıç: Kurum temsil edilmeyen grupların maruz kaldıkları engelleri anlamaktadır. Kurumun tüm personel tarafından anlaşılmalı güçlü bir eşitlik politikası vardır ve tüm personel eşitlik ilkelerini bilmektedir.

Standart: Kurumunuz, eşitlik bakımından mevcut dış profilinin ve konumunun farkındadır

Standart: Kurumunuzun eşitliği artırmak ve katılımı artırmak için sağlam bir eşitlik eylem planı vardır. Personel (ücretli ve ücretsiz) bu planın kendi rolleri ile nasıl ilişkili olduğunu anlamalıdır.

Standart: Kurumunuzdaki tüm yönetim kurulu üyeleri ve çalışanları (ücretli ve ücretsiz) eşitlik genel prensiplerini ve bunların sporlarıyla nasıl ilişkili olduğunu anlar.

Standart: İşe alma uygulamalarınız ve politikalarınız eşitliği artırmayı hedeflemelidir.

Orta: Kurum, liderlik, personel ve kurullarda çeşitliliği arttırmıştır. İç politikalarda eşitlik dikkate alınmaktadır. Kurumun merkezî ve yerel birimlerindeki tüm personel ve gönüllüler, eşitlik taahhüdünde bulunmaktadır. Kurumun hizmet sunduğu bireylerin, çeşitliliği bulunmaktadır.

Standart: Kurumunuz eşitlik eylem planını uyguladığını ve gözden geçirdiğini ve topladığı güncellenmiş profil verilerini gösterebilir.

Standart: Kurumunuzun iç politikaları ve prosedürleri, korunan özellikleri paylaşan insanlar üzerindeki etkisini göz önünde bulundurur.

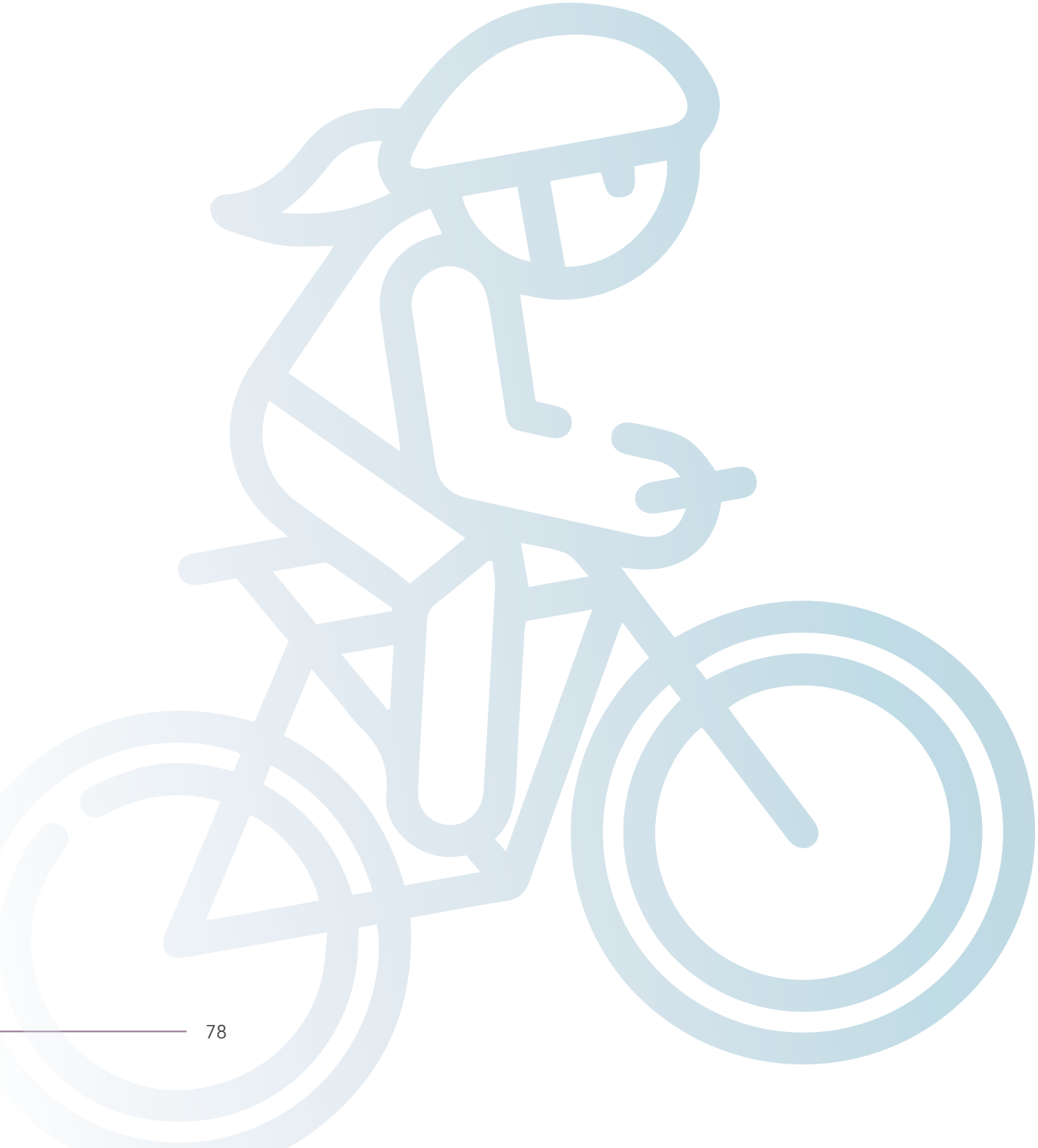
Standart: Kurumunuz, hizmetlerini kullanan insanların çeşitliliğini artırmaya yönelik çalışıyor.

İleri: Kurumun tüm faaliyetlerinde eşitlik, merkezî rol oynamaktadır. Bağlı kuruluşların ve kulüplerin tümü antrenörleri, hakemleri, yöneticileri ve gönüllüleri az temsil edilen gruplardan seçmektedir. Az temsil edilen gruplardan sporcuların sayısında artış vardır.

Standart: Kurumunuz, yönetim kurulu, personel (ücretli ve ücretsiz), antrenörler, ofis görevlileri, üyeler ve katılımcılar arasında çeşitlilik konusunda önemli ilerleme söz konusudur.

Standart: Eşitlik, kurumun işlevleri, politikaları ve prosedürleri yoluyla sağlanır.

Standart: Kurumunuz, korunan her özelliğe hitap etmek için daha fazla girişimde bulunur.

III. Türkiye’de Mevcut Durum Analizi: Normatif-Politik Yapı

Spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğine dair mevcut durumun analizinden önce, Türkiye’de spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği tarihine yer verilmiştir. Spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik hak talebi, özellikle kurumsal boyutta, yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla, bu rapor, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik bir hak savunuculuğunun gerçekleştirilmesini sağlayabilecek bir başlangıçtır. Bu nedenle, öncelikle spor alanının yapısal durumunun anlaşılabilmesi için spor kurumlarının kısa tarihiyle birlikte, spor alanında kadınların varlığına dair bir tarihe yer verilmiştir. Bu tarihçeyle, Türkiye’de spor alanının eril yapısında kadınlara verilen yerin ne olduğunun ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının geliştirilmesinde bu yapının mahiyetinin önemli bir arka plan sağlayacağı düşünülmektedir.

Fişek (1983), Cumhuriyet dönemi spor yönetimini dört aşamada ele almaktadır (s. 2180):

- 1. 1922-36 arası Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı dönemi:** Ülkemizde ilk spor teşkilatlanması dönemidir. 1922’de kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’na (TİCİ), tüm spor işlerini koordine eden tek yetkili organa, dönüşmüştür. TİCİ’nin 1936’daki 8. Kongresinde, kurumun adının Türk Spor Kurumu (TSK) olarak değiştirilmesi kararı alınmıştır. TİCİ’nin ilk idare heyeti, üst düzey bürokratlar ya da siyasi iktidarla ilişkili olan erkeklerden oluşur (Akin, 2014).
- 2. 1936-38 arası TSK dönemi:** TSK, 18 Şubat 1936’da kurulmuştur. TSK’nın amacı, “Türkiye’de sporun Milli ve fenni esaslara göre yayılmasını ve yükselmesine çalışır. Türk sporculuğunu yurt içinde ve dışında temsil eder” şeklinde belirtilmiştir. TİCİ’nin feshedilip yerini TSK’ya bırakması, kulüplerin, federatif yönetimden “Sporda Devlet Yönetimine” geçişi olarak nitelendirilir. 1938 yılında, Beden Terbiyesi Kanunu kabul edilerek, aynı yıl Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü (BTGD) kurulmuştur.
- 3. 1939-45 arası BTGD dönemi:** BTGD, 22 Ekim 1938 tarihinde kurulduğunda yönetim kuruluna emekli askerler ve milletvekillerin çoğunlukta olduğu bürokratlar ve siyasi elit atanmıştır. Federasyonlar lağvedilmiş ve/veya yeni federasyonlar kurulmuş; hükümet, beden terbiyesi politikalarını uygulama ve denetleme yetkisi temelinde, ülkenin genelinde Gençlik Kulüpleri kurmaya başlamıştır.
- 4. 1946 sonrası GSB dönemi:** Sporun devlet kademesinde ilk kez bakanlık düzeyinde faaliyet göstermesi, 1969 yılında GSB’nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. 1989’da Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) kurulmuştur. Müdürlüğün kuruluş yasalarında yer alan hükümlerle, federasyon başkanlarının seçimle işbaşına getirilmeleri, federasyonların özleştirilmesi ve demokratik yapıya kavuşturulması yolunda önemli adımlar atılmıştır. 2011 yılından itibaren GSB ve SGM isimleriyle faaliyet göstermektedir.

Türkiye’nin IOC’de temsil edilme düzeyi de süreç içerisinde değişmektedir. 1909’da Cemiyetler Kanunu’nun çıkışıyla yasal engeller ortadan kalmış ve Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyet, 1909’da CIO’nun Budapeşte’de yapılan toplantısında Selim Sırrı tarafından temsil edilmiştir. 1911’de Kopenhag’da yapılan toplantıda, Osmanlı İmparatorluğu’nun 1912’de Stockholm’de yapılacak Olimpiyat Oyunları’na katılmasına izin verilmiştir. 1919’da gerçekleşen IOC bileşim toplantısında, “savaşa gerekçe olduğu” için Osmanlı Devleti dâhil bazı ülkelerin temsilcileri IOC’dan ihraç edilmiştir. 1921 Haziran’ında ise, Pierre de Coubertin, Selim Sırrı Tarcan’ı IOC’de temsilci olarak yeniden davet etmiştir. Bunun üzerine 1922 ve 1923’te, II. ve III. Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti faaliyet yürümüş, 1923’te Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra, Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti kendini feshetmiştir. Feshedilen cemiyetin yerine, Selim Sırrı Tarcan (IOC Türkiye Temsilcisi ve MOK Başkanı), Ali Sami Yen (MOK Genel Sekreteri) ve Burhan Felek ile birlikte TMOK’u kurmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti’nin resmen davet edildiği ilk olimpiyat oyunu, 1924 Paris Olimpiyatları’dır (Çapan, 1999, s.108-110).

Sporun devlet politikasında yer almasının en önemli göstergesi, anayasada spor ile ilgili hükümlerin yer almasıdır. 1960’lı yılların başında düzenlenen Anayasanın 49. maddesinde, “Devlet herkesin beden ve ruh sağlığı içerisinde yaşayabilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak zorundadır” hükmü getirilmiştir. Anayasa’nın 59. maddesinde ise, ilk kez spora yer verilmiş ve “Devlet her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirici tedbirler alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder” ifadesi yer almıştır.

Erken Cumhuriyet dönemi, Türkiye’de kadınların spor alanında varlık göstermeleri bakımından önemli bir dönemdir. Modernleşme politikalarının merkezinde yer alan yeni kadın kimliği ve Türkiye Cumhuriyeti’nin devamını sağlayacak sağlıklı ve güçlü nesiller yetiştirme hedefi birlikte ele alınarak, bu dönemde kadınların spora katılımı teşvik edilmiştir. Türkiye’nin ilk spor kulübü Beşiktaş Jimnastik Kulübü’nün ve Türk sporunun ilk örgütü olan TİCİ’nin kurucularından, Türkiye Güreş Federasyonu ve Türkiye Atletizm Federasyonu Başkanlığı görevlerinde bulunan, 1924, 1928 ve 1936 Olimpiyatları’nda Türk sporcu kafilerine yöneticilik yapan Ahmet Fetgeri Aşeni’nin sözleri, bu dönemin kadın ve spor anlayışını göstermektedir: “Kadınları sağlam, kuvvetli ve sporcu olmayan bir milletin akıbeti, erkekleri sporda ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, vücutlarına ne kadar itina ederlerse etsinler gene meşkûktür [şüphelidir]. Sapasağlam bir anneden doğmamış çocuk, bütün ömrünce ilaçlarla idame eden bir insan mevki ve vaziyetinden kurtulamaz.” (Fetgeri’den aktaran Kavasoğlu ve Yıldırım, 2016).

Kadınların spora katılımının öncelikli amacında, geleneksel rolleri olan “annelik” vurgulanarak tanımlanmış, “güçlü anaların güçlü evlatlar doğuracağı” görüşüyle de pekiştirilmiştir (Kavasoğlu ve Yıldırım, 2016). Ayrıca, bu teşvikin merkezinde, güçlü ve sağlıklı bir toplum yaratma, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun sporlar yapma, vücut güzelliği ve idealliğini sağlama, güzellik kraliçelerini rol model alma ve Batılı milletlere medeniliği ispatlama gibi fikirler ön plandadır (Kavasoğlu ve Yıldırım, 2016). Taksim’de, 1928’de ilk defa düzenlenen 19 Mayıs Şenliği’ndeki ilk komutu, ilk kadın beden eğitimi öğretmeni Mesadet Saver, öğrencilerinin hitabıyla Meso, vermiştir. 1936 yılında düzenlenen Berlin Olimpiyatları’nda, Türkiye Cumhuriyeti’ni iki kadın eskrimci, Halet Çambel ve Suat Aşeni Fetgeri temsil etmiştir.

İstanbul’da doğan Suat Aşeni Fetgeri’nin babası, Ahmet Fetgeri Aşeni’dir. Halet Çambel ise, Berlin’de doğmuş, köklü bir Türk ailesinin kızı olarak yüzme, kürek, bisiklet, okçuluk ve binicilikle ilgilenmiştir.

Günümüzde kadın sporcular, Türkiye’de sporun gelişmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Son yıllarda, Dünya ve Avrupa Şampiyonalarında ve Olimpiyat Oyunlarında derece alan kadın sporcu sayısı önemli derecede artış göstermiştir. Bazı spor dallarında, Türkiye’yi ilk kez temsil eden kadın sporcuların sayıları da artmaktadır. Badmintonunda Neslihan Yiğit, voleybolda ve basketbolda 2012 milli takım kadroları, masa tenisinde Melek Hu, eskrimde İrem Karame-te, teniste Çağla Büyükakçay, cimnastikte Göksu Üçtaş, modern pentatlonda İlke Özyüksel, buz pateninde Tuğba Karademir; Türkiye’yi yarıştıkları alanlarda ilk kez olimpiyat oyunlarında temsil etmişlerdir. Paralimpik branşlarda ise, masa tenisinde Neslihan Kavas, judoda Duygu Çete, okçulukta Gizem Girişmen, Gülbin Su ve Hanife Şaban; Türkiye’yi sporcusu oldukları alanlarda, olimpiyat oyunlarda ilk kez temsil eden sporcular olmuştur.

Milli judocu Hülya Şenyurt, olimpiyat oyunları tarihinde Türkiye’ye ilk (bronz) madalyasını (1992 Barcelona Olimpiyatları) kazandıran kadın sporcudur. Paralimpik oyunlarında ise, Gizem Girişmen oyunlar tarihinde altın madalya kazanan ve Neslihan Kavas bronz madalya kazanan ilk sporculardır. Nazmiye Muratlı, 2012 Londra ve 2016 Rio Paralimpik oyunlarında üst üste madalya kazanan ilk kadın sporcudur. Golbol Kadın Milli Takımı, 2016 Rio Paralimpik Oyunları’nda altın madalya alarak, oyunlar tarihinde Türkiye’ye takım sporlarındaki ilk şampiyonluğunu getirmiştir. Ayrıca, cimnastik hakemlerinden Özgür Mülazımoğlu Ballı, 2012 Londra Olimpiyatları’nda görev alarak, olimpiyat tarihinde Türkiye adına bir ilki gerçekleştirmiştir. Serbest dalışta dünyanın sayılı sporcuları arasında yer alan Şahika Ercümen, 2011’de Avusturya’da buz altında tek nefeste 110 metrelik mesafeyi kat ederek, hem erkekler hem de kadınlarda buz altı yatay dalış dünya rekorunu kıırarak adını Guinness Rekorlar Kitabı’na yazdırmıştır.

Tekvando kadın milli takımı, 1982’de ilk Avrupa şampiyonluğunu, 1986’da ise, ilk dünya şampiyonluğunu elde etmiştir. Başarılı tekvandocu Tennur Yerlisu, Avrupa ve dünya şampiyonlukları elde etmiş, kadın tekvando milli takımının antrenörlüğünü yapmıştır. Günümüzde, KASFAD yönetim kurulu üyesi olarak kadınların spora katılımı alanında çalışmaktadır. KASFAD üyesi Nesrin Olgun Arslan da ülkemizde kadınların spora katılımında önemli bir yere sahiptir. 1979 yılında Manş Denizi’ni yüzerek geçen ilk Türk Kadını Nesrin Olgun Arslan, bu deneyimini farklı platformlarda farklı kesimlerden kız çocuklarıyla ve kadınlarla paylaşarak onlara ilham vermeye kendini adanmıştır. 2014 yılında Hürriyet Gazetesi tarafından, Cumhuriyetin 91’inci yılında, 91 sembol kadından birisi olarak gösterilmiştir. Nesrin Olgun’un yer aldığı kadınlar takımı, 2015 yılında Manş Denizi’ni yüzerek geçen ilk Türk kadın takımı olarak tarihe geçmiştir. KASFAD yönetim kurulu üyesi Lale Orta ise, Türkiye’de futbol alanında ilklere imza atan bir spor kadınıdır. Türkiye profesyonel erkek liglerinde maç yöneten ilk kadın ve profesyonel erkek birinci lig seviyesinde Avrupa’da görev alan ilk kadın hakemdir. 1995’te, *Fédération Internationale de Football Association* (FIFA) tarafından seçilen 27 ülkeden 54 kadın hakem arasına girerek “Dünyanın ilk FIFA kokartlı hakemleri” arasında yer almıştır. 2003 yılında, *Union of European Football Associations* (UEFA) tarafından Avrupa Kıtasının 17 en iyi

hakemi arasına seçilerek, “First Class” listesine alınmıştır. 21 Mayıs 2005 tarihinde, UEFA Kupası Kadınlar Final Maçı’nı yönetmiştir. IOC tarafından, beş kıtada kadınların spora katılımları konusunda öncülük eden ve örnek olan kişi ve kurumlara verilen “Kadın ve Spor 2002 Avrupa Kitası Büyük Ödülü”nü almıştır.

Kadınların sporun farklı alanlarında ve pozisyonlarında temsiliyetini arttırmak amacıyla 2012 yılında kurulan KASFAD, Türkiye’de kadınların ve kız çocuklarının spor ve fiziksel aktiviteye katılımları konusunda hak temelli faaliyet yürüten tek sivil toplum kuruluşudur. KASFAD, Türkiye’de kadınların ve kız çocuklarının aktif yaşamın bütün avantajlarından yararlanabilmeleri için, güvenilir ve destekleyici bir ortamda spor ve fiziksel aktivite fırsatlarının sunulmasını sağlamak için çalışmalar yürütmektedir. KASFAD, kadınların ve kız çocukların spora ve fiziksel aktiviteye katılımının Birleşmiş Milletler’in vurguladığı gibi, temel bir insan hakkı olduğunu düşünmekte ve çalışmalarını hak temelli anlayış üzerine kurmaktadır: *Herhangi bir amaç -serbest zaman, sağlık ve üst düzey performans- için spora katılımda eşit fırsatlara sahip olmak, ırkı, rengi, dili, dini, mezhebi, cinsel yönelimi, yaşı, evlilik durumu, engelli olma, politik inancı ya da üyeliği, milleti ya da sosyal kökeni ne olursa olsun her kadının hakkıdır.* KASFAD’ın kabul ettiği temel normlar, küresel insan hakları sözleşmelerinde (İHEB, CEDAW) ve spor alanıyla ilgili küresel politika belgelerinde kabul edilen evrensel normlardır.

Bu bölüm, üç alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt başlıkta, Türkiye’de spor kurumlarının mevzuatlarının uluslararası spor politika belgeleriyle uyumu tespit edilmiştir. Anayasa’nın sporla ilgili maddeleri, kanunlar, yönetmelikler, talimatlar ve tüzükler incelenmiştir. İkinci alt başlıkta, Türkiye’de spor alanıyla ilgili politika belgelerinin uluslararası spor politika belgeleriyle uyumu tespit edilmiştir. GSB, ASPB ve SGM gibi kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte, Spor Federasyonları, TMOK ve Türkiye Millî Paralimpik Komite (TMPK) gibi sivil toplum kuruluşlarının misyonları, vizyonları, eylem planları, faaliyet planları, stratejik planları vb. incelenmiştir. Son alt başlıkta, spor alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının kapasiteleri haritalanmıştır. STK’ların hedefleri, misyon ve vizyonları, projeleriyle birlikte karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet temsili incelenmiştir.

A. Yerel Mevzuatın Haritalaması: Mevzuatın İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)

Kurum mevzuatlarının değerlendirilmesine geçilmeden önce, önemli bir eksikliğin belirtilmesi gerekmektedir. Spor alanında geliştirilmiş olan uluslararası politika belgelerinin Türkçe çevirisi bulunmamaktadır. Uluslararası spor politikalarının ilgili kurum (GSB, MEB vb.) tarafından yapılmış bir Türkçe çevirisinin bulunmaması, önemli bir eksikliklerdir.

Türkiye’de spor alanıyla ilgili mevzuatların uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen normlarla ve CEDAW’daki toplumsal cinsiyet anlayışıyla uyumu aşağıdaki tabloda sunulmuştur. İlgili normların ve toplumsal cinsiyet yaklaşımının olduğu belirtilen politika belgeleri, tablonun sonunda açıklanmıştır. Rapor kapsamında, spor alanıyla ilgili erişimi bulunan kanun, yönetmelik, talimat ve yönergelerin tamamı incelenmiştir. Spor federasyonlarının ilgili kanun ve yönetmelik doğrultusunda kendi talimatları bulunmaktadır. Federasyonların talimatları; disiplin

talimatı (etik kurallar, kılık kıyafet vb.), eğitim talimatı, eğitim kurulu talimatı, kamp talimatı, ödül ve yardım (maddi destek) talimatı, il temsilcileri talimatı, bütçe ve muhasebe talimatı, teknik kurul talimatı, müsabaka talimatı, hukuk kurulu talimatı, hakem talimatı, sağlık kurulu talimatı, sporcu lisans tescil vize ve transfer talimatı, personel talimatıdır. İlgili mevzuat listesi, EK 3'te sunulmuştur.

60 tane spor federasyonunun, internet sayfalarından erişime açık olan bütün talimatları incelenmiş, raporda örnek olarak birkaç federasyonun talimatına yer verilmiştir. Mümkün olduğunca farklı spor dallarına (bireysel, takım, erkeklerin sayısal olarak fazla olduğu spor dalları, kadınların sayısal olarak fazla olduğu spor dalları, engelliler, raket sporları, temas sporları vb.) ait talimatlara yer verilmeye çalışılmıştır.

SGM tarafından hazırlanan disiplin talimatı, spor federasyonları tarafından branşa özgü olarak düzenlenmiştir. Bu raporda, Okul Sporları, Atletizm, Yelken, Cimnastik, Görme Engelliler Federasyonlarına ait disiplin talimatları, Görme Engelliler Federasyonu Kılık Kıyafet Talimatı ve Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Etik Kurul Talimatı incelenmiştir.

Aşağıda sunulan Tablo 7'de, mevzuatın ilgili maddesi ve ilişkili olduğu normlara yer verilmiştir. Ayrıca, cinsiyet eşitliğine aykırı ifade ve yaklaşımların bulunduğu belgelere ait açıklamalar da tablo sonunda sunulmuştur.

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	Madde 10	Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 12/9/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.	Eşitlik Aynılık eşitliği Dönüştürücü eşitlik Farklılık eşitliği: Geçici özel önlemler
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	Madde 59	Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyla korur.	Eşitlik: Aynılık eşitliği
5894 TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	Madde 3.1	Madde 3.1. TFF'nin görevleri şunlardır: e) Fair Play kurallarına uygun olarak bağlılık, dürüstlük ve sportmenlik prensiplerini gözetmek. g) Şiddet, şike, teşvik primi, ırkçılık, doping ve her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek.	Spor değerleri Spor değerleri Ayrımcılık yasağı
6222 Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	Madde 14.2	Hakaret içeren tezahürat Madde 14.2. Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.	Ayrımcılık yasağı

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
Gençlik ve Spor Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik	Madde 5	Gençlik ve spor organizasyonlarının amacı Madde 5. Ulusal gençlik ve spor organizasyonlarına katılacaklara en iyi hizmeti sunmak, spor alanlarına daha çok yurttaşımızın katılımını sağlamak, halkımızı ve özellikle gençliği spor etkinliklerine yönlendirmek ve sağlıklı bir toplumun temelini oluşturmaktır. Uluslararası gençlik ve spor organizasyonlarında ise, organizasyonun en iyi şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak, Ülkemizin tanıtımını yapmak, ülkeler arasında dostluk ve barışa katkıda bulunmaktır.	Spor değerleri
Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik	Madde 6	Madde 6. Müsabaka güvenlik amirinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: i) Spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesi veya bu mahiyette afiş veya pankartların spor alanına sokulmasını engelleyici tedbirleri almak ve bu afişlerin spor alanının yakın çevresine asılmasını engelleme	Ayrımcılık yasağı
	Madde 9	Madde 9. Spor kulüplerinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: I) Spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesi veya bu mahiyette afiş veya pankartların müsabaka alanına sokulması ve asılmasını engelleme	Ayrımcılık yasağı
	Madde 11	Tarafar derneklerinin görev, yetki ve sorumlulukları Madde 11. Tarafar dernekleri, taraftarlarının spor ahlakı ve ilkelerine uygun biçimde sportif faaliyetleri izlemelerini sağlamak amacıyla eğitici faaliyetler düzenlemek ve kendi taraftarlarınca, spor alanında, spor ahlakına aykırı, tahrik edici veya aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesini veya bu mahiyette afiş veya pankartların asılmasını önlemek için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar.	Ayrımcılık yasağı

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Mali Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Yönetmelik	Madde 8.1 Madde 12.1	Madde 8.1. Müsabaka güvenlik amirinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: d) Spor alanlarında veya çevresinde, taraftarların, grup halinde veya münferiden belirli bir kişiyi hedef veya muhatap alıp almadığına bakılmaksızın, duyan veya gören kişiler tarafından hakaret olarak algılanacak tarzda aleni olarak söz ve davranışta bulunmalarını, her türlü ayrımcılığı çağrıştıran, toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunmalarını veya bu mahiyette afiş veya pankartların spor alanına sokulmasını engelleyici tedbirlerin alınmasını, bu afişlerin spor alanı çevresine asılmasının engellenmesini ve içeride tespit edilenlerin dışarı çıkarılmasını sağlayarak gerekli işlemleri yaptırmak. Madde 12.1. Spor kulüplerinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: ş) Spor alanlarında veya çevresinde taraftarların grup halinde veya münferiden belirli bir kişiyi hedef veya muhatap alıp almadığına bakılmaksızın, duyan veya gören kişiler tarafından hakaret olarak algılanacak tarzda aleni olarak söz ve davranışta bulunmalarını, her türlü ayrımcılığı çağrıştıran, toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunmalarını veya bu mahiyette afiş veya pankartların spor alanına sokulmasını engelleyici tedbirleri almak, bu afişlerin spor alanı çevresine asılmasını engellemek ve içeride tespit edilenleri müsabaka güvenlik amirinin koordinesinde dışarı çıkartmak.	Ayrımcılık yasağı Ayrımcılık yasağı
GSGM Sponsorluk Yönetmeliği	Madde 13	Madde 13. Sponsorluk iş ve işlemleri ile reklamlarda kamu düzenini bozucu, siyasi, etnik, dil, din, ırk, mezhep ve cinsiyet ayrımı yapan, genel ahlak ve adaba aykırı, zararlı ve kötü alışkanlıkları özendirici, kanunlarla yasaklanmış yazı, logo, amblem ve benzeri işaretler kullanılamaz.	Ayrımcılık yasağı
SGM İşletme Yönetmeliği	Madde 38	Spor saha ve tesislerine alınacak reklamlar Madde 38. Sözlü ve müzikli reklamlar ile ilanlarda anlaşılır bir Türkçe'nin kullanılması esastır. Marka dışında, Türkçe karşılığı bulunan yabancı dillerdeki terimler ile argo kelimelere yer verilemez ve etnik, dil, din, ırk, mezhep ve cinsiyetle ilgili grup ayrımı yapılamaz.	Ayrımcılık yasağı

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisleri Yönetmeliği	Madde 9	Madde 9. Özel beden eğitimi ve spor tesislerinin aşağıda belirtilen niteliklerden; a) Kullanım alanı 8 m ² 'den az olmamak üzere en az bir soyunma odası, bayan ve erkek sporcuların birlikte çalışacağı tesislerde en az iki soyunma odası bulunması, spor yapanlara yetecek kadar soyunma dolabı veya askılık bulunması, odaların aydınlatma ve havalandırma sisteminin bulunması, ısısı 18 santigrat derecede olması ve hijyenik şartları taşıması, c)(Değişik: RG-27/10/2005-25979) Bayan ve erkek sporcuların birlikte spor yaptığı tesislerde, ihtiyaç duyulmayan spor dalları hariç, en az iki duş ve iki tuvaletin soyunma odalarının içinde bulunması,	Aynılık eşitliği
Okul Spor Faaliyetleri Yönetmeliği	Madde 5.1/h	Madde 5.1/h. Okullar, ilgili branş açıklamalarında farklı bir hüküm belirtilmediyse yarışmalara kız ve erkek olmak üzere, aynı kategori veya branşta birer takım ile katılabilirler. Karma takım ve ferdi katılımlar ise, ilgili branşın teknik açıklamaları bölümünde belirtildiği şekli ile yapılabilir. Ferdi spor dallarında yarışmalara katılacak sporcu sayıları, Genel Müdürlükçe belirlenir.	Aynılık eşitliği
TFF Ana Statü	Madde 2 Madde 3	Madde 2. TFF'nin amaçları: g) (12.06.2009 tarihli Genel Kurul kararı ile değişik) Şiddet, şike, teşvik primi, ırkçılık, doping ve her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek. j) (29.06.2011 tarihli Genel Kurul kararı ile değişik) Fair Play kuralları ile FIFA ve UEFA'nın Etik Kurallarına uygun olarak bağlılık, dürüstlük ve sportmenlik ilkelerini gözetmek; Madde 3. Tarafsız davranma ve ayrımcılık yapmama 2. Herhangi bir ülkeye, kişiye veya insan topluluğuna karşı türü ne olursa olsun ayrımcılık yapmak kesinlikle yasaktır ve ayrımcılık yapanların üyeliği askıya alınır veya sona erdirilir.	Spor değerleri Ayrımcılık yasağı Spor değerleri Ayrımcılık yasağı
Türkiye Okul Sporları Federasyonu Ana Statüsü	Madde 7.3	Madde 7.3. Okul ve Kulüp temsilcilerinin tespitinde aşağıdaki kriterler esas alınır; i) Farklı spor dallarında; kız ve erkek olarak ayrı kategorilerde ISF yarışmalarında ülkemizi temsil etmiş olan okulların her branşı ayrı ayrı değerlendirilir ve bu fıkranın (f) (g) (ğ) (h) bentlerindeki oy kullanacak sayısı kadar delege hakkı verilir	Aynılık eşitliği
Olimpik Hazırlık Merkezlerinin Kuruluş, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği	Madde 9.1	Madde 9.1. Sporcu, teknik kadro ve TOHM koordinatörüne karşı sorumlu olup, aşağıda belirtilen kurallara uymak zorundadır: c) Spora ve fair-play ruhuna uygun davranışlarda bulunmak.	Spor değerleri

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
TMOK Sporcu Komisyonu Oluşturulması İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik	Madde 5.1	Komisyona oluşturulması Madde 5.1. TMOK Sporcu Komisyonu Başkanı ve üyeleri, Yaz ve Kış Olimpik Spor Federasyonları tarafından önerilecek, aktif veya en fazla iki yıl öncesine kadar aktif olan, etik dışı davranışlar nedeniyle herhangi bir ceza almamış, 18 yaşından büyük sporcu adaylar arasından, üyeler arasındaki kadın-erkek dengesi gözetilerek TMOK Yönetim Kurulu tarafından onaylanacak üyelerden oluşur.	Farklılık eşitliği
Atletizm Federasyonu Disiplin Talimatı	Madde 5.3	Madde 5. Temel İlkeler 5.3. Talimatın uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz.	Ayrımcılık yasağı
	Madde 26	Madde 26. Kişilik Haklarına Saldırı, Hakaret, Tehdit 26.5. Saldırının cinsel içerikte olması halinde ceza bir katına kadar artırılır. 26.6. Kamp alanlarında veya antrenman alanında saldırının cinsel veya fiziksel boyutta olması halinde birinci fıkra uyarınca verilen ceza iki katı oranında artırılır. Yaşı küçük olan sporculara yönelik bu fiillerin işlenmesi halinde birinci fıkra gereği verilen ceza üç katı oranında artırılır. Disiplin Kurulu, cinsel içerikli saldırının antrenör tarafından işlenmesi halinde ömür boyu hak mahrumiyetine kadar ceza verebilir.	Toplumsal cinsiyet eşitliği
	Madde 27	Madde 27. Ayrımcılık 27.1. Irk, dil, din, etnik köken ayrımcılığı yaparak insanlık onurunu herhangi bir şekilde zedeleyen, (a) Sporculara dört ila sekiz müsabakadan men cezası, (b) Kulüp yöneticilerine ise kırk beş ila doksan gün hak mahrumiyeti cezası ve 500 TL'den 5.000 TL'ye kadar para cezası, (c) Görevlilere ve diğer kişilere, otuz ila altmış gün hak mahrumiyeti cezası, verilir. 27.2. Mensupları ve taraftarları 1. fıkrada tanımlanan fiili gerçekleştiren kulüplere ise ayrıca 2.000 TL'den 7.000 TL'ye kadar para cezası verilir. 27.3. Müsabaka öncesinde, esnasında ve sonrasında her türlü ideolojik propaganda yapmak yasaktır. Bu yasağa uyulmaması halinde bu maddede belirtilen cezalar uygulanır.	Ayrımcılık yasağı

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
Yelken Federasyonu Disiplin Suçları ve Cezaları Talimatı	Madde 11.1 Madde 14.1	Cinsel taciz Madde 11.1. Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden, cinsel amaçlı olarak taciz eden kişinin lisans ve yetkisi iptal edilir. Ayrımcılık ve onur kırıcı hareketler Madde 14.1. Yurt içinde veya dışında, her ne surette olursa olsun, kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, zihinsel ve bedensel engel, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapanlar, onur kırıcı hareketlerde bulunanlar bir yıldan üç yıla kadar faaliyetten men veya aynı süreyle hak mahrumiyeti cezası ile cezalandırılır. Ağır hallerde lisans ve yetki iptali cezası verilir.	Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı İnsan onuruna saygı
TFF Etik Kurul Talimatı	Madde 16	Madde 16. Nesnellik (1) Futbol camiasındaki tüm gerçek ve tüzel kişiler, eylem ve işlemlerinde adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler; görevlerini yerine getirirken dil, din, inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayırım yapamazlar.	Eşitlik Spor değerleri Ayrımcılık yasağı
Tenis Federasyonu Antrenör Eğitim Talimatı		Profesyonel Turda Erkek Oyuncuların Koçluğu (2 saat): Profesyonel kadın ve erkek oyuncuların koçluklarından örneklemeler Profesyonel Turda Kadın Oyuncuların Koçluğu (2 saat): Profesyonel kadın ve erkek oyuncuların koçluklarından örneklemeler	Aynılık eşitliği
Tenis Federasyonu Maddi Destek Talimatı	Madde 5.1	Destek verilecek kişi ve kuruluşlar Madde 5.1. Federasyon, her yıl yönetim kurulunca alınacak karar doğrultusunda; a) Bayanlar ve erkekler liglerine katılan ve belli dereceleri elde eden kulüplere,	Aynılık eşitliği
Halter Federasyonu Müsabaka Talimatı	Madde 7.2. Madde 7.3 Madde 8.3	Madde 7.2. Kulüp ve takım müsabakalarında önceden bildirilmek suretiyle baraj uygulaması ve klasman uygulaması yapılır. Kulüp veya takımlar Türkiye Şampiyonasında müsabakaya katılmak için her kulüp veya takım asgari 3 erkek ve 3 bayan sporcudan oluşmalıdır. ... Madde 7.3. Müsabaka kadrosu ferdi Türkiye Şampiyonalarında yarışmaya katılmak için asgari 1 erkek veya 1 bayan sporcudan oluşmalıdır. Madde 8.3. Müsabaka seremonisine her takımdan 2 erkek ve 2 bayan sporcu sporcu kıyafetiyle katılır.	Aynılık eşitliği Aynılık eşitliği Aynılık eşitliği
Boks Federasyonu Profesyonel Boks Müsabaka Talimatı	Madde 21.7.	Katılım ücreti Madde 21.7. Dünya şampiyonlukları için 11.000.00.- YTL, Avrupa şampiyonlukları için 7.000.00.-YTL Kıtalararası Şampiyon için, alman ve uluslararası Türkiye şampiyonlukları için 1.000.00.-YTL. Bayan dünya şampiyonlukları için 3.100.00.-YTL, bayan Avrupa şampiyonlukları için 1.600.00.-YTL, bayan Türkiye- ve uluslararası şampiyonlukları için 500.00.-YTL	Farklılık eşitliği (Pozitif ayrımcılık)

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlgili Norm
Boks Federasyonu Amatör Boks Müsabaka Talimatı	Madde 21	Madde 21. Sporcu kılık ve kıyafetleri aşağıda belirtilmiştir: g. Bayan sporcular müsabakalar sırasında şort, etek ve tayt giyebileceklerdir.	Farklılık eşitliği
Hentbol Federasyonu Müsabaka Talimatı	Madde 10	Madde 10. Hentbol müsabakaları erkekler ve bayanları kapsamak üzere 5 kategori üzerinden oynanır.	Aynılık eşitliği
Cimnastik Federasyonu Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı	Madde 7.1.	Yabancı Uyruklu Sporcuların Tescil, Vize ve Transfer İşlemleri Madde 7.1. Ülkemizde tescil, vize ve transfer işlemi yapacak yabancı uyruklu sporcularla ilgili yapılacak işlemler; a. Kulüpler, bir sezonda, bayanlarda üç (3) ve erkeklerde üç (3) yabancı sporcu ile tescil, vize ve transfer işlemi yapabilirler.	Aynılık eşitliği
Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Etik İlkeler	Madde 8	Madde 8. Spor organizasyonlarında müsabaka içi veya müsabaka dışı din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımcılığını simgeleyen söz, davranış ve eylemlerde bulunulamaz.	Ayrımcılık yasağı
	Madde 4	Madde 4. İdareciler, antrenörler ve sporcular yarışma öncesi, süresi ve sonrasında takım arkadaşlarına, rakip sporculara, antrenörlere, hakemlere ve seyircilere karşı şiddet içeren, aşağılayıcı ve küçük düşürücü tutum, davranış ve söylemde bulunmaz	Spor değerleri
	Madde 5	Madde 5. Etkinliklerin sağlıklı ve adil bir ortamda uygulanmasını sağlamaya gayret gösteren hakemlere ve yöneticilere karşı anlayışlı ve hoşgörülü davranır.	Spor değerleri
	Madde 6	Madde 6. Yarışma öncesinde veya yarışma sırasında yasal olmayan ve doping kapsamına giren ilaçlar kullanmaz.	Spor değerleri
	Madde 10	Madde 10. ... Bilinçli sporcu önce kendisine, yaptığı spora, rakibine, hakeme, antrenöre, yöneticiye, teknik ekibe ve seyirciye saygı duyar.	Spor değerleri

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
Türkiye Basketbol Federasyonu Davranış Kuralları		<p>İnsanlarımıza saygı duyuyoruz. Bu sebeple yaş, cinsiyet, ırk, etnik ve sosyo-ekonomik kimlik, fiziksel eksiklik, inanç, politik görüş ve benzeri farklılıklar gözetmeksizin herkese eşit ve adil davranacağız.</p> <p>Türkiye Basketbol Federasyonu olarak, şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da, her türlü ayrımcılığın karşısında olmaya devam edeceğiz. Yaklaşımımız:</p> <ul style="list-style-type: none">•Herkese saygılı ve adil davranacağız.•Hiçbir şekilde ayrımcılığa izin vermeyeceğiz <p><i>Genç basketbolcular</i></p> <p>Cinsiyet, yetenek, inanç, sosyo-kültürel ve etnik kimlik gibi farklılıklar gözetmeksizin, herkesin kişisel haklarına ve itibarına saygı gösterilmelidir.</p> <p><i>Alt yapılar - Antrenörler ve yöneticiler</i></p> <p>-Asla şiddet içeren ve kötü örnek teşkil edecek davranışlarda bulunulmamalı; ayrımcılıktan ve cinsel istismar olarak algılanabilecek her türlü yaklaşımdan kesinlikle kaçınılmalıdır.</p> <p><i>Yetişkin sporcular</i></p> <p>Cinsiyet, yetenek, inanç, sosyo-kültürel ve etnik kimlik gibi farklılıklar gözetilmeksizin herkesin kişisel haklarına ve itibarına saygı gösterilmelidir.</p> <p><i>Hakemler/görevliler</i></p> <p>İrkçi, cinsiyetçi ve aşağılayıcı bir dil kullanan veya davranışlarda bulunan taraftarlara ve kulüp temsilcilerine karşı gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır.</p> <p><i>Seyirciler ve taraftarlar</i></p> <p>Asla küfür, cinsiyetçi, ırkçı söylemlerde ve şiddet içeren davranışlarda bulunulmamalıdır.</p>	<p>Spor değerleri</p> <p>Eşitlik</p> <p>Ayrımcılık yasağı</p> <p>Spor değerleri</p> <p>Ayrımcılık yasağı</p> <p>İnsanlık onuruna saygı</p> <p>Spor değerleri</p> <p>Ayrımcılık yasağı</p> <p>İnsanlık onuruna saygı</p> <p>Ayrımcılık yasağı</p> <p>Ayrımcılık yasağı</p>

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
TFF Esenlik ve Çocuk Koruma Standartları	Madde 8	<i>Kulüpler için:</i> Madde 8. Cinsel girişimler, cinsel içerikli konuşmalar, şakalar veya dokunmalar çocuk ve gençlerin yaşı ne olursa olsun, kesinlikle yasaktır. Bunların yaşandığını bilip bildirmemek ise yasal bir suçtur.	Eşitlik Spor değerleri
	Madde 13	Madde 13. Antrenörlerden çocuklara ve gençlere giden mesajların (WhatsApp-SMS-Facebook vb.) hepsinin bir kopyası mutlaka gençlik geliştirme programı sorumlusuna da yollanmalıdır. Özel haberleşme olmamalıdır.	Spor değerleri Eşitlik
	Madde 8	<i>Antrenörler için:</i> Madde 8. Çocuk ve genç oyuncular ile dostça ancak profesyonel bir iletişim kurulmalıdır. Cinsel içerikli dokunmalar, şakalar ve görüntülerin paylaşımı kesinlikle yapılmamalıdır. Yaşı ne olursa olsun antrenörle oyuncu arasında duygusal yakınlık yaşanmamalıdır.	Spor değerleri Eşitlik
	Madde 21	<i>Oyuncular için</i> Madde 21. Yetişkinlerle ancak aile ve kulüp izni ile dışarıda görüşün. Yetişkinlerle aranızda özel mesajlar ve sırlarınız olmamalıdır. Bunları yapan yetişkinler varsa derhal bunu ailenize bildirin. Madde 22. Özel bölge ve alanlarınızı koruyun, duş ve soyunma odalarında birbirinize karşı saygılı olun ve soyunma odası kurallarına uymaya özen gösterin.	Spor değerleri Eşitlik Spor değerleri Eşitlik
TFF Kulüp Lisans ve Finansal Fair Play Talimatı		Temel değerlerimiz şunlardır: Eşitlik ve Ayrımcılık: Kulüpler ile ilgili olan bütün ilişkilerimizde herkesin eşit bir şekilde ve saygı ile muamele görmesini ve kendilerine karşı ırk, din, yaş ya da cinsiyet ayrımcılığı yapılmamasını sağlayacağız.	Eşitlik Ayrımcılık yasağı

Tablo 7. Mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu (devam)

Yasa	İlgili Madde	İlgili Madde Metni	İlişkili Norm
TMOK Tüzük	Önsöz	Önsöz ...Olimpik hareketin bünyesinde örgütlenen ve aşağıda imzaları yer alan kişilerce temsil edilen ve Olimpik hareketin ülkemizdeki temsilcisi TMOK, IOC Olimpik Antlaşmanın kurallarına ve Dünya Anti doping Kodu’na ve IOC kararlarına bağlı, ulusal düzeydeki göreviyle ilgili olarak barışın korunmasına ve kadınların spora yönlendirilmesine ilişkin hareketlerin içinde yer almayı taahhüt eder. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, sporda ahlaki kuralların yaygınlaşmasını destekleyeceğini, dopingle mücadele alanında aktif görev alacağını ve çevre sorunlarında bilinçli ve sorumluluk sahibi tavrıyla duyarlılığını sergileyeceğini taahhüt eder. C. TMOK, amacı sporun temelini oluşturan bedensel ve ahlaki niteliklerin geliştirilmesini özendirme, gençleri spor aracılığı ile karşılıklı anlayış ve dostluk havası içerisinde daha iyi eğitime, dolayısıyla daha iyi ve barış içindeki bir dünyanın yaratılmasına yardımcı olma yolundaki çabalara katkıda bulunmak olan ‘Olimpik Hareket’ ve onun felsefesine bağlıdır. D. İrk, din, politik eğilim nedenleriyle ülke ya da kişiye göre ayırım yapmaz.	Spor değerleri Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri Spor değerleri Ayrımcılık yasağı

Analiz edilen spor politika belgelerinden uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen normların yer aldığı belgelere bakıldığında, benimsenen normların başında ayrımcılık yasağı ve spor değerleri normlarının geldiği görülmektedir. Spor değerleri normunun, özellikle barış, dürüstlük, şiddetsizlik, saygı ve doping bileşenlerine yer verilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği normunun ifade edildiği belgelerde/maddelerde ise, büyük oranda ayrımcılık eşitliğinin benimsendiği görülmektedir.

Politika belgelerinde, gösterge olabilecek ifadelerin yer aldığı da görülmüştür. Örneğin, Tenis Federasyonu Antrenör Eğitim Talimatı’nda yer alan TTF III. Kademe kıdemli antrenör-tur koçu kursu teknik/taktik ders programında, kadın ve erkek oyunculara dair ayrı başlıklara yer verilmiştir. Eşitlik normuna dayanarak antrenör eğitim talimatında her iki cinsiyete özel örneklerin dâhil edilmesi, aynı zamanda bir gösterge olarak düşünülebilir.

Bu tabloda yer almayan fakat spor politika belgelerinde yer almasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitliği normuna aykırı ifadeler de bulunmaktadır. Bu ifadelerin başında, “bayan” ve “sportmenlik” gelmektedir. Disiplin talimatlarının neredeyse tamamında, sportmenlik temel bir ilke olarak yer almakta ve sportmenliğe aykırı davranışlar ya da sporcu ahlâkına aykırı davranışlar vurgulanmaktadır. Sportmenlik kelimesi, sadece erkek sporcuyla içeren bir sıfat olması sebebiyle, bu sıfatın kullanımı toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırıdır. Örneğin, 5894 TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’un madde 3.1/e ve b bentleri, TFF Ana Statüsü’nde 2. maddenin g ve j bentleri. Ayrıca, Voleybol Federasyonu Antrenör Eğitim Talimatı’nda antrenör tanımında kullanılan *meslek adamı*, cinsiyetçi bir sıfattır ve toplumsal cinsiyet eşitliği normuna aykırıdır.

Bazı politika belgelerinde, toplumsal cinsiyet eşitliği normuna aykırı maddeler yer almaktadır. Halter Federasyonu Müsabaka Talimatı madde 11.4’te, mastırlar kategorisinde sadece erkeklere ait sıkletlere yer verilmesi, Güreş Federasyonu 2017 yılı Büyükler Grup ve Türkiye Şampiyonaları Müsabaka Talimatı’na göre, müsabakalarda ödenen yol ücreti, yol ve ikamet yevmiyelerinin kadın ve erkeklere eşit ödenmemesi (Erkeklerde ilk 10 dereceyi alanlara, kadınlarda ilk 6 dereceyi alanlara ödeme yapılması), Boks Federasyonu Amatör Boks Müsabaka Talimatı’na göre, boks müsabakalarında erkeklerin kategorilerinin (5) kadınlardan (3) daha fazla olması, bu maddelere örnektir.

Politika belgeleri analizinde dikkat çeken bir diğer nokta, Basketbol Federasyonu Davranış Kuralları belgesindeki kuralların tüm aktörleri kapsamamasıdır. Cinsiyet ayrımcılığının da dâhil olduğu ayrımcılık karşıtı olmakla ilgili davranış kuralı, sadece basketbolcular için belirlenmiştir. Antrenörler, yöneticiler, hakemler, müsabaka görevlileri, aileler, seyirciler ve taraftarlar için de belirlenmelidir. Alt yapı antrenörleri için belirlenen, cinsel istismar olarak algılanan her türlü yaklaşımdan kaçınılması davranışı, A Takımı antrenörleri için de belirlenmelidir. Ayrıca, bu davranış kuralı, yöneticiler, hakemler, müsabaka görevlileri, seyirciler ve taraftarlar için de belirlenmelidir.

B. İlgili Politikaların Haritalaması: Politika Belgelerinin İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal izleme)

Spor Alanıyla İlgili Kamu Kurumları

Bu bölümde, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını tanımlama ve uygulama sorumluluğu olan kamu kurumlarının görev ve sorumluluklarına ait bilgi sunulmuştur. Spor kurumlarının vizyon, misyon, amaç/hedef ve görevleriyle birlikte faaliyet raporları, stratejik planları, eylem planları gibi politika belgeleri, toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Aşağıda, öncelikle ilgili kamu kurumları hakkında kısa bilgiler sunulmuştur.

GSB

GSB, 1969 yılında kurulmuştur. Spor alanıyla ilgilenen birim, Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı, dört şubeden oluşmaktadır: Program Hazırlama ve Geliştirme Şubesi, Spor Elemanları Eğitimi Şubesi, Sportif Eğitim Merkezleri Şubesi ve Sportif Eğitim Koordinasyon Şubesi. Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı’nın görevleri aşağıda belirtilmiştir.

- Genel Müdürlüğün spor eğitimi ile ilgili hizmet ve faaliyetlerini yürütmek,
- Genel Müdürlük bünyesinde bulunan spor federasyonları ile futbol hariç olmak üzere talepleri halinde, özerk federasyonların spor eğitimi faaliyetlerini koordinasyon ve işbirliği içerisinde planlamak, programlamak ve yürütmek,
- Spor yöneticisi, antrenör, spor masörü ve diğer spor elemanlarını yetiştirmek, sayılarını arttırmak ve bu elemanların gelişimini sağlamak,
- Sporcu eğitim merkezlerinin kurulması ile ilgili hizmetleri yürütmek,

- g) Sporla ilgili eğitim amaçlı yayınlar çıkartmak, satın almak ve dağıtımını yapmak,
- h) Spor eğitimi hizmetlerinin yürütülmesinde Spor Federasyonları, Üniversiteler ve sporla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, bu kuruluşların spor eğitimi faaliyetlerine yardımcı olmak,
- i) Uluslararası spor kuruluşlarıyla işbirliği yaparak, spor eğitim hizmetlerinin geliştirmek,
- k) Olimpik Sporcu Yetiştirme Merkezleri açılması ve işleyişi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- l) Yeni spor eğitim projeleri hazırlamak ve uygulamaya koymak.

SGM

Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması ile ismi SGM olarak değişen GSGM, yapısal anlamda mevcut hâlini korumaktadır ve merkez-taşra teşkilatlarından (il müdürlükleri) oluşmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren, katma bütçeli ve tüzel kişiliği bulunan bir kuruluş olan SGM, Türkiye’nin en büyük gençlik ve spor örgütüdür.¹⁷ SGM, anayasanın 58. maddesi ve 3289 Sayılı Spor Genel Müdürlüğü Kanunu doğrultusunda, 81 ilde, ilçede il ve ilçe müdürlükleri kurmakta, gençlik merkezleri oluşturarak bireylerin spora katılımını sağlamaktadır. Genel Müdürlük, Merkez Teşkilatı Ana Hizmet Birimleri, Danışma ve Denetim Birimleri, Yardımcı Birimler ve Bağlı Birimlerden meydana gelir. Spor faaliyetleriyle ilgilenen Spor Federasyonları Başkanlıkları, Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı, Spor Kuruluşları Dairesi Başkanlığı, Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanlığı ve Spor Kontrolörleri Kurul Başkanlığı, ana hizmet birimleri arasında yer almaktadır.

GSB ile SGM’nin taşradaki hizmetlerini yürütmek üzere, illerde gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü, ilçelerde gençlik hizmetleri ve spor ilçe müdürlüğü kurulur. Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürleri ile Gençlik Hizmetleri ve Spor İlçe Müdürleri, Bakan tarafından atanır. Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonların ilgili olduğu spor dallarında taşra bağlantılarını sağlamak amacıyla, illerde fahri olarak görev yapmak üzere birer il spor dalı temsilcisi bulunur.

Spor Federasyonları

SGM’ye bağlı toplam 60 federasyon bulunmaktadır. Türkiye’de federasyonlar, 3530 Sayılı Beden Terbiyesi Kanunu’nun 7. maddesine istinaden kurulan, temsil ettikleri spor dalı veya dallarının en yetkili kuruluşlarıdır.¹⁸ Spor federasyonlarının özerkleşebilmesi için, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 3289 Sayılı Kanun’da 04.03.2004 Tarih, 5105 Sayılı Kanun ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Özerk federasyonlar, organları genel kurulları tarafından seçimle göreve gelen, her türlü kararlarını kendi organları içerisinde alan, bütçesi genel kurul tarafından onaylanan ve ibra edilen federasyonlardır (5105 Sayılı Kanun, 13.03.2004 Tarih, 25401 Sayılı Resmî Gazete).

Spor federasyonlarının görevi, spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmektir. Federasyonların merkez

17 www.gsgm.gov.tr

18 www.sgm.gov.tr

teşkilatı; genel kurul, yönetim, denetim, disiplin kurulları ile genel sekreterlikten teşekkül eder. Federasyonların, illerde federasyon temsilcilikleri bulunmaktadır.

ASPB

633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2011 yılında kurulan ASPB’nin görevlerinden birisi, kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadını, insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, spor alanı da ASPB’nin kadınlara karşı ayrımcılığı önlemeye ve kadın haklarını koruyup geliştirmeye yönelik faaliyet yürüttüğü alanlardan birisidir. Fakat ASPB, spor faaliyetlerini, çocuk hizmetleri ve engelli hizmetleri kapsamında gerçekleştirmektedir. **Çocuk Hizmetleri altında koruyucu ve önleyici faaliyetler kapsamında sosyal sportif ve kültürel faaliyetler düzenlenmektedir.** GSB ile imzalanan işbirliği protokolleri ve spor federasyonları işbirlikleri yoluyla spor projeleri gerçekleştirmektedir.

Spor Kurumlarının Amaç, Vizyon, Misyon ve Görevlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Spor kurumlarına GSB ve SGM dâhil edilirken, sayısı çok fazla olan spor federasyonlarından Özel Sporcular Federasyonu ile birlikte bireysel ve takım sporlarından tesadüfi olarak seçilen 15 spor dalı analize dâhil edilmiştir. Tablonun açıklamasında, sadece toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı bulunan kurumlara yer verilmiştir. Bununla birlikte, spor alanında benimsenen normlar bağlamında bir değerlendirme de yapılmış ve Tablo 8’in sonundaki açıklamalarda bu değerlendirmeye yer verilmiştir.

Tablo 8. Spor kurumlarının amaç, vizyon, misyon ve görevlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi

Kamu Kurumu / Politika Belgesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
	Var	Yok
MERKEZİ KAMU KURUMLARI		
Bakanlıklar		
Gençlik ve Spor Bakanlığı		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Görev		✓
BAĞLI KURULUŞLAR		
Spor Genel Müdürlüğü		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Görev		✓
Atıcılık Federasyonu		
Misyon		✓

Tablo 8. Spor kurumlarının amaç, vizyon, misyon ve görevlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi (devam)

Kamu Kurumu / Politika Belgesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
	Var	Yok
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Bisiklet Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef	✓	
Görev		✓
Dağcılık Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Geleneksel Spor Dalları Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Golf Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Güreş Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Hentbol Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Herkes için Spor Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef	✓	

Tablo 8. Spor kurumlarının amaç, vizyon, misyon ve görevlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi (devam)

Kamu Kurumu / Politika Belgesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
	Var	Yok
Görev		✓
İzcilik Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon	✓	
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Judo Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Motosiklet Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Özel Sporcular Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Su Altı Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Su Topu Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓
Voleybol Federasyonu		
Misyon		✓
Vizyon		✓
Amaç/Hedef		✓
Görev		✓

Tablo 8’e bakıldığında, Bisiklet Federasyonu, Herkes için Spor Federasyonu ve İzcilik Federasyonu politika belgelerinin bazılarında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu görülmektedir. Aşağıda, bu belgelerin kısa değerlendirmesi sunulmaktadır.

Türkiye Bisiklet Federasyonu

Federasyonun hedefinde, ayrımcılık yasağı normu kapsamında cinsiyet ayrımcılığının reddi ifade edilmiştir.

Hedef: Bisiklet Federasyonu, yaş, cinsiyet ve yetenek gözetmeksizin, bisiklet sporunu seven ve destekleyen ülkemiz insanı adına bisiklet sporunu, ülkemizde tüm disiplinleriyle geliştirmeye ve desteklemeye odaklanmıştır. Belirlenen bu hedef ışığında topluma bisiklet sevgisini aşılayabilmek, Türk insanının sağlıklı ve güvenli bir ortamda bisiklet ile buluşabilmesini, bisiklet sporunu tüm güzellikleriyle yaşayabilmesini sağlamak, Bisiklet Federasyonu’nun başlıca hedefleri arasındadır.

Türkiye Herkes İçin Spor Federasyonu

Federasyonun amacında, ayrımcılık yasağı normu kapsamında cinsiyet ayrımcılığının reddi ifade edilmiştir.

Amaç: Vatandaşlarımızın yaşı, cinsiyeti, sosyal statüleri ne olursa olsun milli geleneklerine saygı göstererek, ekonomik gelişmelerine kültürel zenginliklerine ve sportif aktivitelerine katılmalarına fırsat verebilmek ve bu alanda ilgili kişiler ve kurumlar ile yapılacak işbirliği ile bu işbirliğini gerçekleştirmektir.

Türkiye İzcilik Federasyonu

Federasyonun vizyonunda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin (aynılık eşitliği) vurgulandığı görülmektedir:

Vizyon: İkinci yüzyılında izcilik kendini; güvenilir, değer odaklı, eğitsel dinamik ve yenilikçi, toplumun her kesiminden kız - erkek çok sayıda genci kapsayan, tüm kültürlerde kadın-erkek bütün yetişkinler için cazip, daha iyi bir dünya inşasına gerçekten katkı sağlayan hareket olarak görmektedir.

Kamu Kurumlarının Faaliyet Raporlarının, Stratejik Planlarının, Eylem Planlarının ve Hükümet Programlarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Tablo 9. Politika belgelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi

Kamu Kurumu / Politika Belgesi	Tarih	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
		Var	Yok
Gençlik ve Spor Bakanlığı			
Faaliyet Raporu	2016		✓
Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi	2013		✓
Kalkınma Bakanlığı			

Tablo 9. Politika belgelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi (devam)

Kamu Kurumu / Politika Belgesi	Tarih	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
		Var	Yok
Onuncu Kalkınma Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2014-2018)	2012	✓	
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı			
Faaliyet Raporu 2011	2011		✓
Faaliyet Raporu 2013	2013		✓
Faaliyet Raporu 2014	2014		✓
Faaliyet Raporu 2015	2015		✓
Faaliyet Raporu 2016	2016		✓
Stratejik Plan 2013-2017	2013-2017		✓
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013	2008-2013		✓
Hükümet Programları			
61. Hükümet Programı	2011		✓
62. Hükümet Programı	2014		✓
63. Hükümet Programı			
64. Hükümet Programı	2015		✓
65. Hükümet Programı	2016		✓
İlgili Kuruluşlar			
Spor Genel Müdürlüğü			
Faaliyet Raporu	2006		✓
Faaliyet Raporu	2007		✓
Faaliyet Raporu	2009		✓
Faaliyet Raporu	2010		✓
Faaliyet Raporu	2011		✓
Stratejik Plan (2010-2014)	2010-2014		✓
Stratejik Plan (2015-2019)	2015-2016		✓
Buz Hokeyi Federasyonu			
Stratejik Plan (2015-2018)	2015-2018	✓	
Voleybol Federasyonu			
Stratejik Plan 2024	2024		✓
Eskrim Federasyonu			
2014-2016 Stratejik Planı & 2023 Vizyonu	2014-2016		✓

T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu, TBMM tarafından 2 Temmuz 2013 tarihinde kabul edilmiştir. Planda spor, sadece serbest zamanları değerlendirmek için yapılan faaliyetlerden ibaret olmayıp aynı zamanda insanın fiziksel, sosyal, psikolojik, kültürel ve zihinsel gelişimine katkıda bulunan, dolayısıyla sağlıklı toplumlar yaratan bir eğitim aracı olarak tanımlanmıştır. Sporcu Altyapısının Güçlendirilmesi kapsamında, kadın sporculara yer verilmiştir: "Ülkemizde kadın sporcuların artırılmasına yönelik stratejiler

geliştirilmeli ve projeler oluşturulmalıdır.” Uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği) normu kapsamında geliştirilen göstergelerden birisi, kadınlar ve kız çocukları için projeler geliştirmektir.

Buz Hokeyi Federasyonu Stratejik Plan (2015-2018)’ında, spor dalını ülkemizde yaygınlaştırmak amacı için kız çocuklarına özel öncelikli bir alan belirlenmiştir: 5-16 yaşlar arası kız çocuklar hedef olarak belirlenerek, projeler hazırlanacak ve taramalar yapılacaktır. Uluslararası spor politika belgelerinde benimsenen toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği) normu kapsamında geliştirilen göstergelerden birisi, kadınlar ve kız çocukları için projeler geliştirmektir.

Tabloda listelenen politika belgelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi yapılırken, önemli bir eksikliğin bulunduğu gözlenmiştir. Özellikle SGM Faaliyet Raporları, önemli istatistikî verileri içermektedir. Gençlik merkezi katılımcıları, spor faaliyetleri, lisanslı sporcu sayısı, antrenör sayısı, madalya sayısı, ödül sayısı, sponsor sayısı ve personel sayısı gibi. Fakat bu sayıların çok azı cinsiyete göre ayrıştırılmıştır. SGM Faaliyet Raporlarında, sadece merkez ve taşra teşkilatında görev yapan personel sayısı cinsiyete göre ayrıştırılmış veriyi sunmaktadır. Ancak, personele dair ayrıntılı istatistiklerde (örn.; unvan değişikliği, atama, nakil, istifa vb.) cinsiyete göre ayrıştırılmış veri bulunmamaktadır. Bu veriler, izleme ve değerlendirme faaliyetlerinde önemli veri kaynakları olarak kullanılacağı için, cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin yokluğu çok önemli bir eksikliklerdir.

Rapor kapsamında, ASPB Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013, spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında analiz edilmiştir. Spor alanında standart ve gösterge geliştirilirken, eylem planındaki ilgili hedef ve stratejilerden yararlanılması da planlanmaktadır. Eylem Planında, kadınların öncelikli alanlara olan erişimini ve katılımını geliştirmek için, genel hedef ve eylem stratejileriyle birlikte eğitim, ekonomi, yoksulluk, yetki ve karar alma, sağlık, medya ve çevre alanlarında eylem hedefleri ve stratejileri listelenmiştir. Spor alanında eylem hedefleri ve stratejileri belirlenmemiştir. Fakat özellikle yetki ve karar alma alanında belirlenen hedef ve stratejiler, spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını içeren spor yönetimi stratejik alanında göstergeler geliştirilirken referans alınabilecek niteliktedir. Örneğin, aşağıdaki hedefler ve stratejiler, raporda geliştirilen göstergelere örnek alınabilecektir.

Hedef 1. Yetki ve Karar Alma Süreçlerinde Kadın Temsiliyetinin Artırılması İçin Farkındalık Yaratılacak, Bilgi ve Bilinç Düzeyi Artırılacaktır.

Strateji 1.3. Gerek özel sektör gerekse kamuda kadınların karar alma mekanizmalarında yer aldığı olumlu rol modellerinin tanıtılması için çalışmalar yapmak.

Strateji 1.4. Kamu sektöründe yetki ve karar alma mekanizmalarının her düzeyinde cinsiyet temelli verilerin düzenli olarak toplanması ve yayımlanması.

Hedef 3. Kamu politikaları kadın-erkek eşitliğini sağlar hâle getirilecektir.

Strateji 3.1. Kamu kuruluşlarında, orta ve üst düzey yönetici atamalarında kadın-erkek eşitliğini gözetilecek yaklaşımların benimsenmesi.

Strateji 3.2. Çalışma hayatında, yönetici konumdaki kadın sayısının artması için gerekli desteğin sağlanması.

Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve duyarlılığının sağlanmasına yönelik standart ve göstergeler geliştirilirken, aşağıdaki hedef ve stratejilerden yararlanılacaktır.

Hedef 2. Medya sektöründe çalışan kadın oranı ve karar alma noktalarında temsiliyetleri arttırılacaktır.

Strateji 2.1. Medya sektöründe çalışan kadın sayısı ve konumlarının ayrıntılı tespitine yönelik araştırma yapılması.

d. Kamu Kuruluşlarının Spor Alanıyla İlgili Mali Destekli Projelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

Toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımına sahip spor alanıyla ilgili ulusal, yerel ya da uluslararası mali destekli projeler, GSB, ASPB ve Kalkınma Ajansı temel alınarak incelenmiştir. Bu kurumların yürüttükleri ve destekledikleri spor alanında kadın ve kız çocukları için toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen projeler, asıl inceleme konusudur. Kurumların web sitelerinden ulaşılabilen projeler analiz edilmiştir.

GSB Gençlik Projeleri Destek Programı Çerçevesinde Yürütülen/Desteklenen Spor Projeleri

Bakanlık bünyesinde, “Gençlik Projeleri Destek Programı” 2012 yılında yürürlüğe girmiştir. Programın çıkış noktası “*gençliğin ilgi, ihtiyaç ve sorunları belirlenerek, çözüm ortakları ile eşgüdüm ve iş birliği içinde kişisel, sosyal ve **sportif alanlarda** destekleyici politikalar*” oluşturulması ve yürütülmesidir (2012/2013 Örnek Proje Uygulamaları Kitapçığı). 31 Mart 2012 tarihli 28250 No’lu Resmî Gazete’de yayımlanan Destek Yönetmeliği’ne göre, amaç, “Gençlik ve Spor Bakanlığınca, gençlerin ve gençlik gruplarının ihtiyaçlarını dikkate alarak, gençlerin kişisel ve sosyal gelişiminin desteklenmesi, potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlanması, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımının artırılması, gençlik ve **sportif hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması** ve yenilikçi fikirlerin hayata geçirilmesine yönelik proje destek programlarının oluşturulması ve yürütülmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” (Madde 1). 2012 yılı I. Çağrı Döneminde toplam 120 projeye destek sunulmuş olup (10.201.401 TL) bunların 13’ü spor ile ilgili projelerdir. 2012 yılı Gençlik Projeleri Destek Programı II. Çağrı Döneminde “Spor Yoluyla Sosyal Uyum Programı” ismiyle fiziksel, coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler dolayısıyla dezavantajlı durumda olan gençlerin spor faaliyetleri aracılığıyla sosyal hayata katılımlarının ve uyumlarının artırılması amaçlanmış ve Hakkâri, Adıyaman, Kars, Siirt gibi bölge illerinden 16 üniversite yürütücülüğünde, 16 projeye destek verilmiştir (7.520.317 TL). 2013 I. Çağrı Döneminde, 195 proje destek almıştır (22.000.000 TL) ve bunların 12’si sporla ilgilidir (1.154.190 TL).

GSB’nin web sitesindeki bilgiler temel alındığında, GSB tarafından 41 aktif projenin yürütüldüğü, 13 etkinliğin, 28 atölyenin (dil eğitimleri, din ilimleri, Osmanlıca eğitimi, bilim ve teknoloji, spor kulübü gibi) ve 21 projenin tamamlandığı görülmektedir. Projelere dair ayrıntılı bir bilgi bulunmadığı için toplumsal cinsiyet eşitliği analizini yapmak mümkün olamamıştır. Fakat sınırlı

bilgi doğrultusunda doğrudan kız çocuklarının/kadın öğrencilerin spora katılımını arttıran ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen çalışmaların bulunmadığı gözlenmiştir.

ASPB Tarafından Yürütülen/Desteklenen Spor Projeleri

KSGM’nin 7 uluslararası, 6 ulusal, tamamlanan proje vardır ve bunlar sporla ilgili değildir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı, Çocuk Destek Merkezlerinde (ÇODEM) korunma ve bakım altında bulunan kız ve oğlan çocuklarına sportif etkinlikler düzenlenmektedir. Proje adı altında olmamakla birlikte Federasyonlarla iş birliği hâlinde çocukların spora katılımları sağlanmaktadır. Örneğin, ÇODEM, Voleybol Şampiyonasının dördüncüsü kız çocukları için Mayıs 2017’de düzenlenmiştir; aynı tarihlerde Ağrı Kız Futbol Takımı ile ünlü oyuncular dostluk maçı yapmışlardır. Etkinliklere dair ayrıntılı bir bilgi elde edilemediği için rapor kapsamında bir değerlendirme yapılamamıştır.

2015 yılında, SPB Gençlik ve Spor Kulübü Derneği ile ASPB arasında bir protokol imzalanmıştır. İl şubeleri bünyesinde lisanslı sporcu yetiştiren dernek, profesyonel sporcularla çocukların buluşması, ulusal ve uluslararası turnuvalarda yarışma, yetiştirme yurtlarında ya da yaşlı bakım evlerinde sportif faaliyetlerde bulunmak gibi sporun farklı yönleriyle ilgili çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, GSB ile imzalanan işbirliği protokolleri yoluyla spor projeleri gerçekleştirmektedir.

Kalkınma Ajansı Sosyal Sorumluluk Programı Çerçevesinde Desteklenen Spor Projeleri

Kalkınma Ajansı, tüzel kişiliği bulunan ve Kalkınma Bakanlığı’nın sorumluluğunda olan bir kuruluştur. Devletin denetim ve gözetimi altında bir kuruluş olduğu için, bu bölümde analize alınmıştır. Kalkınma Ajansı, iller bazında çeşitli konularda faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının projelerine destek vermektedir. Bunlardan bazıları genel popülasyonu kapsayan spor temelli projeleridir; bazıları ise, toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen spor projeleridir. Kalkınma Ajansı’nın web sayfasında tamamlanmış projeler başlığı altında listelenen projelerden, doğrudan spora ilgili olan projeler analiz edilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Kamu kurumlarının yürüttükleri spor projelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi

Projenin adı	Yıl	Projenin Amacı	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
			Var	Yok
ASPB İstanbul İl Müdürlüğü				
Aktifiz Toplumun İçindeyiz; 0-29 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Bütünleşik Fiziksel Aktivite Merkezi ¹⁹	2016-2017	Çocukların ve gençlerin fiziksel aktivite yolu ile bilişsel, duyuşsal ve motor gelişimlerini desteklemek, arkadaşlık becerilerini geliştirmek, fiziksel aktivite yolu ile sağlıklarını korumak ve toplumsal yaşama tam katılımlarını sağlamak, böylece yaşam kalitelerini artırmaktır.		✓
Ben Bir Spor Girişimcisiyim. Ya sen?	2016	Avrupa Birliği gündeminde yer alan genç insanların girişimciliği ve girişimcilikle ilgili kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla, dezavantajlı çocuklarımızın spor aktiviteleri vasıtasıyla yaratıcılık, girişim, azim, ekip çalışması, riskleri anlama ve sorumluluk duygusunu barındıran önemli beceri ve tutumları kazandırmak, geliştirmektir. Projenin içeriğinde “Cinsiyet eşitliği algısını geliştirmek için spor aktivitelerine hem kızların hem erkeklerin katılımı sağlayarak geleneksel cinsiyet rollerinin meydana getirdiği kötüye gitme durumu azaltılabilecek” maddesi yer almaktadır.	✓	
ASPB				
Uluslararası Spor Değişim Programı Projesi	2013	ASPB Gençlik ve Spor Kulübü Derneği ile Güven Eğitim ve Sağlık Vakfı arasında imzalanan protokol kapsamında hazırlanan, GSB’nin de desteklediği proje kapsamında yurt genelinde 7 bölgede koruma ve bakım altındaki 14-18 yaş grubu gençlerden kız ve erkek voleybol takımları oluşturulmuştur. Türkiye şampiyonu olan kadın ve erkek takımları ABD Chicago’ya gitmiştir. Proje ile ASPB kurumlarında kalan ebeveyn bakımından yoksun çocukların sportif faaliyetlerle toplumsal hayata uyumlarının artırılması amaçlanmıştır.		✓
Uluslararası İlham Projesi	2011	Türkiye özelindeki ana amacı, engelliler dâhil olmak üzere tüm dezavantajlı çocuklar ve her türlü yetenek düzeyinden çocuk ve gençlerin hayatlarını zenginleştirmektir.		✓
Kalkınma Ajansı				
Spor Kadınları Çocuklara İlham Oluyor	2017	Sporun farklı alanlarında ve pozisyonlarında başarılarla imza atmış kadınları ilköğretim okulundaki öğrencilerle buluşturmak, kadınların hikâyeleriyle çocuklara ilham olmalarını sağlamak, kadınların spor alanında rol model olabileceğini göstermektir.	✓	

19 Proje hakkında bkz.: <http://istanbul.aile.gov.tr/projeler/aktifiz-toplumun-icindegiz-029-yas-cocuk-ve-gencler-i%CC%87cin-butunlesik-fiziksel-aktivite-merkezi>

Tablo 10. Kamu kurumlarının yürüttükleri spor projelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği analizi(devam)

Projenin adı	Yıl	Projenin Amacı	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
			Var	Yok
ASPB İstanbul İl Müdürlüğü				
Şehit ve Gazi Çocuklarına Binicilik Eğitimi Projesi	2017	06-18 yaş olmak üzere 15 kız ve 15 oğlan şehit ve gazi çocuklarına binicilik eğitimi vermek.		✓
Bisikletle Sevgi Turu	2017	Sevgi evlerinde kalan 11-14 yaş arası çocukların bisiklet sahibi olmasını sağlamak ve çevreye duyarlılık, sürdürülebilirlik, obezite gibi sağlık sorunlarıyla mücadele, enerji verimliliği gibi konulara vurgu yaparak bisikletli yaşamı özendirme.		✓
Mültecilerin Spor ile Entegrasyonunun Sağlanması	2017	Ankara ilinde yaşayan Suriyeli mülteci çocukların, futbol turnuvası ile topluma entegrasyonlarını kolaylaştırmak.		✓
Hoşgeldin Kardeşim Projesi	2017	Çeşitli sebeplerden dolayı yaşadıkları yerleri terk edip farklı kültürel kimliğe sahip yeni bir ülkede gelecek planlaması yapan, o ülkenin, yaşadıkları o bölgenin insanlarıyla kısa zamanda uyum sağlamaları için sporun kardeşlik ve birleştiricilik unsurları kullanarak bu insanların toplumla daha hızlı bir şekilde kaynaşmalarını sağlamak.		✓

Tablo 10’a bakıldığında, kamu kuruluşları tarafından yürütülen projeler arasında spor projelerinin sayısının çok az olduğu ve var olanların da sadece bir tanesinin toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımına sahip olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımına sahip proje, STK olan KASFAD tarafından yürütülmüştür. Spordan sorumlu GSB web sayfasından ulaşılabilen projelerin sayısı çok sınırlı olmakla birlikte, bunların herhangi bir toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımına sahip olmaması da dikkat çekicidir.

C. Sivil Toplum Örgütlerinin ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kapasitelerinin Haritalaması (Yapısal İzleme)

Bu bölüm kapsamında, öncelikle dernekler, sivil ağlar ve vakıf gibi kamu kurumları arasında fiziksel aktivite, spor, beden eğitimi gibi kavramlarını içeren ve içermese de bu alanda faaliyet gösteren kurumların listesi çıkartılmıştır. Aşağıdaki Tablo 11'de STK'ların listesi ve web siteleri sunulmuştur.

Tablo 11. Spor ile ilgili STK'ların izlemesinin yapılabileceği kaynaklar

STK adı	Web sitesi
Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü Derneği	https://sporfaaliyetleri.aile.gov.tr/teskilatyapisi/yonetimkurulu-uyeleri
Ankara Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği	http://www.abed.org.tr/?SyfNmb=2&pt=Yönetim+Kurulu
Beden Eğitimi Öğretmenler Derneği Federasyonu	http://tubedef.org/
Engelli Bireyler için Fiziksel Aktivite Derneği	https://www.ebfad.com
Gençlik Spor Vakfı	http://www.gsv.gov.tr/yonetim-kurulu/
KASFAD	http://www.kasfad.org/yonetim-kurulu
Rekreasyon Çalışmaları ve Araştırmaları Derneği	https://www.rekcad.org/yonetim-kurulu/
Sağlıklı Hayatı Teşvik ve Sağlık Politikaları Derneği	http://saglikliturkiye.org/sayfa/uye-listesi/
Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Ağı	http://bomovu.org/uyeler-members/
Spor Bilimleri Derneği	http://www.sporbilimleri.org.tr/kurullar
Spor Hukuku Enstitüsü Derneği	https://www.sporhukuku.org/kurullar/kurullar.html
Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu	http://www.taskk.org.tr/tr/managers/yonetim-kurulu/44
Türkiye Basketbol Antrenörler Derneği	http://www.tubad.org.tr/kunye.html
Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği	http://www.tubed.org.tr
TMOK	http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/
TMPK	http://www.tmpk.org.tr/
Türkiye Spor Yazarları Derneği	https://www.tsyd.org.tr/wp/?page_id=7723

Rapor kapsamında kullanılan bilgilere web sayfalarından ve yönetici kurullardan üyeler ile yapılan elektronik posta görüşmeleri vasıtasıyla ulaşılmıştır (Tablo 12).

Tablo 12. STK verilerini toplama yöntemi

Yöntem	Ulaşılabilecek bilgi	Bilginin içeriği	Raporda ulaşıldı mı?
STK’ların web sayfaları	Nicel veri	STK başkanlarının cinsiyeti	Kısmen Eksik veri: Aktif Yaşam Derneği Beden Eğitimi Öğretmenler Derneği Federasyonu
		STK yönetim kurulu üyelerinin cinsiyetleri	Kısmen Eksik veri: Sağlıklı Hayatı Teşvik ve Sağlık Politikaları Derneği Aktif Yaşam Derneği Beden Eğitimi Öğretmenler Derneği Federasyonu
		STK üyelerinin cinsiyeti	Kısmen Eksik veri: Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü Derneği Aktif Yaşam Derneği Beden Eğitimi Öğretmenler Derneği Federasyonu Gençlik Spor Vakfı
E-posta	Nicel veri	STK başkanlarının cinsiyeti STK yönetim kurulu üyelerinin cinsiyetleri STK üyelerinin cinsiyeti	Kısmen E-postaya yanıt vermeyen STK’lar: Aktif Yaşam Derneği Beden Eğitimi Öğretmenler Derneği Federasyonu Sağlıklı Hayatı Teşvik ve Sağlık Politikaları Derneği Spor Hukuku Enstitüsü Derneği Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Türkiye Basketbol Antrenörler Derneği Yaşam için Beslenme ve Spor Derneği

Spor alanında kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşunun olup olmadığı bilgisine ulaşılamamıştır ve bilindiği kadarıyla bu tür bir meslek kuruluşu bulunmamaktadır. Ayrıca, spor alanında faaliyet gösteren toplumsal cinsiyet temelli ve hak temelli tek örgüt KASFAD’dır. Aşağıdaki Tablo 13’te, KASFAD’ın hak temelli izleme faaliyetine dair bilgi sunulmuştur.

Tablo 13. Spor alanında toplumsal cinsiyet temelli STK’lar

STK	Hak temelli izleme yapma durumu		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	Çoklu ayrımcılık ve LGBT’yi içermesi	
	Var	Yok				Var	Yok
KASFAD	X		Spor Eğitimi Alanında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	2017	Üniversitelerin sporla ilgili bölümlerindeki öğrenci kontenjan sayısı, öğrenci ve öğretim elemanı sayısı, spor lisesi öğrenci ve öğretmen sayısının cinsiyet oranına dair mevcut durum verileri toplanmıştır. Bu veriler uluslararası ve ulusal politika belgelerindeki insan haklarıyla uyumu açısından incelenmiştir.		X

KASFAD’ın faaliyetleri arasında, spor ve fiziksel aktivitenin tüm alanlarında ve düzeylerinde kadınların ve kız çocuklarının yaşadıkları sorunların ve olası çözümlerin araştırılmasına yönelik çalışmalarda bulunmak, spor ve fiziksel aktivitenin tüm alanlarında ve düzeylerinde kadınların ve kız çocuklarının katılımı ile ilgili araştırmalar yapmak, kadınların ve kız çocuklarının spor ve fiziksel aktiviteye katılımı konusunda ulusal ve uluslararası eğitim programları geliştirmek ve uygulamak, kadınların ve kız çocuklarının spor ve fiziksel aktiviteye katılımı konulu kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları düzenlemek yer almaktadır. 2012 yılında kurulan derneğin, 2012-2017 yılları arasında çeşitli projeleri vardır. KASFAD’ın öncelikli amacı izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürütmek olmamakla birlikte, spora katılım (Türkiye’de Üniversiteli Kadın ve Erkeklerin Fiziksel Aktivite ve Spora Katılımı),²⁰ spor yönetimi (Spor Kurumlarında Toplumsal Cinsiyetin Temsili)²¹ ve spor eğitimi (Spor Eğitimi Alanında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği)²² alanlarında üç mevcut durum raporu bulunmaktadır. Son rapor, ilgili mevcut durum verilerinin uluslararası ve ulusal politika belgelerindeki insan haklarıyla uyumu açısından incelenmiş hak temelli bir izleme ve değerlendirme faaliyeti olarak kabul edilebilir niteliktedir.

STK’ların Yönetim Yapısının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Analizi

STK başkanları, yönetim kurulu ve üyelerinin cinsiyet temsili, sporda toplumsal cinsiyet eşitliği için önemli belirleyenlerden biridir. Spor alanında faaliyet gösteren STK’larda toplumsal cinsiyet temsili, Tablo 14’te sunulmuştur. Yönetim kurulu cinsiyet temsili başkan sayıları dâhil edilmemiştir.

20 www.kasfad.org/wp-content/uploads/KASFAD_2014_Rapor.pdf

21 <http://www.kasfad.org/kasfad-spor-kurumlarinda-toplumsal-cinsiyet-esitligi-raporu.html>

22 <http://www.kasfad.org/kasfad-2017-raporu-yayimlandi.html>

Tablo 14. Spor STK’larında toplumsal cinsiyet temsili

2017 verileri	Başkan		Yönetim Kurulu				Üyeler			
	Kadın	Erkek	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	n	n	%	n	%	n	%	N	%
Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü Derneği		1	1	8,3	11	91,7				
Ankara Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği		1	2	25	6	75	31	35,2	57	64,8
Bursa Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği		1	1	20	4	80	92	32,6	190	67,4
Hatay Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği		1	2	33,3	4	66,7	26	41,3	37	58,7
Engelli Bireyler için Fiziksel Aktivite Derneği	1		3	50	3	50	14	51,9	13	48,1
Gençlik Spor Vakfı		1	0	0,0	6	100				
KASFAD	1		6	100	0	0,0	97	85,8	16	14,2
Rekreasyon Çalışmaları ve Araştırmaları Derneği		1	1	16,7	5	83,3	22	32,4	46	67,6
Sağlıklı Hayatı Teşvik ve Sağlık Politikaları Derneği							327	36,1	578	63,9
Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Ağı	1		3	75	1	25	15	68,2	7	31,8
Spor Bilimleri Derneği		1	1	16,7	5	83,3	185	29,6	440	70,4
Spor Hukuku Enstitüsü Derneği		1	2	20	8	80				
Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu		1	0	0,0	38	100				
Türkiye Basketbol Antrenörler Derneği		1	0	0,0	11	100				
Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği (TÜBED)		1	3	60	2	40	41	27,5	108	72,5
Türkiye Spor Yazarları Derneği		1	0	0,0	14	100	45	2,9	1484	97,1
Toplam	3	12	25	17,5	118	82,5	895	23,1	2976	76,9

TMOK ve TMPK dernek statüsünde olduğu için, STK olarak faaliyet yürütmektedirler. Fakat yukarıda listelenen STK’lardan farklı pozisyonlara sahiptirler. Olimpik ve Paralimpik Olimpiyat Oyunlarının uluslararası ve ulusal alanda temsilcileri olduğu için spor alanında önemli rol ve sorumluluklara sahiptirler. Bu sebeple, TMOK ve TMPK yönetim pozisyonlarına dair analiz, Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması isimli bölümün altında sunulmuştur. Önemli rolleri ve hak temelli izleme ve değerlendirme faaliyetlerine dâhil edilecek kurumlar olmaları sebebiyle, aşağıda TMOK ve TMPK hakkında kısa bir bilgi sunulmuştur.

1908 yılında kurulan TMOK, sporun ve ‘Olimpik Değerler’in her vatandaşın hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu, kazanan bir Olimpik ulus yaratmak hedefiyle, ülkemizi uluslararası spor camiasında tanıtmak ve halkımıza ‘Olimpizm’ ruhunu aşlamak için faaliyet göstermektedir. Din, dil, ırk, cinsiyet ve politik ayrımcılığı reddeden TMOK; kâr amacı gütmeyen, toplum yararına çalışan özerk bir sivil toplum kuruluşudur. TMOK, amacı sporun temelini oluşturan bedensel ve ahlâkî nitelikleri geliştiren eğitime ve spor marifetiyle barış içinde bir dünyanın yaratılması yolundaki çabalara katkıda bulunmak olan Olimpik Hareket’e ve onun felsefesine bağlıdır. Tüzüğü, görev ve faaliyetleri IOC’nin Olimpik Antlaşması’na dayanan TMOK; başta Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunları olmak üzere, Dünya Gençlik Olimpiyat Oyunları, Avrupa Oyunları, Avrupa Gençlik Olimpik Yaz ve Kış Festivalleri, Akdeniz Oyunları gibi IOC patronajında veya IOC tarafından tanınan spor organizasyonlarına katılım ve adaylık konusunda Türkiye’nin yetkili tek kurumu konumundadır.

TMPK, 2002 yılında kurulmuş ve aynı yıl Uluslararası Paralimpik Komitesi üyesi olmuştur. TMPK’nın yaptıkları çalışmalar arasında; Uluslararası Paralimpik Komitesi’nin etkinliklerinin ülkemizde uygulanması için gerekli çalışmaları yapmak, TMOK ile işbirliği yaparak, ülkemizde Paralimpik Oyunları’nın düzenlenmesini sağlamak, ülkemizin herhangi bir kentinin Paralimpik Oyunları’nı düzenleme başvurusu yapması hâlinde, bu başvuruyu inceleyip görüş bildirmek, toplumda ve engelli bireylerde spor bilincini geliştirmek, toplumun ilgisini paralimpik oyunlarına çekmek, bu amaçla, her türlü iletişim araçlarını kullanmak; radyo-televizyon programları, basın toplantısı, film gösterimi vb. etkinliklerde bulunmak, spor ve engellilerle ilgili konularda panel, konferans, sempozyum vb. toplantılar düzenlemek, düzenlenen toplantılara katılmak, konuyla ilgili her türlü araştırmaları yapmak ya da yaptırmak, kitap, gazete, dergi, broşür vb. her türlü süreli veya süresiz yayınları çıkarmak ve dağıtmak gibi çalışmalar yer almaktadır.

STK’ların Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi

Sporla ilgili sivil toplum kuruluşlarının amaçları, vizyonları, misyonları ve yürüttükleri projeler, kapsamlarında toplumsal cinsiyetin olup olmaması bakımından değerlendirilmektedir. Bunun için, Tablo 15’te, STK’ların ilgili maddelerinde doğrudan ve açık bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının olup olmadığı incelenmiştir. Bazı STK’lar doğrudan vizyon ve misyonlarını belirtmedikleri için, ilgili maddeler boş bırakılmıştır. Ardından, STK’ların ilgili maddelerine ilişkin bilgi verilmiştir.

Tablo 15. STK’ların amaç, vizyon ve misyonlarının toplumsal cinsiyet eşitliği analizi

STK Adı	Amaç		Vizyon		Miyon	
	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
	var	yok	var	yok	var	yok
Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü Derneği		✓				
Beden Eğitimi Öğretmenler Derneği Federasyonu		✓				
Engelli Bireyler için Fiziksel Aktivite Derneği		✓		✓		✓
Gençlik ve Spor Vakfı		✓				
KASFAD	✓					
Rekreasyon Çalışmaları ve Araştırmaları Derneği		✓				
Sağlıklı Hayatı Teşvik ve Sağlık Politikaları Derneği		✓		✓		✓
Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Ağı (BoMoVu)		✓		✓		✓
Spor Bilimleri Derneği		✓		✓		✓
Spor Hukuku Enstitüsü Derneği		✓		✓		✓
Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu		✓				
Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği		✓				
Türkiye Spor Yazarları Derneği		✓				
TMOK	✓			✓		✓
TMPK		✓		✓		✓

KASFAD, kadınların ve kız çocuklarının spor ve fiziksel aktiviteye katılımlarını desteklemek, spor ve fiziksel aktivitenin tüm alanlarında ve düzeylerinde kadınların ve kız çocuklarının katılımını arttırmayı hedefleyen projelere ve politikalara katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur.

TMOK, amacında ayrımcılık yasağı normunun bir bileşeni olarak cinsiyet ayrımcılığının reddi belirtilmiştir:

Amaç: TMOK, sporun ve ‘Olimpik Değerler’in her vatandaşın hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu, kazanan bir Olimpik ulus yaratmak hedefiyle, ülkemizi uluslararası spor camiasında tanıtmak ve halkımıza ‘Olimpizm’ ruhunu aşlamak için faaliyet göstermektedir. Din, dil, ırk, **cinsiyet**

ve politik ayrımcılığı reddeden TMOK; kâr amacı gütmeyen, toplum yararına çalışan özerk bir sivil toplum kuruluşudur.

TMOK ilke ve görevlerinde, kadınların spora yönlendirilmesi ayrıca vurgulanmıştır:

TMOK İlke ve Görevleri: Olimpik Hareket’in ülkemizdeki temsilcisi olan TMOK; IOC Olimpik Antlaşma kurallarına, Dünya Antidoping Kodu’na ve IOC’nin kararlarına bağlı kalarak, ulusal düzeydeki görevleriyle ilgili olarak sporda ahlâkî kuralların yaygınlaşmasını destekleyeceğini, barışın korunmasına ve **kadınların spora yönlendirilmesine** ilişkin hareketlerin içinde yer alacağını, dopinge mücadele alanında aktif görev alacağını ve çevre sorunlarında bilinçli ve sorumluluk sahibi tavrıyla duyarlılığını sergileyeceğini taahhüt eder.

TMOK Stratejik Planı (2012-2016) belgesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı bulunmaktadır. Stratejik Plan’da toplumsal cinsiyet eşitliğine özgü bir hedef bulunmaktadır: **Olimpiyat ailesinin, sporda eşitliği ve kadınların spora katılımını cesaretlendiren ve tanıtan öncülerinden biri olmak**. Bu hedefi gerçekleştirmek için belirlenen strateji, IOC ile düzenli olarak işbirliği içerisinde olan, yenilikçi ortaklıklar kurmaya ve projeler geliştirmeye odaklı bir program başlatarak, Türkiye’deki kadınları spora katılmaları ve spor sektöründe çalışmalarını konusunda motive etmektir. Bu hedef ve strateji için oluşturulan eylem planında, aşağıdaki maddeler yer almaktadır. Bu maddelerde stratejik alanlar ve göstergeler net olarak ifade edilmediği için, standartlar ve göstergeler çerçevesinde bir analiz yapmak zor olmakla birlikte farklılık eşitliği normu ve spora katılımında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması standartları çerçevesinde kadın ve spor semineri, cinsiyet eşitliği etkinlikleri ve kampanyalar düzenlemek gibi göstergelerine yer verildiği söylenebilir.

- Önümüzdeki üç yıl içinde bir IOC Bölgesel kadın ve Spor Semineri düzenlemek,
- IOC Dünya Kadın ve Spor Konferansı’nı, 2015 yılının sonuna kadar, Türkiye’de düzenleme hakkını kazanmak,
- IOC Kadın ve Spor programının desteği ile cinsiyet eşitliği etkinlikleri, iletişim kampanyaları, ulusal araştırma programları ve toplantılara katılımı ele alan projeler geliştirmek ve uygulamak,
- Türkiye’deki kız çocuklarının spora katılımını artırmak için GSB ve Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile koordinasyonlu çalışacak olan projeler oluşturmak.

TMOK web sayfasından ve faaliyet raporlarından erişilen bilgiler doğrultusunda projeler de analiz edilmiştir (Tablo 16). Toplumsal cinsiyet analizinde değerlendirme ölçütü, projenin amacında, hedeflerinde ve faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının varlığıdır. Örneğin, Olimpik Gün Projesi Olimpik ilkelerin (eşitlik de var) içermekle birlikte doğrudan toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik hedefi ve faaliyeti bulunmamaktadır.

Tablo 16. TMOK projeleri toplumsal cinsiyet eşitliği analizi

TMOK Proje Bilgileri	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
	Var	Yok
Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Projesi Çocukların ve gençlerin fiziksel aktivitelere katılımını teşvik etmek, spor yoluyla bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal yönden sağlıklı gelişimlerine katkıda bulunmak, kötü alışkanlıklardan uzak kalmalarını sağlamak amacıyla, 2006 yılı itibarıyla yürütülmektedir.		✓
Ücretsiz Spor Okulları 1996 yılından bu yana gerçekleştirilen projenin amacı, bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı nesiller yetişmesine katkıda bulunmak için çocukları, gençleri ve ailelerini spor yolu ile eğitmek, spor yapma olanağı sağlayarak sporu ülke geneline yaymak ve Türkiye geneline yayılarak, ihtiyacı olan her çocuk ve gence ulaşmaktır.		✓
Aktif Çocuklar TMOK ve Nike işbirliği ile gerçekleşmekte olan bir projedir. Fiziksel hareketsizlikle mücadele amacı ile 2010 yılında Nike tarafından ‘Hareket için Tasarlanmış (Designed to Move)’ adı altında bir girişim başlatılmıştır. Dünyada çeşitli ülkelerde kamu, özel veya sivil toplum kuruluşları ile birlikte uygulanan bu girişim, Türkiye’de TMOK işbirliği ile ‘Aktif Çocuklar’ adı altında hayata geçmiştir.		✓
Olimpik Anneler Ülke genelinde çocukların spora teşvik edilmesi için farkındalık ve bilinç oluşturmak amacıyla TMOK ve Procter&Gamble (P&G) işbirliği kapsamında yürütülen Olimpik Anneler projesi, 2015 yılında hayata geçirilmiştir. Çocukların sporla büyümesini sağlamak amacıyla oluşturulan Olimpik Anneler projesinin temel hedefi, Türkiye’de bireylerin yaşamlarını iyileştirmek için spor bilincini yaygınlaştırmaktır. 2016 yılında, halkı Olimpiyat Oyunları konusunda bilinçlendirmek ve Olimpik sporcularımızla tanıştırmak amacıyla, bir tır kamyon içerisinde gezici sergi projesi gerçekleştirilmiştir. Sergi kapsamında, ayrıca, “Çocuğuna spor yaptıran her anne, bir Olimpik annedir” felsefesi doğrultusunda anne ve çocukların birlikte vakit geçirebilecekleri özel bir oyun/spor alanı oluşturulmuş, basketbol potası, refleks oyunu, halter standı gibi etkinlikler düzenlenmiştir.		✓
Olimpik Gün IOC’nin 23 Haziran 1894’te kurulmasıyla Modern Olimpik Hareket’in doğum günü olarak kabul edilen ‘Olimpik Gün’, 1987 yılından bu yana dünyadaki tüm Olimpiyat Komitelerince çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır. Eşitlik, sürdürülebilirlik, insancılık, evrensellik, dayanışma, spor, eğitim ve kültürler arasındaki ittifakı sağlamak gibi ilkeleri olan Olimpik Gün aktiviteleri ‘Olimpik İnsan’ yetiştirilmesi açısından önemli bir fırsat sağlamaktadır.		✓
Çocuklar İçin Sportif Eğitime Destek Projesi Projenin amacı, çoğunluğu Suriyeli olan çocukların hem spor yolu ile kaynaşmalarını sağlamak, hem de fiziksel olarak daha sağlıklı yetişmelerine katkıda bulunmaktır.		✓

Tablo 16. TMOK projeleri toplumsal cinsiyet eşitliği analizi (devam)

TMOK Proje Bilgileri	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	
	Var	Yok
<p>Sporda İyi Yönetişim Uygulamalarının Desteklenmesi (SIGGS) Projesi</p> <p>TMOK 2015 yılı içerisinde başlamış bulunduğu Avrupa Konseyinin Erasmus + Sports programı kapsamında, Avrupa Olimpiyat Komiteleri Birliği tarafından yürütülen 'Sporda İyi Yönetişim Uygulamalarının Desteklenmesi Projesi' 2016 yılında tamamlanmıştır. IOC destekli proje ile katılımcı ülkelerin Milli Olimpiyat Komiteleri ve ulusal spor federasyonlarının Avrupa Birliği ve IOC iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda yönetim güçlerinin artırılması hedeflenmiştir. IOC'nin Olimpik Gündem 2020 programının hayata geçirilmesine de katkı sağlamaktadır. Projenin en önemli çıktısı olarak hedeflenen ve spor kurum ve kuruluşlarının iyi yönetim ilkelerini yönetimlerine entegre edebilmeleri için bir uygulama kılavuzu mahiyetindeki Eğitim Aracı hazırlanmıştır.</p> <p>Not: Eğitim Aracına ulaşılamadığı için değerlendirilememiştir.</p>		
<p>Mustafa V. Koç Spor Ödülü</p> <p>2017 yılında gerçekleştirilen TMOK ve Koç Holding işbirliğiyle gerçekleştirilen Mustafa V. Koç Spor Ödülü'nün teması, Olimpik Değerlere Katkı olarak belirlenmiştir. Olimpik ilke ve prensiplerin ulusal veya uluslararası ölçekte benimsenmesi ve yayılması için çalışmalar yapan, projeler oluşturan, uygulayan ve önemli katkılarda bulunan sporcu, antrenör, yönetici vb. spor insanları da dâhil olmak üzere, tüm özel ve tüzel kişilere ödül verilecektir. Bu çalışmalardan birisi toplumsal cinsiyet eşitliğini de içermektedir:</p> <p><i>Kadın-erkek eşitliği prensibinin uygulanması bağlamında, kadınların sporda her seviyede ve her yapıda yer almalarının teşviki ve desteklenmesi</i></p>	✓	

IV. Gösterge ve Veri Kaynakları

Bu bölüm, iki alt başlıktan oluşmaktadır. Gösterge Kaynaklarının Haritalanması isimli birinci alt başlıkta, spor alanındaki gösterge kaynakları olarak küresel endeksler sunulmuştur. İlgili Verilerin Haritalanması isimli alt başlıkta ise, veri kaynaklarına yer verilmiştir.

A. Gösterge Kaynaklarının Haritalaması

Spor göstergelerinin yer aldığı iki uluslararası endeks bulunmaktadır: EIGE ve Avrupa Komisyonu Eurostat spor istatistikleri (Eurostat Sport Statistics, 2016). Spor alanı endeksi olarak, *IWG Sydney Scoreboard* bulunmaktadır. Bu endeksler, Tablo 17'de sunulmuştur. Spor alanında herhangi bir bölgesel endekse rastlanmamıştır.

Tablo 17. Spor göstergelerinin yer aldığı uluslararası endeksler

Endeks	Kaynak	Diğer bileşenleri	Tematik alana ilişkin göstergeleri
Uluslararası Endeksler			
Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi (EIGE-European Index of Gender Equality)	Avrupa Birliği	Sağlık Yaşam standardı Eğitim Liderlik	Kadın ve erkek sporcu sayısı Karar alma mekanizmalarında kadın ve erkek oranı Kadın ve erkek antrenör oranı Sporda cinsel şiddet ve istismarı önleme politikasının varlığı Kadın ve erkek sporcuların medyada temsil oranı
Eurostat (European Union Statistics)	Avrupa Birliği	Ekonomi Ulaşım Çevre Nüfus Endüstri Tarım Bilim, teknoloji	Cinsiyete göre sporda istihdam oranı Uluslararası spor ürünleri ticareti Cinsiyete göre canlı spor karşılaşmalarına katılım oranı Spor ürünleri ve hizmetleri için özel harcama
Uluslararası Diğer Endeksler			
Sydney Scoreboard	IWG	-	Cinsiyete göre Yönetim kurulu üyeleri oranı Başkan oranı Genel sekreter oranı

B. İlgili Verilerin Haritalaması

Tablo 18’de listelenmiştir. Veri kaynaklarının konusu ve erişimlerine dair bilgi de verilmiştir. Türkiye’de spor alanına özgü endeks bulunmamaktadır.

Tablo 18. Türkiye’de spor alanındaki veri kaynakları

Veri Kaynağı	Veri Konusu	Erişim
Ulusal Düzeyde Veri Sağlayan Kaynaklar		
TÜİK	Sporcu sayısı	http://tuik.gov.tr
Alana Özgü Kaynaklar		
GSB - SGM	Sporcu sayısı	http://sgm.gsb.gov.tr/
	Antrenör sayısı	Bilgi talebi
	Hakem sayısı	Bilgi talebi
	Karar alma mekanizmalarında cinsiyet oranı	http://gsb.gov.tr/
GSB - GHSİM	İl müdürlüklerinde karar alma mekanizmalarında cinsiyet oranı	İllerin kendi web sayfalarından erişilebilir.
Federasyonlar	Sporcu sayısı	http://sgm.gsb.gov.tr/
	Antrenör sayısı	Federasyonun kendi web sayfalarından da erişilebilir.
	Hakem sayısı	
	Faaliyet sayısı	
SBF/BESYO/SBTYO	Üniversitelerde spor eğitimi veren birimlerde;	
YÖK	Kontenjan sayısı	SBF/BESYO/SBTYO'lardan bilgi talebi yoluyla erişilebilir.
	Başvuru sayısı	
	Kayıtlı öğrenci sayısı	YÖK web sayfasından erişilebilir.
	Öğretim elemanı sayısı	

Türkiye’de, bu projeye kadar, sporda toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesi için gerekli olan altı stratejik alana ilişkin sayısal veriler de sistematik toplanmamakta ve arşivlenmemektedir. Ayrıca, spor alanına özgü ulusal endeksler de bulunmamaktadır. Bu çalışma sürecinde, her bir alana ilişkin veriler farklı kaynaklar temelinde temin edilmeye çalışılmış olup, hâlâ bilgisine erişilmeyen alanlar söz konusudur. Savunuculuk çalışmaları yapabilmek için somut veri gereklidir. Savunuculuk çalışmasının etki gücü, dayandığı somut verilerdir. Ulaşılmaya çalışan bilgiye ulaşılamaması, bu alandaki toplumsal cinsiyet temsiline boyutu için de bir göstergedir. Buradan hareketler, GSB başta olmak üzere, federasyonlar ve spor alanındaki sivil toplum kuruluşlarının veriyi toplama ve arşivleme konusunda sistemlerini güçlendirmeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Stratejik alanlar temelinde veri eksikleri ve erişimin sağlanması için ilgili kuruluşların yapması gerekenler aşağıda sunulmuştur.

Spora katılım

Türkiye’de geçmiş yıllara ait lisanslı sporcu verileri, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve SGM tarafından yayınlanmaktadır. Güncel sporcu sayıları ise, SGM tarafından web sitesinde, bir önceki yıla ait sayılar ise, TÜİK tarafından bir sonraki yılın bahar döneminde yayınlanmaktadır.

Tablo 19. Spora katılım ile ilgili eksik veriler ve erişim

Eksik veri	Erişim
Beyzbol, Briç, Futbol, İzcilik ve Satranç Federasyonlarının 2017 faal sporcu sayıları	İlgili federasyonların istatistikleri toplayıp, web sayfalarında yayınlamaları
Futbol branşında 2008, 2012, 2015, 2016 yılları erkek sporcu sayıları	TFF’nin geçmiş yıllara yönelik futbolcu bilgilerini web sayfasında yayınlaması
Sporu ergenlik ve genç yetişkinlik gelişim dönemlerinde bırakan kadın ve erkek sporcu sayıları	Federasyonların lisans iptallerine ilişkin veriyi toplaması ve SGM web sayfasında yayınlaması
Kadın ve erkek sporcuların ücretleri, ödül sistemi, prim sistemine ilişkin bilgiler	Federasyonların spor branşları temelinde amatör/profesyonel sporcuların güncel bilgilerinin sistematik toplaması

Spor yönetimi

Spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında görevli kişilerin ilgili web sitelerinde sunulması, yöneticilerin cinsiyet dağılımına ilişkin verilere kolay erişimi sağlamaktadır. Spor yönetimi alanı ile ilgili eksik veriler ve erişimi Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Spor yönetimi ile ilgili eksik veriler ve erişim

Eksik veri	Erişim
GSB il müdürlerinin bilgisi (Çanakkale, Diyarbakır, Kastamonu)	İlgili illerin GSB resmi web sitelerinin bilgileri güncellemesi
GSB ilçe müdürleri (Adana, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Elazığ, Isparta, Kastamonu, Kırklareli, Kilis, Mardin, Muş, Nevşehir, Ordu, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Tunceli, Şırnak)	İlgili illerin GSB resmi web sitelerinin bilgileri güncellemesi
Federasyonların yönetim/alt kurullardaki yöneticilerin cinsiyeti (gelişmekte olan Spor Dalları Federasyonu, Kayak Federasyonu,	Federasyonların ilgili bilgileri güncellemesi

Antrenörlük ve hakemlik

Proje kapsamında, sadece 20 federasyona bağlı antrenörlerin cinsiyet dağılımına ilişkin veriler elde edilebilmiştir. Federasyonlarda çalışan antrenörlerin sayılarına ulaşmak için yapılan Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) başvurusu (THOM antrenörleri dışında) sonuçsuz kalmıştır. GSB’nin resmî web sitesinde²³ istatistik bölümünde yer alan 2007-2015 hakem sayıları, cinsiyetleri ayrılmamış verilerdir. Bu nedenle, hem GSB üzerinden hem de BİMER’e yapılan başvuru ile bu sayılara erişilememiştir. Antrenörlük ve hakemlik stratejik alanı ile ilgili eksik veriler ve erişimi, Tablo 21’de sunulmuştur.

23 <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>

Tablo 21. Antrenörlük ve hakemlik ile ilgili eksik veriler ve erişim

Eksik veri	Erişim
Antrenör sayıları (40 federasyon)	Federasyonların antrenör sayılarını web sayfasında yayınlaması <i>BİMER: E.352114 sayılı yazı</i> <i>Söz konusu yazı ile istenen sayıların TÜİK’ten her yılın son ayında o yıl için giriş yapıp; 2018 yılı başında güncel verilere ulaşılmaktadır. Şu an için elimizde güncel veriler bulunmamaktadır.</i>
Spor uzmanlarının cinsiyet oranları	Federasyonların spor uzmanı sayılarını web sayfasında yayınlaması <i>BİMER: Talebiniz 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 25’inci maddesinde yer alan Kurum İç Düzenlemeler kapsamında müşahede edildiğinden karşılanamayacaktır.</i>
Okul ve üniversite takımlarındaki antrenörlerin sayıları	MEB ve SGM işbirliği ile bir tarama çalışması yapılması
Kadın ve erkek antrenörlerin ücretleri, ödül sistemi, prim sistemine ilişkin bilgiler	Federasyon kurullarının spor branşları temelinde amatör/profesyonel sporlar temelinde güncel bilgilerini sistematik toplaması
Hakem sayıları (30 Federasyon)	Federasyonların hakem sayılarını web sayfasında yayınlaması <i>BİMER: E.352114 sayılı yazı</i> <i>Söz konusu yazı ile istenen sayıların TÜİK’ten her yılın son ayında o yıl için giriş yapıp; 2018 yılı başında güncel verilere ulaşılmaktadır. Şu an için elimizde güncel veriler bulunmamaktadır.</i>

Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet

Türkiye’de spor alanında cinsel istismar ve cinsel tacize ilişkin veriler, sadece gerçekleştirilen akademik çalışmalarda “durum çalışması” olarak görünürdür. Bu nedenle, spor alanında cinsel istismar ve tacize ilişkin kapsamlı veri yoktur.

Tablo 22. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile ilgili eksik veriler ve erişim

Eksik veri	Erişim
Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddetin yaygınlığına ilişkin veri	GSM, Federasyonlar, Üniversiteler ve STK’lar işbirliği ile tarama çalışmasının yapılması
Geriye dönük ve güncel sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet davaları	Hukukî süreçlerin takibi
Geriye dönük ve güncel sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddetin medya haberleri	Akademik çalışma yapılması

Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği

Spor medyasının farklı pozisyonlarında ve alanlarında çalışanların/yöneticilerin cinsiyet oranları bilinmemektedir. Bununla birlikte, kadın ve erkek sporcuların medyada toplumsal cinsiyet te-

melli sunumlarına ilişkin akademik çalışmalar olsa da bu çalışmalar kısa erimli ve belirli tarihlerde yürütülen çalışmalardır. Dolayısıyla, süreklileştirilmiş medya izlemesine ve veri toplanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 23. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili eksik veriler ve erişim

Eksik veri	Erişim
Yazılı, görsel ve yeni medyada çalışan gazeteci, editör, fotoğrafçı, yönetici, editör gibi medya çalışanlarının kadın ve erkek sayıları	Ulusal ve yerel medya kurumları
Spor medyasında kadın ve erkek sporcu/spor haberlerinin güncel oranları	Akademik çalışma yapılması

Spor eğitimi

Spor eğitimi alanını ilkokul/ortaokul/lise beden eğitimi ve spor dersi/okul spor takımları ile spor alanındaki mesleki eğitim kurumları (spor liseleri ve üniversiteler) oluşturmaktadır. Üniversitelerde, SBF/BESYO/SBTYO’larda kayıtlı öğrenci sayısı ve akademik personel sayıları, YÖK istatistikleri olarak web sayfasında yayınlanmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersine/ okul spor takımlarına ait veriler bulunmamaktadır. Sadece spor liselerine kayıtlı öğrencilerin ve görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyete göre sayıları MEB istatistiklerinde sunulmaktadır.

Tablo 24. Spor eğitimi ile ilgili eksik veriler ve erişim

Eksik veri	Erişim
İlkokul/ortaokul/lise beden eğitimi dersine katılan kız ve oğlan sayısı	Verisi toplanmamaktadır. MEB’den bilgi talebi
İlkokul/ortaokul/lise beden eğitimi dersine katılmayan (raporlu) kız ve oğlan sayısı	Verisi toplanmamaktadır MEB’den bilgi talebi
İlkokul/ortaokul/lise okul takımlarında yer alan kız ve oğlan sayısı	Verisi toplanmamaktadır MEB’den bilgi talebi

V. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması

Spor alanında verilerin haritalamasında altı stratejik alan temel alınmıştır: Spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük ve hakemlik, sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet, spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve spor eğitimi

A. Spora Katılım

Türkiye’deki lisanslı sporcu sayısının cinsiyet oranı, spordaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin düzeyini ortaya koymada önemli bir göstergedir. Bu raporda, spora katılım 1) Federasyonlara bağlı sporcuların cinsiyet dağılımı 2) Olimpik ve Paralimpik sporcuların cinsiyet dağılımı ve 3) TOHM sporcularının cinsiyet dağılımı temelinde incelenmiştir. Raporda kullanılan veri kaynakları, erişimleri ve rapordaki erişim düzeyleri Tablo 25’de sunulmuştur.

Tablo 25. Spora katılım verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu

Verinin İçeriği	Erişim Adresi / Yöntemi	Raporda erişildi mi?
Güncel sporcu sayıları	SGM web sayfası http://sgm.gsb.gov.tr	Evet
1987-2007 yılları arasındaki federasyonlara bağlı kadın ve erkek lisanslı sporcu sayıları	Türkiye İstatistik Kurumu (2008). Spor İstatistikleri 2007. TÜİK Matbaası, Ankara. www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do%3Fistab_id%3D43	Evet
2007-2016 yılları arasındaki federasyonlara bağlı kadın ve erkek lisanslı sporcu sayıları	SGM web sayfası http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler TÜİK web sayfası http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1087	Evet
2013-2014 sezonu Amatör futbolcu sayıları (2009-2010 sezonu; 2013-2014 sezonu)	TÜİK web sayfası http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1087 TFF web sayfası http://www.tff.org/default.aspx?pageID=204&ftxtID=10581	Evet
2006 sonrası kadın futbolcu sayıları	Akademik çalışma (Öztürk, P, 2017).	Evet
Üniversite Sporları Federasyonu sporcu sayıları (2009-2015)	Federasyon (TUSF) web sayfası http://www.tusf.org/2000-2013-sporcu-sayilari.aspx	Evet
2017 faal sporcu sayıları	SGM web sayfası http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler Bazı spor federasyonları sekreterleriyle telefon görüşmeleri	Kismen

Tablo 25. Spora katılım verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu (devam)

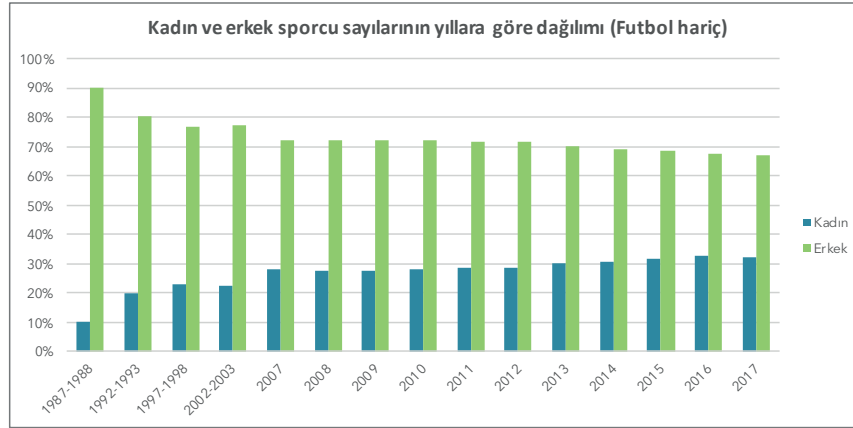
Verinin İçeriği	Erişim Adresi / Yöntemi	Raporda erişildi mi?
TOHM sporcuları (2015 ve 2017)	BİMER http://bilgiedinme.gsb.gov.tr/?ynl=3	Evet
Olimpik ve Paralimpik sporcular	TMOK web sayfası http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr TMPK web sayfası http://tmpk.org.tr/tr/paralimpik-sporlarına-katılan-sporcularımız	Evet

Federasyonlara bağlı sporcuların cinsiyet dağılımı

“Sporcu” ile, federasyonlara bağlı lisanslı sporcular kast edilmektedir. Türkiye’deki federasyonlara bağlı lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımının haritasını çıkarmak ve cinsiyetlerin yıllara göre dağılımını analiz etmek, bu bölümün amacını oluşturmaktadır.

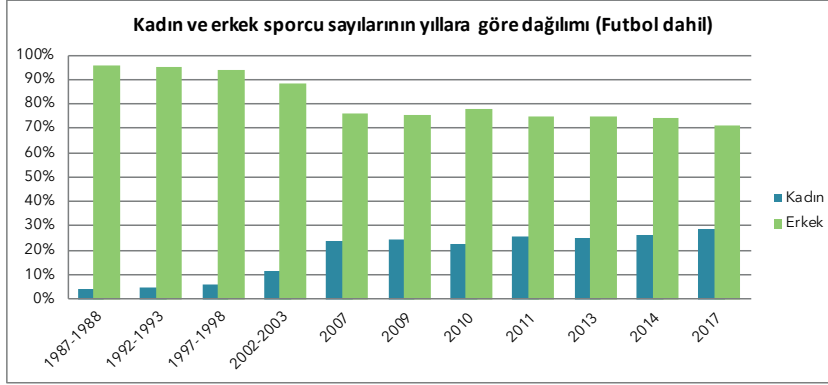
Tarihsel süreç içerisinde federasyonlara bağlı sporcuların cinsiyet dağılımı

Federasyonlara bağlı lisanslı kadın sporcuların sayısı her geçen yıl artmaktadır. 1987-2017 yılları arasında spor federasyonlarına bağlı lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımlarının oranları, EK 6’da yer almaktadır. Grafik 1’de gösterildiği gibi, 1987-1988 yılları arasında %9,92 olan kadın sporcu sayısı oranı (futbol hariç) yıllar içerisinde artarak, 2017’de, %32,38 oranına yükselmiştir.

Grafik 1. Kadın ve erkek sporcu sayılarının yıllara göre dağılımı (Futbol hariç)

Futbol spor dalı dâhil edildiğinde ise, bu oran, kadın sporcuların aleyhinde farklılık göstermektedir. Grafik 2’den takip edildiğinde, 1987-1988 yılları arasında %4,02 oranında olan kadın sporcuların oranının, 2017 yılı için %28,63 olduğu görülmektedir. Bu farklılığın nedeni futbol branşında erkek sporcu oranlarının kadınlardan her yıl daha fazla olmasıdır.

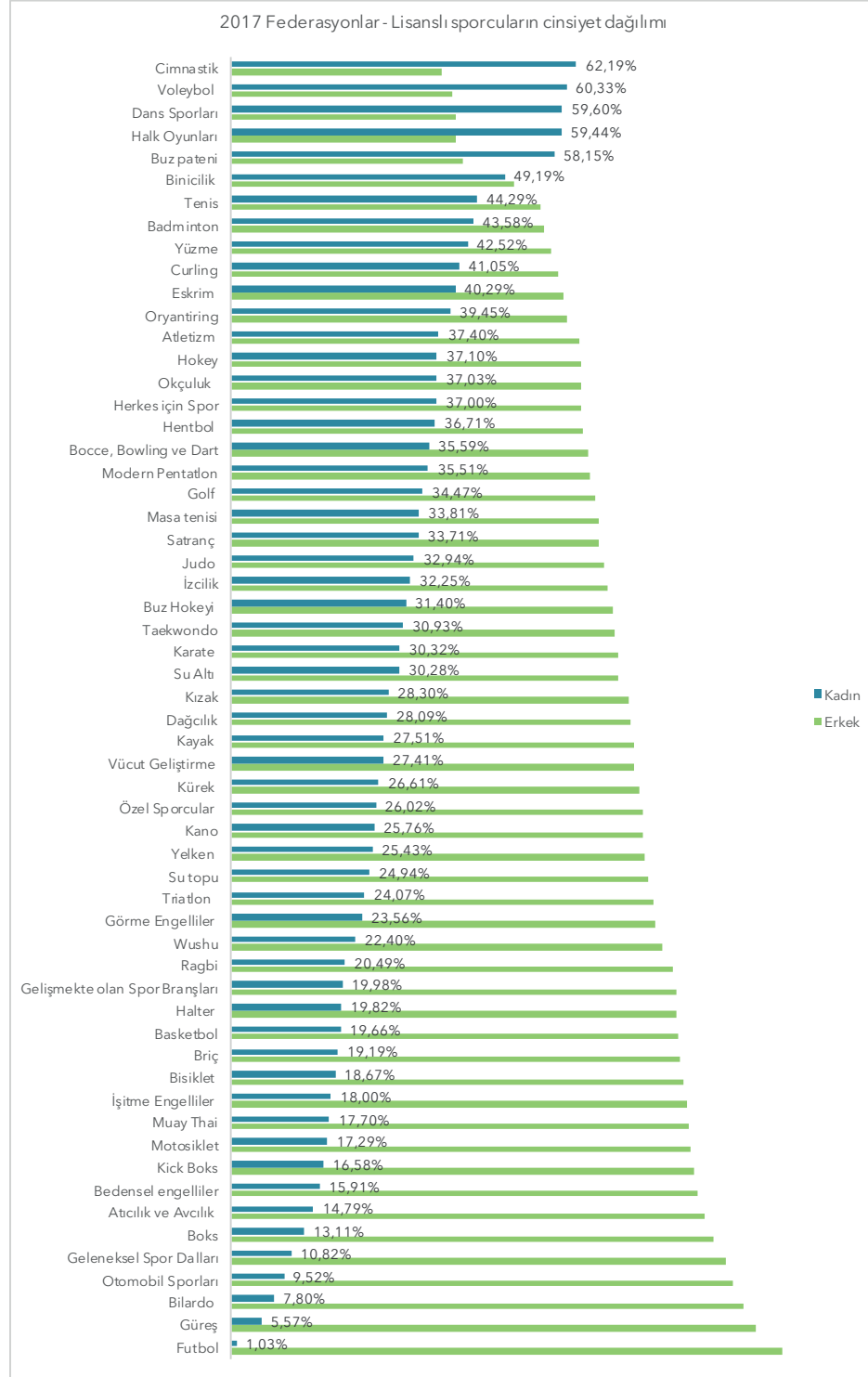
Grafik 2. Kadın ve erkek sporcu sayılarının yıllara göre dağılımı (Futbol dahil)

Federasyonların 1987-2017 yılları arasındaki lisanslı sporculara ait cinsiyet dağılımı grafikleri incelendiğinde, her bir federasyondaki toplam kadın ve erkek sporcuların sayısında yıllar bazında artış meydana geldiği görülmektedir. Bununla birlikte;

- Bardo, Bisiklet, Boks, Güreş, Halter, Kano, Triatlon ve Vücut Geliştirme gibi federasyonlar ilk kurulduklarında bünyelerinde kadın sporcu yokken, süreç içerisinde, kadın, lisanslı sporcular yer almaya başlamıştır. Örneğin, Vücut Geliştirme Federasyonundaki kadın sporcu sayıları 1997-1998 yıllarında %7,88 iken; 2017’de %27,41’dir.
- Voleybol Federasyonunda 1987-1988 verilerine göre, erkek, lisanslı sporcular (%90,33), kadın sporculardan (%9,67) fazladır. Her yıl meydana gelen artış neticesinde, 2008 yılından itibaren, kadın sporcuların sayısı, erkeklere oranla daha fazladır (2008: kadın %50,82; erkek %49,18). Benzer şekilde, Halk Oyunları Federasyonunda, 2002-2003 verilerine göre erkeklerin oranı kadınlardan fazladır; 2007 yılından itibaren ise, tam tersi geçerlidir.
- Buz Pateni Federasyonuna bağlı kadın sporcuların sayısı, 2007 yılından itibaren erkek sporculardan fazladır. Dans federasyonunda 2007’de sporcu cinsiyetleri eşitken, 2008’den itibaren kadın sporcuların sayısı, her yıl artış göstermektedir. Cimnastik federasyonunda 1997-1998 yılları dışında (kadın %40,52; erkek %59,48) kadın sporcuların sayısı her yıl erkek sporculardan fazladır.

Federasyonlar temelinde lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı: 2017 yılı

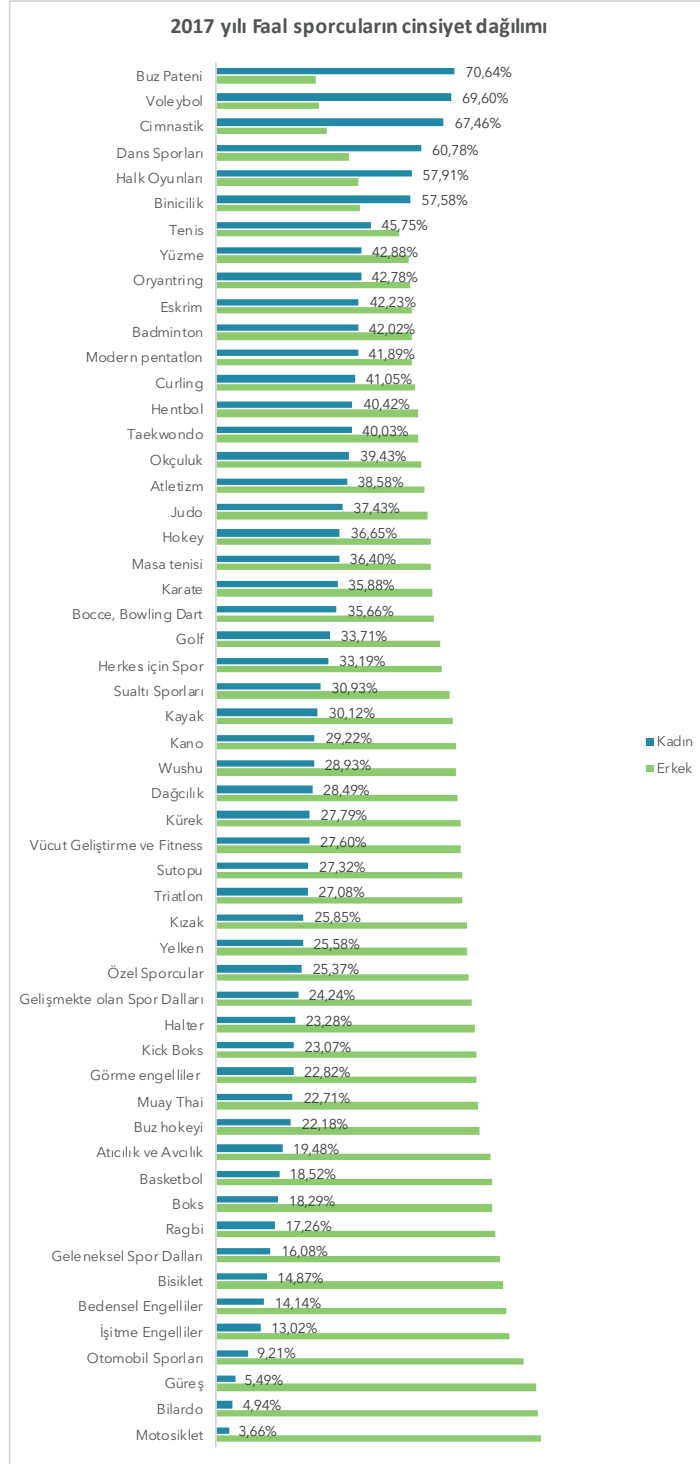
Federasyonlara bağlı sporcuların cinsiyet dağılımlarına ilişkin 2017 verileri, Grafik 3’ten takip edilebilir. Buna göre, kadınların erkeklerden sayısal olarak daha fazla olduğu spor dallarının sayısı, beştir. Bunlar: Cimnastik (%62,19), voleybol (%60,33), dans sporları (%59,60), halk oyunları (%59,44), buz patenidir (%58,15). Kadın ve erkek sporcu oranlarının birbirine yakın olduğu spor dalları, binicilik (kadın %49,19 - erkek %50,81), tenis (kadın %44,29 - erkek %55,71) ve badminton’dur (kadın %43,58 - erkek %56,42). Kadın ve erkek sporcu oranları arasında en fazla farkın olduğu spor dalı futboldur. Günümüzdeki toplam futbolcu sayısının %1,03’ü kadın sporculardır. Ardından güreş, (%5,57), bardo (%7,80), otomobil sporları (%9,52) gelmektedir.

Grafik 3. 2017 yılı federasyonlara bağlı lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı

Federasyonlar temelinde faal lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı: 2017 yılı

54 Spor Federasyonuna bağlı (Beyzbol, Briç, Futbol, İzcilik ve Satranç federasyonları veri eksikliğinden; Hava Sporları ve Kaykay Federasyonları 2017’de kurulduğu için; Okul Sporları ve Üniversite Sporları Federasyonları sporcuların bir kısmı aynı zamanda kulüp oyuncusu olduğu için rapora dâhil edilmemiştir) lisanslı sporcuların toplam 552.129’u faaldir. Faal sporcuların %37,33’ü kadın, %62,67’si erkektir.

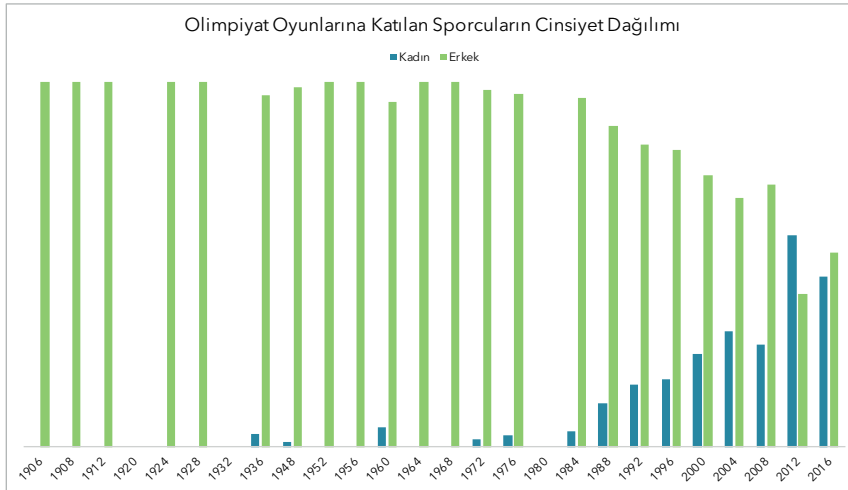
Grafik 4. 2017 yılı federasyonlara bağlı faal lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı

Grafik 4’e göre, kadınların, erkeklerden sayısal olarak daha faal oldukları spor dalları, buz pateni (kadın %70,64 - erkek %29,36), voleybol (kadın %69,60 - erkek %30,40), cimnastik (kadın %67,46 - erkek %32,54), halk oyunları (kadın %57,91 - erkek %42,09) ve biniciliktir (kadın %57,58 - erkek %42,42).

Lisanslı sporcu sayıları ile doğru orantılı olarak kadınların en az faal oldukları spor dalları, motosiklet (%3,66), bilardo (%4,94), güreş (%5,49) ve otomobil sporlarıdır (%9,21).

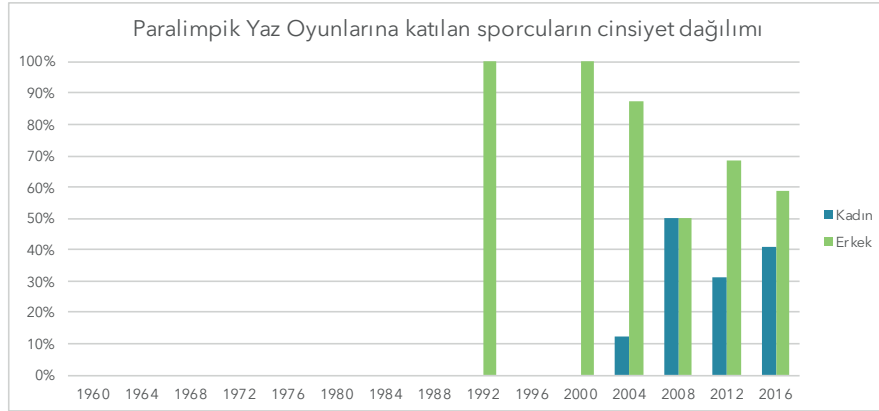
Olimpik ve Paralimpik Sporcuların Cinsiyet Dağılımı

Türkiye, olimpiyat oyunlarına 1906’dan itibaren (1920 ve 1982 Olimpiyatları hariç) sporcuları ile katılan bir ülkedir. Grafik 5’te görüldüğü gibi, 1936 yılına kadar Türkiye’den olimpiyatlara kadın sporcu katılmamıştır. 1984’ten itibaren ise, olimpiyatlara katılan kadınların oranında artış söz konudur. Özellikle, “Kadınların yılı” olarak tarif edilen 2012 Olimpiyatları, %57,90’ı kadın, %42,10’u erkek olmak üzere toplam 112 sporcunun katıldığı, kadın sporcuların tarihteki en fazla katılım gösterdiği oyunlardır. Bu artışta, Basketbol ve Voleybol Milli kadın takımlarının olimpiyat elemelerinden başarıyla geçmelerinin etkisi büyüktür.

Grafik 5. Olimpiyat Oyunlarına katılan sporcuların yıllara göre cinsiyet dağılımı

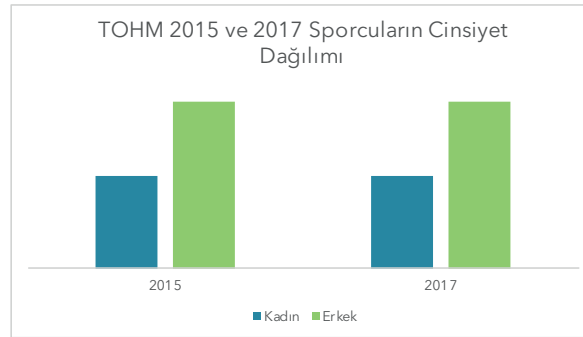
Türkiye, Paralimpik Yaz Oyunları’na 1992 yılından itibaren sporcu gönderen bir ülkedir (bkz. Grafik 6). 1992 Oyunlarına 1 erkek sporcuyla katılmış olup, 2008 oyunlarına 8 kadın ve 8 erkek sporcuyla katılmıştır. Kadın sporcuların en fazla katıldığı oyunlar ise, 2016 Brezilya Oyunlarıdır. Toplam 78 sporcunun %41,1’i kadın sporculardır.

Grafik 6. Paralimpik Yaz Oyunlarına katılan sporcuların yıllara göre cinsiyet dağılımı

TOHM'a Bağlı Sporcuların Cinsiyet Dağılımı

TOHM bünyesinde, 2015 verilerine göre, 310'u kadın (%35,71) olmak üzere toplam 868 sporcu varken, 2017'de toplam 922 sporcunun 327'si (%35,5) kadın sporcudur (bkz. Grafik 7).

Grafik 7. 2015 ve 2017 yılları TOHM'a bağlı faal lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı

B. Spor Yönetimi

Bu bölümde, spor kurumlarının yönetici kademelerinin cinsiyet dağılımı incelenmiştir. Rapor kapsamında GSB, TMOK, SGM (merkez ve ilçeler) ve federasyonların yönetici kurullarının cinsiyet dağılımları alınmıştır. Spor kurumlarındaki yöneticilerin cinsiyet dağılımının izlenebileceği kaynaklar, Tablo 30'da sunulmuştur. Spor yönetimi alanına ilişkin rapor kapsamında sunulan veri kaynaklarının içeriği, yöntemi ve adresleri, Tablo 26'dan takip edilebilir.

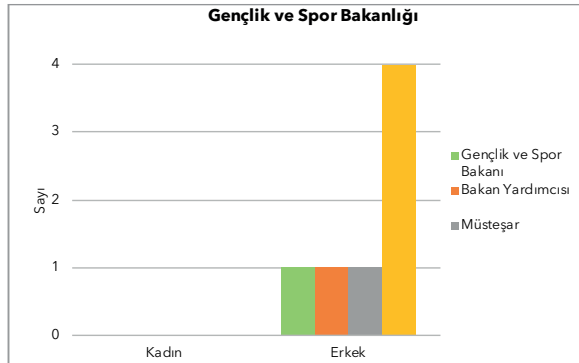
Tablo 26. Spor yönetimi verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu

Verinin içeriği	Erişim adresi / Yöntemi	Raporda erişildi mi?
GSB birimleri yöneticilerinin kadın ve erkek sayıları	GSB web sayfası http://www.gsb.gov.tr/Sayfalar/37/10/bakan.aspx	Evet
SGM yöneticilerinin kadın ve erkek sayıları	SGM web sayfası https://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/2618/105/genel-mudur.aspx	Evet
İl ve ilçe müdürlerinin kadın ve erkek sayıları	GSHİM web siteleri. Örn.; http://ankara.gsb.gov.tr http://istanbul.gsb.gov.tr	Kısmen
Yönetim pozisyonunda kadın ve erkek sayısı	TMOK web sayfası http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/TMOK/Yonetim-Kurulu/10/1	Evet
Yönetim kurulu ve diğer kurullarda görev alan yöneticilerin, il temsilcilerin kadın ve erkek sayıları	SGM web sayfası https://sgm.gsb.gov.tr/Federation.aspx	Kısmen

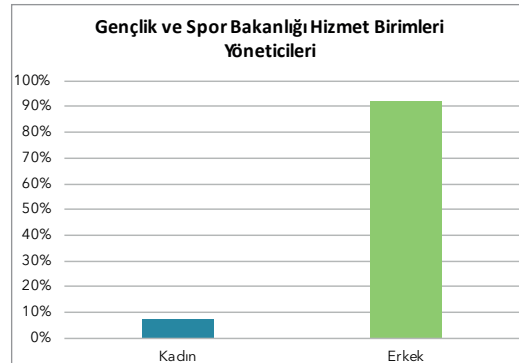
GSB yöneticilerinin cinsiyet dağılımı

GSB üst düzey yöneticilerinin, 2017 yılı için, cinsiyet oranları incelenmiştir. Bakanlığın teşkilât şemasının en üst düzey pozisyonu olan Bakan, Bakan Yardımcısı, Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları, erkek yöneticilerden oluşmaktadır (bkz. Grafik 8).

GSB’ye bağlı, 13 “Hizmet Birimi” bulunmaktadır. Bu birimlerin yöneticileri (başkan ve/veya müdür olarak adlandırılmaktadır) arasından sadece “Dış İlişkiler Dairesi Başkanı” kadındır (bkz. Grafik 9).

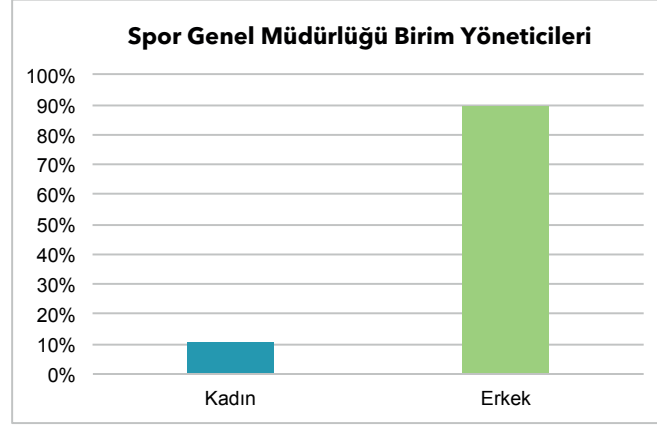
Grafik 8. GSB üst düzey yöneticilerinin cinsiyet dağılımı

Grafik 9. GSB hizmet birimleri yöneticilerinin

SGM yöneticilerinin cinsiyet dağılımı

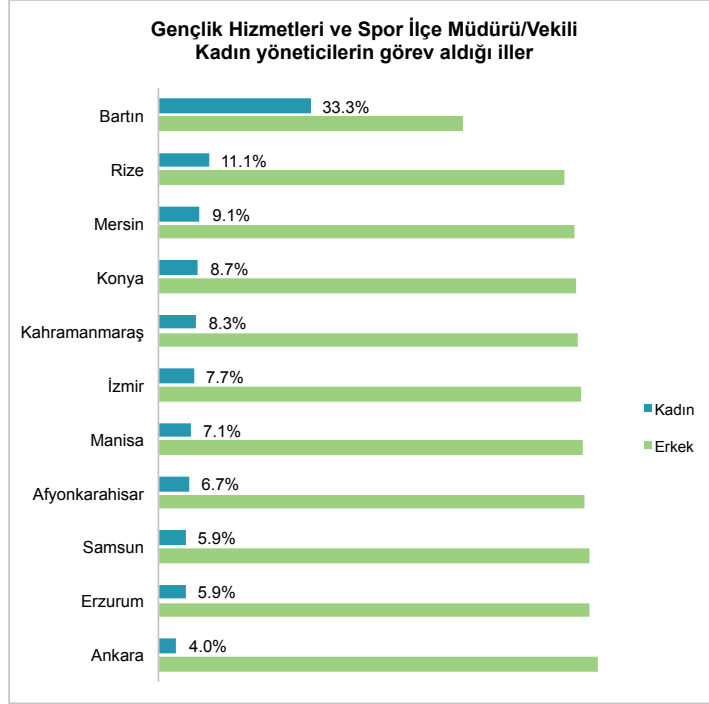
2017 yılında SGM üst düzey yönetici pozisyonu olan Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısı, erkek yöneticilerdir. SGM çatısı altında on sekiz Müdürlük Birimi bulunmaktadır. “Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Şube Müdürü” ve “Tahkim Kurulu Başkanı” pozisyonundaki yöneticiler kadındır; geri kalan 16 müdürlüğün başkanı/müdürü erkektir (Grafik 10).

Grafik 10. SGM birimleri yöneticilerinin cinsiyet dağılımı

GHSİM İl/ilçe Müdürü/Vekili yöneticilerinin cinsiyet dağılımı

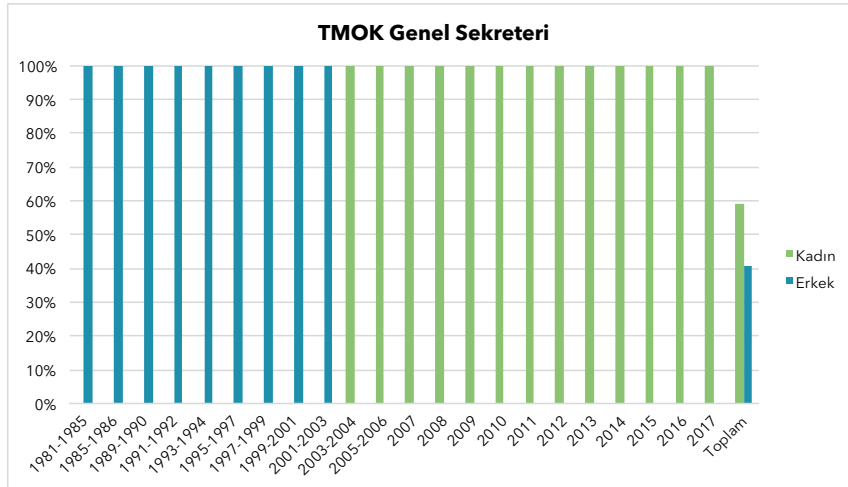
Türkiye’de, 81 ilde Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürü/Vekili görev yapmaktadır. Bu rapor kapsamında 78 ilin yönetici bilgisine ulaşılmıştır ve bu pozisyondaki müdür/vekillerin *hepsi, erkek yöneticilerden* oluşmaktadır (Çanakkale, Diyarbakır ve Kastamonu bilgisi eksiktir). 54 ilin Gençlik Hizmetleri ve Spor İlçe Müdürleri/Vekilleri bilgisine ulaşılmıştır. Toplam 523 İlçe Müdürü/Vekilinin 13’ü kadın (%2,5), 510’u erkektir (%97,5). 54 ilin sadece 11’indeki ilçe müdürlüğü pozisyonunda kadın yöneticiler yer almaktadır (bkz. Grafik 11).

Grafik 11. GHSİM il/ilçe müdürlerinin cinsiyet dağılımı

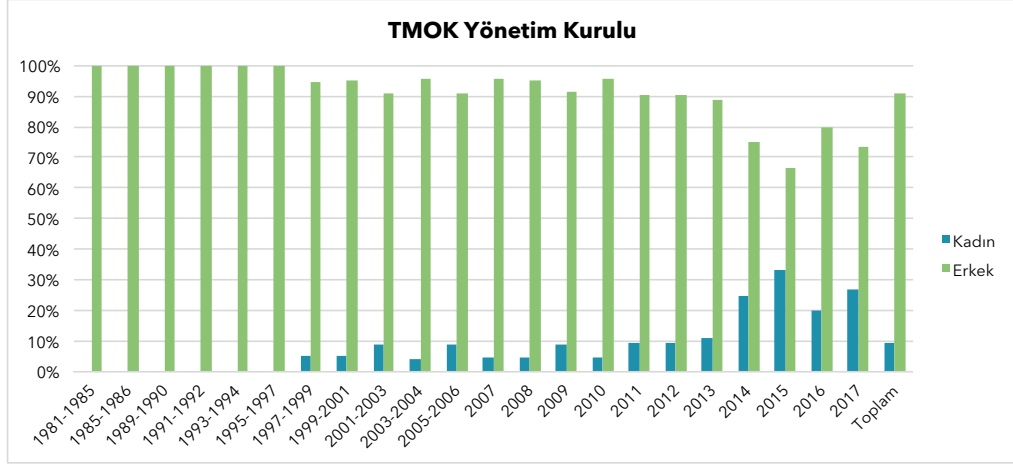
TMOK yöneticilerinin cinsiyet dağılımı

TMOK Kurullarında yer alan üyelerin cinsiyet oranları, 1981-2017 yılları temel alınarak hazırlanmıştır. TMOK Başkanı ve Başkan Yardımcıları, 1981’den itibaren sadece erkekler arasından seçilmiştir. Genel Sekreterlik pozisyonunda ise, 2003-2004 döneminden itibaren bir kadın yönetici görev almaktadır (bkz. Grafik 12).

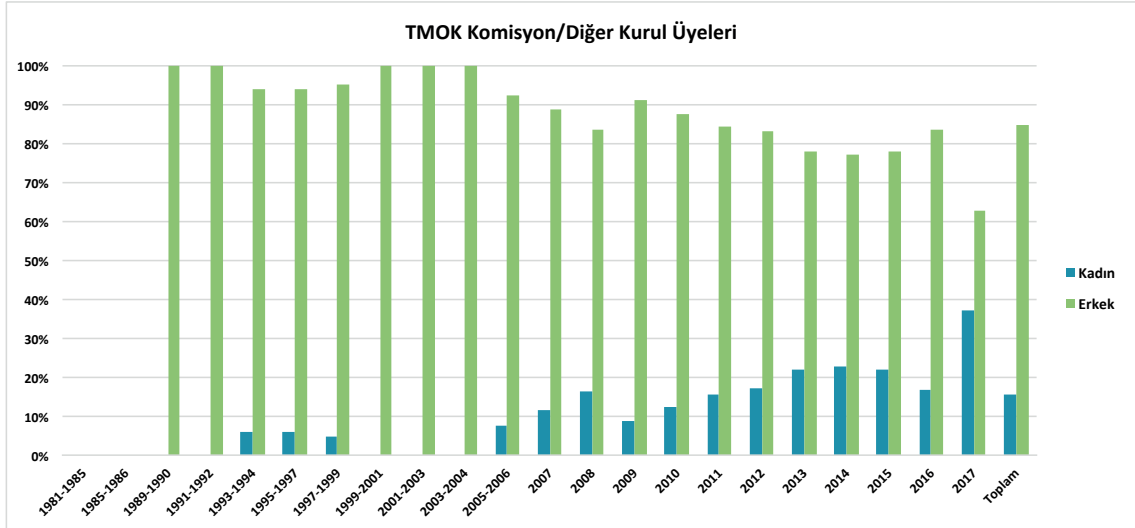
Grafik 12. TMOK genel sekreterlerinin yıllara göre cinsiyet dağılımı

Yönetim Kurulu üyeliği açısından bakıldığında, Grafik 13’ün gösterdiği gibi, 1997-1999 dönemine kadar yönetim kurulunda kadın yönetici yer almamıştır. Kadın yöneticilerin yönetim kurulu pozisyonunda sayısal olarak en fazla yer aldığı yıl 2015’tir (kadın %33,3; erkek %66,7). 2016 yılında, bu oran %20’ye gerilemiştir.

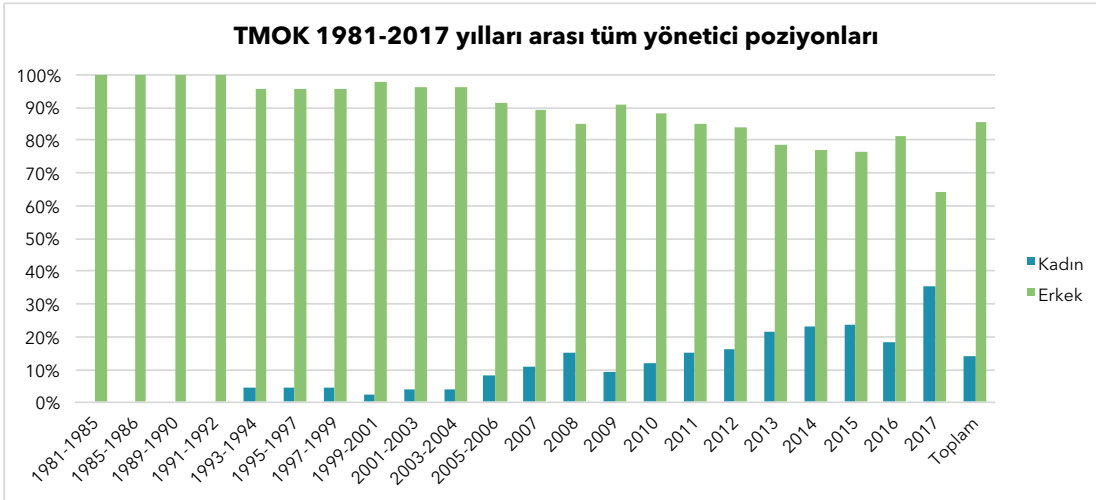
Grafik 13. TMOK yönetim kurulunun yıllara göre cinsiyet dağılımı

Grafik 14, TMOK’un komisyonlar ve diğer kurullardaki yöneticilerin cinsiyet dağılımını göstermektedir. Komisyon/diğer kurullarda kadın yöneticilerin en fazla yer aldığı yıl ise, 2017’dir (kadın %37,1; erkek %62,9).

Grafik 14. TMOK komisyonlarının/diğer kurullarının yıllara göre cinsiyet dağılımı

Sonuç olarak, 1981-2017 yılları arasında başkan, başkan yardımcılığı, genel sekreter, yönetim kurulu, komisyon/diğer kurumlar dâhil olmak üzere tüm üst düzey yöneticilik pozisyonlarında, toplam 280 kadın (%14,3) ve 1677 (%85,7) erkek yönetici görev almıştır (bkz. Grafik 15). Yıllar içerisinde kadınların tüm kurullarda en fazla olduğu yıl 2017’dir (kadın %35,6; erkek %64,4). Yıllar bazında doğrusal olmayan ve fakat kadın yönetici oranlarının arttığı bir tablo söz konusudur.

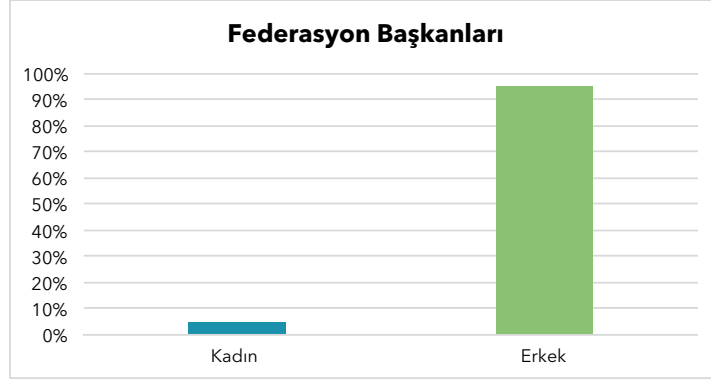

Grafik 15. TMOK 1981-2017 yılları arası tüm yönetici pozisyonlarının cinsiyet dağılımı

Federasyon Kurullarındaki Yöneticilerin Cinsiyet Dağılımı

Federasyon başkanlarının cinsiyet dağılımı

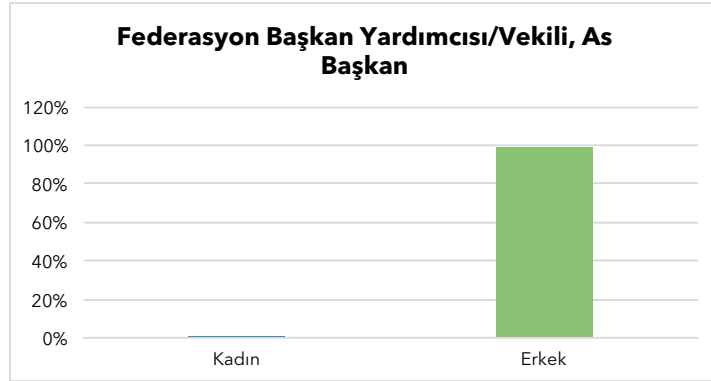
Türkiye’de, 62 spor federasyonu bulunmaktadır. Bunlardan Hava Sporları Federasyonu ve Kaykay Federasyonu yeni kuruldukları ve başkanlık seçimleri tamamlanmadığı için rapor kapsamına alınmamış olup, 60 federasyon başkanı cinsiyet temsili açısından incelenmiştir. 60 federasyon başkanının 3’ü kadındır. Bunlar: Yelken Federasyonu, Satranç Federasyonu ve Oryantring Federasyonları’dır. Federasyon başkanlarının cinsiyet dağılımı, Grafik 16’dan takip edilebilir.

Grafik 16. Federasyon başkanlarının cinsiyet dağılımı

Federasyon başkan yardımcısı/başkan vekili/as başkanların cinsiyet dağılımı

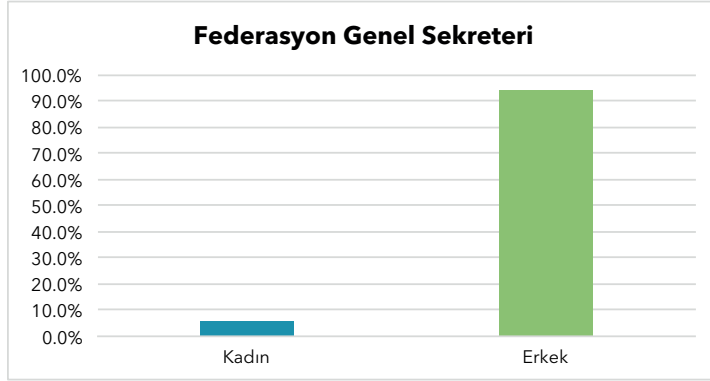
52 federasyonun başkan yardımcısı, başkan vekili ve as başkan pozisyonları incelendiğinde bu pozisyonda bulunan 104 kişi arasında, sadece Türkiye Beyzbol, Softbol, Korumalı Futbol ve Ragbi Federasyonu başkan vekilinin kadın olduğu tespit edilmiştir. Pozisyonda görevli olan kadınların oranı %1'dir (bkz. Grafik 17).

Grafik 17. Federasyon başkan yardımcısı/vekili/as başkanlarının cinsiyet dağılımı

Federasyon genel sekreterlerinin cinsiyet dağılımı

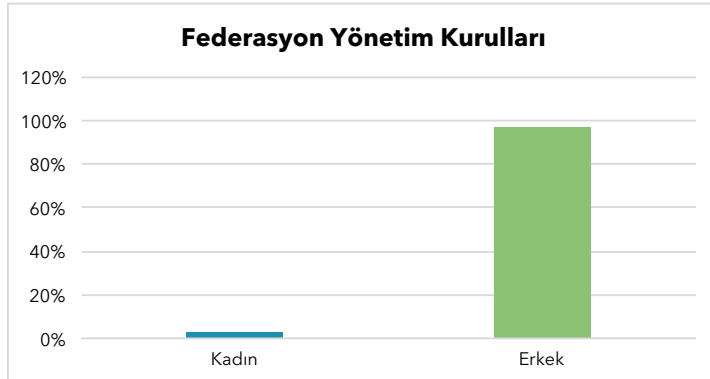
53 federasyonun genel sekreteri pozisyonunda 3 kadın görev yapmaktadır. Bu federasyonlar, Oryantring Federasyonu, Triathlon Federasyonu ve Voleybol Federasyonu'dur. Federasyonlarda genel sekreter olarak görevli olan kadınların oranı %5,7'dir (bkz. Grafik 18).

Grafik 18. Federasyon genel sekreterlerinin cinsiyet dağılımı

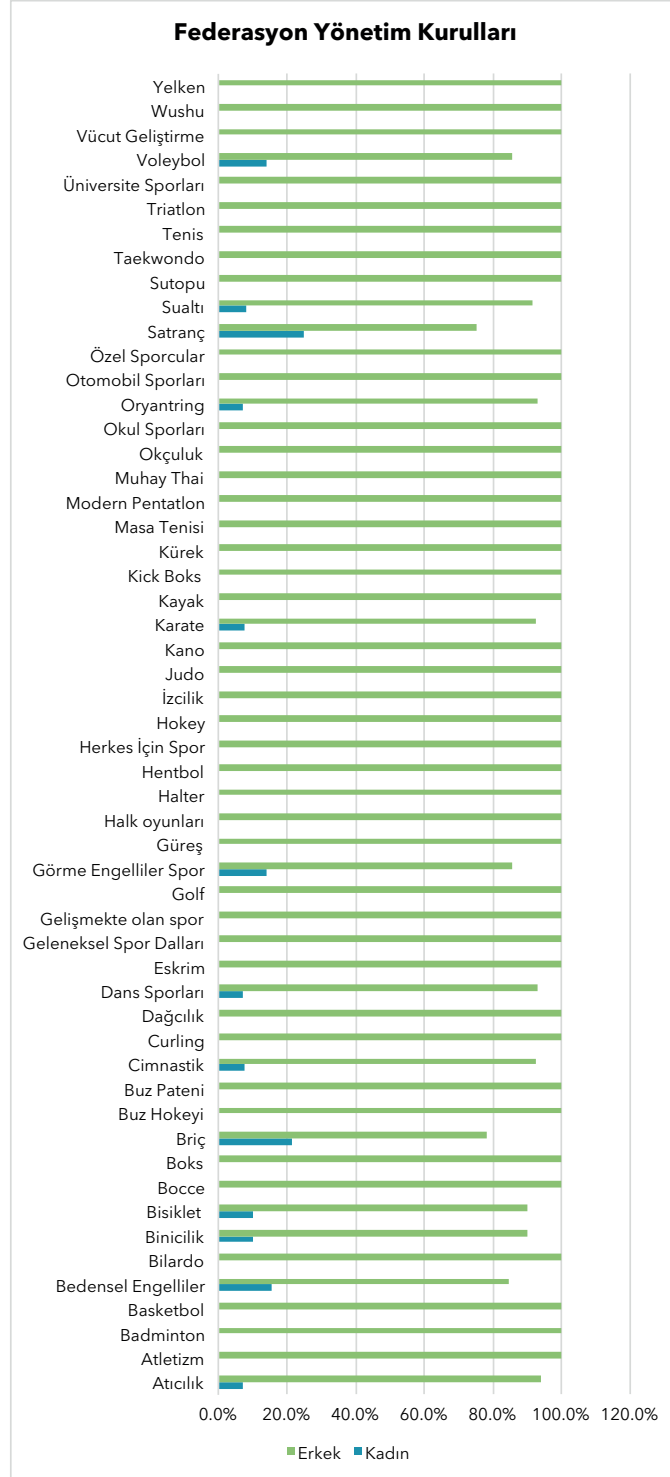
Federasyon yönetim kurulu üyelerinin cinsiyet dağılımı

59 federasyonun yönetim kurulları başkan, başkan yardımcıları ve genel sekreter pozisyonları dâhil edilmeden incelenmiştir. Federasyonların yönetim kurullarında toplam 722 kişi görev alırken, bunların %3'ü kadın yöneticilerdir (n=22) (bkz. Grafik 19).

Grafik 19. Federasyon yönetim kurullarının cinsiyet dağılımı

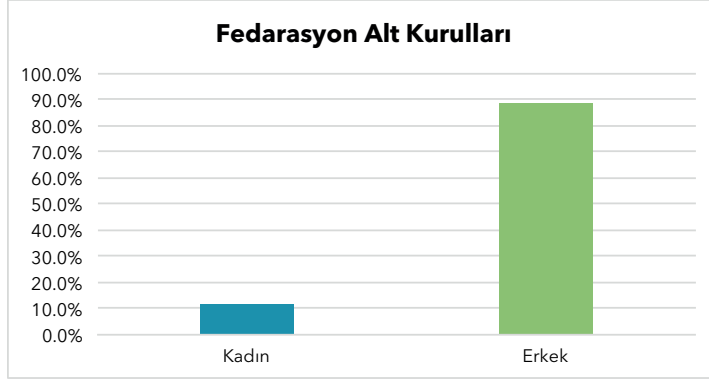
Grafik 20 ise, her bir federasyonun yönetim kurulundaki cinsiyet dağılımını göstermektedir. Buna göre, Atıcılık ve Avcılık (%7,1 - 1 kişi), Bedensel Engelliler (%15,4 - 2 kişi), Binicilik (%10 - 1 kişi), Bisiklet (%10 - 1 kişi), Briç (%21,7 - 5 kişi), Cimnastik (%7,7 - 1 kişi), Dans Sporları (%7,1 - 1 kişi), Görme Engelliler (%14,3 - 2 kişi), Karate (%7,7 - 1 kişi), Oryantring (%7,1 - 1 kişi), Satranç (%25 - 3 kişi), Sualtı (%8,3 - 1 kişi) ve Voleybol (%14,3 - 2 kişi) federasyonlarının yönetim kurullarında kadın yöneticiler yer almaktadır. Diğer federasyonların yönetim kurullarında kadın yer almamaktadır.

Grafik 20. Federasyon yönetim kurullarının federasyonlara göre cinsiyet dağılımı

Federasyon alt kurullarında cinsiyet dağılımı

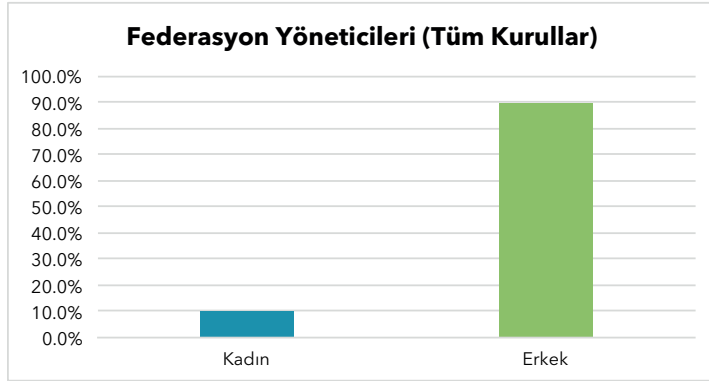
57 federasyonun alt kurullarında 507 kadın ve 3858 erkek, toplam 4365 yönetici görev yapmaktadır. Kadınların alt kurullarda görev almalarına ilişkin oran %11,6'dır (bkz. Grafik 21).

Grafik 21. Federasyon alt kurullarının cinsiyet dağılımı

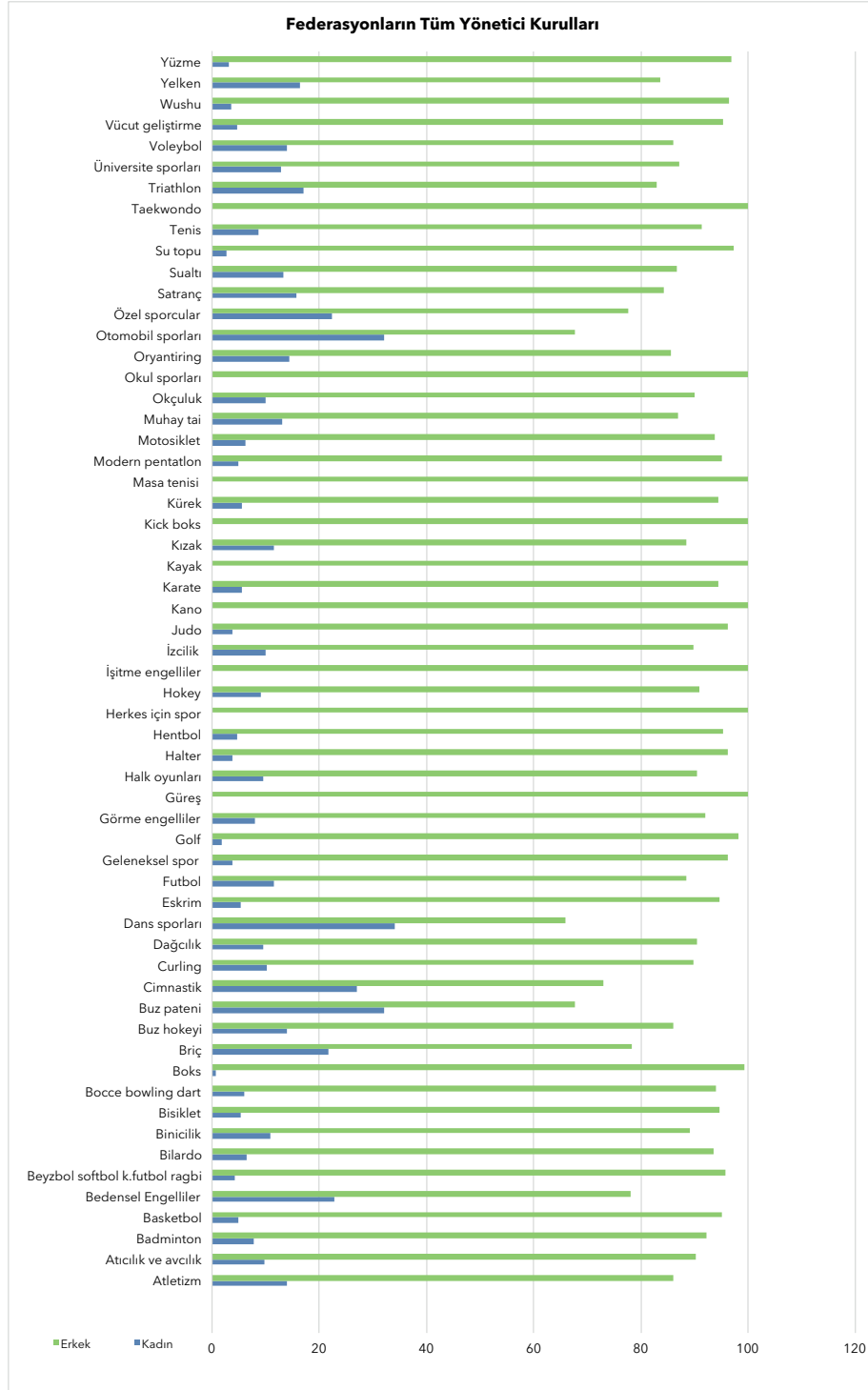
Federasyon bütün kurullarında cinsiyet dağılımı

Federasyonların başkan, başkan yardımcısı/vekili ve as başkan, genel sekreter, yönetim kurulu ve alt kurulu olmak üzere yönetici kurullarında 536 kadın (%10,1) ve 4768 erkek (%89,9) görev yapmaktadır (bkz. Grafik 22).

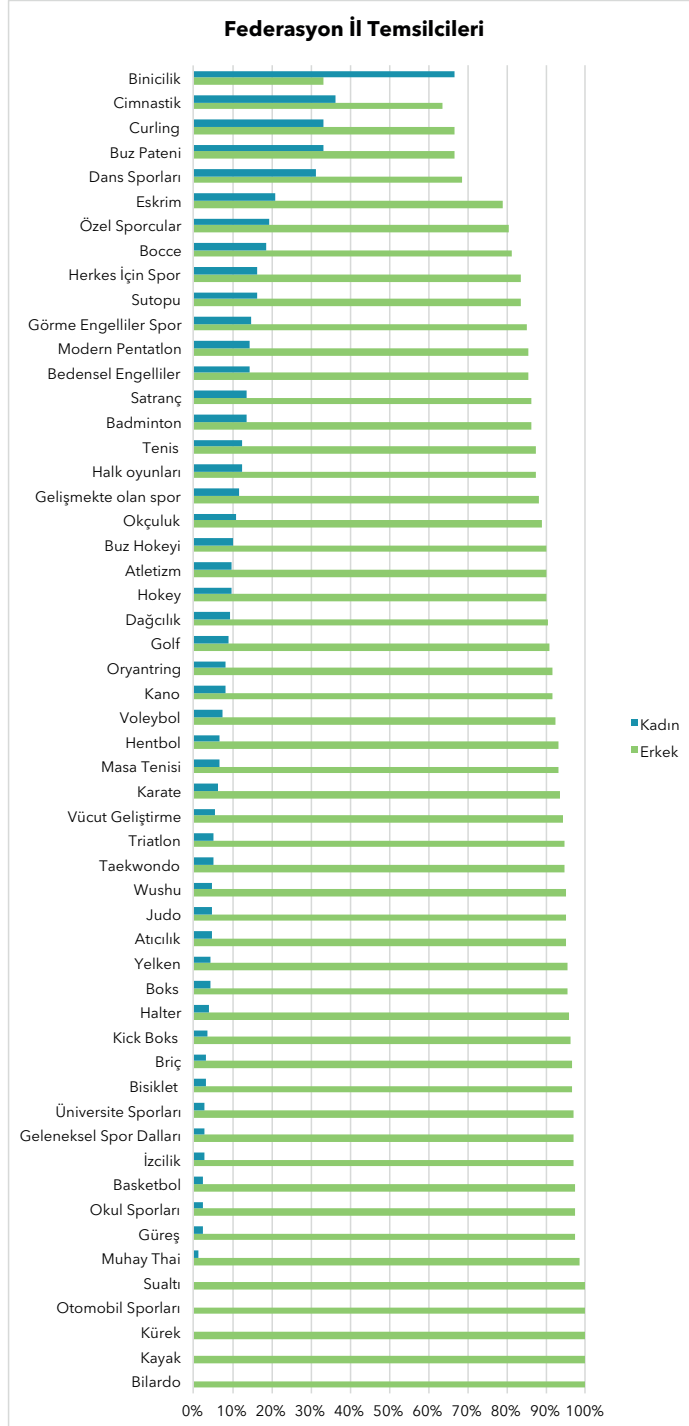
Grafik 22. Federasyon yöneticilerinin (tüm kurullar) cinsiyet dağılımı

Her bir federasyon incelendiğinde ise, tüm kurullarında kadın oranlarının diğerlerine göre fazla olduğu ilk üç federasyonun, Dans (%34,10), Buz pateni (%32,20) ve Otomobil Sporları (%32) federasyonları olduğu görülmektedir (bkz. Grafik 23). Taekwondo, Okul Sporları, Masa Tenisi, Kayak, Kano, Güreş gibi federasyonlarının yönetici kurullarında kadın yöneticiler yer alamamaktadır.

Grafik 23. Federasyon yöneticilerinin (tüm kurullar) federasyonlara göre cinsiyet dağılımı

Federasyon il temsilcilerinin cinsiyet dağılımı

Grafik 24. Federasyon il temsilcilerinin federasyonlara göre cinsiyet dağılımı

54 federasyon il temsilcilerinin cinsiyet temsili analizine göre, 268 kadın ve 2752 erkek, toplam 3020 il temsilcisi görev almaktadır. İl temsilcilikleri bazında kadınların oranı %8,9'dur. Grafik 24'te, her bir federasyonun il temsilcilerinin cinsiyet oranı yer almaktadır. Kadınların %30'un üzerinde temsilci olduğu federasyonlar, Binicilik (%66,7), Cimnastik (%36,3), Curling (%33,3), Buz Pateni (%33,3) ve Dans Sporları (%31,4) federasyonlarıdır.

Bilimsel araştırma sonuçları

Türkiye'de spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin incelendiği bir araştırma projesi kapsamında, farklı yöneticilik pozisyonlarındaki kadın ve erkeklerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Koca, 2011). Araştırmanın sonucunda, kadınların spor kurumlarının yönetim kademelerinde yeterince temsil edilmemesinin nedenleri olarak; spor kurumlarında erkeklik kültürünün egemen olması, kadınlara yüklenen toplumsal roller ve toplumsal cinsiyet kalıplarının spor kurumlarında yaygın olması ve kadınların spora katılımının az olması bulunmuştur. Özellikle erkek spor yöneticilerinin hemen hepsi, kadınların hem aile içerisindeki rollerini yerine getirmesinin, hem de iş yaşamında yöneticilik pozisyonundaki yoğun çalışma temposuna ayak uydurmasının zorluğunun, kadınların spor kurumlarının yönetim kademelerinde yer alabilmelerinde belirleyici olduğunu vurgulamışlardır:

Niye kadını idareci yaptın? Doğum yapıyor bir sene gidiyor. Hastalığı bitmiyor. İdareci sorumluluğunu kolay kolay terk etmemesi lazım ki kurumunda aksaklık olmasın. (Federasyon Genel Sekreteri-Erkek, Koca 2011)

Valla sporda kadın idareciliğe karşıyım, bu iş erkek işi çünkü kadınlar belirli bir topluma hükmediyorlar ama erkekler her tarafa hükmedebiliyorlar. Her yükün altına kafasını sokabiliyor. İkili görüşmelerde, tesis konusunda, muhasebe konusunda, birçok şeyde çekingenlik gösterebiliyorlar. O yüzden kadınlara diyorum ki bu iş size göre değil (Federasyon Genel Sekreteri-Erkek, Koca 2011)

Şimdi sporda kadın yöneticilerin ön plana çıkmasında sıkıntılar olabilir. Biz icabında hamallık bile yapıyoruz. Sırtımızda malzeme bile taşıyoruz. Bunu bayanlar yapabilir mi? Onun için bizim spor teşkilatında üst düzeyde faydalı olabileceklerine ben inanmıyorum. Şube müdürlüğü seviyesinde olabilir. Masa işi ama federasyonlar gibi aktif olan yerlerde, genel sekreterler var tabii, ben bir şey söyleyemiyorum ama başarı oranları da tartışılır (Federasyon Başkanı-Erkek, Koca 2011)

Bazı kadın ve erkek yöneticiler, kadınların spor kurumlarının yönetim kademelerinde yeterince temsil edilmemesinin en önemli nedeni olarak bu kurumlarda erkek egemenliğinin olmasını ve kadınlarla erkeklerin eşit şartlarda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir:

GSGM bünyesindeki yapılanmada erkeklerin egemen ağı örülmüş durumda. Oraya girmek çok zor. (Federasyon Genel Sekreteri-Kadın, Koca 2011)

Eşit rekabet edemiyorlar çünkü zaten oraya gelirken eşit koşullarda değiller. Oradayken de eşit koşullarda olamazlar tam olarak. Tercih genelde erkekten oluyor tabii ki. (Federasyon Genel Sekreteri-Kadın, Koca 2011)

Eşit şartlar tanındığına inanmıyorum. Eşit şartlar tanınmadığı için de bayan idarecilerin çok az olduğu ortaya çıkıyor. (Federasyon Başkanı-Erkek, Koca 2011)

Bizim ülkemizde bayanlarla erkeklerin hiçbir alanda rekabeti söz konusu olamaz bence çünkü bir kere spor gözüyle bakarsak 1-0 maça yenik başlıyorlar. (Federasyon Başkan Vekili-Erkek, Koca 2011)

C. Antrenörlük ve Hakemlik

Federasyonlara bağlı antrenör ve hakem sayılarının cinsiyet dağılımı, spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik izleme ve değerlendirme faaliyetinin önemli göstergeleridir. Bu proje kapsamında, kurumsal bir çatı altında görevli antrenörlerin cinsiyet dağılımı incelenmiştir: 1) Federasyonlar 2) GHSİM ve 3) TOHM. Raporda kullanılan verilerin içeriği, erişim adresi/yöntemi ve raporda erişilebilirlik durumu, Tablo 27'de sunulmuştur.

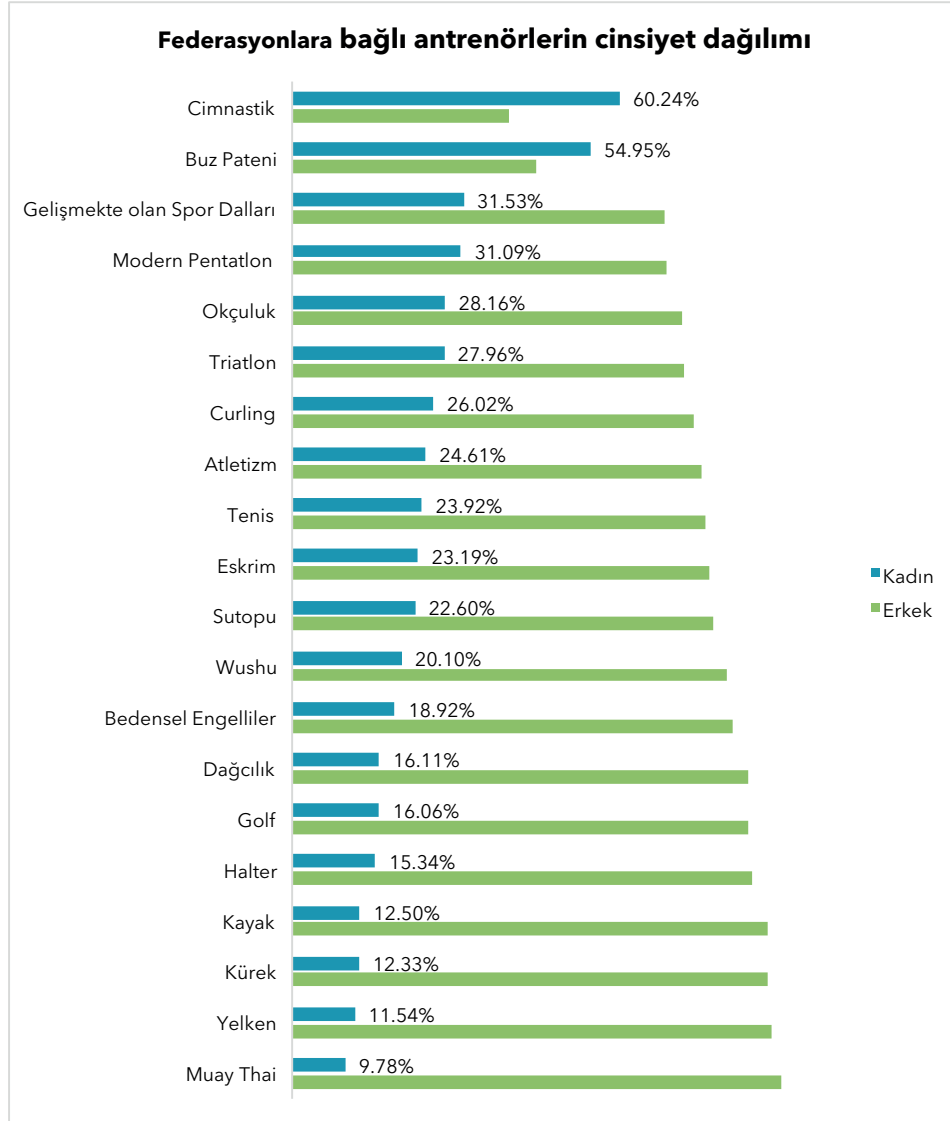
Tablo 27. Antrenörlük ve hakemlik verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu

Veri içeriği	Erişim adresi/yöntemi	Raporda erişildi mi?
Federasyonlara bağlı kadın ve erkek antrenör sayısı	Federasyon web sayfası https://sgm.gsb.gov.tr/Federation.aspx BİMER http://bilgiedinme.gsb.gov.tr/?ynl=3 Federasyon görevlileriyle bireysel iletişim	Kısmen
GHSİM'e bağlı kadın ve erkek antrenör sayısı	SGM otomasyon sistemi Müdürlükte çalışanlar ile kişisel iletişim	Evet
TOHM'a bağlı kadın ve erkek antrenör sayısı (2015 ve 2017 yılı)	BİMER http://bilgiedinme.gsb.gov.tr/?ynl=3	Evet
Federasyonlara bağlı kadın ve erkek hakem sayısı	Federasyon web sayfası https://sgm.gsb.gov.tr/Federation.aspx	Kısmen

Federasyonlara bağlı antrenörlerin cinsiyet dağılımı

Proje kapsamında 20 federasyonun antrenörleri ile ilgili bilgilere erişilmiş olup, BİMER aracılığıyla SGM'ye yapılan başvuruda ilgili verilerin ancak 2018 yılının başlarında TÜİK tarafından derlendiği ve bu nedenle güncel verilerin bulunmadığı bilgisi edinilmiştir.

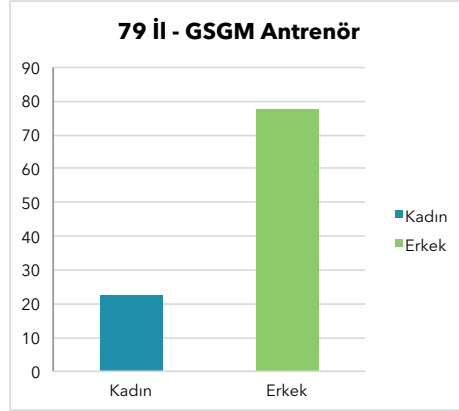
20 federasyona bağlı 2167 kadın ve 6027 erkek, toplam 8194 antrenör görev yapmaktadır. Kadın antrenörlerin 20 federasyon temelindeki oranı %26,45'tir. Grafik 26'da gösterildiği gibi, kadın antrenörlerin sayısal olarak erkeklerden daha fazla olduğu iki spor dalı vardır: Cimnastik (%60,24) ve buz pateni (%54,95). Örneğin, cimnastiğin alt branşlarından biri olan ritmik cimnastikte, 74 antrenörün hepsi kadındır. Kadınların antrenör olarak en az yer aldıkları spor dalları ise, Muay Thai (%9,78), Yelken (%11,54) ve Kürek (%12,33) spor dallarıdır.

Grafik 25. Federasyonlara bağlı antrenörlerin federasyonlara göre cinsiyet dağılımı

SGM-GHSİM’de çalışan antrenörlerin cinsiyet dağılımı

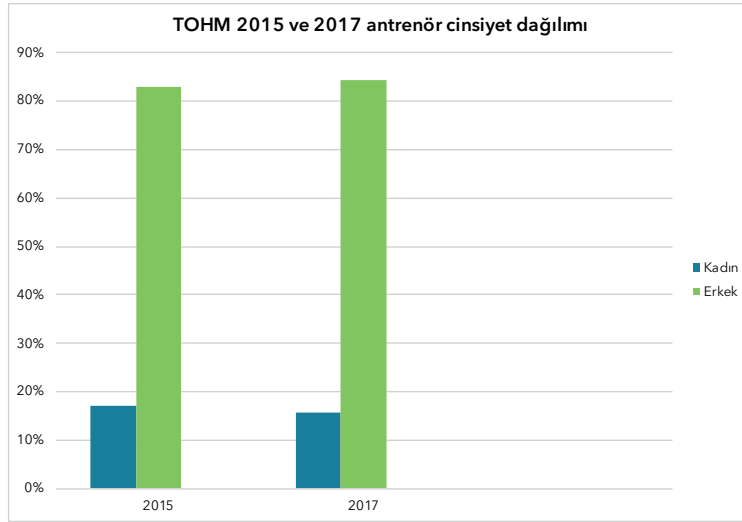
GHSİM çatısı altında, kadrolu, sözleşmeli ve hizmet alımı olarak farklı spor branşlarında antrenörler görev almaktadır. Proje kapsamında, 79 ilin antrenör sayılarına ulaşılmıştır (Ağrı ve Gümüşhane illerine ait bilgi eksiktir). Buna göre, 79 il kapsamında 3430 antrenörün %22,4’ü kadın, %77,6’sı erkek antrenörlerdir (bkz. Grafik 26). Yüzde on oranının altında kadın antrenörün görev aldığı iller, Bitlis (%6,5), Çorum (%8,3), Van (%8,6), Uşak (%8,7) ve Muş’tur (%9,4). Kadın antrenörlerin sayıca erkeklerden fazla olduğu tek il ise, Tunceli’dir (%52,2).

Grafik 26. SGM-GHSİM antrenörlerinin cinsiyet dağılımı

TOHM antrenörlerinin cinsiyet dağılımı

2015 verilerine göre, farklı illerdeki (20 il) TOHM'larda görevli 211 antrenörün, 36'sı kadın (%17,1) ve 175'i (%82,9) erkektir. 2017 yılına göre ise, kadınların sayısı 30'a, erkeklerin sayısı ise 161'e gerilemiştir (bkz. Grafik 27).

Grafik 27. TOHM antrenörlerin cinsiyet dağılımı

Bilimsel araştırma sonuçları

Kadın Antrenörlerin Çalışma Hayatına Dair Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden İncelenmesi isimli araştırmada (Özen ve Koca, 2017), 2016-2017 yılında, Ankara ilinde, atletizm, basketbol, güreş, karate, taekwondo, futbol, masa tenisi ve hentbol dallarındaki 11 kadın antrenör ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçları, kadınların antrenörlük mesleğini yaparken, alandaki eril yapının engel teşkil ettiğini, kadınlarla ilgili genel yargıların olumsuz rol oynadığını, kadın antrenörlerin kadınlığa ve anneliğe atfedilen görevlerle sınırlandırıldıklarını

göstermektedir. Erkek millî takımlarının antrenörlerinin erkek olması, kadınların ancak kadın takımlarında ve küçük yaş gruplarında görev alabilmesi, kadın antrenörlerin mesleki yaşamlarındaki deneyimleri arasındadır. Aşağıda, görüşülen kadın antrenörlerin yaşadıkları olumsuz deneyimleri içeren alıntılar sunulmuştur:

Antrenör olarak atanmıştım, masa başında oturmam istendi, antrenörlük yapmak için çok mücadele verdim. Sonunda sahaya çıkmıştım. Fakat grubun karşısında kendimi ve eğitimimi yetersiz hissettim.

Sahaya çıktık, ilk maçımızdı, ıslıklar, hakaretler, başımıza su şişeleri fırlattılar, bu kadın işi değil evinize gidin dediler.

Toplantı hiç haber verilmez çünkü toplanıp sigara içerken toplantı yapıyorlar ya da herkes sahadan gittikten sonra televizyon izlerken bir karar alıyorlar, zaten o ortamlar bir kadının bulunabileceği ortamlar değil, mesleki bir ortamda değil.

Kamplarda sorun çok oluyor. Genellikle toplumda bir kadının orada oturmasından hoşlanmayacağı biçimde bir aradalar. Otursan adın çıkar, oturmazsan plan ve programı kaçırsın.

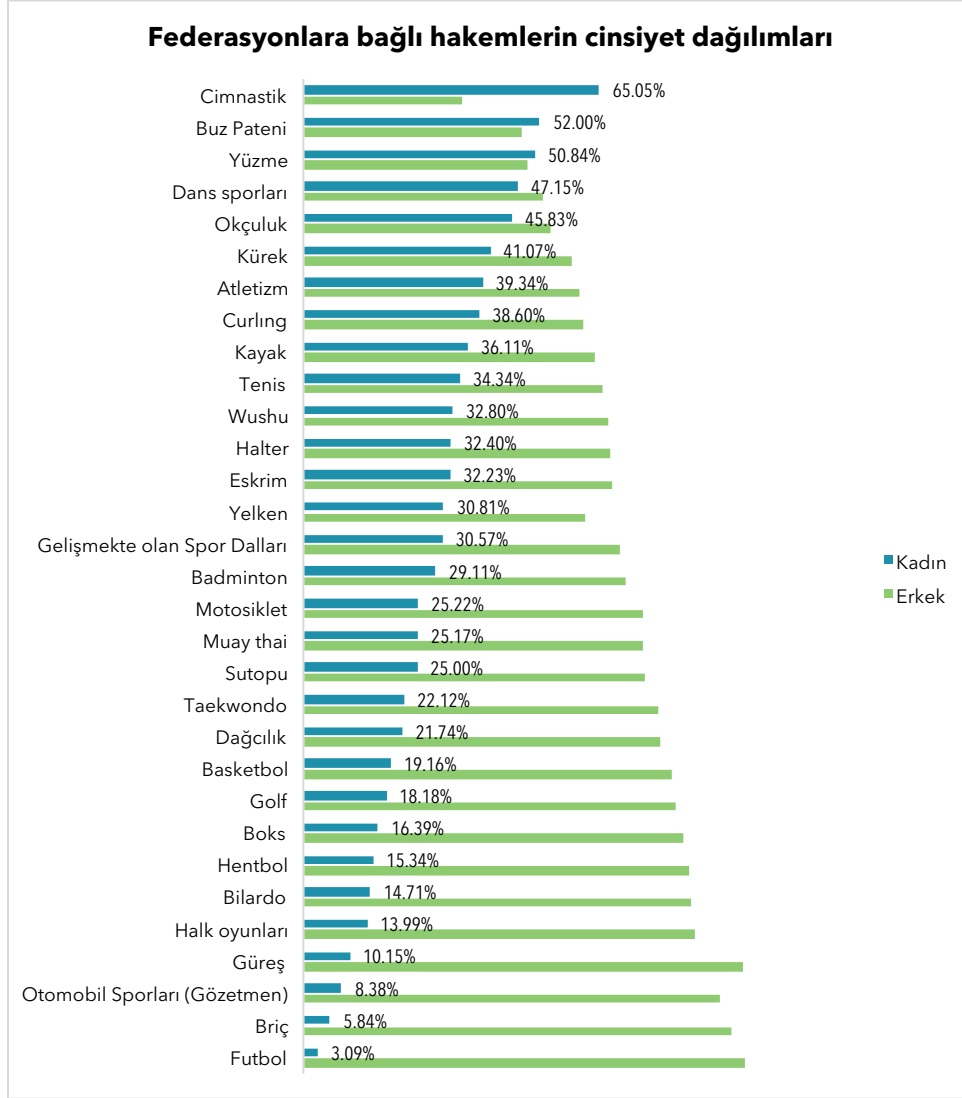
Salonda malzemenin nerede durduğunu bilmiyordum, sadece bir tane top veriliyordu bana o kadar. O da hep patlak, iyi salonda çalışmama izin vermiyorlardı, bozuk zeminde toz içinde takım çalıştırmaya çalışıyordum. Çocuklar koşunca her yerimiz toz olur göz gözü görmezdi.

Federasyonlara bağlı hakemlerin cinsiyet dağılımı

Rapor kapsamında, 31 federasyona bağlı hakemlerin cinsiyet oranları sunulmuştur (bkz. Grafik 28). 31 federasyon çatısı altında, 25.480 hakemin %29,47'si kadın (n=7509), %70,53'ü erkek hakemdir (n=17.971).

Sporcu sayılarıyla paralel bir şekilde, en az kadın hakemin görev aldığı spor dalı futboldur. Futbol hakemlerinin %96,91'i erkek, %3,09'u kadınlardan oluşmaktadır. Ardından, %5,84 kadın hakem oranıyla Briç Federasyonu, %8,38 oranıyla da Otomobil Sporları Federasyonu gelmektedir.

Sporcu ve antrenör sayıları ile paralel olarak, kadın hakemlerin, erkek hakemlerden daha fazla oldukları federasyonlar, cimnastik (kadın %65,05) ve buz pateni (%52) federasyonlarıdır. Sporcu ve antrenör sayılarından farklı olarak ise, yüzme federasyonunda kadın hakemlerin oranı (%50,84), erkek hakemlere (%49,16) kıyasla daha fazlayken; dans sporlarında, erkek hakemler daha fazladır (erkek %52,85).

Grafik 28. Federasyonlara bağlı hakemlerin federasyonlara göre cinsiyet dağılımı

D. Sporda Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet

Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin sistematik veriler toplanmamakta ve söz konusu şiddet türünün yaygınlığına ilişkin kesin veriler elde edilememektedir. Bu bölümde, spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin üç temel veri kaynağından veriler sunulmuştur. Bu verilerin içeriği, erişim adresleri ve raporda erişilebilirlik düzeyi, Tablo 28'de belirtilmiştir.

Tablo 28. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu

Veri içeriği	Erişim adresi / yöntemi	Raporda erişildi mi?
Sporda cinsiyet temelli şiddet ile ilgili bilimsel araştırmalar	https://scholar.google.com.tr https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp	Evet
Sporda cinsiyet temelli şiddet içerikli medya haberleri	İnternet arama motorları https://google.com.tr	Kismen
Sporda cinsel şiddet ile ilgili suç duyuruları ve davalar	İnternet arama motorları https://google.com.tr	Evet

Bilimsel araştırma sonuçları

Cinsel şiddetin yaygınlığına ve sporcuların deneyimlerine ilişkin Türkiye’de çok az sayıda bilimsel araştırma yapılmakla birlikte, gerçekleştirilen araştırmaların bulguları ve etkinlikleri, konuya ilişkin bir perspektif sağlayabilir. 13-14 Mayıs 2017 tarihlerinde Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi ev sahipliğinde düzenlenen “Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı Sempozyumu”²⁴, akademisyenlerin, hukukçuların, spor psikologlarının ve sporcuların birlikte tartışma fırsatı bulduğu etkinliklerden biridir.

Cinsel tacizin sıklığını açığa çıkartmayı amaçlayan araştırmada, 10 farklı branştan 356 lisanslı kadın sporcuya anket uygulanmıştır. Kadın sporcuların 200’ü (%56,2) cinsel tacize uğradığını belirtmişlerdir. Cinsel tacizin en çok yaşandığı zaman dilimi, yarışma sonrası (%21.3; 76 kişi) ve antrenman sonrası (%19.7; 70 kişi) olarak belirlenmiştir. Sporcuların %40’ı seyircilerden, %33.1’i erkek takım arkadaşlarından ve %24.8’i antrenörleri tarafından çeşitli biçimlerde cinsel tacize uğradıklarını belirtmişlerdir (Gündüz ve diğ., 2002).

İstanbul ilinde aktif spor yapan 187 sporcuya, (96 kadın 91 erkek) cinsel tacizin ölçülmesine yönelik bir ön çalışma yapmak amacıyla, 20 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Analizler, cinsel taciz ve istismara maruz kaldığını ifade eden sporcuların 10’unun erkek, 64’nün kadın olduğunu göstermektedir. Erkeklerin %80’i takım sporlarda, %20’si bireysel sporlarda sporcu iken, cinsel tacize uğradığını söyleyen 64 kadının %59,4’ü takım, %40,6’sı ise, bireysel sporlara katılan sporculardır. Kadın sporcuların %35,3’ü antrenmandan sonra, %25,9’u antrenman sırasında, cinsel tacize maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. İstismarın, daha çok, antrenörler ve takım dışı bir sporcu tarafından uygulanması söz konusudur (Yıldız, 2009).

2014 yılında yapılan diğer bir araştırmaya, farklı spor branşlarından 194 kadın ve 178 erkek sporcu katılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadın sporcuların cinsel taciz davranışı olarak tanımladıkları davranışların ilk sıralarında cinsel yaşam hakkında sorular sorulması (%76), vücudu ile ilgili cinsiyetçi şakalar (%66), övgü ya da yorum yapılması (%71) yer almaktadır. Erkek sporcular ise, cinsel içerikli materyaller (örneğin, fotoğraf, e-posta, SMS) gösterilmesini (%70), tekrarlanan istenmeyen flört tekliflerini (%51) ve müstehcen bakışları (%72) cinsel taciz davranışları olarak algıladıklarını belirtmektedirler. Erkek sporcuların %27’si soyunma odalarında cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtirken, kadın sporcuların %26,3’ü spor alanlarında cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadın sporcuların %24,2’si uyararak cinsel tacize tepki gösterdiklerini,

24 <http://cinselsiddetlemucadele.org/2017/04/10/futbolda-cinsel-siddet-ve-cinsiyet-ayrimciligi-sempozyumu/>

%24’ü tepki göstermediklerini belirtmişlerdir. Erkek sporcuların %27’si cinsel tacizi şaka gibi algılayıp yok saydıklarını belirtirken, %11,2’si fiziksel tepki gösterdiklerini belirtmişlerdir. Çalışmanın bulguları, genel olarak, Türkiye’de kadın ve erkek sporcuların cinsel taciz deneyimleri olduğunu ortaya koymaktadır (Özen ve Koca, 2014).

Medya haberleri

Spor alanında cinsel şiddet vakaları, mahkemeye intikal etmesinin ardından, bazen medyada haber olarak servis edilebilmektedir. Medya, ayrıca, spor otoritelerinin cinsel taciz ile ilgili uygulamalarını doğrudan paylaşabildikleri bir alandır. Örneğin, Milli Takımlar eski direktörü Fatih Terim’in²⁵ 2016 Kasım ayında “TFF Esenlik ve Çocuk Koruma Programı” dâhilinde “Altyapılarda cinsel istismar bir hayli fazla” açıklamasıyla konuya dikkat çekmesi, konunun kamuoyunda konuşulabilmesini sağlamış, önlemlerin alınması gerekliliği açığa çıkmıştır. Fatih Terim “Ayrım gören çocuk sporcular... Cinsel içerikli sohbetler... Fiziksel, duygusal ve hatta cinsel taciz olaylarına el koyduk. Adli makamlara intikal eden vakalar bile oldu. Yargıya intikal etmiş 10’dan fazla olay var, soruşturulan davalar var.” ifadeleriyle TFF’nin kurumsal olarak cinsel taciz vakalarıyla ilgilendiğini ortaya koymaktadır.

Suç duyuruları ve davalar

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2016 yılından itibaren tribünlerdeki cinsiyetçi söylem ile hukûî mücadele vermeye başlamıştır. 2016-2017 yılları arasında, sürmekte olan iki dava vardır:

2016 Şubat ayında oynanan Süper Lig Antalyaspor-Fenerbahçe maçı sonrası çalınan “Tecavüz Marşı’na” Türk Ceza Kanunu 216/2’den Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ve Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği tarafından suç duyurusunda bulunulmuş ve suç duyurusu üzerine çalınan marşla ilgili Antalyaspor Kulübü’nde görevli Ertan S. ile Adem K. hakkında ‘halkın bir kesimini sosyal sınıf, din, mezhep, cinsiyet, bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılama’ suçundan dava açılmıştır. Medyaya yansıdığı hâliyle, 4 Nisan 2017 tarihinde Antalya 14’üncü Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen davanın ilk duruşmasında, Mahkeme, isnat edilen suçun 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’un 18’inci maddesine aykırılık kapsamında kaldığı için görevsizlik kararı verip dosyanın bu tür suçlara bakan 3. Asliye Ceza Mahkemesi’ne gönderilmesine karar vermiştir. 15 Eylül 2017 tarihinde, Antalya 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen duruşmada ise, hâkim, sanıklar hakkında iddianamenin bir spor suçundan değil Türk Ceza Kanunu (TCK)’da düzenlenmiş bir suçtan açıldığını söylemiştir. Bu nedenle o da, ilk mahkemenin bu davaya bakması gerektiğini söyleyerek, kendisinin bakamayacağını ifade etmiştir. Bu durumda, Antalya Ağır Ceza Mahkemesi hangi asliye ceza mahkemesinin davaya bakacağına karar verecektir.²⁶

29 Kasım 2016 tarihinde, Süper Lig Fenerbahçe-Galatasaray maçında açılan “17 illegal” pankartı için, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği suç duyurusunda bulunmuştur.²⁷

25 Fatih Terim’in açıklamaları için bkz.:

<https://www.birgun.net/haber-detay/fatih-terim-altyapilarda-cinsel-istismar-bir-hayli-fazla-137662.html>

26 <http://cinselsiddetlemucadele.org/2017/10/11/tecavuz-marsi-davasinda-yargilama-yapacak-mahkeme-bulunamiyor/>

27 <http://www.diken.com.tr/fenerbahce-galatasaray-derbisinde-acilan-pankart-hakinda-suc-duyurusu/>

E. Spor Medyasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği, iki temel alanda izlenebilir. Bunlardan birincisi, spor medyasında çalışan ve yönetici olan kadın ve erkeklerin cinsiyet dağılımıdır. Ancak, bu proje kapsamında, spor medyasında yönetici, gazeteci, köşe yazarı, spor kitap yazarı, editör, muhabir, fotoğrafçı pozisyonlarda yer alan kadın ve erkeklerin cinsiyet dağılımlarına ilişkin bilgi toplanmamıştır. İkincisi ise, spor medyasında kadın ve erkek spor olaylarının ve sporcuların temsilidir. Bu temsilin nasıl olduğunu araştıran bilimsel araştırmalar, bu proje kapsamında, temel veri kaynağını oluşturmaktadır (Tablo 29).

Tablo 29. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişilme durumu

Verinin içeriği	Erişim Adresi/Yöntem	Raporda erişildi mi?
Spor medyasında kadın sporcuların temsili	https://scholar.google.com.tr https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp	Evet

Spor medyasında kadın ve erkek spor olaylarının ve sporcuların temsili

Türkiye’de 2000’lerle birlikte medyada/spor medyasında, kadın ve erkek sporcuların toplumsal cinsiyet temsili üzerine araştırmalar artış göstermektedir. Genel olarak yazılı ve görsel medyanın yanı sıra, spor medyasında kadın ve erkek sporcuların temsilleri, haber edilme sıklıkları ve kullanılan dil de analizin merkezine yerleştirilmektedir. Haber fotoğraflarındaki cinsiyetin toplumsal analizi (Bulgu, 1997), kadın sporcuların günlük gazetelerde sunum biçimi (Arslan ve Koca, 2006), cinsiyetçilik (Koca, 2008), spor medyasındaki haberlerin ve çalışanların cinsiyeti (Özsoy, 2008), spor medyasının erkeklik söylemlerini üretmesi (Hacısoftaoğlu ve Koca, 2011; Pakkan, 2016), Erken Cumhuriyet Dönemi basınında kadın (Cantek ve Yarar, 2009) gibi konulara odaklanılmıştır. Araştırmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, medyada kadın sporcuların erkeklerden daha az temsil edildiği, sporun genelindeki erkek egemen yapının spor medyasının yapısına yansıdığı ve haber fotoğraflarının erkeğin toplumdaki önemli statüsünü vurgularken, kadınların pasif konumuna gönderme yaptıkları görülmektedir.

Aşağıda, ilgili araştırmalar ve bulgularından örnekler sunulmuştur.

Arslan ve Koca’nın (2006) gerçekleştirdiği çalışmanın amacı, kadın sporcuların yer aldığı haberlerde toplumsal cinsiyet vurgusunu ortaya çıkarmak ve bu haberlerin yazılı basında yer alma sıklığını tespit etmektir. Çalışmada yöntem olarak, bazı gazetelerin 01-31 Ağustos 2004 tarihleri arasındaki spor haberleri üzerinde içerik analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular, toplam spor haberlerinin %8.56’sının kadın sporcuların yer aldığı haberlerden, %79.98’inin erkek sporcuların yer aldığı haberlerden ve %11.46’sının karma spor haberlerinden oluştuğunu göstermiştir. Kadın sporcuların yer aldığı haberler üzerinden yapılan içerik analizi sonucunda, haberlerin %20’sinde toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle, kadın sporcuların yer aldığı haberlerde anne, babaanne, eş, kız kardeş ve ev kadını gibi toplumsal cinsiyet rolleri kullanılmıştır. Haber metinlerinde kullanılan fotoğrafların %12.90’ında toplumsal cinsiyet vurgusu öne çıkarken, %24.19’unun da haber ile ilişkili olma-

dığı saptanmıştır. Sonuç olarak, günlük gazete sayfalarında çıkan kadın sporcuların yer aldığı haberlerin sayısı çok az olmakla beraber, bu sayı belirli spor dallarında yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında, hem kadın sporcular ile ilgili haber metinlerinde hem de fotoğraflarda toplumsal cinsiyet vurgusunun yer aldığı belirlenmiştir (Arslan ve Koca, 2006).

Başka bir araştırmada, Türkiye’deki spor medyasında çalışan kadınların sektör içindeki konumları sorgulanmış ve çalışma koşulları irdelenmiştir (Özsoy, 2008). Araştırmada beş kadın spor gazetecisi ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilere göre, kadın spor gazetecilerinin mesleğe başladıkları dönemdeki ortamlarıyla günümüz arasında olumlu bir fark olduğu saptanmıştır. Spor medyasında kadın sayısının artmasının meslektaşları ve okuyucu gözünde ilk başta yadırgandığı ancak daha sonraki dönemde bir kabullenme sürecinin başladığı kaydedilmiştir. Kadın spor gazetecileri, ilk dönemlerde spor servisi yöneticilerinin kendilerinden spor olaylarını kadın gözüyle yansıtılmalarını beklediğini, ancak daha sonra bilginin ve yorum gücünün cinsiyetin önüne geçtiğini vurgulamıştır.

Bakan (2013), araştırmasında, 1-30 Nisan 2011 tarihleri arasındaki bir aylık dönemde sporcularla ilgili haberleri incelemiştir. Sporcuların isimlerinin geçtiği 1169 haber metninin %6,9’u kadın, %91,1’i erkek, %2’si ise, hem kadın hem erkek sporcularla ilgilidir. Kadın sporcuların isimlerinin geçtiği haberlerin üçte birinde, onların toplumsal cinsiyet rollerinin vurgulandığı saptanmıştır.

Büyükaşar (2016), Türk spor basınının en önde gelen iki gazetesi 2013, 2014 ve 2015 yıllarındaki birer haftaya ait sayıları cinsiyet ayrımcılığı çerçevesinde incelemiştir. Spor basınının genel bir görüntüsünü sunması açısından yapılan içerik analizi sonucunda, incelenen gazetelerde yer alan haberlerin ezici bir üstünlükle erkeklerle ilgili olduğu gözlenmiştir.

Canbaz, Öztürk ve Koca (2016), spor haberleri internet sitelerinde kadın sporcuların temsili ve kadın sporculara ilişkin haberlerin sunumundaki kullanılan dili toplumsal cinsiyet perspektifinden analiz etmişlerdir. Çalışmada eurosport.com, ntvspor.net ve sporx.com internet sitelerinin 01 Ocak - 01 Nisan 2017 tarihleri arasındaki futbol, voleybol, basketbol, atletizm ve tenis haberleri incelenmiş; toplam 463 habere betimsel ve içerik analizi uygulanmıştır. Haber verileri, ana ve ara sekmelerde kapladığı konum, haberin satırı ve fotoğraf sayısı; ayrıca sportif, kadınlık ve magazin kategorileri temelinde üç araştırmacı tarafından incelenmiştir. Analiz sonuçları, internet sitelerinin 98 alt sekmesinin %5,3’ünün, 4219 futbol haberlerinin %0.31’inin, 1358 basketbol haberlerinin %9,5’inin, 182 voleybol haberlerinin %69,7’sinin, 101 atletizm haberlerinin %30,7’sinin ve 334 tenis haberlerinin %38.32’sinin kadın sporcular ile ilgili olduğunu göstermektedir. Voleybol spor dalı dışında, kadın sporcular, spor haberleri internet sitelerinin ana sayfaları başta olmak üzere tüm sekmelerinde erkek sporculara göre daha az temsil edilmektedir. Ayrıca, kadın sporcularla ilgili haberlerin sunumunda sporculuğa eklenen “anne, eş, bayan” gibi tanımlamaların ve “peri, güzel” gibi kadınlık vurgularının kullanımı söz konusudur.

F. Spor Eğitimi

Spor eğitimi stratejik alanının iki bileşeni vardır: Beden eğitimi ve spor dersi/spor takımları (ilkokul, ortaokul, lise) ve spor meslek eğitiminin verildiği yükseköğretim kurumları (Spor Liseleri

ve SBF/BESYO/SBTYO). Bu alanda dair verilerin içeriği, erişim adresleri ve raporda erişilme durumları Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. Spor eğitimi verilerinin içeriği, erişim adresi ve raporda erişim durumu

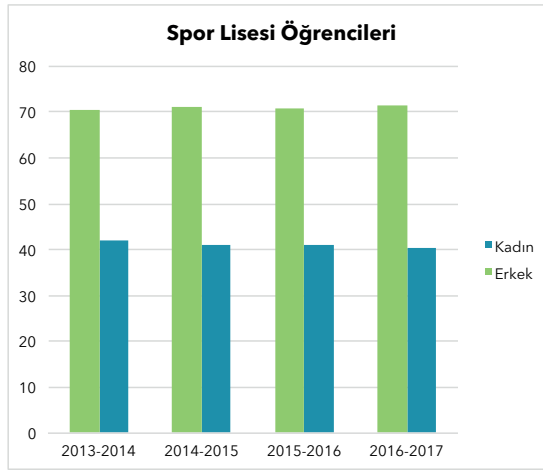
Verinin İçeriği	Erişim Adresi / Yöntemi	Raporda erişildi mi?
İlkokul oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB / Bilgi talebi	Hayır
İlkokul oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılmayan (raporlu) öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB / Bilgi talebi	Hayır
Ortaokul/lise beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB / Bilgi talebi	Hayır
Ortaokul beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB / Bilgi talebi	Hayır
Ortaokul seçmeli beden eğitimi ve spor dersini seçen öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB / Bilgi talebi	Hayır
İlkokul/ortaokul/lise/üniversite okul spor takımlarında oynayan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB / Bilgi talebi Türkiye Okul Sporları Federasyonu http://www.tosf.gov.tr/ Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu http://www.tusf.org/anasayfa.aspx	Kısmen Evet
Spor Liselerine kayıtlı öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	MEB İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016 http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf	Evet
Spor Liselerinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımı	MEB İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016 http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf	Evet
Spor liseleri dışında kalan kurumlarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımı	MEB	Hayır
SBF/BESYO/SBTYO kontenjanlarının cinsiyete göre dağılımı	Üniversite web sayfaları / Bilgi talebi KASFAD http://www.kasfad.org/kasfad-2017-raporu-yayimlandi.html	Kısmen
SBF/BESYO/SBTYO başvurularının cinsiyete göre dağılımı	Üniversiteler / Bilgi talebi KASFAD http://www.kasfad.org/kasfad-2017-raporu-yayimlandi.html	Kısmen
SBF/BESYO/SBTYO kayıtlı öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	YÖK İstatistikleri / https://istatistik.yok.gov.tr KASFAD http://www.kasfad.org/kasfad-2017-raporu-yayimlandi.html	Evet
SBF/BESYO/SBTYO öğretim elemanlarının cinsiyete göre dağılımı	YÖK İstatistikleri / https://istatistik.yok.gov.tr KASFAD http://www.kasfad.org/kasfad-2017-raporu-yayimlandi.html	Evet

Spor Liseleri Öğrenci ve Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Spor Lisesi Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımı

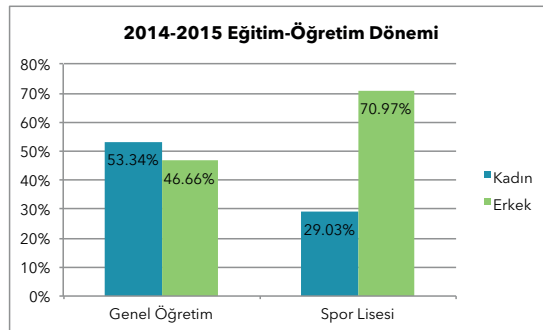
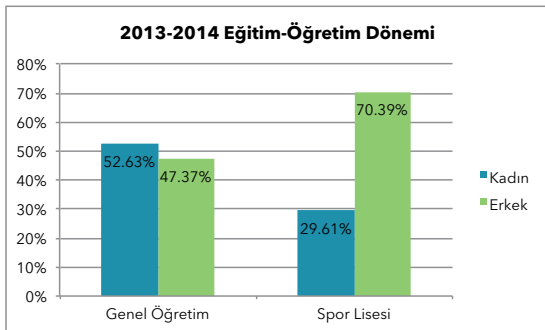
Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde 2012-2013 spor liseleri verileri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleriyle birlikte ele alındığı ve öncesinde Spor Liselerine ait veriler bulunmadığı için, bu raporda, Spor Lisesine ait 2013-2017 yılları arasındaki dört dönemlik veriler sunulmuştur.

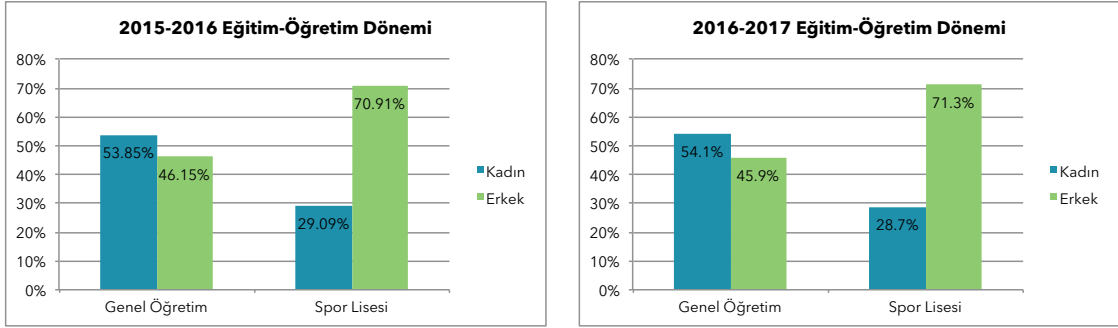
Birinci veri, spor lisesi öğrencilerinin cinsiyet oranlarıdır. Spor lisesi öğrencilerinin son dört eğitim-öğretim dönemindeki kadın ve erkek öğrenci oranları incelendiğinde, kadınların, erkeklere göre daha az olduğu görülmektedir (bkz. Grafik 29).

Grafik 29. Spor lisesi öğrencilerinin 2013-2017 yılları arası cinsiyet dağılımı

İkincisi ise, spor lisesi öğrenci cinsiyet oranlarının, genel öğretim programındaki öğrenci cinsiyet oranları temelinde incelenmesidir. Grafik 30'da görüleceği gibi, son dört yılın eğitim-öğretim döneminde genel öğretim programında kadın öğrencilerin oranı, erkek öğrencilerden fazla iken; spor lisesinde kadın öğrencilerin oranı, erkeklere göre düşüktür.

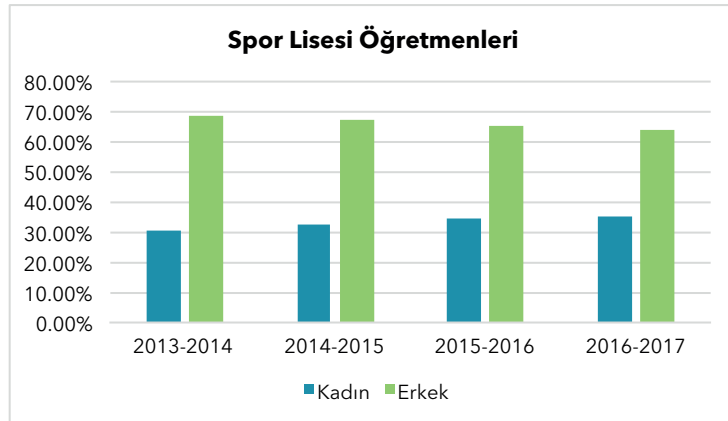

Grafik 30. Genel öğretim ve spor lisesi öğrencilerinin cinsiyet dağılımı

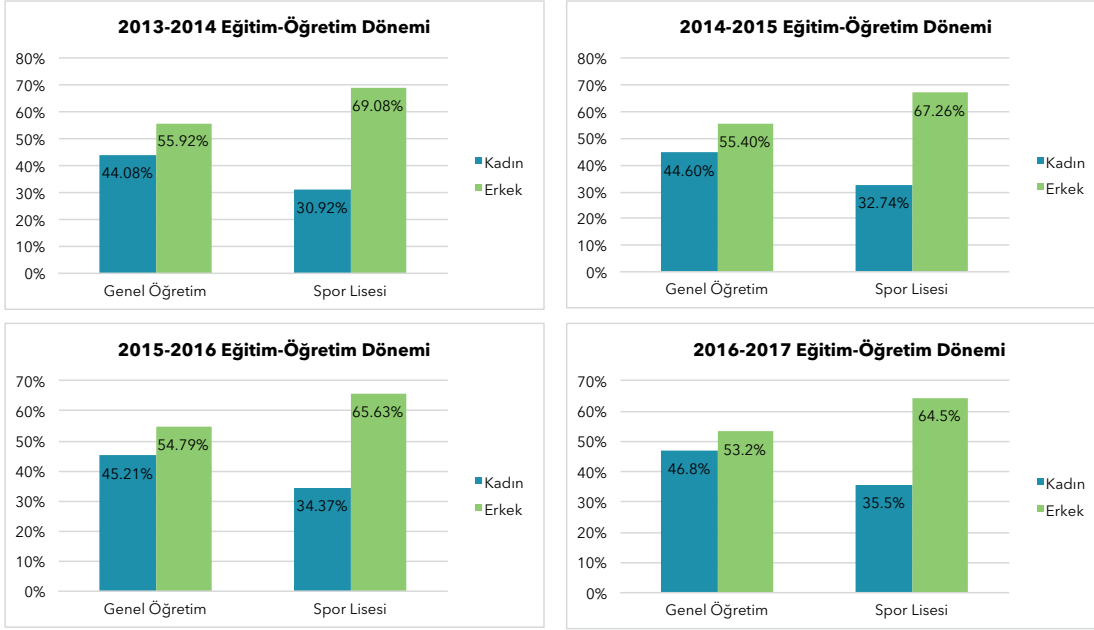
Spor Lisesi Öğretmenlerinin Cinsiyet Dağılımı

Spor liselerinde görev yapan öğretmenlerin, 2013-2017 yılları arasındaki, dört dönemlik verileri incelenmiştir. Birinci veri, spor lisesi öğretmenlerinin cinsiyet oranlarıdır. Spor Lisesi öğretmenlerinin son dört eğitim-öğretim dönemindeki kadın ve erkek oranları incelendiğinde, kadınların, erkeklere göre daha az olduğu görülmektedir (bkz. Grafik 31).

Grafik 31. Spor lisesi öğretmenlerinin 2013-2017 yılları arası cinsiyet dağılımı

İkinci olarak ise, spor lisesi öğretmen cinsiyet oranlarının, genel öğretim programındaki öğretmen cinsiyet oranları temelinde incelemiştir. Dört yıllık veriler temel alındığında, genel öğretim içerisinde erkek öğretmenlerin oranı, kadın öğretmenlerde fazla olmakla birlikte (örn., 2016-2017: kadın öğretmenlerin oranı %46,8; erkek öğretmenlerin oranı %53,2), birbirine yakındır. Öte yandan, spor lisesi öğretmen oranları incelendiğinde ise, erkek öğretmen oranının, kadın öğretmenlerden daha fazla olduğu görülmektedir (örn., 2016-2017: kadın öğretmenlerin oranı %35,5; erkek öğretmenlerin oranı %64,5). (bkz. Grafik 32).

Grafik 32. Genel öğretim ve spor lisesi öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı

SBF/BESYO/SBTYO Öğrenci Kontenjanlarının/Başvurularının Cinsiyet Dağılımı

85 üniversitenin SBF/BESYO/SBTYO çatısı altındaki Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon bölümleri için uygulanan cinsiyet kontenjanlarının ve başvurularının analizi yapılmıştır. Bu bölümde iki veri sunulmaktadır: Üniversite kontenjanlarının ve başvuruların cinsiyet dağılımı.

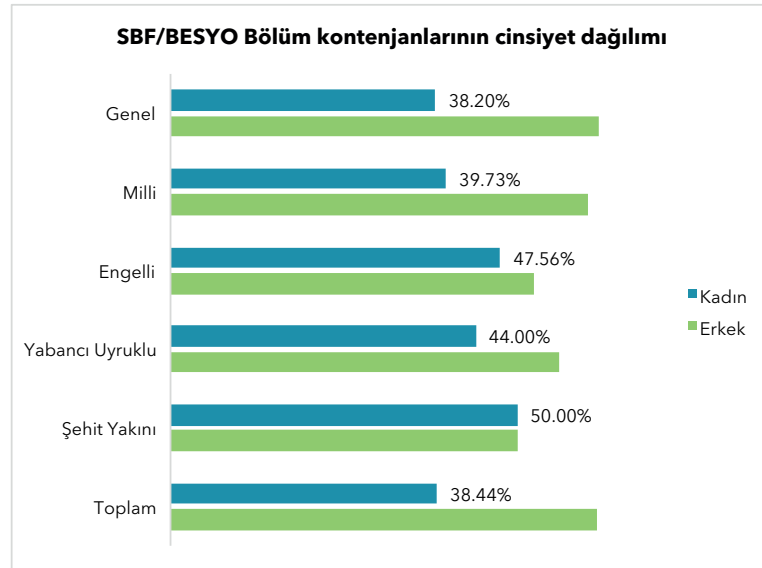
SBF/BESYO/SBTYO Bölüm kontenjanlarının cinsiyet dağılımı

SBF/BESYO/SBTYO Bölümleri, her bir eğitim-öğretim yılı için YÖK’e kontenjan sayılarını bildirirler. Üniversitelerin kontenjanları, Özel Yetenek Sınavı Kılavuzu aracılığıyla ya da resmî web sitesi üzerinden açıklanır. Bu rapor kapsamında, her bir üniversitenin web sitesinde açıklanan 2017-2018 kılavuzu, öğrenci kontenjanları açısından incelenmiştir.

85 üniversite arasından 9 üniversite, tüm bölümleri için, 1 üniversite 1 bölüm için ve 1 üniversite 3 bölüm için cinsiyet belirtmemiştir. Cinsiyet belirtilmeyen toplam kontenjan sayısı 1879’dur. Cinsiyet belirten üniversitelerin 45’i “kadın”, 13’ü “kız”, 18’i “bayan”, 1’i “bay”, 75’i “erkek” tanımlamalarını kullanmıştır. Kontenjanları kadın ve erkek sayısı temelinde belirten üniversite SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinin, genel, milli, engelli, yabancı uyruklu, şehit yakını kategorilerindeki kontenjanları Tablo 31’de ve Grafik 33’te sunulmuştur.

Tablo 31. SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinin kontenjanlarının cinsiyet dağılımı

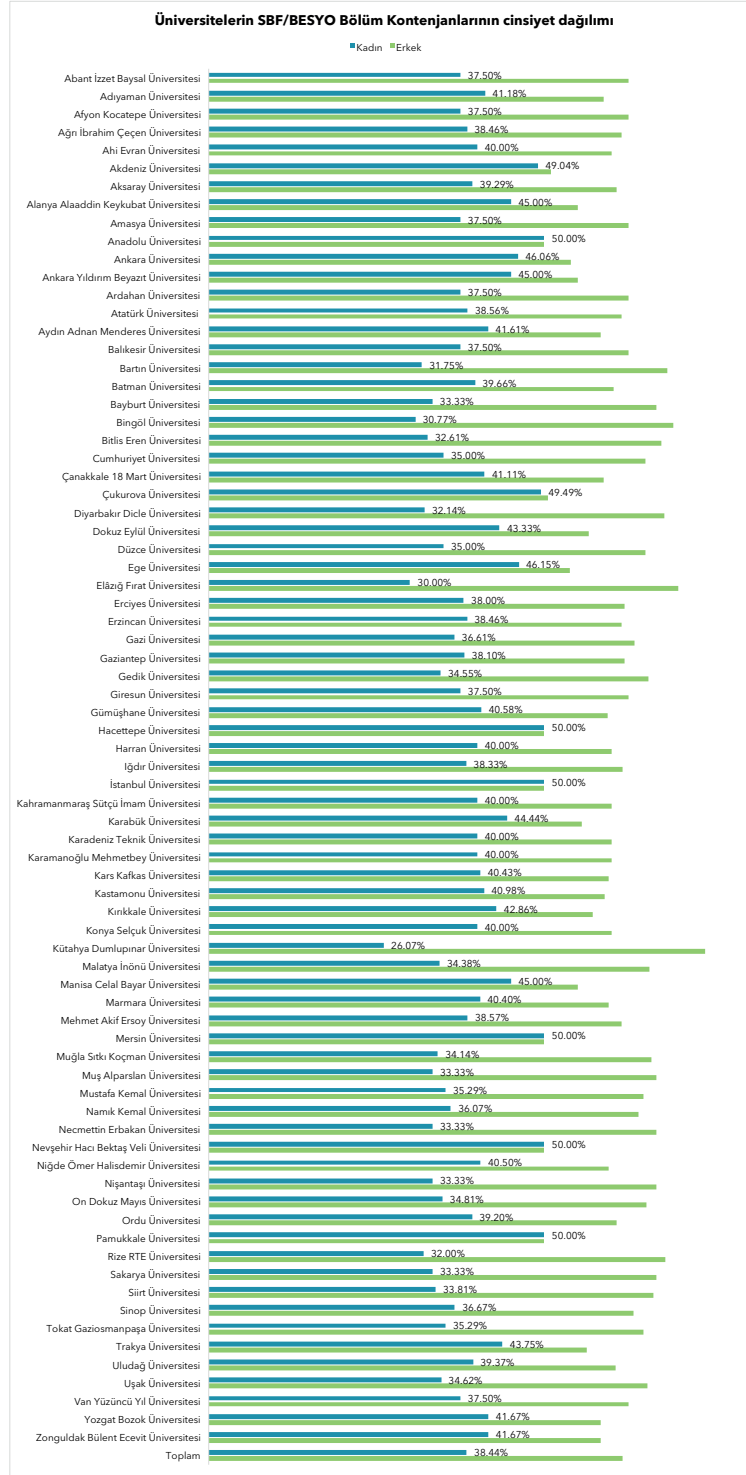
Kategori	Cinsiyet	Kontenjan N	Kontenjan %	Cinsiyet belirli Toplam
Genel	Kadın	4018	38,20%	10517
	Erkek	6499	61,80%	
Milli	Kadın	416	39,73%	1047
	Erkek	631	60,27%	
Engelli	Kadın	39	47,56%	82
	Erkek	43	52,44%	
Yabancı Uyruklu	Kadın	22	44,00%	50
	Erkek	28	56,00%	
Şehit Yakını	Kadın	2	50,00%	4
	Erkek	2	50,00%	
Toplam	Kadın	4497	38,44%	11700
	Erkek	7203	61,56%	

Grafik 33. SBF/BESYO/SBTYO bölüm kontenjanlarının cinsiyet dağılımı

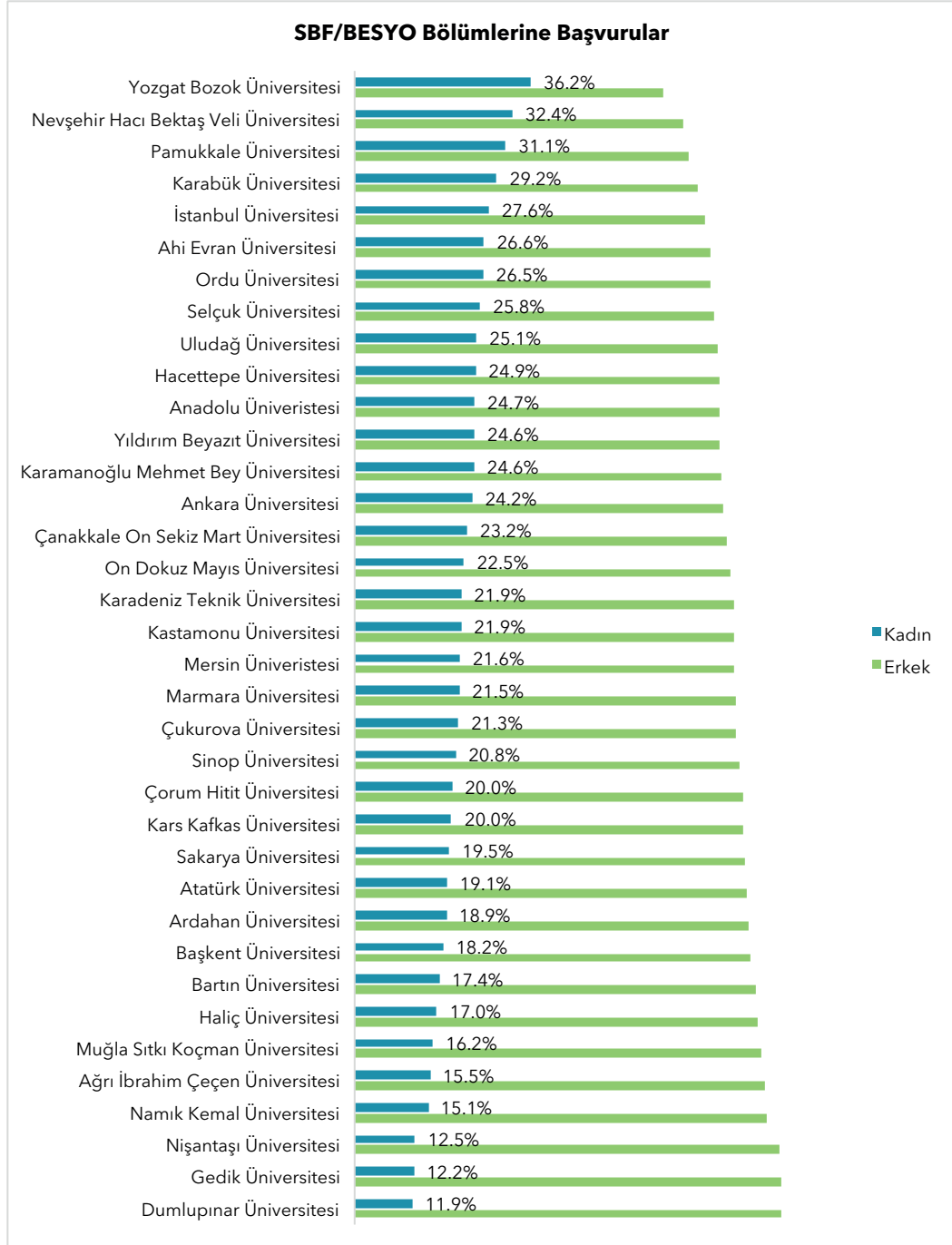
İlgili veriler, “Şehit yakını” kategorisi dışında, kadın öğrenci adaylara, erkek adaylardan daha az kontenjan ayrıldığını göstermektedir.

Grafik 30’da, her bir üniversitenin kadın ve erkek kontenjan oranları yer almaktadır. Buna göre *Anadolu Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesi*, bölümler için kadın ve erkek kontenjan sayılarını eşit belirleyen üniversitelerdir. Bu üniversiteler dışındaki her üniversite erkek öğrenci adaylara, kadın adaylara daha fazla kontenjan ayırmaktadır.

Grafik 34. Üniversitelere göre SBF/BESYO/SBTYO bölüm kontenjanlarının cinsiyet dağılımı

SBF/BESYO/SBTYO başvurularının cinsiyet dağılımı

Grafik 35. SBF/BESYO/SBTYO bölüm başvurularının üniversitelere göre cinsiyet dağılımı

Grafik 35, SBF/BESYO/SBTYO bölümlerine yapılan başvuruların cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Bu kapsamda, Türkiye’nin farklı bölgelerinden 36 üniversitenin SBF/BESYO/SBTYO özel yetenek sınavlarına online başvuru/bireysel başvuru yapan kadın ve erkek adayların oranları hesaplanmıştır. 36 üniversitenin SBF/BESYO/SBTYO bölümlerine, 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi için, 8557 kadın 30576 erkek aday başvuru yapmıştır (analize, adayların sınava girme oranları dâhil edilmemiştir). Kadın adayların en fazla başvuru yaptığı ilk üç üniversite arasında, kadın ve erkek kontenjanlarını eşit bildiren Nevşehir Hacı Bektaş Veli ve Pamukkale Üniversiteleri yer almaktadır. Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü için 21 kadın-21 erkek kontenjan ayırırken; 204 kadın ve 425 erkek aday başvuru yapmıştır. Pamukkale Üniversitesi, üç bölüm için eşit sayıda kadın ve erkek kontenjanını belirlerken; 82 kadın ve 182 erkek aday başvuru yapmıştır.

Beş üniversite dışında, üniversitelerin SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinde erkek öğrencilere, kadınlardan daha fazla kontenjan ayrılması, İHEB 26. maddeye aykırıdır. 26. madde, “Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır” ifadesini içerir. Maddede belirtildiği gibi, yükseköğretim herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır. Ancak, Türkiye’de SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinin kontenjanları kadınların eğitime eşit ulaşmalarına yönelik yapılandırılmamaktadır.

Beş üniversite dışında, üniversitelerin SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinde erkek öğrencilere, kadınlardan daha fazla kontenjan ayrılması, CEDAW 10. maddeye de aykırıdır. 10. maddeye göre, “*Taraf devletler özellikle arasındaki konularda kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayırımı önleyen bütün uygun önlemleri alacaklardır*” ifadesini içerir. Aynı maddenin A bendine göre “... eğitim kurumlarına girişte... her çeşit meslekte eğitimde eşit şartların sağlanması” gerekmektedir. SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinin, eğitim-öğretim dönemleri için erkek adaylara, kadın adaylardan daha fazla kontenjan ayırması, kadın adayların eğitim kurumlarına erkeklerle eşit şartlarda girmelerinin önündeki temel engellerden biridir. Aynı maddenin D bendi, “*Burs ve diğer eğitim yardımlarından faydalanmaları için kadınlara erkeklerle eşit fırsatların tanınması*” gerektiğini belirtir. Türkiye’deki SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinde kadınlara ve erkeklere ayrılan payı, millilik kontenjanı açısından değerlendirdiğimizde, kadın milli sporcuların, erkek milli sporculara göre dezavantajlı olduğu, dolayısıyla üniversiteli hayatlarında millilik bursundan erkeklere göre daha az yararlanacakları sonucu çıkmaktadır. Çünkü millilik kontenjanından alınacak öğrencilerin %39,69’u kadın adaylardır.

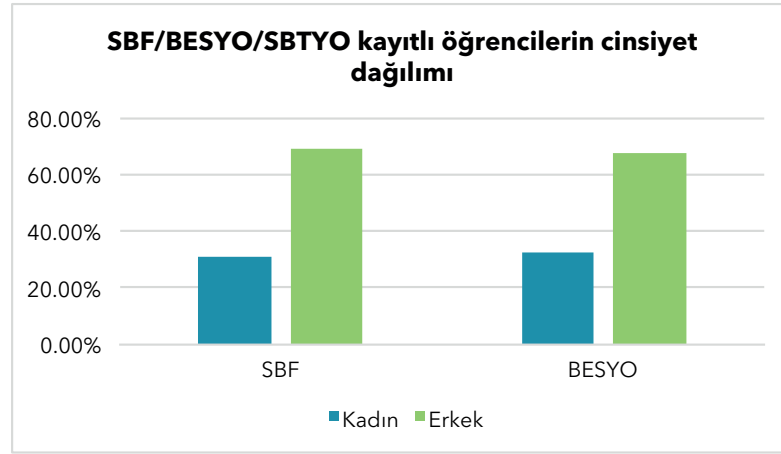
Pekin Deklarasyonu, *eğitimin kazandırdığı niteliklerin kadınlar için de ulaşılabilir ve kazanılabilir olmasının* (Madde 69) ve *kız çocukların ve kadınların, yüksek öğrenim dâhil eğitimin bütün düzeylerine ve bütün akademik alanlara ulaşabilmesi ve tutunabilmesinin* (Madde 76) güvence altına alınmasını bildirir. Türkiye’de, üniversitelerin SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinde erkek öğrencilere, kadınlardan daha fazla kontenjan ayrılması, kadınların bu alana eşit olanaklarla girebilmesini engellemektedir.

Beş üniversite dışında, üniversitelerin SBF/BESYO/SBTYO bölümlerinde erkek öğrencilere, ka-

dınlardan daha fazla kontenjan ayrılması, YÖK Toplumsal Cinsiyet Tutum Belgesi’nin niyetine aykırıdır. Tutum Belgesi “... YÖK’ün bütün bileşenlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve adaletine duyarlı olarak hareket edileceğini” taahhüt etmektedir. Öte yandan, yükseköğretim kurumlarındaki SBF/BESYO/SBTYO kontenjanlarının cinsiyetler arası eşit olmaması ve erkeklere daha fazla olanak sağlanması, kadın adaylar açısından adaletsizlik doğurmaktadır.

SBF/BESYO/SBTYO Kayıtlı Öğrencilerin cinsiyet dağılımı

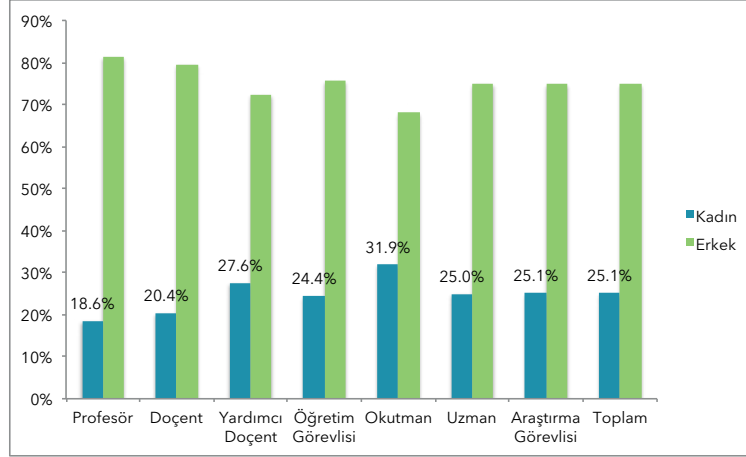
2016-2017 eğitim öğretim dönemine ilişkin verilere göre, SBF’de kayıtlı öğrencilerin %31,10’u kadın ve %68,90’ı erkek; BESYO/SBTYO’da kayıtlı öğrencilerin %32,50’si kadın ve %67,50’si erkektir.

Grafik 36. SBF/BESYO/SBTYO kayıtlı öğrencilerin cinsiyet dağılımı

SBF / BESYO / SBTYO Öğretim Elemanlarının Cinsiyet Dağılımı

2016-2017 Eğitim öğretim dönemi kapsamında, YÖK’ün bildirdiği BESYO, SBF ve SBTYO bünyesinde görevli öğretim elemanlarının cinsiyet dağılımına ilişkin bilgiler, Grafik 37’de sunulmuştur. YÖK İstatistikler web sitesinden 21.10.2017 tarihinde elde edilen 2016-2017 verilerine göre, 56 BESYO/SBTYO ve 29 SBF kurumlarında her bir unvandaki öğretim elemanlarında erkeklerin oranı kadınların oranından fazladır.

Grafik 37. SBF/BESYO/SBTYO öğretim elemanlarının cinsiyet dağılımı

G. Proje İllerine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması

Proje kapsamında yer alan Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars ve Trabzon illerine ilişkin toplumsal cinsiyet eşitliği taraması, spora katılım, spor yönetimi ve antrenörlük stratejik alanlarında gerçekleştirilmiştir.

Spora katılım

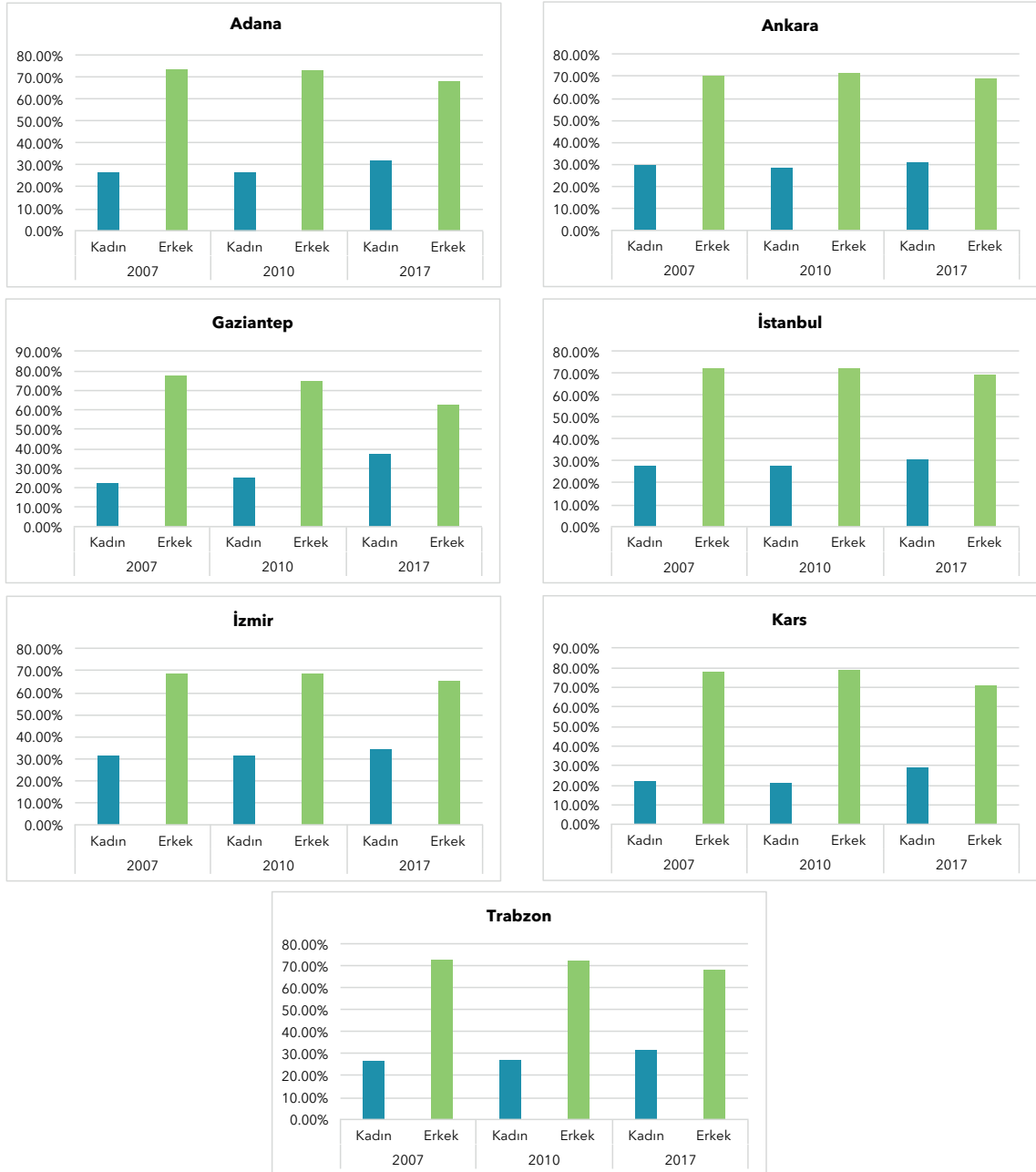
Proje kapsamında yer alan Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars ve Trabzon illerindeki sporcuların cinsiyet dağılımları, 2007, 2010 ve 2017 yılları temel alınarak incelenmiştir. Bu verileri içeriği ve erişim adresleri, Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. Proje illerindeki sporcu sayısı verilerinin içeriği ve erişim adresi

Veri içeriği	Erişim Adresi/Yöntemi
2007 yılı il bazlı sporcu sayıları	TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu (2008). Spor İstatistikleri 2007. TÜİK Matbaası, Ankara. www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do%3Fistab_id%3D43
2010 yılı il bazlı sporcu sayıları	SGM http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler TÜİK http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1087
2017 yılı il bazlı sporcu sayıları	SGM http://sgm.gsb.gov.tr Federasyonlar Bireysel iletişim yoluyla bilgi talebi

Proje kapsamında yer alan Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars ve Trabzon illerindeki sporcu sayılarına dair, 2007, 2010 ve 2017 yılları temel alınarak incelenen veri, Grafik 36’da

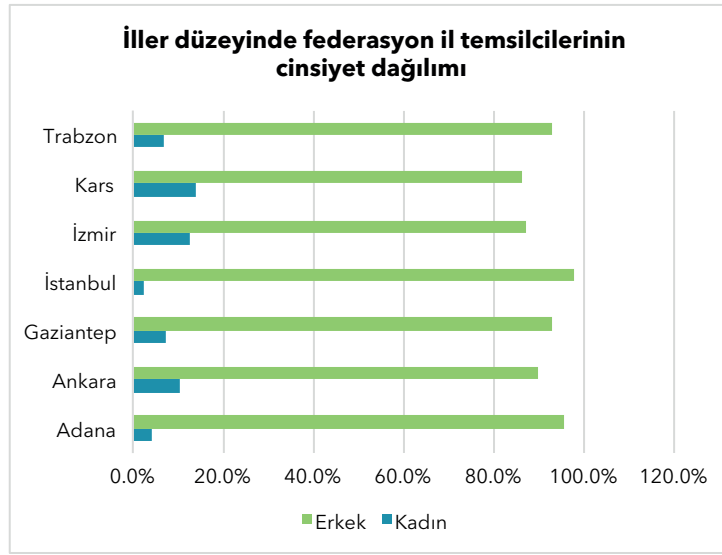
sunulmuştur. Grafik 38'de görüleceği üzere, tüm illerdeki kadın sporcular, erkek sporculardan azdır. 2017 yılı itibariyle, Adana'da %31,97 (n=32.300), Ankara'da %30,79 (n=76.879), Gaziantep'te %37,42 (n=39.345), İstanbul'da %30,80 (n=157.896), İzmir'de %34,28 (n=58.300), Kars'ta %28,85 (n=3434 ve Trabzon'da %31,69 (n=12870) oranında lisanslı kadın sporcu kayıtlıdır.

Grafik 38. İller düzeyinde sporcuların cinsiyet dağılımı

Spor yönetimi

Proje kapsamında yer alan Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars ve Trabzon illerindeki federasyon il temsilcilerinin sayıları, tüm federasyonların toplam temsilci sayısı üzerinden incelenmiştir. Grafik 39’da görüleceği üzere, tüm illerdeki kadın federasyon il temsilcileri, erkek federasyon il temsilcilerinden çok azdır. 2017 yılı itibarıyla, Adana’da %4,4 (n=2), Ankara’da %10,3 (n=4), Gaziantep’te %7,3 (n=3), İstanbul’da %2,3 (n=1), İzmir’de %12,8 (n=5), Kars’ta %13,8 (n=4) ve Trabzon’da %7 (n=3) oranında kadın federasyon il temsilcisi vardır.

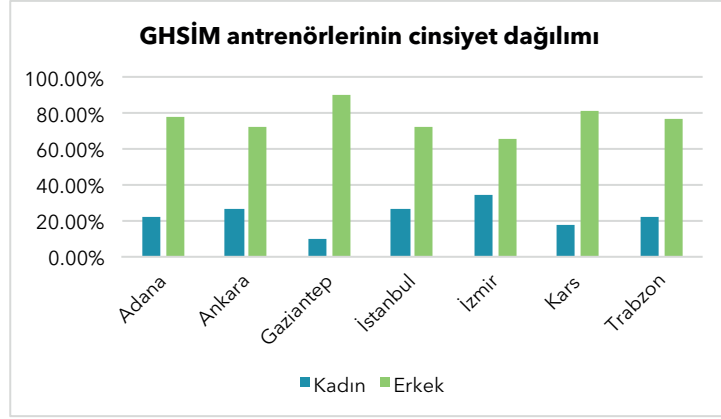
Grafik 39. İller düzeyinde federasyon il temsilcilerinin cinsiyet dağılımı

Antrenörlük

Proje kapsamında yer alan Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars ve Trabzon illerindeki GHSİM’ye bağlı (kadrolu ve sözleşmeli) antrenörlerin, 2017 yılına ait cinsiyet dağılımları incelenmiştir. Verilere, federasyonlardan kişisel iletişim yoluyla bilgi talebinde bulunarak erişilmiştir (Tablo 30). Cinsiyetler arası uçurumun en fazla olduğu il, Gaziantep’tir (Grafik 40). Gaziantep GHSİM çatısı altındaki 80 antrenörün %10’u kadın antrenördür.

Tablo 33. Proje illerindeki antrenör sayısı verilerinin içeriği ve erişim adresi

Veri içeriği	Erişim Adresi /Yöntemi
GHSİM’ye bağlı antrenörler	Federasyonlardan kişisel iletişimle bilgi talebi

Grafik 40. İller düzeyinde GHSİM antrenörlerinin cinsiyet dağılımı

VI. Göstergeler

Bu bölümde, spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik gerçekleştirilecek izleme ve değerlendirme faaliyetinde kullanılacak göstergelere yer verilmiştir. Bölüm, dört başlıkta yapılandırılmıştır:

Uluslararası göstergeler: Uluslararası göstergeler, uluslararası politika belgelerinde geçerliği kabul edilen ve uluslararası spor kurumlarında kullanılan göstergeleri içermektedir. Bu göstergeler, 5 stratejik alanda (spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük, sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği) sınıflandırılarak ayrı tablolarda sunulmuştur (Tablo 34-38).

Türkiye’de verisi toplanan ve kullanılmakta olan göstergeler: Türkiye’de spor alanında, sınırlı veri toplanmaktadır. Bu sebeple, bu bölümde Türkiye’de verisi toplanan ve kullanılmakta olan göstergeler, stratejik alanlara göre ayrıştırılmadan tek bir tabloda sunulmuştur.

Türkiye’de kullanılması önerilen göstergeler: Proje kapsamında, Türkiye’de kullanılması önerilen göstergeler stratejik alanlara göre sınıflandırılarak ayrı tablolar hâlinde sunulmuştur. Uluslararası spor politika belgelerinde ve iyi örneklerde kullanılan beş stratejik alandan birisi olan antrenörlük alanına, bu rapor kapsamında hakemlik de dâhil edilmiştir. Ayrıca, spor eğitimi de proje kapsamında bir stratejik alan olarak ele alınarak göstergeler geliştirilmiş ve neticede, toplam altı stratejik alanda göstergeler sınıflandırılmıştır. Ayrıca, altı stratejik alanın her birine uygun olabilecek yedi genel gösterge geliştirilmiştir (Tablo 39). Bu göstergeler, uluslararası alanda kullanılmakta olup Türkiye için önerilen göstergeleri ve proje kapsamında Türkiye için geliştirilen özgün göstergeleri kapsamaktadır. Türkiye için göstergelerin geliştirilmesinde, uluslararası spor politika belgeleriyle birlikte uluslararası endekslerden ve iyi örneklerden yararlanılmıştır. Ayrıca, proje kapsamında gerçekleştirilen Ortak Anlayış Toplantısında geliştirilen göstergeler, spor alanı uzmanlarına (GSB ve federasyon temsilcisi, yönetici, antrenör, hakem ve sporcu geçmişleri olan toplumsal cinsiyet ve spor alanında çalışan uzmanlar) sunulmuş, onların da görüşleri alınarak göstergeler yeniden düzenlenmiş, ve yeni göstergeler uzmanların onayı alınarak geliştirilmiştir. Proje Ortak Anlayış Toplantısına katılan uzmanların listesi, EK 7’de sunulmuştur.

İllerde kullanılması önerilen göstergeler: Proje illerinde toplanabilecek veriler doğrultusunda, illerde kullanılması önerilen göstergeler altı stratejik alana ait tablolarda sunulmuştur. Bu göstergeler, uluslararası alanda kullanılmakta olup Türkiye için önerilen göstergeleri ve proje kapsamında Türkiye için geliştirilen özgün göstergeleri kapsamaktadır.

A. Uluslararası Göstergeler

A1. Spora Katılım Göstergeleri

Tablo 34. Spora katılım alanındaki uluslararası göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumunda kadınların spora katılımını arttırmaya yönelik eylem planının varlığı Pekin md. . 83.m	YOK	Bilgi talebi Mevzuat incelemesi	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması Pekin md. 83.m; EIGE	YOK	Bilgi talebi Mevzuat incelemesi	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Faali kadın ve erkek sporcu sayısı CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1, EIGE; Eurostat	TÜİK GSB	Web sitesi inceleme İstatistik değerlendirme	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor dallarına göre kadın ve erkek sporcu sayısı CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1; EIGE	TÜİK GSB	Web sitesi inceleme İstatistik değerlendirme	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sporu bırakan kadın ve kız çocuğu sayısı/oranı EIGE; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadınlar ve erkekler için düzenlenen spor organizasyonlarının sayısı CEDAW md. 10.g, md. 13.c; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 27, md. 28; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1	YOK	Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1
Maddi gelir/destek	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Aynı pozisyondaki kadın ve erkek sporcuların gelirlerinin oranı CEDAW md. 10.g, md. 11.1d, md. 13.c; UBEFASŞ md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Eurostat	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 34. Spora katılım alanındaki uluslararası göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Maddi gelir/ destek	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ve erkek sporculara verilen ödül miktarı CEDAW md. 10.g, md. 13.c; UBEFASŞ md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor organizasyonlarına katılanların (izleyici, taraftar) cinsiyete göre dağılımı Eurostat	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Güvenli erişim ve çalışma koşulları	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor tesislerinde güvenlik önlemlerinin varlığı (Aydınlatma, güvenlik ve ulaşım vb.) CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m; UBEFASŞ md. 1.3, md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Şartı md. 1; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 23	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsiyete göre ayrılmış veri toplanması Pekin MD190; Avrupa Kadın ve Spor Kararı, md. 30; Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 35.	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

A2. Spor Yönetimi Göstergeleri

Tablo 35. Spor yönetimi alanındaki uluslararası göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kurumun toplumsal cinsiyet eşitliği politikasının varlığı Pekin md. 83.m; Berlin md. 1.7	YOK	Bilgi talebi Mevzuat inceleme	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarında temsil	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında (başkan, genel sekreter) kadın ve erkek oranı CEDAW md. 11; UBEFASŞ md. 1.4; Berlin md. 1.7; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 42; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE; Sydney Scoreboard	GSB Federasyon TMOK TMPK	Web sitesi inceleme Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarında temsil	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarının yönetim kurullarında kadın ve erkek oranı CEDAW md. 11; UBEFASŞ md. 1.4; Berlin md. 1.7; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 42; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE; Sydney Scoreboard	GSB Federasyon TMOK TMPK	Web sitesi inceleme Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarında temsil	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarının komitelerinde/kurullarında kadın ve erkek üye oranı CEDAW md. 11; UBEFASŞ md. 1.4; Berlin md. 1.7; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 42; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE	GSB Federasyon TMOK TMPK	Web sitesi inceleme Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarında temsil	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında karar alma pozisyonlarına işe alımda adayları belirleyen ve değerlendiren komitede toplumsal cinsiyet dengesi var mı? Pekin md. 83.m; UBEFASŞ md. 1.4; Berlin md. 1.7	YOK	Bilgi talebi Mevzuat inceleme	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kurumların yönetim kurulu üyelerine toplumsal cinsiyet eğitimi veriliyor mu? Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28.	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kurum personeline toplumsal cinsiyet eğitimi veriliyor mu? Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14.	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Karar alma mekanizmalarında kadın temsili artırılmak için cinsiyet kotası uygulanıyor mu? CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.b, md. 195.e; Avrupa Kadın ve Spor Kararı; Avrupa Kadın ve Spor Şartı, EIGE	YOK	Mevzuat inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 35. Spor yönetimi alanındaki uluslararası göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın yönetici sayısını arttırmak için bütçe ayrılması CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m; Berlin md. 1.26; Avrupa Kadın ve Spor Kararı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın yönetici adaylara mentörlük/liderlik eğitimi sağlanması CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.h, md. 83.m, md. 195.a, md. 195.b, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin md. 1.26; Avrupa Kadın ve Spor Şartı	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Karar alma mekanizmalarına ait cinsiyete göre ayrılmış verilerin toplanması Pekin md. 190.e, md. 206.a; Avrupa Birliği Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 35.	Sınırlı veri GSB SGM TMOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsiyete dayalı politikaların, uygulamaların ve sonuçların düzenli olarak izlenip değerlendirilmesi ve bulguların yayınlanıp ilgili taraflarla paylaşılması Pekin md. 206.a; UBEFASŞ md. 4.4; EIGE	YOK	Web sayfası inceleme Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık artırıcı kampanyaların düzenlenmesi EIGE	YOK	Web sayfası inceleme Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1

A3. Antrenörlük Göstergeleri

Tablo 36. Antrenörlük alanındaki uluslararası göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Antrenörlük	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Antrenörlük sertifikasına sahip kadın ve erkek antrenör sayısı / oranı CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; AK Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	Sınırlı veri TÜJK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Farklı spor dallarındaki kadın ve erkek antrenör sayısı / oranı CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	Sınırlı veri TÜJK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Milli takımlardaki kadın ve erkek antrenör sayısı / oranı CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Antrenörlük	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Antrenörler için etik davranış kuralları rehberinin varlığı Avrupa Spor Etiği Kuralları	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Antrenörlük	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın antrenörlerin mesleki gelişimleri için mentorlük programının varlığı CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 178.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

A4. Spor alanında Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet

Tablo 37. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanındaki uluslararası göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Toplumsal cinsiyet temelli şiddet	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Sporda cinsel taciz ve istismar sıklığı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	EIGE Spor kurumu mevzuatında cinsel taciz ve istismarı yasaklayan maddenin varlığı Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Taciz ve İstismardan Korunma Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Spor kurumunda cinsel taciz ve istismarı önlemeye yönelik politikanın varlığı Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismardan Korunma Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz politikasında yaptırımların açıklanması Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı	YOK	Mevzuat inceleme	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismar konusunda ceza ve disiplin hükümlerinin uygulanması Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5	YOK	Mevzuat inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarın bildirimini için bir şikâyet/itiraz sürecinin bulunması Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı	YOK	Mevzuat inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 37. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanındaki uluslararası göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismar mağduru için destek mekanizmalarının varlığı Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı	YOK	Mevzuat inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Sporda kadın ve kız çocuklarına karşı cinsiyete dayalı şiddeti önlemek için ilgili kurumlarla işbirliği yapılması Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Sporculara, ailelerine, antrenörlere, yöneticilere ve kurum personeline cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi verilmesi Pekin md. 107.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Spor alanında cinsel tacize yönelik veri toplanması Pekin md. 190; Avrupa Birliği Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Kararı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Sporda cinsel taciz ve istismar konulu bilimsel araştırmalarının desteklenmesi Avrupa Spor Şartı md. 11; AB Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Kararı; UBFAŞŞ md. 6; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı			
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarı önleme politikalarına yönelik izleme ve değerlendirme faaliyeti gerçekleştirilmesi UBFAŞŞ md. 4.4; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Beyanı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

A5. Spor Medyasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Tablo 38. Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki uluslararası göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri sıklığı
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor mediasında çalışanların (gazeteci, fotoğrafçı, muhabir, editör vb.) cinsiyet oranı CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Şartı, EIGE	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor haberleri yazarlarının cinsiyet oranı CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Şartı, EIGE	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor mediasında kadın ve erkek sporcularla ilgili haberlerin oranı Avrupa Kadın ve Spor Şartı	Sınırlı veri	Bilimsel araştırma inceleme	Yılda 1
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarının yayınlarında kadın sporculara ayrılan alan Avrupa Kadın ve Spor Şartı	Sınırlı veri	Bilimsel araştırma inceleme	Yılda 1
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Medya haberlerinde cinsiyetçi dil kullanımı Pekin Deklarasyonu md. 243; Avrupa Kadın ve Spor Şartı	Sınırlı veri	Bilimsel araştırma inceleme	Yılda 1
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Kadın sporcuların cinsiyet kalıp yargıları doğrultusunda EIGE	Sınırlı veri	Bilimsel araştırma inceleme	Yılda 1

B. Türkiye'de Verisi Toplanmakta Olan ve Kullanılan Göstergeler

Tablo 39. Türkiye'de verisi toplanmakta olan ve kullanılan göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Lisanslı kadın ve erkek sporcu sayısı Toplam sporcu nüfusu içinde lisanslı kadın ve erkek sporcu oranı CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1	GSB TÜJK	Web sitesi incelemesi	Yılda 1 Her yıl aynı tarihte
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Faal kadın ve erkek sporcu sayısı Toplam sporcu nüfusu içinde faal kadın ve erkek sporcu oranı CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1	GSB TÜJK	Web sitesi incelemesi	Yılda 1 Her yıl aynı tarihte
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Lisanslı engelli kadın ve erkek sporcu sayısı Toplam lisanslı engelli sporcu nüfusu içinde kadın ve erkek sporcu oranı EHS md. 9, CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1	GSB TÜJK İlgili federasyon	Web sitesi incelemesi	Yılda 1 Her yıl aynı tarihte
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor dallarına göre kadın ve erkek sporcu sayısı Her bir spor dalındaki toplam sporcu nüfusu için kadın ve erkek sporcu oranı CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1	GSB TÜJK	Web sitesi incelemesi	Yılda 1 Her yıl aynı tarihte

Tablo 39. Türkiye'de verisi toplanmakta olan ve kullanılan göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Karar alma mekanizmalarında temsil	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Karar alma mekanizmalarında kadın ve erkek sayısı Karar alma mekanizmalarındaki toplam nüfus içerisinde kadın ve erkek oranı Başkan Başkan yardımcısı Genel sekreter Müdür Müdür Yardımcısı İl Müdürü İlçe Müdürü İl Spor Dalı Temsilcisi Şube Müdürü CEDAW md. 11; UBFAŞŞ md. 1.4; Berlin md. 1.7; Kazan 4.Eylem; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 42; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE; Eurostat; Sydney Scoreboard	GSB Federasyon TMOK TMPK	Web sitesi inceleme Faaliyet raporu inceleme	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarında temsil	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarının yönetim kurullarında kadın ve erkek üye oranı Spor kurumlarının yönetim kurullarındaki toplam üye sayısı içinde kadın ve erkek üye oranı CEDAW md. 11; UBFAŞŞ md. 1.4; Berlin md. 1.7; Kazan 4.Eylem; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 42; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE; Sydney Scoreboard	GSB-SGM Federasyon TMOK TMPK	Web sitesi inceleme Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Spor yönetimi	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında çalışan kadın ve erkek sayısı Spor kurumlarında çalışan nüfus içinde kadın ve erkek oranı CEDAW md. 11; Eurostat	GSB SGM GHSİM Federasyon	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Spor eğitimi	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor liselerinde görevli kadın ve erkek öğretmen sayısı Spor liselerinde görevli toplam öğretmen nüfusu içinde kadın ve erkek öğretmen oranı CEDAW md. 10	MEB	MEB İstatistikleri	Yılda 1

Tablo 39. Türkiye'de verisi toplanmakta olan ve kullanılan göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Spor eğitimi	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenleri sayısı Toplam öğretmen nüfusu içinde kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenleri oranı CEDAW md. 10	MEB	MEB İstatistikleri	Yılda 1
Spor eğitimi	Eğitim hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor liselerine kayıtlı kız ve erkek öğrenci sayısı Spor liselerine kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde kız ve erkek öğrenci oranı İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	MEB	MEB İstatistikleri	Yılda 1
Spor eğitimi	Eğitim hakkı Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, spor yönetimi, antrenörlük) eğitim veren fakülte/kayıtlı kadın ve erkek öğrenci sayısı Spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, spor yönetimi, antrenörlük) eğitim veren fakülte/kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde kadın ve erkek öğrenci oranı İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YÖK	YÖK İstatistikleri	Yılda 1
Spor eğitimi	Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	İlkokul spor takımlarında oynayan kız ve erkek öğrenci sayısı İlkokul spor takımlarında oynayan toplam öğrenci nüfusu içinde kız ve erkek öğrenci oranı İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83, md. 107, md. 280; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	Okul Sporları Federasyonu	Okul Sporları Federasyonu istatistikleri	Yılda 1
Spor eğitimi	Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Ortaokul spor takımlarında oynayan kız ve erkek öğrenci sayısı Ortaokul spor takımlarında oynayan toplam öğrenci nüfusu içinde kız ve erkek öğrenci oranı İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83, md. 107, md. 280; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	Okul Sporları Federasyonu	Okul Sporları Federasyonu istatistikleri	Yılda 1

Tablo 39. Türkiye’de verisi toplanmakta olan ve kullanılan göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Veri kaynağı	Veri toplama yöntemi	Veri toplama sıklığı
Spor eğitimi	Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Lise okul spor takımlarında oynayan kız ve erkek öğrenci sayısı Lise okul spor takımlarında oynayan toplam öğrenci nüfusu içinde kız ve erkek öğrenci oranı İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83, md. 107, md. 280; UBEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	Okul Sporları Federasyonu	Okul Sporları Federasyonu istatistikleri	Yılda 1
Spor eğitimi	Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Üniversite spor takımlarında oynayan kadın ve erkek öğrenci sayısı Üniversite spor takımlarında oynayan toplam öğrenci nüfusu içinde kadın ve erkek öğrenci oranı İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	Üniversite Sporları Federasyonu	Üniversite Sporları Federasyonu istatistikleri	Yılda 1

C. Türkiye’de Kullanılması Önerilen Göstergeler

Tablo 40. Türkiye’de spor alanında kullanılması önerilen 7 genel gösterge

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı hazırlanması	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planının varlığı* CEDAW md. 10.g; Pekin md. 304, md. 83.m; Berlin md. 1.7; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 24, md. 28; Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı 2015	YOK	Mevzuat incelemesi Bilgi talebi	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı hazırlanması	Eşitlik	Eşitlik eylem planı olan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde eşitlik eylem planı olan kurum oranı* CEDAW md. 10.g; Pekin md. 304, md. 83.m; Berlin md. 1.7; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 24, md. 28; Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı 2015	YOK	Mevzuat incelemesi Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı hazırlanması	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Eşitlik eylem planlarında toplumsal cinsiyet eşitliği düzenlemelerinin var olduğu spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde eşitlik eylem planında toplumsal cinsiyet eşitliği düzenlemelerinin var olduğu kurum oranı* CEDAW md. 10.g; Pekin md. 83.m; Berlin md. 1.7; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 42; Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı 2015	YOK	Mevzuat incelemesi Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurum içinde anaakımlaştırmasını sağlayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurum içinde anaakımlaştırmasını sağlayan kurum oranı* Berlin md. 1.6; Kazan 4.Eylem; Sporda Beyaz Kitap md. 17; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 24; Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı 2015; AB Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 12	YOK	Mevzuat incelemesi Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet bütçeleştirme	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleştirme yapan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleştirme yapan kurum oranı* CEDAW md. 10.g; UBEEFASŞ md. 1.3; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 27, md. 28, md. 30	YOK	Mevzuat incelemesi Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 40. Türkiye'de spor alanında kullanılması önerilen 7 genel gösterge (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Spor politika	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Türkçeye çevrilmiş uluslararası spor politika belge sayısı**	YOK	Belge incelemesi Bilgi talebi	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Mevzuatında cinsiyetçi dil (bayan sporcu, spor adamı, teknik adam, sporthmen vb.) kullanılan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde mevzuatında cinsiyetçi dil kullanan kurum oranı* Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 42	YOK	Mevzuat inceleme	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C1. Spora Katılım

Tablo 41. Spora katılım alanında kullanılanması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Kadınlar ve erkekler için düzenlenen spor organizasyonu sayısı* Toplam organizasyonlar içinde kadınlar ve erkekler için düzenlenen spor organizasyonlarının oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c.; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 27, md. 28; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1	YOK	GSB/SGM/ Federasyon faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spora katılım alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spora katılım alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplayan kurumların oranı* sporcu sayısı spor organizasyonu sayısı sporcu başarısı sayısı sporcu geliri sayısı ödül sayısı sponsorluk sayısı Pekin md. 190, md. 206.a; Avrupa Kadın ve Spor Kararı, md. 30; Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 35.	YOK	GSB/SGM/ Federasyon web sitesi, faaliyet raporu, stratejik plan inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spora katılım alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri kamuoyuyla paylaşan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri kamuoyuyla paylaşan kurumların oranı* Pekin md. 206.a; Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 35.	YOK	GSB/SGM/ Federasyon web sitesi, faaliyet raporu, stratejik plan inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Sporu bırakan kadın / erkek ve kız / oğlan çocuğu sayısı* Sporu bırakanlar arasında kadın / erkek ve kız / oğlan çocuğu oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1; EIGE; Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1 Her yıl aynı tarihte

Tablo 41. Spora katılım alanında kullanılanması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Maddi gelir/destek	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor dalının en üst ligindeki kadın ve erkek sporcuların sözleşme bedellerinin oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11.d, md. 13.c; UBFEFAŞ md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Bilgi talebi	Yılda 1
Maddi gelir/destek	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Kadın ve erkek sporculara verilen ödül miktarlarının cinsiyete göre oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11.d, md. 13.c; UBFEFAŞ md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Maddi gelir/destek	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Kadın ve erkek sporculara sağlanan sponsor desteği miktarının cinsiyete göre oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11.d, md. 13.c; UBFEFAŞ md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 30	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Maddi gelir/destek	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	İddia gelirlerinden pay alma oranlarının kadın ve erkek sporculara dağılımı** CEDAW md. 10.g, md. 11.d, md. 13.c; UBFEFAŞ md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Spor Toto Teşkilat Müdürlüğü Bilgi talebi	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Etik davranış kuralları rehberinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddelerin yer aldığı spor kurumu sayısı* Toplam spor kurumları içinde etik davranış kuralları rehberinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddelerin yer aldığı kurumların oranı* Avrupa Spor Şartı md. 8.2; Avrupa Spor Etiği Kuralları	YOK	GSB-SGM Federasyon Web sitesi inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 41. Spora katılım alanında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Güvenli erişim ve çalışma koşulları	Güvenli çalışma hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Güvenlik önlemlerinin var olduğu spor tesisi sayısı* Toplam spor tesisleri içinde güvenlik önlemlerinin var olduğu tesis oranı* Aydınlatma Güvenlik Ulaşım CEDAW md. 11.f; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m; UBEFASŞ md. 1.3, md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Şartı md. 1; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 23	YOK	SGM- Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Antrenör eğitimi programında kadın ve spor (fizyolojik ve sosyolojik) konusunun yer aldığı spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde antrenör eğitiminde kadın ve spor (fizyolojik ve psikolojik) konusunun yer aldığı kurumların oranı* Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 35, md. 38; Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi md. 2.a	YOK	SGM Federasyon Eğitim müfredatı, ders materyali inceleme	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Antrenör gelişim seminerlerinde kadın ve spor (fizyolojik/psikolojik/sosyolojik) konusunun yer aldığı spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde antrenör gelişim seminerlerinde kadın ve spor (fizyolojik/psikolojik/sosyolojik) konusunun yer aldığı kurumların oranı* Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 35, md. 38; Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi md. 2.a	YOK	SGM Federasyon Eğitim müfredatı, ders materyali inceleme	Yılda 1
Araştırma	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spora katılım ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spora katılım ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen kurumların oranı * Pekin 190f; UBEFASŞ md. 4; Kazan 4.Eylem; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. .37	YOK	GSB, SGM Federasyon TMOK-TMPK Web sitesi, faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C2. Spor Yönetimi

Tablo 42. Spor yönetimi alanında kullanılanları önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ hukukları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Karar alma mekanizmalarına katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Yönetim pozisyonlarında kadın temsilini arttırmak için cinsiyet kotası uygulayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde yönetim pozisyonlarında kadın temsilini arttırmak için cinsiyet kotası uygulayan kurumların oranı* CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 192.b, md. 195.e; Avrupa Kadın ve Spor Kararı; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarına katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Kadın yönetici sayısını arttırmak için bütçe ayıran spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde kadın yönetici sayısını arttırmak için bütçe ayıran spor kurumlarının oranı* CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m; Berlin md. 1.26; Avrupa Kadın ve Spor Kararı	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarına katılım	Örgütlenme hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor alanında faaliyet gösteren dernek, vakıf, meslek odası gibi STK'lara üye kadın ve erkek sayısı* Spor alanında faaliyet gösteren dernek, vakıf, meslek odası gibi STK'ların toplam üye sayısı içinde kadın ve erkeklerin oranı*	YOK	Web sitesi inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarına katılım	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor alanında faaliyet gösteren dernek, vakıf, meslek odası gibi STK'larda yönetici pozisyonlarında bulunan kadın ve erkek sayısı* Spor alanında faaliyet gösteren dernek, vakıf, meslek odası gibi STK'ların toplam yönetici sayısı içinde kadın ve erkeklerin oranı*	YOK	Web sitesi inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Karar alma mekanizmalarına katılım	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor alanında faaliyet gösteren dernek, vakıf, meslek odası gibi STK'ların yönetim kurullarındaki kadın ve erkek sayısı* Spor alanında faaliyet gösteren dernek, vakıf, meslek odası gibi STK'ların yönetim kurullarında toplam üye sayısı içinde kadın ve erkek oranı*	YOK	Web sitesi inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 42. Spor yönetimi alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Eğitim	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan yönetim kurulu üye sayısı* Spor kurumlarında toplam yönetim kurulu üye sayısı içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan çalışan sayısı* Spor kurumlarında toplam çalışan nüfusu içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14.	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Spor kurumları tarafından sunulan mentörlük/liderlik eğitimi alan kadın yönetici adayı sayısı* Kadın yönetici adayları arasında mentörlük/liderlik eğitimi alan kadın yönetici adayların oranı* CEDAW md. 10, md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83, md. 195.a, md. 195.b, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin md. 1.26; Avrupa Kadın ve Spor Şartı	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor yönetimi ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen spor kurumu sayısı* Spor kurumları arasında spor yönetimi ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen kurumların oranı* CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 190.f; Kazan 4.Eylem; UBEEFASŞ md. 6; Avrupa Spor Şartı md. 11	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor yönetimi alanlarında cinsiyete göre ayrıntılandırılmış veri toplayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıntılandırılmış veri toplayan kurumların oranı* Pekin md. 190, md. 206.a	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 42. Spor yönetimi alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri kamuoyuyla paylaşan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri ilgililerle paylaşan kurumların oranı* Pekin md. 206.a; UBEFASŞ md. 6.4	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C3. Antrenörlük ve Hakemlik

Tablo 43. Antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılan önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasası	Antrenörlük sertifikasına sahip kadın ve erkek antrenör sayısı* Antrenörlük sertifikasına sahip toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	TÜİK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasası	Her bir kademedeki kadın ve antrenör sayısı* Her bir kademedeki toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	TÜİK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasası	Spor dallarına göre kadın ve erkek antrenör sayısı* Her bir spor dalındaki toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	TÜİK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasası	Milli takım kadın ve erkek antrenör sayısı* Toplam milli takım antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan antrenör sayısı* Toplam antrenör nüfusu içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan antrenörlerin oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1

Tablo 43. Antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Antrenörlük Eğitim	Güvenli çalışma hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddelerin yer aldığı antrenörler için etik davranış kuralları rehberinin var olduğu spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddelerin yer aldığı antrenörler için etik davranış kuralları rehberinin var olduğu kurumların oranı* Avrupa Spor Etiği Kuralları; IOC	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Antrenörlük Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Kadın antrenörlerin mesleki gelişimleri için mentorlük sağlayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde kadın antrenörlerin mesleki gelişimleri için mentorlük sağlayan kurumların oranı* CEDAW md. 10; md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Antrenörlük Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Mesleki gelişimleri için mentorlük alan kadın antrenör sayısı* Toplam kadın antrenör nüfusu içinde mentorlük alan kadın antrenörlerin oranı* CEDAW md. 10; md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Antrenörlük Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Antrenörlük ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen spor kurumu sayısı* Spor kurumları arasında antrenörlük ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen kurumların oranı* CEDAW md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 190.f; Kazan 4.Eylem; UBEPASŞ md. 6; Avrupa Spor Şartı md. 11	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Antrenörlük Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Antrenörlük alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde antrenörlük alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplayan kurumların oranı* Pekin md. 190, md. 206.a	TÜİK SGM GHSİM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 43. Antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Antrenörlük Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Antrenörlük alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri kamuoyuyla paylaşan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde antrenörlük alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri ilgililerle paylaşan kurumların oranı* Pekin md. 206.a; UBEFASŞ md. 6.4	YOK	Web sayfası inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Farklı statülerdeki kadın ve erkek hakem sayısı* Her bir statüde toplam hakem nüfusu içinde kadın ve erkek hakem oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Eurostat	SGM GSHIM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor dallarına göre kadın ve erkek hakem sayısı* Her bir spor dalındaki toplam hakem nüfusu içinde kadın ve erkek hakem oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Eurostat	SGM GSHIM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Uluslararası spor kurumlarında/ organizasyonlarında görev alan kadın ve erkek hakem sayısı** Uluslararası spor kurumlarında/ organizasyonlarında görev alan toplam hakem nüfusu içinde kadın ve erkek hakem oranı** CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Web sayfası inceleme faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan hakem sayısı* Toplam hakem nüfusu içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan hakemlerin oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 24	YOK	Antrenör eğitim müfredatı, ders materyali inceleme	Yılda 1

Tablo 43. Antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Hakemlik Eğitim	Güvenli çalışma hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddelerin yer aldığı hakemler için etik davranış kuralları rehberinin var olduğu spor kurumu sayısı** Spor kurumları içinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddelerin yer aldığı hakemler için etik davranış kuralları rehberinin var olduğu kurumların oranı** Avrupa Spor Etiği Kuralları; IOC	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Kadın hakemlerin mesleki gelişimleri için mentorlük sağlayan spor kurumu sayısı** Spor kurumları içinde kadın hakemlerin mesleki gelişimleri için mentorlük sağlayan kurumların oranı** CEDAW md. 10; md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Mesleki gelişimleri için mentorlük alan kadın hakem sayısı** Toplam kadın hakem nüfusu içinde mentorlük alan kadın antrenörlerin oranı** CEDAW md. 10; md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Hakemlik ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen spor kurumu sayısı** Spor kurumları arasında hakemlik ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen kurumların oranı** CEDAW md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 190.f; Kazan 4.Eylem; UBEFASŞ md. 6; Avrupa Spor Şartı md. 11	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Hakemlik alanında cinsiyete göre ayrıştırlmış veri toplayan spor kurumu sayısı** Spor kurumları içinde hakemlik alanında cinsiyete göre ayrıştırlmış veri toplayan kurumların oranı** Pekin md. 190, md. 206.a	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 43. Antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılmasında önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Hakemlik Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Hakemlik alanında cinsiyete göre ayrıştırlmış verileri kamuoyuyla paylaşan spor kurumu sayısı** Spor kurumları içinde hakemlik alanında cinsiyete göre ayrıştırlmış verileri ilgililerle paylaşan kurumların oranı** Pekin md. 206.a; UBFEAŞ md. 6.4	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye’de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C4. Sporda Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet

Tablo 44. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Cinsel taciz ve istismar	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sporda cinsel taciz ve istismar sıklığının cinsiyete ve spor dallarına göre oranı* EIGE	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarın açık reddinin mevzuatında/etik kurallarında ya da benzer belgelerde yer aldığı kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismarın açık reddinin mevzuatında/etik kurallarında ya da benzer belgelerde yer aldığı kurumların oranı* Pekin md. 07.r; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarın önlemeye yönelik politikası olan kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismarı önlemeye yönelik politikası olan kurumların oranı* Pekin md. 107.r; UBEPASS md. 93; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; AB Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarın önleme politikasında cinsel tacizin net bir şekilde tanımlandığı kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismarı önleme politikasında cinsel tacizin net bir şekilde tanımlandığı kurumların oranı* Pekin md. 107.r; UBEPASS md. 93; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 44. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılmasında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismar önleme politikasında ceza ve disiplin hükümlerinin açıklanmış kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismar önleme politikasında ceza ve disiplin hükümlerinin açıklanmış kurumların oranı* Pekin md. 107.r; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismar Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismar Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismar konusunda ceza ve disiplin hükümlerinin uygulandığı kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismar konusunda ceza ve disiplin hükümlerinin uygulandığı kurumların oranı* Pekin md. 107.r, md. 124.c; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Taciz ve İstismar Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarın bildirim için bir şikâyet/itiraz sürecinin bulunduğu kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismarın bildirim için şikâyet/itiraz sürecinin bulunduğu kurumların oranı* Pekin md. 107.r; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Taciz ve İstismar Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Politika	Güvenli çalışma/yaşam hakkı İnsan onuruna saygı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismar mağduru için destek mekanizmalarının bulunduğu kurum sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismar mağduru için destek mekanizmalarının bulunduğu kurum oranı* Pekin md. 107.r, md. 124.d; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Birliği Sporda Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı md. 33; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismar Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismar Önleme Araç Kiti	YOK	Mevzuat inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 44. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu sayısı* Toplam sporcu sayısı içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu sayısı* Toplam sporcu ailesi içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu ailesi oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan antrenör sayısı* Toplam antrenör sayısı içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan antrenör oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan kurum personeli sayısı* Toplam personel içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan personel oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 44. Sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılmasında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan yönetici sayısı* Toplam yönetici sayısı içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan yönetici oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Spor alanında cinsel taciz ve istismar verilerinin toplandığı spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismar verilerinin toplandığı spor kurumlarının oranı* Pekin md. 190, md. 129.a; Avrupa Birliği Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Kararı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Spor alanında cinsel taciz ve istismar verilerini ilgililerle paylaşılan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismar verilerini ilgililerle paylaşılan spor kurumlarının oranı* Pekin md. 190, md. 129.a; Avrupa Birliği Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Kararı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği Spor değerleri	Cinsel taciz ve istismar konulu araştırmaları destekleyen spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde cinsel taciz ve istismar konulu araştırmaları destekleyen kurumların oranı* CEDAW md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 190.f; Kazan 4.Eylem; UBIFASŞ md. 6; Avrupa Spor Şartı md. 11; Avrupa Birliği Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Kararı; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye’de kullanılmasında önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C5. Spor Medyasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Tablo 45. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında kullanılması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Temsil	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Kadın ve erkek sporcularla ilgili haberlerin sayısı* Toplam spor haberleri içinde kadın ve erkek sporcularla ilgili haberlerin oranı* Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi; EIGE	YÖK tez veri tabanı Hakemli dergiler	Nicel araştırma	Aylık
Temsil	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla sunulan kadın ve erkek sporcu haberi sayısı* Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla sunulan toplam sporcu haberi içinde kadın ve erkek sporcu haberinin oranı* Pekin md. 243	YÖK tez veri tabanı Hakemli dergiler	Nicel araştırma	Aylık
Temsil	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor medyasında çalışan (yazar, gazeteci, fotoğrafçı, muhabir, editör vb.) kadın ve erkek sayısı* Spor medyasındaki toplam çalışan içinde kadın ve erkek oranı* CEDAW md. 11; Kazan 4.Eylem; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi; EIGE	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Temsil	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor kurumlarının basın yayın birimlerinde çalışan kadın ve erkek sayısı** Spor kurumlarının basın yayın birimlerinde çalışan toplam personel içinde kadın ve erkek oranı** CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; EIGE; Eurostat	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Temsil	Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Cinsiyetçi dilin (bayan sporcu, spor adamı, teknik adam, sportmen vb.) kullanıldığı spor kurumu yayını sayısı (Bülten, süreli yayın, web sayfası, sosyal medya vb.)** Pekin md. 243; Kazan 4.Eylem	YOK	Nicel araştırma	Ayda 1
Temsil	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın sporcuların temsiliyetini arttırmayı hedefleyen medya eylem planının var olduğu spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde kadın sporcuların temsiliyetini arttırmayı hedefleyen medya eylem planının var olduğu kurumların oranı* CEDAW md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Kazan 4.Eylem	YOK	Stratejik plan inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 45. Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Spor medyasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasası**	Kurum/organizasyon tanıtım materyallerinde (maskot, logo vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu spor kurumu/organizasyonu sayısı** Toplam spor kurumları/organizasyonları içinde tanıtım materyallerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu kurum/organizasyon oranı**	YOK	Web sayfası, materyal inceleme	Yılda 1
Araştırma	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor medyası ve toplumsal cinsiyet eşitliği konulu araştırmaları destekleyen spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spor medyası ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmaları destekleyen kurumların oranı* CEDAW md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 190.f; Kazan 4.Eylem; UBFEAŞ md. 6; Avrupa Spor Şartı md. 11	YOK	Faaliyet raporu Nicel araştırma	Yılda 1
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor medyasında cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplandığı spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplandığı spor kurumlarının oranı* Pekin md. 190, md. 206.a	YOK	Faaliyet raporu Nicel araştırma	Yılda 1
Farkındalık artırıcı kampanya	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Medya kuruluşları aracılığıyla düzenlenen spor alanında toplumsal cinsiyet farkındalığı artırıcı kampanya sayısı* Berlin md. 1.27; Kazan 4.Eylem	YOK	Web sayfası Medya araştırmaları Faaliyet raporu	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye’de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C6. Spor Eğitimi

Tablo 46. Spor eğitimi alanında kullanılan/önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjri toplama sıklığı
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	İlkokulda oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılan kız ve erkek öğrenci sayısı* İlkokula kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılan kız ve erkek öğrenci oranı* İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Ortaokulda beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci sayısı* Ortaokula kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci oranı* İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Lisede beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci sayısı* Liseye kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci oranı* İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Ortaokulda seçmeli spor ve fizikî etkinlikler dersini seçen kız ve erkek öğrenci sayısı** Ortaokulda seçmeli spor ve fizikî etkinlikler dersini seçen toplam öğrenci nüfusu içinde kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	MEB Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 46. Spor eğitimi alanında kullanılan önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjeri toplama sıklığı
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	İlkokulda oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci sayısı** İlkokulda kayıtlı öğrenci nüfusu içinde oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Ortaokulda beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci sayısı** Ortaokulda kayıtlı öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Lisede beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci sayısı** Lisede kayıtlı öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEPASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim materyali	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen (içerdiği, söylemi ve görselleriyle) beden eğitimi ve spor ders kitapları ve materyallerinin sayısı* İlkokul Ortaokul Lise Pekin md. 83; CEDAW md. 10; İstanbul md. 14; UBEPASŞ md. 9; Avrupa Konseyi Avrupa Tavsiye Kararı 2015	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 46. Spor eğitimi alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjere toplama sıklığı
Meslek eğitimi	Eğitim hakkı Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, spor yönetimi, antrenörlük) eğitim veren fakültelerin giriş sınavlarında kadın ve erkek kontenjan oranı** Spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, spor yönetimi, antrenörlük) eğitim veren fakültelerin giriş sınavlarında toplam kontenjan içinde kadın ve erkek kontenjanı oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; ÜBEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Fakülte web sayfaları inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği Ayrımcılık yasağı	Üniversite spor takımlarında görev yapan kadın ve erkek antrenör sayısı** Üniversite spor takımlarında görev yapan toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı** CEDAW md. 10; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan beden eğitimi öğretmen sayısı** Tüm öğretmenler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan beden eğitimi öğretmenlerinin oranı** CEDAW md. 10	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelelere kayıtlı öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelelere kayıtlı toplam öğrenci sayısı içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; İstanbul md. 14; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 46. Spor eğitimi alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjeri toplama sıklığı
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelerde görev yapan öğretim elemanları arasında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların sayısı* Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelerde görev yapan toplam öğretim elemanı sayısı içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun dâhil edildiği spor ile ilgili alanlarda eğitim veren bölüm/fakülte sayısı** Spor ile ilgili alanlarda eğitim veren toplam bölüm/fakülte sayısı içinde eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun dâhil edildiği bölüm/fakülte sayısı** CEDAW md. 10; İstanbul md. 14; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye’de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

C. İllerde Kullanılacak Göstergeler

D1. Spora Katılım

Tablo 47. İllerde spora katılım alanında kullanılması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadınlar ve erkekler için düzenlenen spor organizasyonu sayısı* Toplam organizasyonlar içinde kadınlar ve erkekler için düzenlenen spor organizasyonlarının oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 27, md. 28; UBEFASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1	YOK	SGM/ GHSİM Federasyon faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spora katılım alanında cinsiyete göre ayrılmış veri toplayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spora katılım alanında cinsiyete göre ayrılmış veri toplayan kurumların oranı* sporcu sayısı spor organizasyonu sayısı sporcu başarısı sayısı ödül sayısı Pekin md. 190, md. 206.a; Avrupa Kadın ve Spor Kararı, md. 30; Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaşırma Tavsiye Kararı md. 35.	YOK	SGM/ GHSİM Federasyon web sitesi, faaliyet raporu, stratejik plan inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Spora katılım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spora katılım alanında cinsiyete göre ayrılmış verileri kamuoyuyla paylaşan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde cinsiyete göre ayrılmış verileri kamuoyuyla paylaşan kurumların oranı* Pekin md. 206.a; Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaşırma Tavsiye Kararı md. 35.	YOK	SGM/ GHSİM Federasyon web sitesi, faaliyet raporu, stratejik plan inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 47. İllerde spora katılım alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Spora katılım	Çalışma hakkı Spora katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sporu bırakan kadın / erkek ve kız / oğlan çocuğu sayısı* Sporu bırakanlar arasında kadın / erkek ve kız / oğlan çocuğu oranı* CEDAW md. 10.g, md. 11, md. 13.c; UBEPASŞ md. 1.1; Avrupa Spor Şartı md. 1; EIGE; Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1 Her yıl aynı tarihte
Spora katılım	Güvenli çalışma hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Güvenlik önlemlerinin var olduğu spor tesisi sayısı* Toplam spor tesisleri içinde güvenlik önlemlerinin var olduğu tesis oranı* Aydınlatma Güvenlik Ulaşım CEDAW md. 11.f; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m; UBEPASŞ md. 1.3, md. 4; Avrupa Kadın ve Spor Şartı md. 1; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 23	YOK	SGM/GHSİM Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye’de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

D2. Spor Yönetimi

Tablo 48. İllerde spor yönetimi alanında kullanılması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Eğitim	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan yönetim kurulu üye sayısı* Spor kurumlarında toplam yönetim kurulu üye sayısı içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan çalışan sayısı* Spor kurumlarında toplam çalışan nüfusu içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14.	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (Farklılık eşitliği)	Spor kurumları tarafından sunulan mentörlük/liderlik eğitimi alan kadın yönetici aday sayısı* Kadın yönetici adayları arasında mentörlük/liderlik eğitimi alan kadın yönetici adayların oranı* CEDAW md. 10,md. 13.a, CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83, md. 195.a, md. 195.b, md. 192.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin md. 1.26; Avrupa Kadın ve Spor Şartı	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplayan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplayan kurumların oranı* Pekin md. 190. md. 206.a	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Veri toplama	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri kamuoyuyla paylaşan spor kurumu sayısı* Spor kurumları içinde spor yönetimi alanında cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri ilgililerle paylaşan kurumların oranı* Pekin md. 206.a; UBEFAŞŞ md. 6.4	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

D3. Antrenörlük ve Hakemlik

Tablo 49. İlerde antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Antrenörlük sertifikasına sahip kadın ve erkek antrenör sayısı* Antrenörlük sertifikasına sahip toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	TÜİK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Her bir kademedeki kadın ve antrenör sayısı* Her bir kademedeki toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	TÜİK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor dallarına göre kadın ve erkek antrenör sayısı* Her bir spor dalındaki toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; EIGE; Eurostat; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi	TÜİK SGM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan antrenör sayısı* Toplam antrenör nüfusu içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan antrenörlerin oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14	YOK	Faaliyet raporu inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Mesleki gelişimleri için mentorlük alan kadın antrenör sayısı* Toplam kadın antrenör nüfusu içinde mentorlük alan kadın antrenörlerin oranı* CEDAW md. 10; md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.g, md. 178.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 49. İllerde antrenörlük ve hakemlik alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Hakemlik	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Farklı statülerdeki kadın ve erkek hakem sayısı* Her bir statüde toplam hakem nüfusu içinde kadın ve erkek hakem oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Eurostat	SGM GSHIM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor dallarına göre kadın ve erkek hakem sayısı* Her bir spor dalındaki toplam hakem nüfusu içinde kadın ve erkek hakem oranı* CEDAW md. 11; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Eurostat	SGM GSHIM Federasyon	Web sayfası inceleme Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Hakemlik Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eğitimi alan hakem sayısı* Toplam hakem nüfusu içinde toplumsal cinsiyet eğitimi alan hakemlerin oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 195.d; İstanbul md. 14; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28, md. 24	YOK	Antrenör eğitim müfredatı, ders materyali inceleme	Yılda 1
Hakemlik Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği (farklılık eşitliği)	Mesleki gelişimleri için mentorlük alan kadın hakem sayısı** Toplam kadın hakem nüfusu içinde mentorlük alan kadın antrenörlerin oranı** CEDAW md. 10; md. 13.a; CEDAW Tavsiye 25 md. 38; Pekin md. 83.m, md. 192.g, md. 178.g; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 28; Berlin Bildirgesi	YOK	Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

D4. Sporda Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet

Tablo 50. İllerde sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılan ve önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Cinsel taciz ve istismar	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sporda cinsel taciz ve istismar sıklığının cinsiyete ve spor dallarına göre oranı* EIGE	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu sayısı* Toplam sporcu sayısı içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu ailesi sayısı* Toplam sporcu ailesi içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan sporcu ailesi oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan antrenör sayısı* Toplam antrenör sayısı içinde cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan antrenör oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 50. İllerde sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/ hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Eğitim	Güvenli çalışma/ yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan kurum personeli sayısı* Toplam personel içinde cinsel taciz ve istismar önleme eğitimi alan personel oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Güvenli çalışma/ yaşam hakkı Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsel taciz ve istismarı önleme eğitimi alan yönetici sayısı* Toplam yönetici sayısı içinde cinsel taciz ve istismar önleme eğitimi alan yönetici oranı* CEDAW md. 10; Pekin md. 107.r, md. 126.b; Kazan 4.Eylem; Avrupa Spor Şartı md. 1.2; Avrupa Kadın ve Spor Kararı md. 39; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Spor Etiği Kuralları md. 4.5; IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismarı Önleme Uzlaşma Beyanı; IOC Sporda Taciz ve İstismarı Önleme Araç Kiti	YOK	Faaliyet raporu inceleme Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

D5. Spor Medyasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Tablo 51. İllerde spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında kullanılması önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen veri toplama sıklığı
Temsil	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ve erkek sporcularla ilgili haberlerin sayısı* Toplam spor haberleri içinde kadın ve erkek sporcularla ilgili haberlerin oranı* Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi; EIGE	YÖK tez veri tabanı Hakemli dergiler	Nicel araştırma	Aylık
Temsil	Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla sunulan kadın ve erkek sporcu haberi sayısı* Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla sunulan toplam sporcu haberi içinde kadın ve erkek sporcu haberinin oranı* Pekin md. 243	YÖK tez veri tabanı Hakemli dergiler	Nicel araştırma	Aylık
Temsil	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor mediasında çalışan (yazar, gazeteci, fotoğrafçı, muhabir, editör vb.) kadın ve erkek sayısı* Spor mediasındaki toplam çalışan içinde kadın ve erkek oranı* CEDAW md. 11; Kazan 4. Eylem; Avrupa Kadın ve Spor Şartı; Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi; EIGE	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Spor mediasında toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kurum/organizasyon tanıtım materyallerinde (maskot, logo vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu spor kurum/organizasyonu sayısı** Toplam spor kurumları/organizasyonları içinde tanıtım materyallerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu kurum/organizasyon oranı**	YOK	Web sayfası, materyal inceleme	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye’de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

D6. Spor Eğitimi

Tablo 52. İllerde spor eğitimi alanında kullanılan önerilen göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjere toplama sıklığı
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	İlkokulda oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılan kız ve erkek öğrenci sayısı* İlkokula kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılan kız ve erkek öğrenci oranı* İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Ortaokulda beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci sayısı* Ortaokula kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci oranı* İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Lisede beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci sayısı* Liseye kayıtlı toplam öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılan kız ve erkek öğrenci oranı* İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Ortaokulda seçmeli spor ve fizikî etkinlikler dersini seçen kız ve erkek öğrenci sayısı** Ortaokulda seçmeli spor ve fizikî etkinlikler dersini seçen toplam öğrenci nüfusu içinde kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	MEB Bilgi talebi Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitimine katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	İlkokulda oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci sayısı** İlkokula kayıtlı öğrenci nüfusu içinde oyun ve fizikî etkinlikler dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 52. İllerde spor eğitimi alanında kullanılanması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/ hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjere toplama sıklığı
Beden eğitime katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Ortaokulda beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci sayısı** Ortaokulda kayıtlı öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Beden eğitime katılım	Eğitim hakkı Beden eğitimine katılım hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Lisede beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci sayısı** Lisede kayıtlı öğrenci nüfusu içinde beden eğitimi ve spor dersine katılmayan (raporlu) kız ve erkek öğrenci oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Meslek eğitimi	Eğitim hakkı Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, spor yönetimi, antrenörlük) eğitim veren fakültelerin giriş sınavlarında kadın ve erkek kontenjan oranı** Spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, spor yönetimi, antrenörlük) eğitim veren fakültelerin giriş sınavlarında toplam kontenjan içinde kadın ve erkek kontenjanı oranı** İHEB md. 26; CEDAW md. 10; Pekin md. 83; UBEFASŞ md. 1; Berlin md. 1; Avrupa Spor Şartı md. 1, md. 5; Sporda Beyaz Kitap md. 9	YOK	Fakülte web sayfaları inceleme Bilgi talebi	Yılda 1
Antrenörlük	Çalışma hakkı Eşitlik Toplumsal cinsiyet eşitliği	Üniversite spor takımlarında görev yapan kadın ve erkek antrenör sayısı** Üniversite spor takımlarında görev yapan toplam antrenör nüfusu içinde kadın ve erkek antrenör oranı** CEDAW md. 10; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan beden eğitimi öğretmenleri sayısı** Tüm öğretmenler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan beden eğitimi öğretmenlerinin oranı** CEDAW md. 10	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelelere kayıtlı öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelelere kayıtlı toplam öğrenci sayısı içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; İstanbul md. 14; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

Tablo 52. İllerde spor eğitimi alanında kullanılması önerilen göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakları/hakları	Gösterge	Önerilen veri kaynağı	Önerilen veri toplama yöntemi	Önerilen vjleri toplama sıklığı
Eğitim	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelerde görev yapan öğretim elemanları arasında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanlarının sayısı* Spor ile ilgili alanlarda eğitimi veren bölümlerde/fakültelerde görev yapan toplam öğretim elemanı sayısı içinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alanların oranı* CEDAW md. 10; YÖK Tutum Belgesi	YOK	Nicel araştırma	Yılda 1

* Uluslararası alanda kullanılan ve Türkiye'de kullanılması önerilen gösterge

** Türkiye için geliştirilen gösterge

VII. Kavramlar ve Teknik Terimler Listesi

Antrenör: İlgili spor dalında eğitim gördüğü kademedeki programları başarı ile tamamlayarak, bulunduğu kademe için Genel Müdürlükten belge alan, sporcuları veya spor takımlarını ulusal ve uluslararası kural ve tekniklere uygun olarak yetiştirmek, yarışmalara hazırlanmalarını ve yarışmalarını, gelişmelerini takip etmek görev ve yetkisini haiz olan kişi (GSGM Antrenör Eğitimi Yönetmeliği).²⁸

Cinsel istismar: 18 yaşından küçüklere karşı gerçekleştirilen cinsel saldırı ve cinsel taciz eylemleridir.

Cinsel taciz: Cinsel nitelikteki istenmeyen ve rızaya dayalı olmayan sözlü ya da sözsüz veya fiziksel davranışlardır.

Cinsel yönelim: Bireyin, kendi cinsine, karşı cinse veya birden fazla cinse karşı derin duygusal, romantik ve cinsel eğilim duyma ve bu cinsten bireylerle mahrem ilişkilerde ve cinsel ilişki içinde bulunma yeteneği olarak anlaşılmaktadır.

Cinsiyet: Kadını ve erkeği tanımlayan biyolojik ve fizyolojik özelliklerdir.

Cinsiyet kimliği: Her bireyin, doğuştan gelen cinsiyetine uygun düşün düşmesin, dış görünüşün veya bedensel işlevlerin tıbbî, cerrahî veya başka yöntemlerle iradî değişikliklerini de içerebilecek bedensel bilinç, giyim kuşam, söz ve davranışlar da dâhil olmak üzere, özel ve kişisel cinsiyetini duyumsama ve yaşama olarak anlaşılmaktadır.

Çocuk Koruma: Bütün çocukların zarar ve şiddetten uzak güvenli ortamlarda spor kulüplerine ve spor aktivitelerine katılmalarını sağlamak için yapılan eylemlerdir (MINEPS 5 Berlin Bildirgesi: UNESCO, 2013).

Değerlendirme: İzleme faaliyetinde elde edilen verilerin yorumlanmasıdır.

Federasyon: SGM bünyesinde bulunan spor federasyonları ile bağımsız spor federasyonlarıdır (GSB Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi).²⁹

Gösterge: İzlemeye konu olan alana ilişkin uygulamaların geçerliliğine ve verimliliğine işaret eden karşılaştırılabilir ve değişimi öne serme kabiliyetine sahip bilgi toplama araçlarıdır (Kurtoğlu, Bayrakçeken ve Ülker, 2014, s. 28).

İzleme: Bir alandaki değişimleri ölçmek için, belirlenen göstergelere dair veri toplama faaliyeti.

Kadınlara karşı ayırım: Kadınların medenî durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliği-

28 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/08/20020816.htm#2>

29 http://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf

ne dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medenî ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen ve ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir (CEDAW, 1. Madde: Birleşmiş Milletler, 1979).

Norm: İzlemeye konu olan alana ilişkin, hak temelli mücadele içinde üretilen, üzerinde uzlaşmış ve geniş kesimlerce kabul görmüş temel değerlerdir.

Olimpik branş: Olimpiyatlarda fiilen yarışması yapılan ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi’nin programında yer alan stil, kategori veya branşlardaki spor dalları

Olimpik hareket: IOC’nin üst yetkileri ile yönetilen, düşünülmüş, organize edilmiş, evrensel ve devamlı bir eylemdir. IOC tarafından Olimpik Antlaşma ile teşkilatlandırılmış olan belirli ve eylemsel bir hukukî varlığı ifade etmektedir.

Paralimpik: Uluslararası Paralimpik Komitesi’nin dört yılda bir düzenlenen Yaz ve Kış Paralimpik Oyunları

Spor: Fiziksel ve zihinsel sağlığı korumak ve geliştirmek, sosyal ilişkiler kurmak, eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek veya yarışmalarda mücadele ederek kazanmak amacıyla organize ya da plansız olarak yapılan fiziksel aktivitenin her türlü seklini ifade eder (Gençlik ve Spor Bakanlığı Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi).³⁰ Birleşmiş Milletler bünyesinde spor, fiziksel uygunluğa, zihinsel zindeliğe ve sosyal etkileşime katkıda bulunan fiziksel aktivitenin bütün biçimleridir. Bunlar oyun, rekreasyon, örgütlü ya da yarışmacı sporlar, yerli sporlar ve oyunlar (United Nations Inter-Agency Task Force on Sport for Development & Peace, 2003).³¹

Sporcu: İlgili yönetmelikler uyarınca lisanslı olarak spor faaliyetlerine katılanlar (GSGM Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği). Birleşmiş Milletler bünyesinde sporcu, organize sporlara katılan kadın ve erkek sporcular (MINEPS 5 Berlin Bildirgesi: UNESCO, 2013).

Spor değerleri: Adil oyun, saygı, dürüstlük, dostluk, dayanışma ve mükemmellik kavramlarına odaklanmış spor hareketinin temel değerlerini inançlarını ve ilkelerini ifade etmektedir (Olimpik Antlaşma, 2011).

Spor kulübü: Genel Müdürlük, Türkiye Futbol Federasyonu Başkanlığı ile federasyonların faaliyetlerine katılan tescilli spor kulüpleridir. GSGM’ye tescillerini yaptırmış spor kulüpleri (GSGM Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği).³²

Spor uzmanı: Spor alanında bilimsel araştırma, geliştirme, değerlendirme, öğreticilik veya danışmanlık yapabilme niteliklerine sahip, yurt içinde veya yurt dışında branşlarıyla ilgili yüksek

30 http://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf

31 <https://www.un.org/sport/content/un-players/un-coordination-mechanisms/un-inter-agency-task-force-sport-development-and-peace>

32 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4157&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>

köğrenim görmüş, 5, 7 ve 8 inci maddelerde öngörülen şartları taşıyan yerli ve yabancı kişiler (GSGM Sözleşmeli Spor Uzmanı ve Antrenör Çalıştırılması Hakkında Yönetmelik)

Spor yöneticisi: Spor faaliyetleri ile ilgili kurum ve kuruluşları yöneten kişi (GSGM Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği)

Standart: İzlemeye konu olan alandaki normlara dayalı olarak belirlenen ve uygulamanın kapsamını, biçimini ve işlevini belirleyen genel kabullerdir (Kurtoğlu, Bayrakçeken ve Ülker, 2014, s. 27).

Takım sporu: Birden fazla sporcunun oluşturduğu takımların aynı anda karşılıklı olarak yapmış oldukları müsabakalar ile yarışması ferdi olarak yapılmakla birlikte, olimpiyat, paralimpik ve deflompik oyunlarında ferdi yarışlar dışında takım yarışması yapılan ve sonuçta alınan puanların takım puanı olarak kabul edildiği ve ferdi derecelendirme yapılmayıp takım derecelendirilmesi yapılan branşlar ile çiftler müsabakaları.

Toplumsal cinsiyet: Kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve niteliklerdir (İstanbul Sözleşmesi, 3.Madde: Avrupa Konseyi, 2011).

Toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırma: Politika süreçlerinin tüm evrelerinde ve tüm düzeylerinde, erkeklerle kadınlar arasındaki eşitlik prensibini dikkate alarak bunun tüm eylem alanlarında uygulanmasıdır. Bu şekilde, toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma, strateji ve politika oluşturma sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı 2008-2013).³³

Toplumsal cinsiyet eşitliği: Kaynakların ayrılmasında ve kullanımında, hizmetlere erişimde ve hizmetlerden yararlanmada bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramamasıdır.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargısı: Bireylerin cinsiyetlerine bağlı olarak nasıl görünmeleri, düşünceleri, hissetmeleri ve davranışları gerektiğine ilişkin kalıplaşmış yargılar ve beklentiler.

Toplumsal cinsiyet farkındalığı: Kadınların, erkeklerin, kız çocuklarının ve oğlan çocuklarının kültürel ve sosyal yapı tarafından belirlenen, fırsatlara/kaynaklara erişimlerinde ve kullanımında farklılıklar yaratan rol ve sorumluluklarının olduğunun bilincinde olunması.

Üst düzey performans sporu: Uluslararası performans standartlarına yönelik özel antrenman ve kaynaklar gerektiren kurumsallaşmış yarışmacı spordur (UNESCO, 2013).

33 <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/ulusal-eylem-planlari/toplumsal-cinsiyet-esitligi-ulusal-eylem-planlari>

KAYNAKÇA

- **Akın Y. (2014).** “Gürbüz ve yavuz evlatlar”: Erken Cumhuriyet’te beden terbiyesi ve spor. İstanbul: İletişim Yayınları.
- **Arslan, B., & Koca, C. (2006).** Kadın sporcuların yer aldığı günlük gazete haberlerinin sunum biçimine dair bir inceleme. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 1-10.
- **Avrupa Birliği Parlamentosu. (2002).** *European Parliament resolution on women and sport. [Kadın ve spor konulu çözüm belgesi](2002/2280(ını))*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0269+0+DOC+XML+V0//EN>
- **Avrupa Komisyonu. (1987).** *European chart of women’s right in sports [Avrupa Komisyonu kadın ve spor şartı]*. Erişim Tarihi (12 Haziran 2017):
http://www.farenet.org/wp-content/uploads/2016/02/CHART_ENGLISH.pdf
- **Avrupa Konseyi. (1996).** *Avrupa sosyal şartı*. Erişim Tarihi (12 Haziran 2017):
<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>
- **Avrupa Konseyi. (2001).** *European sport charter. [Avrupa spor şartı]*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<https://rm.coe.int/16804c9dbb>
- **Avrupa Konseyi. (2011).** *Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi sözleşmesi - İstanbul sözleşmesi*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.pdf>
- **Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı. (2002).** *Avrupa kentsel şartı ve avrupa kentli hakları bildirgesi*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<http://www.mimarlarodasiansankara.org/?id=964>
- **Avrupa Komisyonu (2007).** *White paper on sport. [Sporda beyaz kitap]*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391>
- **Avrupa Komisyonu. (2014).** *European Commission. Gender Equality in Sport. Proposal for Strategic Actions 2014 - 2020. [Avrupa Komisyonu sporda toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik plan önerisi 2014-2020]*. Erişim Tarihi (11 Haziran 2017):
http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/events/2013/documents/20131203-gender/final-proposal-1802_en.pdf
- **Avrupa Komisyonu. (2016).** *Balance in sport (BIS) - tools to implement gender equality*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017): <https://rm.coe.int/168064b439>

- **Avrupa Komisyonu. (2016).** European Commission. Mapping existing gender indicators in sports. [*Avrupa Komisyonu sporda toplumsal cinsiyet göstergelerinin haritalanması*]. Erişim Tarihi (15 Eylül 2017): <https://rm.coe.int/bis-2016-07eonly-bis-mapping-ge-indicators-b-helfferich-worskhop-stock/16807281e9>
- **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi. (2010).** *Code of Sport Ethics. [Spor etiği kuralları]*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017): <https://rm.coe.int/16805cecaa>
- **Avrupa Komisyonu Bakanlar Komitesi. (2015).** *Recommendation CM/Rec(2015)2 of the Committee of Ministers to member States on gender mainstreaming in sport. [Avrupa Komisyonu Üye Ülkeler Bakanlar Komitesi Tavsiyesi, sporda toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma (CM/Rec 2015/2)]*. Erişim Tarihi (15 Ağustos 2017): [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2015\)2&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2015)2&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true)
- **Aybek, A., & Yıldırım, İ. (2016).** **Baron Pierre De Coubertin'in Olimpizm felsefesinde kadın. İçinde C. Koca (Ed.), Sporun toplumsal cinsiyet halleri (s. 60-79).** Ankara: Spor Yayınevi.
- **Bakan, Ö. (2013).** **Türk medyasında kadın sporcuların temsili: Üç gazetenin içerik analizi.** *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(4), 129-139.
- **Birleşmiş Milletler. (1948).** *Birleşmiş Milletler insan hakları evrensel beyannamesi.* Erişim Tarihi (10 Haziran 2017): http://www.un.org.tr/humanrights/vm/Insan_Haklari_Evrensel_Beyannamesi.pdf
- **Birleşmiş Milletler. (1966).** *Birleşmiş Milletler ekonomik, sosyal ve kültürel haklar uluslararası sözleşmesi.* Erişim Tarihi (12 Haziran 2017): <http://www.un.org.tr/humanrights/vp/insan-haklari-belgeleri/tuerkiye-ve-anlasma-temelli-organlar/ekonomik-sosyal-ve-kueltuerel-haklara-iliskin-sozlesme.php?lang=TR>
- **Birleşmiş Milletler. (1979).** *Birleşmiş Milletler kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi uluslararası sözleşme (CEDAW).* Erişim Tarihi (10 Haziran 2017): <http://www.un.org.tr/humanrights/vp/insan-haklari-belgeleri/tuerkiye-ve-anlasma-temelli-organlar/kadina-karsii-ayrimciligin-ortadan-kaldirilmasina-dair-sozlesme.php>
- **Birleşmiş Milletler. (1989).** *Birleşmiş Milletler çocuk hakları sözleşmesi.* Erişim tarihi: 10.06.2017. http://www.un.org.tr/humanrights/vm/hrdoc/1_COÇUK_HAKLARINA_DAIR_SOZLESME.pdf
- **Birleşmiş Milletler. (1995).** *Pekin deklarasyonu ve eylem platformu.* Erişim Tarihi (15 Haziran 2017): <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>

- **Birleşmiş Milletler. (1999).** CEDAW 25 sayılı genel tavsiye. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
[https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CE-DAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CE-DAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf)
- **Birleşmiş Milletler. (2000).** *Birleşmiş Milletler bin yıl bildirgesi*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/mill_decl_turkce.pdf
- **Birleşmiş Milletler. (2005).** *Final report: International year of physical education and sport. [Birleşmiş Milletler beden eğitimi ve spor yılı raporu]*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017): https://www.un.org/sport2005/a_year/IYSPE_Report_FINAL.pdf
- **Birleşmiş Milletler. (2006).** *Birleşmiş Milletler engelli hakları sözleşmesi*. Erişim Tarihi (10 Haziran 2017):
http://www.un.org.tr/humanrights/vm/hrdoc/1_Engelli_Bireylerin_Haklarina_Iliskin_Sozlesme.pdf
- **Birleşmiş Milletler. (2014).** *International charter of physical education, physical activity and sport. [Uluslararası beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor şartı]*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235409e.pdf>
- **Bulgu, N. (1997).** Spor kurumunda cinsiyet ayrımı: Haber fotoğraflarına yansıyan toplumsal değerler. *Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 26-37.
- **Büyükaşar, M. (2016).** Türk basınında cinsiyet ayrımcılığı: Fotomaç ve Fanatik gazeteleri örneği. *İnsan&İnsan*, 3(9), 53-76.
- **Canbaz, B., Öztürk, P., & Koca, C. (2016).** Spor haberleri internet sitelerinde kadın sporcuların temsilinin incelenmesi. Sözel sunum, 15. Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi, Kırıkkale.
- **Cantek, F., & Yazar, B. (2009).** Spor ve kadın. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 29, 201-218.
- **Coakley, J. J. (2001).** *Sport in society: Issues and Controversies*. NY: McGraw-Hill.
- **Cookly, C., & Dworkin, S. L. (2013).** Policing the boundaries of sex: A critical examination of gender verification and the Caster Semenya controversy. *Journal of Sex Research*, 50(2), 103-111.
- **Council of Europe. (2001).** Recommendation No. R (92) 13 REV of the Committee of Ministers to Member States on the Revised European Sports Charter. Strasbourg, France: Council of Europe.
- **Çapan, M. Ş. (1999).** Türk sporunda Serrim Sırrı Tarcan (1874-1957). İstanbul: Ünyay Yayınları.

- **European Institute Gender Equality. (2015).** *Gender equality in sport*. Erişim Tarihi (1 Kasım 2017): <http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-equality-sport>
- **Eurostat Sport Statistics. (2016).** *Council resolution 2014/C183/03*. Erişim Tarihi (1 Kasım 2017): <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/7203321/KS-04-15-823-EN-N.pdf>
- **Fasting, K. (2003).** **Women and sport in Norway.** İçinde I. Hartmann-Tews & G. Pfister (Eds.), *Sport and women, social issues in international perspective* (s. 15-34). London: Routledge.
- **Fasting, K., & Skou, G. (1994).** **Developing equity for women in the Norwegian confederation of sports.** Oslo: Norwegian Confederation of Sports.
- **Fişek, K. (1983).** **Türkiye’de spor.** İçinde Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, c. 8, (s. 2178). İstanbul: İletişim Yayınları.
- **Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2017).** **İstatistikler.** Erişim Tarihi: <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>
- **Günay, N. (2013).** **Atatürk döneminde Türkiye’de beden eğitiminin gelişimi ve Gazi Beden Terbiyesi Bölümü.** *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 85, 73-99.
- **Gündüz, N., Koz M., Fedai T., Sunay H., & Ersöz G. (2002).** **Türkiye’de değişik spor branşlarındaki elit bayan sporcuların karşılaştıkları cinsel taciz olaylarının araştırılması.** *Spor Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 95-108.
- **Hacısoftaoğlu, İ., & Koca, C. (2011).** **“Delikanlı gibi yaşayın, Delikanlı gibi oynayın”:** **Eril bir alan olarak spor medyası üzerine bir inceleme.** İçinde İ. Erdoğan (Ed.), *Medyada hegemonik erkek(lik) ve temsil* (s.69-94). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- **Heggie, V. (2010).** **Testing sex and gender in sports; reinventing, reimagining and reconstructing histories.** *Endeavour*, 34(4), 157-163.
- **Hovden, J., & Pfister, G. (2006).** **Gender, power and sports.** *Nora: Nordic Journal of Women’s Studies*, 14(1), 4-11.
- **International Olympic Committee (IOC). (2004).** **Olimpik antlaşma.** Erişim Tarihi (15 Haziran 2017): http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Upload/Menu/624923_ioc_antlasmasi.pdf
- **International Olympic Committee (IOC). (2007).** **Consensus statement on sexual harassment & abuse in sport [Sporda cinsel taciz ve istismar hakkında görüş birliği].** Erişim Tarihi (1 Kasım 2017): https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/News/20070802-IOC-adopts-Consensus-Statement-on-sexual-harassment-and-abuse-in-sport/EN-Sexual-Harassment-Abuse-In-Sport-report_1125.pdf#_ga=2.48599908.351039831.1510675618-1217813673.1509080678

- **International Olympic Committee (IOC). (2017).** *Safeguarding athletes from harassment and abuse in sport toolkit [Sporda cinsel taciz ve istismardan sporcuları koru araç kiti]*. Erişim Tarihi (18 Kasım 2017):
https://hub.olympic.org/wp-content/uploads/2017/11/IOC_Safeguarding_Toolkit_ENG_Screen_Full.pdf
- **International Paralympic Committee (2009).** *Annual report [Yıllık rapor]*. Erişim Tarihi (18 Kasım 2017):
https://m.paralympic.org/sites/default/files/document/120201082427810_Annual_Report_2009_web.pdf
- **International Working Group on Women and Sport (IWG). (1994).** *Brighton declaration on women and sport. [Brighton kadın ve spor bildirgesi]*. Erişim Tarihi (11 Haziran 2017):
http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Brighton-signatories-2014-6-12.pdf
- **International Working Group on Women and Sport (IWG). (1998).** *Windhoek Action Plan. [Windhoek eylem planı]*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Windhoek_call_for_action_e.pdf
- **International Working Group on Women and Sport (IWG). (2014).** *Brighton plus Helsinki declaration on women and sport. [Brighton Plus Helsinki kadın ve spor bildirgesi]*. Erişim Tarihi (11 Haziran 2017):
[http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Helsinki-calls-the-world-of-sport-to-LEAD-THE-CHANGE-BE-THE-CHANGE\(1\).pdf](http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Helsinki-calls-the-world-of-sport-to-LEAD-THE-CHANGE-BE-THE-CHANGE(1).pdf)
- **İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü. (2017).** *Aktifiz toplumun içindeyiz; 0-29 yaş çocuk ve gençler için bütünleşik fiziksel aktivite merkezi*. Erişim adresi:<http://istanbul.aile.gov.tr/projeler/aktifiz-toplumun-icindeyiz-029-yas-cocuk-ve-gencler-i%C3%87cin-butunlesik-fiziksel-aktivite-merkezi>
- **Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008).** *Toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı 2008-2013*. Erişim adresi: <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/ulusal-eylem-planlari/toplumsal-cinsiyet-esitligi-ulusal-eylem-planlari>
- **Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD). (2012).** *Kadınların spor ve fiziksel aktiviteye katılımı raporu*. Erişim adresi:
<http://www.kasfad.org/category/raporlar>
- **Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD). (2014).** *Türkiye’de üniversiteli kadın ve erkeklerin fiziksel aktivite ve spora katılımı*. Erişim adresi:
http://www.kasfad.org/wp-content/uploads/KASFAD_2014_Rapor.pdf
- **Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD). (2016).** *Spor kurumlarında toplumsal cinsiyetin temsili*. Erişim adresi:
<http://www.kasfad.org/kasfad-spor-kurumlarında-toplumsal-cinsiyet-esitligi-raporu.html>

- **Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD). (2017).** *Spor eğitimi alanında toplumsal cinsiyet eşitliği.* Erişim adresi: <http://www.kasfad.org/kasfad-2017-raporu-yayimlandi.html>
- Karaçam, Ş. M., & Öztürk, P. (2016). Sporda cinsiyet (testi) politikaları. İçinde C. Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyetin halleri* (s. 220-235). Ankara: Spor Yayınevi.
- **Kvasoğlu, İ., & Yıldırım, İ. (2016).** **Erken Cumhuriyet döneminde kadın sporcular üzerinden modern kadın okumaları.** İçinde C. Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyetin halleri* (s. 96-119). Ankara: Spor Yayınevi.
- **Koca, C. (2008).** **Medyada spor haberleri ve cinsiyetçilik: 2004 olimpiyatları örneği.** *Aletin Sesi*, 26, 209, 4-6.
- **Koca C. (2011).** *Gençlik ve Spor Genel Müenel Mu ve Spor Genel M spor haberleri ve cinsiyetçilik: 2004 olimpiyatları örneği. kadın okumumn* (TÜBİTAK Proje No: 109K35). Erişim: <http://www.stoag.hacettepe.edu.tr/>
- **Koca, C. (2016).** **Cinsiyetlendirilmiş bir sosyal alan olarak spor.** İçinde C. Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyetin halleri* (s. 18-39). Ankara: Spor Yayınevi.
- **Kurtoğlu, A. (2015).** *Hak temelli izleme ve değerlendirme ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması.* Ankara: CEİD Yayınları 2.
- Kurtoğlu, A., Bayrakçeken, G., & Ülker, G. (2014). *Kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizması: izleme modeli.* Ankara: CEİD Yayınları 1.
- **Leigh, M. H., & Bonin, M. T. (1977).** **The pioneering role of Madame Alice Milliat and the FSFI in establishing international trade and field competition for women.** *Journal of Sport History*, 4(1), 72 - 82.
- **Ljungqvist, A. (2000).** **Gender verification.** İçinde B. L. Drinkwater (Ed.), *Encyclopaedia of sports Medicine, Women in Sport* (Vol. III; s. 183-193). Oxford: Blackwell Science, Ltd.
- **Mascagni, K. (1996-1997).** **World conference on women and sport.** *Olympic Review*, 26(12), 23-27. Erişim adresi: <http://library.la84.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1996/oreXXVI12/oreXXVI12v.pdf>
- **McCrone, K. (1991).** **Class, gender, and English women's sport, c. 1890-1914.** *Journal of Sport History*, 18(1), 159-182.
- **Memiş, U. A., & Yıldırım, İ. (2011).** **Batı kültürlerinde kadınların spora katılımlarının tarihsel gelişimi.** *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 17-26.
- **National Collegiate Athletic Association (NCAA). (1994).** *The principles of gender equity.* Erişim Tarihi (18 Ağustos 2017): <https://web3.ncaa.org/lstdbi/search/bylawView?id=2461#result>

- **National Collegiate Athletic Association (NCAA). (2017).** *Board of governors policy on campus sexual violence.* Erişim Tarihi (10 Ağustos 2017): <http://www.ncaa.org/sport-science-institute/topics/ncaa-board-governors-policy-campus-sexual-violence>
- **Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederations of Sports. (2010).** *Guidelines to prevent sexual harassment and abuse in sport.* Erişim adresi: https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/english/637_10_sexual-harassment_eng_web.pdf
- **Özen, G., & Koca, C. (2014).** *Athletes’ perceptions of sexual harassment in Turkey.* Sözlü sunum, International Gender and Sport Symposium: IAPESGW Regional Symposium, Ankara.
- **Özen, G., & Koca, C. (2017).** *Kadın antrenörlerin çalışma hayatına dair deneyimlerinin toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenmesi.* Sözlü sunum, 2. Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Sempozyumu. Marmara Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Alanda Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESKAR), İstanbul.
- **Özsoy, S. (2008).** *Türk spor medyasında kadın.* *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 201-219.
- **Öztürk, P., & Karaçam, Ş. M. (2015, Ağustos).** *“Pardon! kadınmışsınız!” Socrates Dergi.* Erişim: <http://www.socratesdergi.com/2015/08/12/pardon-kadinmissiniz/>
- **Pakkan, B. (2016).** *Spor gazetelerinde hegemonik erkekliğin yeniden inşası.* İçinde Canan Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyet halleri*, (s. 134-149). Ankara: Spor yayınevi.
- **Pfister, G., & Radtke, S. (2009).** *Sport, women and leadership: Results of a project on executives in German sports organisations.* *European Journal of Sport Science*, 9(4), 229-243.
- **Pieper, L. P. (2014).** *Sex testing and the maintenance of Western femininity in international sport.* *The International Journal of the History of Sport*, 31(13), 1557-1576.
- **Ritchie, R., Reynard, J., & Lewis, T. (2008).** *Intersex and the Olympic Games.* *Journal of the Royal Society of Medicine*, 101(8), 395-399.
- **Schultz, J. (2011).** *Caster Semenya and the “question of too”: Sex testing in elite women’s sport and the issue of advantage.* *Quest*, 63(2), 228-243.
- **Swaddling, J. (2000).** *Antik olimpiyat oyunları.* (Çev. B. Gürün). Ankara: Homer Kitabevi.
- **Sydney Scoreboard (2017).** *Sydney Scoreboard A Global Index for Women in Sport Leadership.* Erişim adresi: www.sydney scoreboard.com
- **Taşdelen, P. & Koca, C. (2016).** *Viktorya Dönemi İngiltere’sinde ve İngiliz sömürgelerinde ilk kadın sporcular.* İçinde C. Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyet halleri* (s. 80-95). Ankara: Spor Yayınevi.

- **Türkiye Olimpiyat Komitesi.** (2017). *Sporcularımız*.
<http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr>
- **United Nations.** (2013). *UN Inter-agency task force on sport for development and peace*.
Erişim adresi:
<https://www.un.org/sport/content/un-players/un-coordination-mechanisms/un-inter-agency-task-force-sport-development-and-peace>
- **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).** (2010). *UNICEF protecting children from violence in sport*. Erişim Tarihi (1 Kasım 2017): https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/violence_in_sport.pdf
- **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).** (2013). *Birleşmiş Milletler MİNEPS Berlin bildirgesi*. Erişim Tarihi (15 Haziran 2017):
<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002211/221114e.pdf>
- **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).** (2017). *Kazan Action Plan. [Kazan eylem planı]*. Erişim Tarihi (30 Ocak 2018):
<http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002527/252725E.pdf>
- **United Nations Division for the Advancement of Women Department of Economic and Social Affairs.** (2007). *Women 2000 and beyond*. Erişim adresi:
<http://www.un.org/womenwatch/daw/public/Women%20and%20Sport.pdf>
- **United Kingdom Sports Councils Equality Group.** (2012). *Equality standart for sport*.
Erişim Tarihi (15 Temmuz 2017): <http://equalityinsport.org/equality-standard-for-sport/>
- **United Kingdom Sports Council Equality Group.** (2014). *UK equality standart resource pack*. Erişim adresi:
<http://equalityinsport.org/wp-content/uploads/2014/02/Requirements-Forms.pdf>
- **Vertinsky, P.** (1994). *Women and sport in the nineteenth century. İçinde D.M. Costa & B.R. Guthrie (Eds.), Women and sport: Interdisciplinary perspectives (s. 63-82)*. Illinois: Human Kinetics Press.
- **Wackwitz, L. A.** (2003). *Verifying the myth: Olympic sex testing and the category "woman"*. *Women's Studies International Forum*, 26(6), 553-560.
- **Whitehead, M.** (2001). *The concept of physical literacy*. *Journal European Journal of Physical Education*, 6(2), 127-138.
- **Womens Sports Foundation (WSF).** (2016). *Sexual harassment and sexual relationships between coaches, other athletic personnel and athletes. [Antrenörler, diğer spor personeli ve sporcular arasında cinsel taciz ve cinsel ilişki]*. Erişim Tarihi (1 Kasım 2017):
<https://www.womenssportsfoundation.org/wp-content/uploads/2016/07/sexual-harassment-sexual-harassment-and-sexual-relationships-between-coaches-other-athletic-personnel-and-athletes-the-foundation-position.pdf>

- **Zengin, E. (2012). Sexual harassment among Turkish female athletes: the role of ambivalent sexism (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).** ODTÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- **Yıldız, Ö. S. (2009). Sporda cinsel taciz ve istismarın belirlenmesine yönelik pilot bir çalışma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).** İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.

EK1: Uluslararası Sözleşmeler

Sözleşmenin adı	Kısaltılması	İmzalanma tarihi	Yürürlük tarihi	TR'nin taraf olma durumu/tarihi
Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname	İHEB	1948	1948	1949
Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi	ÇHS	1989	1990	1990 imza 1995 yürürlük
Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	EHS	2006	2008	2007 imza 2009 onay
Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi	ESKHUS	1966	1976	2000 imza 2003 onay
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	AIHS	1950	1953	1950 imza 1954 onay
Avrupa Sosyal Şartı	ASŞ	1961	1965	1961 imza 1989 onay
Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi		1992		İmzacı yerel yönetimler - Bilgi Yok.
Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşme	CEDAW	1979	1981	1985 imza 1986 yürürlük
CEDAW 25 Sayılı Genel Tavsiye	CEDAW	2004		
Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu		1995	1995	1995
Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi	İstanbul Sözleşmesi	2011	2014	2011 imza 2014 yürürlük
Birleşmiş Milletler Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı	UBESŞ	1978	1978	
Birleşmiş Milletler Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı	UABEFAŞŞ	2014	2014	
Avrupa Spor Şartı		1992/2001	1992	

EK 2: Diğer Uluslararası Belgeler

Belgenin Adı	Tarihi	Kaynak
Birleşmiş Milletler Bin Yıl Bildirgesi	2000	http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/mill_decl_turkce.pdf
Birleşmiş Milletler MINEPS Berlin Bildirgesi	2004	http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002211/221114e.pdf
Birleşmiş Milletler Beden Eğitimi ve Spor Yılı Raporu	2005	https://www.un.org/sport2005/a_year/IYSPE_Report_FINAL.pdf
Birleşmiş Milletler MINEPS Kazan Eylem Planı	2017	http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002527/252725E.pdf
Avrupa Spor Etiği Kuralları	1992	https://rm.coe.int/16805cecaa http://www.fairplayinternational.org/downloadmanager/download/nohtml/1/id/5
Sporda Beyaz Kitap	2007	http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52007DC0391
Avrupa Konseyi Kadın ve Spor Şartı	1987	http://www.farenet.org/wp-content/uploads/2016/02/CHART_ENGLISH.pdf
Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Plan Önerisi 2014-2020	2014	http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/events/2013/documents/20131203-gender/final-proposal-1802_en.pdf
Avrupa Konseyi Üye Ülkeler Bakanlar Komitesi Tavsiyesi CM/Rec (2015). Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma	2015	https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2015)2&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true
Avrupa Birliği Parlamentosu Kadın ve Spor Konulu Çözüm Belgesi (2002/2280(INI))	2002	http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0269+0+DOC+XML+V0//EN
Avrupa Konseyi Balance In Sport - Tools to Implement Gender Equality	2016	https://rm.coe.int/168064b439
Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinin Haritalanması	2016	https://rm.coe.int/bis-2016-07eonly-bis-mapping-ge-indicators-b-helfferich-worskhop-stock/16807281e9
IOC Olimpik Antlaşma	2004	http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Upload/Menu/624923_ioc_antlasmasi.pdf
IOC Sporda Cinsel Taciz ve İstismar Politika Belgesi	2007	https://stillmed.olympic.org/Documents/THE%20IOC/OFFICIAL%20SHA%20Statement.pdf
UNICEF Protecting Children from Violence in Sport	2010	https://www.unicef-irc.org/publications/588/
UK Sport - Sporda Spor Eşitlik Standartları	2012	http://equalityinsport.org/equality-standard-for-sport/
Avrupa Birliği Sporda Kadınlara, Gençlere ve Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismarın Önlenmesi Kararı (Resolution No.3/2000)	2000	https://www.coe.int/en/web/sport/epas/ http://www.coe.int/t/dg4/sport/resources/texts/spres00.3_en.asp
Avrupa Konseyi Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sonuç Belgesi	2016	https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6957-gender-equality-in-sports.html

Avrupa Konseyi Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık, Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Komisyonu Raporu	2005	http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=10812&lang=EN
IWG Brighton Kadın ve Spor Bildirgesi	1994	http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Brighton-Declaration_EN.pdf
IWG Brighton Plus Helsinki Kadın ve Spor Bildirgesi	2014	http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Helsinki-calls-the-world-of-sport-to-LEAD-THE-CHANGE-BE-THE-CHANGE(1).pdf
IWG Windhoek Eylem Planı	1998	http://iwg-gti.org/common_up/iwg-new/files/Windhoek_call_for_action_e.pdf
WSF Görüş Bildirgesi: Antrenörler, diğer spor personeli ve sporcular arasında cinsel taciz ve cinsel ilişki	2016	https://www.womenssportsfoundation.org/wp-content/uploads/2016/07/sexual-harassment-sexual-harassment-and-sexual-relationships-between-coaches-other-athletic-personnel-and-athletes-the-foundation-position.pdf

EK3: İlgili Mevzuatın Listesi

Kanunlar	Resmi Gazete Tarihi Resmi Gazete Sayı
T.C. Anayasası - 10. Madde	20.10.1982/17844
T.C. Anayasası - 59. Madde	20.10.1982/17844
638 Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	8.6.2011/27958
3289 Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	28.5.1986/19120
7258 Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun	9.5.1959/10201
5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu	3.7.2004/25531
5393 Belediye Kanunu	3.7.2005/25874
5894 Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	16.5.2009/27230
5774 Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması İle Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanun	9.7.2008/26931
6222 Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	14.4.2011/27905
3796 İstanbul Kentinde Yapılacak Olimpiyat Oyunları Kanunu	5.5.1992/21219
6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği	8.3.2012/28239
Yönetmelikler	
Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	19.07.2012/28358
Spor Genel Müdürlüğü Sporcu Eğitim Merkezleri Yönetmeliği	28.01.2011/27476
Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik	03.11.2010/27748
Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ve Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Yönetmelik	28.05.2009/27241
Spor Genel Müdürlüğü Federasyon Başkanları Seçim Yönetmeliği	12.02.2009/27139
Spor Genel Müdürlüğü Hazırlık ve Düzenleme Kurullarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	24.02.2008/25857
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yurtdışında ve Yurtdışında Düzenlenecek Gençlik ve Spor Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik	26.04.2005/25797
Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik	17.03.2006/26111
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Bütçe, Muhasebe ve Bilet Yönetmeliği	25.10.2007/26681
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatı Ulusal ve Uluslar Arası Sportif Faaliyetlerine İlişkin Mal ve Hizmet Alımları İhale Yönetmeliği	25.04.2007/26503
Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	18.02.2006/26084
Milli Sporcu Belgesi Verilmesi Hakkında Yönetmelik	12.05.2011/27932
İç Kontrol Ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar	31.12.2005/26040 3.Mükerrer
Spor Genel Müdürlüğü Müsabaka Yerlerine Serbest Giriş Yönetmeliği	12.03.2010/27519
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sağlık Yüksek Kurulu Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği	26.04.2005/25797
Gençlik ve Spor Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik	26.04.2005/25797
Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik	28.8.2004/25567

EK3: İlgili Mevzuatın Listesi (devam)

Kanunlar	Resmi Gazete Tarihi Resmi Gazete Sayı
Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Mali Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik	19.01.2005/25705
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sportif Müsabaka ve Gösteri Hasılatının Dağıtımına Dair Yönetmelik	05.08.2004/25544
Spor Genel Müdürlüğü Tesislere Ad Verme Yönetmeliği	30.06.2011/27980
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sponsorluk Yönetmeliği	16.06.2004/25494
Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği	28.01.2012/28187
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yurt İçinde ve Yurt Dışında Düzenlenecek Gençlik ve Spor Faaliyetleri Kıyafet Yönetmeliği	18.07.1999/23579
Gençlik Merkezleri Yönetmeliği	13.07.2003/25167
Spor Genel Müdürlüğü Disiplin Amirleri Yönetmeliği	01.03.2013/28574
Antrenör Eğitim Yönetmeliği	16.08.2002/24848
Olimpik Hazırlık Merkezlerinin Kuruluş, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği	11.04.2015/29323
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Müşavirleri Atanma ve Çalıştırma Yönetmeliği	26.10.2001/24565
Spor Genel Müdürlüğü İşletme Yönetmeliği	09.12.2005/2608
Özel Beden Eğitimi ve Spor Tesisleri Yönetmeliği	15.10.1999/23847
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Masörü Eğitim Yönetmeliği	26.07.1991/23767
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği	31.01.1994/21835
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Yönetmeliği	20.12.1993/21794
Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği	22.11.1993/21766
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği	07.01.1993/21458
Spor Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Spor Uzmanı ve Antrenör Çalıştırılması Hakkında Yönetmelik	22.02.1991/20794
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü İl Spor Temsilcisi Yönetmeliği	06.12.1990/20717
Spor Genel Müdürlüğü Spor Kontrolörlüğü Yönetmeliği	12.07.1990/20572
Gençlik ve Spor Şûraları Yönetmeliği	24.11.2011/28122
Faal Sporculuğu Bırakma Törenleri Hakkında Yönetmelik	04.05.1980/16951
Sportif Müsabakalardan Önce Yapılacak Saygı Duruşları Hakkında Yönetmelik	17.05.1971/13839
Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	18.02.2006/26084
Spor Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme Ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği	26.06.2005/25857
Sporcu Lisans, Tescil, Vize Ve Transfer Yönetmeliği	07.12.2001/24606
Okul Sporları Faaliyetleri Yönetmeliği	05.11.2013/28812
Türkiye Futbol Federasyonu Ana Statü	17.06.1992/3813
Okul Sporları Federasyonu Ana Statü	10.07.2007/26578
Olimpik Hazırlık Merkezlerinin Kuruluş, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği	11.4.2015/29323
2020 Yılı Sonuna Kadar Yapılacak Yaz ve Kış Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarına Hazırlanmak Amacıyla Yetiştirilecek Sporcuların Tespiti, Harçlıklarının Belirlenmesi, İaşe, İbate ve Yol Giderlerinin Karşılmasına Dair Yönetmelik	11.04.2015/29303
Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Sporcu Komisyonu Oluşturulması İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik	

EK3: İlgili Mevzuatın Listesi (devam)

Talimatlar	Yürürlük tarihi Kaynak
Okul Sporları Federasyonu Disiplin Talimatı	tosf.gov.tr/show_file.php?attachid=234
Atletizm Federasyonu Disiplin Talimatı	23.12.2015 http://www.taf.org.tr/wp-content/uploads/2016/02/Disiplin_talimati_16.12.2015.pdf
Türkiye Yelken Federasyonu Disiplin Suçları ve Cezaları Talimatı	30.03.2014 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/54840turkiye-yelken-federasyonu-disiplin-suclari-ve-cezalaritalimati.pdf
Cimnastik Federasyonu Disiplin Talimatı	http://www.tcf.gov.tr/ckfinder/userfiles/files/09_tcf_disiplin_talimati.pdf
Görme Engelliler Federasyonu Disiplin Talimatı	2015 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/909602007%20gorme_disiplin%20talimati2_.pdf
Görme Engelliler Federasyonu Kılık Kıyafet Talimatı	2010 http://www.gesf.org.tr/talimat-genelge
Türkiye Futbol Federasyonu Etik Kurul Talimatı	02.12.2009 http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Etik-Kurulu-Talimati.pdf
Atletizm Antrenör Eğitim Talimatı	08.01.2011 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/39430antrenor%20egitim%20talimati2009_.pdf
Boks Antrenör Eğitim Talimatı	2015 http://www.turkboks.gov.tr/userfiles/BOKS%20ANTRENÖR%20EĞİTİM%20TALİMATI%202015.doc
Görme Engelliler Antrenör Eğitim Talimatı	2015 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/51984ANTRENÖR%20%20EĞİTİM%20TALİMATI%20-%202015.doc
Judo Antrenör Eğitim Talimatı	http://www.judo.gov.tr/upload/files/antrenor_egt_talimati_2016.pdf
Muaythai Antrenör Eğitim Talimatı	06.08.2014 http://www.muaythai.gov.tr/Uploads/files/-haber/antrenor-egitim-talimati-17-11-2016-21-30-26.pdf
Tenis Antrenör Eğitim Talimatı	27.12.2006 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Tenis%20Antrenoru%20Egitim%20Ta.pdf
Voleybol Antrenör Eğitim Talimatı	23.12.2006 http://www.tvf.org.tr/_dosyalar/Talimatlar/TVF_antrenor_egitim_talimati.doc
Yelken Antrenör Eğitim Talimatı	2015 http://tyf-arsiv.com/dosyalar/menu/tyf-antrenor-talimati-2015.pdf
Bisiklet Federasyonu Eğitim Kurulu Talimatı	30.06.2016 http://bisiklet.gov.tr/federasyon-2/bilgi-bankasi/yonetmelikler-ve-talimatlar/egitim-kurulu-talimati/

EK3: İlgili Mevzuatın Listesi (devam)

Talimatlar	Yürürlük tarihi Kaynak
Buz Pateni Federasyonu Eğitim Kurulu Talimatı	03.07.2010 http://buzpateni.org.tr/download/ana-statu-talimatlar/05-6fbe21ed01f54f2.doc
Karate Federasyonu Eğitim Kurulu Talimatı	14.08.2009 http://www.karate.gov.tr/source/talimatlar/egitimkurulu.doc
Tenis Federasyonu Eğitim Kurulu Talimatı	25.04.2011 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/91683TTF%20TL%202010%20EĞİTİM%20KURULU%20TALİMATI.pdf
Voleybol Federasyonu Eğitim Kurulu Talimatı	31.10.2006 http://www.tvf.org.tr/_dosyalar/Talimatlar/TVF_egitim_kurulu_talimati.doc
Halter Federasyonu Kamp Talimatı	12.03.2008 http://halter.gov.tr/kamp-talimati/
Cimnastik Federasyonu Kamp Eğitim Talimatı	30.03.2017 http://www.tcf.gov.tr/ckfinder/userfiles/files/Cimnastik_Kamp_Egitim_Talimati_2017.pdf
Halter Federasyonu Ödül ve Yardım Talimatı	15.01.2009 http://halter.gov.tr/odul-ve-yardim-talimati/
Taekwondo Federasyonu Ödül ve Yardım Talimatı	http://www.turkiyetaekwondofed.gov.tr/dokumanlar/talimatlar/odulveyardimtalimati_190416.doc
Tenis Federasyonu Ödül ve Yardım Talimatı	01.11.2008 http://www.ttf.org.tr/wp-content/uploads/2010/07/odul_ve_yardim_talimati.doc
Triatlon Federasyonu Ödül ve Yardım Talimatı	https://triatlon.org.tr/odul-ve-yardim-talimati/
Tenis Federasyonu Maddi Destek Talimatı	https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/MADDI%20DESTEK%20TALİMATI.pdf
Atıcılık ve Avcılık Federasyonu Bütçe ve Muhasebe Talimatı	25.04.2007 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/32011BÜTÇE%20TALİMATI_.pdf
İşitme Engelliler Federasyonu Bütçe ve Muhasebe Talimatı	http://www.tiesf.gov.tr/panel_yonetici/dosyalar/talimatlar/talimat_13.pdf
Motosiklet Federasyonu Bütçe ve Harcama Talimatı	http://www.tmf.org.tr/pdfs/Butce%20Harcama%20Talimati.pdf
Bisiklet Federasyonu Harciraş Talimatı (Taslağı)	http://bisiklet.gov.tr/federasyon-2/bilgi-bankasi/yonetmelikler-ve-talimatlar/harcirah-talimati/
İzcilik Federasyonu Teknik Kurul Çalışma Esasları Talimatı	http://www.tif.org.tr/tif/webimage/Teknik%20Kurul%20Calisma%20Usul.pdf
Atletizm Federasyonu Teknik Kurul Talimatı	26.05.2008 http://taf.org.tr/wp-content/uploads/2016/01/teknik_kurul_talimati_26_05_2008.pdf

EK 3: İlgili Mevzuatın Listesi (devam)

Talimatlar	Yürürlük tarihi Kaynak
Halter Federasyonu Müsabaka Talimatı	http://halter.gov.tr/musabaka-talimati/
Güreş Federasyonu 2017 yılı Büyükler Grup ve Türkiye Şampiyonaları Müsabaka Talimatı	12.12.2016 http://www.tgf.gov.tr/tr/wp-content/uploads/2016/12/2017-YILI-BÜYÜKLER-TÜRKİYE-ŞAMPİYONASI-TALİMATI-1-SY1.pdf
Güreş Federasyonu U23 2017 Yılı Türkiye Şampiyonası Talimatı	12.12.2016 http://www.tgf.gov.tr/tr/wp-content/uploads/2016/12/2017-yili-u23-talimati-2.pdf
Özel Sporcular Federasyonu Atletizm Yarışma Talimatı	20.09.2014 http://tossfed.gov.tr/wp-content/uploads/2014/09/Atletizm_Yarisma_Talimati.pdf
Boks Federasyonu Profesyonel Müsabaka Talimatı	http://www.turkboks.gov.tr/talimatlar.aspx
Boks Federasyonu Amatör Müsabaka Talimatı	27.05.2015 http://www.turkboks.gov.tr/talimatlar.aspx
Voleybol Federasyonu Yarışma Talimatı	28.06.2006 http://www.tvf.org.tr/_dosyalar/Talimatlar/TVF_yarisma_talimati.pdf
Hentbol Federasyonu Yarışma (Müsabaka) Talimatı	28.07.2007 http://thf.gov.tr/Portals/0/bilgi-bankasi/musabakatalimati.pdf
Satranç Federasyonu Yarışmalar Talimatı	27.01.2013 http://www.tsf.org.tr/kaynaklar/belgeler/talimatlar/finish/3-talimatlar/17-satranc-yarismalari-talimati
Cimnastik Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatı	http://www.tcf.gov.tr/ckfinder/userfiles/files/10_tcf_hukukkurulutalimati.pdf
Atletizm Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatı	https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/15023Atletizm%20hukuk%20kurulu%20talimati%20son_.pdf
Yüzme Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatı	https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Hukuk%20Kurulu%20Talimati.pdf
Bedensel Engelliler Federasyonu Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı	https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Sporcu%20Lisans%20Tescil%20Vize.doc
Cimnastik Federasyonu Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı	12.02.2013 http://www.tcf.gov.tr/ckfinder/userfiles/files/SPORCU_LISANS_TESCIL_VIZE_VE_TRANSFER_TALIMATI.pdf
Boks Federasyonu Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı	http://turkboks.gov.tr/userfiles/Yonetmelikler/SPORCU%20LİSANS,%20TESCİL,%20VİZE%20VE%20TRANSFER%20YÖNETMELİĞİ.doc
Dağcılık Federasyonu Kulüp, Tesis Kayıt, Sporcu Lisans, Tescil Vize ve Transfer Talimatı	https://tdf.gov.tr/wp-content/uploads/2017/04/lisanstescilmevzuati.pdf
Kickboks Federasyonu Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı	http://www.kickboks.gov.tr/media/Talimatlar/92d136-lisans.doc
Ragbi Federasyonu Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı	http://www.trf.gov.tr/multimedia/Mevzuat/talimat-2017.pdf

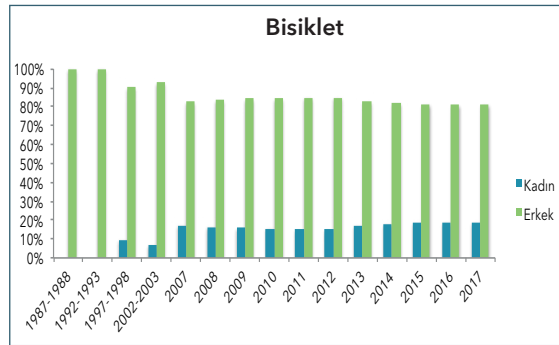
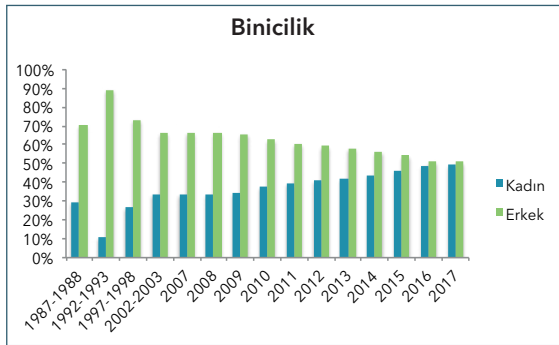
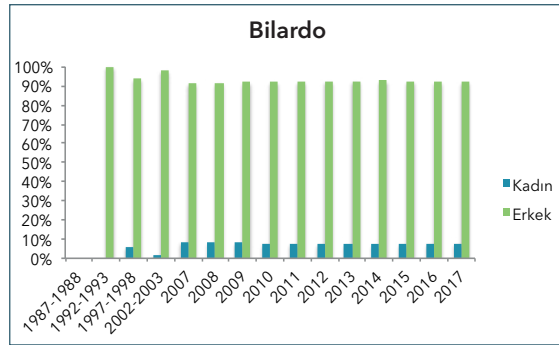
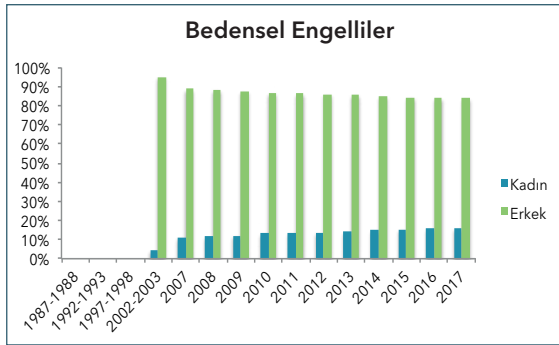
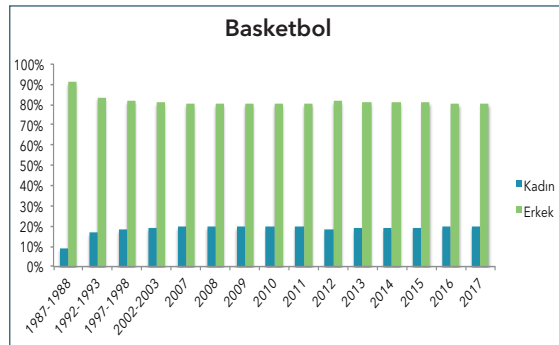
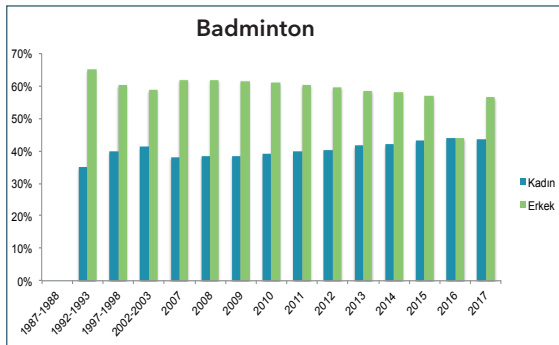
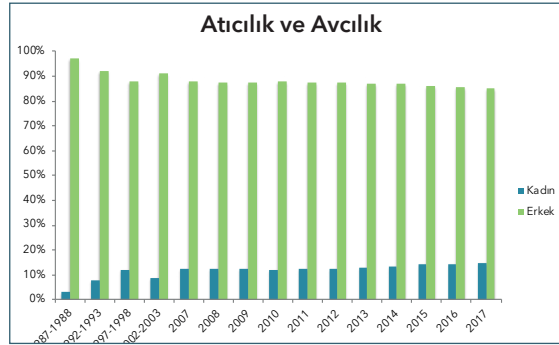
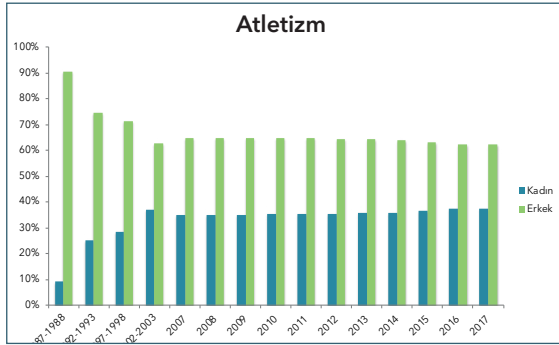
EK3: İlgili Mevzuatın Listesi (devam)

Talimatlar	Yürürlük tarihi Kaynak
Tenis Federasyonu Hakem Talimatı	19.12.2006 http://www.ttf.org.tr/wp-content/uploads/2010/07/2010_Tenis_Hakem_Talimati.pdf
Tenis Federasyonu Merkez Hakem Kurulu Talimatı	2013 http://www.ttf.org.tr/assets/files/2013_MERKEZ_HAKEM_KURULU_TALIMATI.pdf
Kayak Federasyonu Hakem Talimatı	01.12.2014 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Hakem%20Talimati.doc
Karate Federasyonu Hakem Talimatı	08.04.2015 http://www.karate.gov.tr/source/talimatlar/hakem_talimati.doc
Buz Hokeyi Federasyonu Hakem Talimatı	https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/TBHF%20Hakem%20Talimati.pdf
Bisiklet Federasyonu Sağlık Kurulu Talimatı	30.06.2016 http://bisiklet.gov.tr/federasyon-2/bilgi-bankasi/yonetmelikler-ve-talimatlar/saglik-kurulu-talimati/
Yüzme Federasyonu Sağlık Kurulu Talimatı	https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Saglik%20Kurulu%20Talimati.pdf
Modern Pentatlon Federasyonu Sağlık Kurulu Talimatı	19.05.2005 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/91422pent_SAGLIK%20KURULU%20TALIMATI_.pdf
Triatlon Federasyonu Sağlık Kurulu Talimatı	27.12.2012 https://triatlon.org.tr/saglik-kurulu-talimati/
Basketbol Federasyonu Norm Kadro İlke ve Standartlarına dair Talimat	16.10.2017 http://www.tbf.org.tr/docs/default-source/mevzuat/yonergeler/norm-kadro-ilke-ve-standartlarina-dair-talimat-20171025.pdf?sfvrsn=4
Halter Federasyonu Sözleşmeli Personel ve Antrenör Çalıştırma Talimatı	15.01.2009 https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Sozlesmeli%20Personel%20ve%20An.pdf
Triatlon Federasyonu İl Temsilcileri Talimatı	27.01.2007 https://triatlon.org.tr/il-temsilcileri-talimati/
Basketbol Federasyonu İl Temsilcisi Yönergesi	13.12.2012 http://www.tbf.org.tr/docs/default-source/mevzuat/yonergeler/iltemsilcisiyonergesi.pdf?sfvrsn=8
Satranç Federasyonu Temsilcilikleri Talimatı	27.01.2013 http://www.tsf.org.tr/kaynaklar/belgeler/talimatlar/finish/3-talimatlar/24-federasyon-temsilcilikleri-talimati
TMOK Doping Mücadele Komisyonu Türkiye Doping Mücadele Talimatı	23.10.2011 http://www.tdmk.org.tr/wp-content/uploads/2017/03/Turkiye-Doping-Mucadele-Talimati-2011.pdf
Kurumsal Etik Davranış Kuralları	

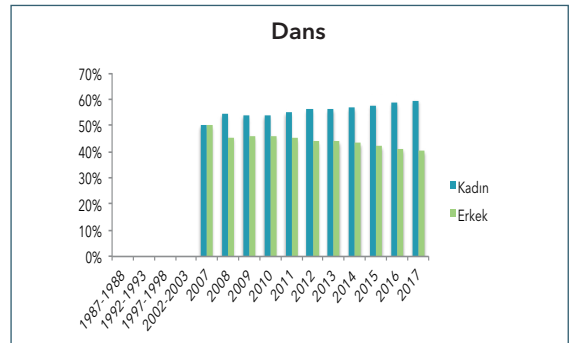
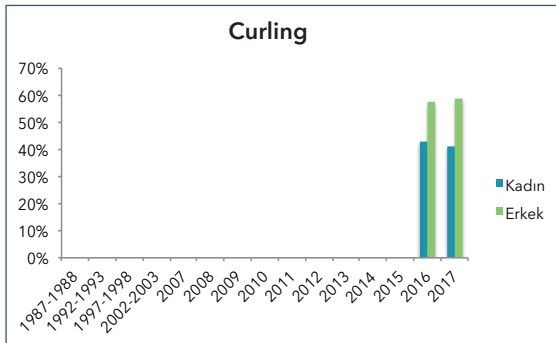
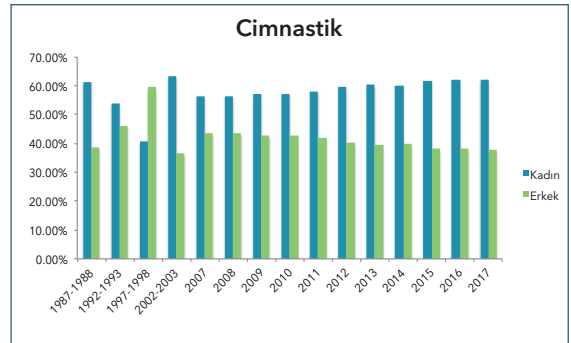
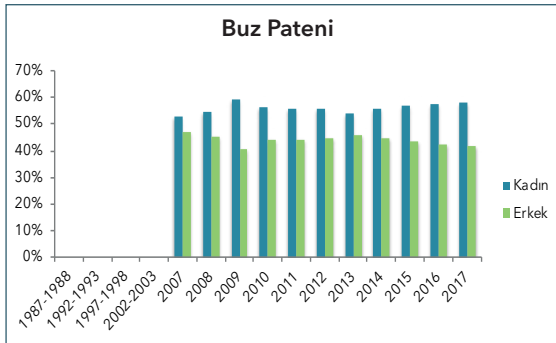
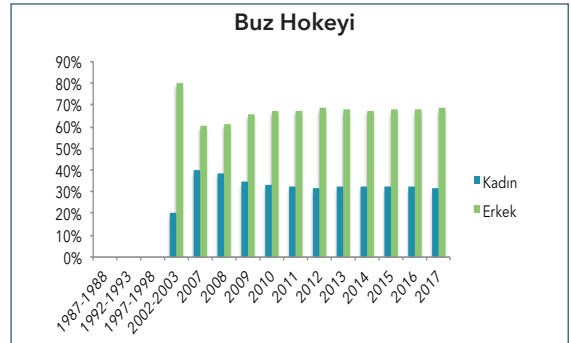
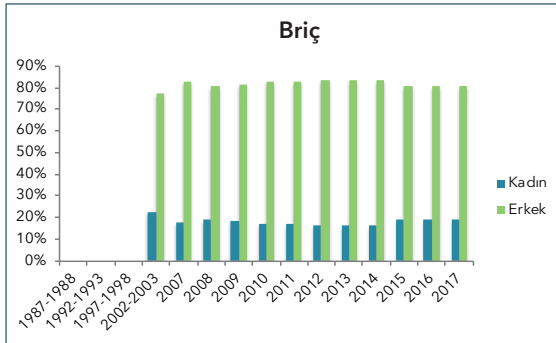
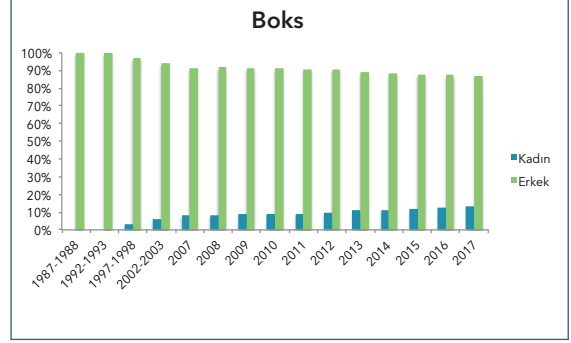
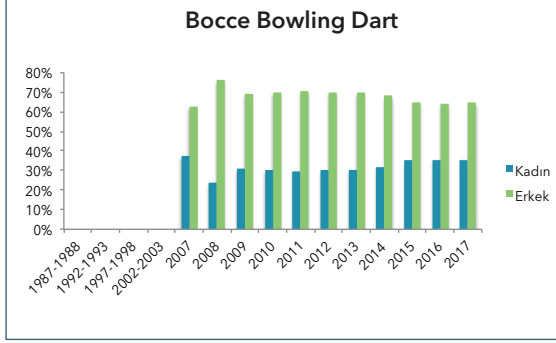
EK3: İlgili Mevzuatın Listesi (devam)

Talimatlar	Yürürlük tarihi Kaynak
Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Etik İlkeler	http://www.tusf.org/Data/Sites/1/etik-kurul/tusf-etik-değerleri.pdf
Türkiye Basketbol Federasyonu Davranış Kuralları	http://www.tbf.org.tr/docs/default-source/tbf/tbf_davranis_kurallari.pdf?sfvrsn=6
Türkiye Futbol Federasyonu Kulüp Lisans ve Finansal Fair Play Talimatı	01.01.2016 http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Kulup-Lisans-ve-Finansal-Fair-Play-Talimati.pdf
Türkiye Futbol Federasyonu Esenlik ve Çocuk Koruma Standartları	İnternet ortamında yok.
Tüzük	
Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Tüzük	http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Upload/Menu/812495_tuzuk.pdf
Türkiye Milli Paralimpik Komitesi Tüzük	http://tmpk.org.tr/tr/tuzuk

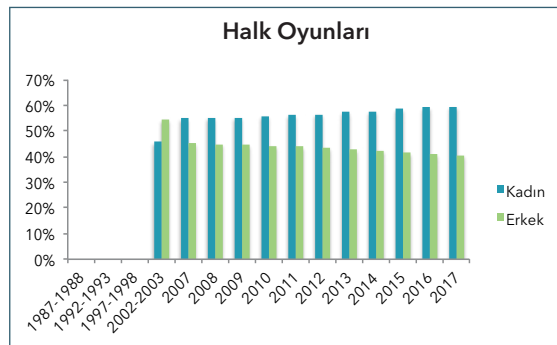
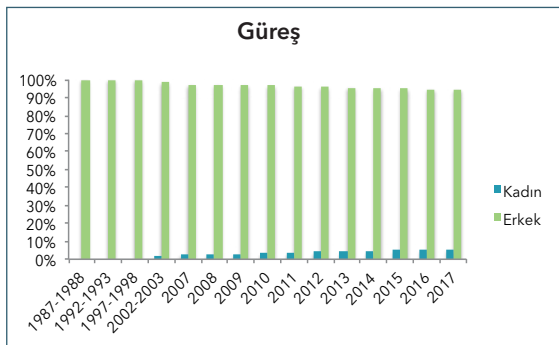
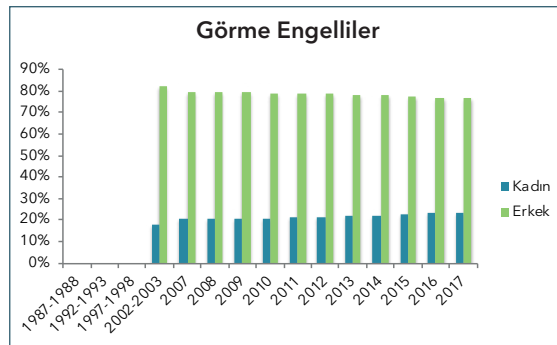
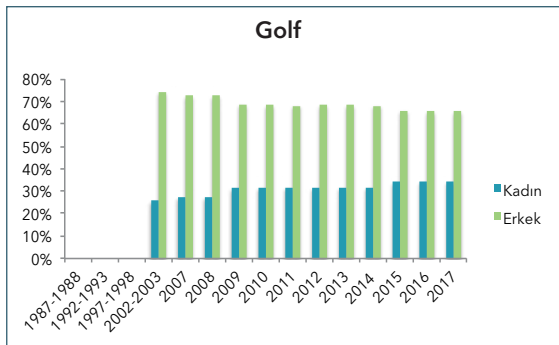
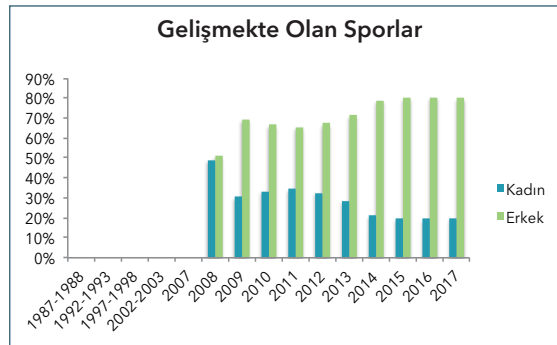
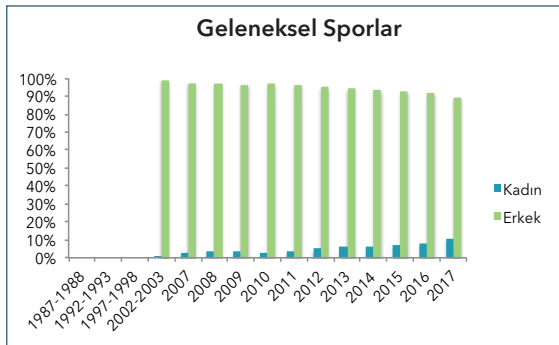
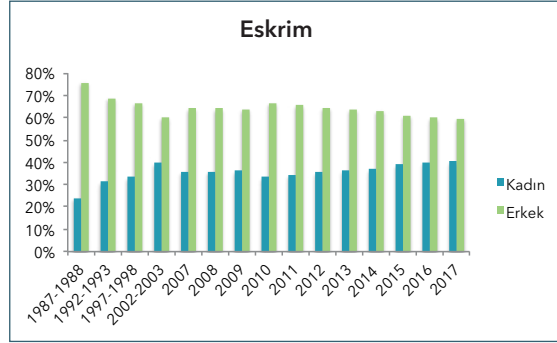
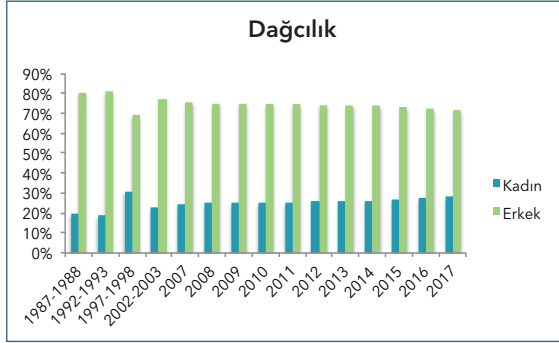
EK 4. 1987-2017 Yılları Arasında Spor Federasyonlarına Bağlı Lisanslı Sporcuların Cinsiyet Dağılımları

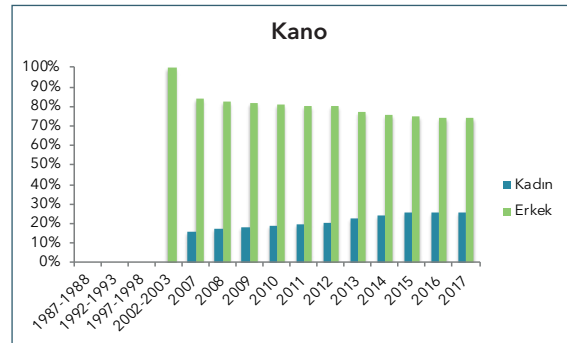
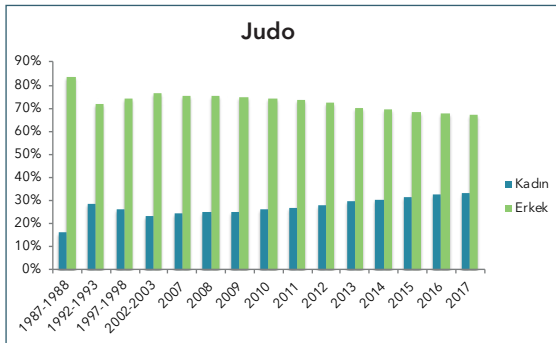
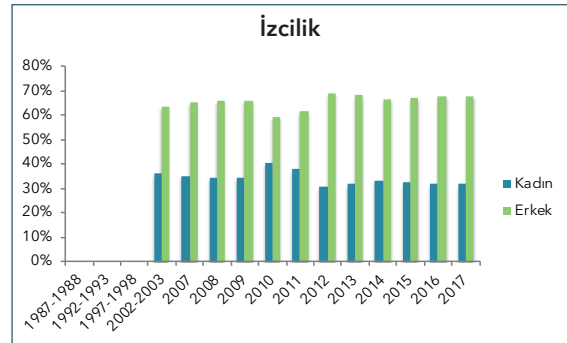
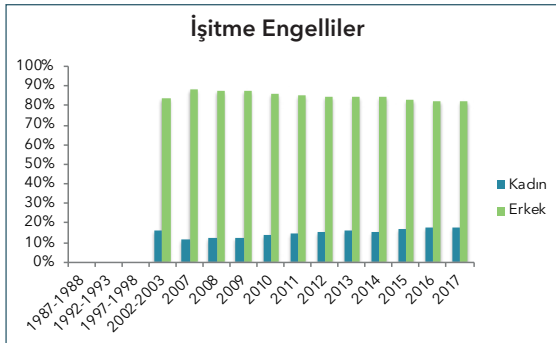
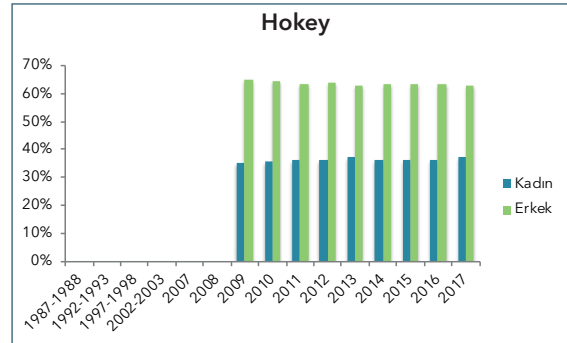
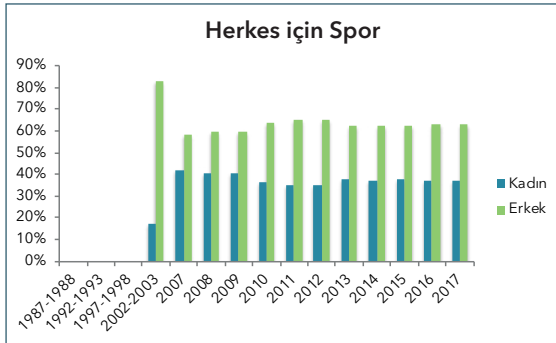
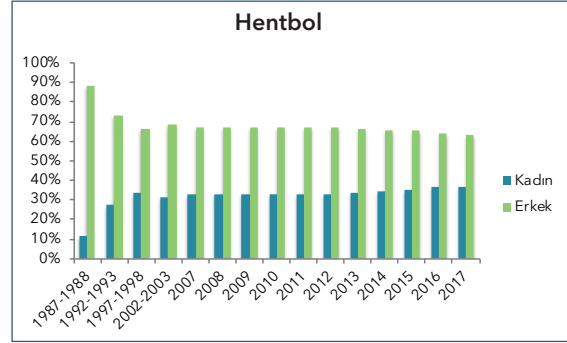
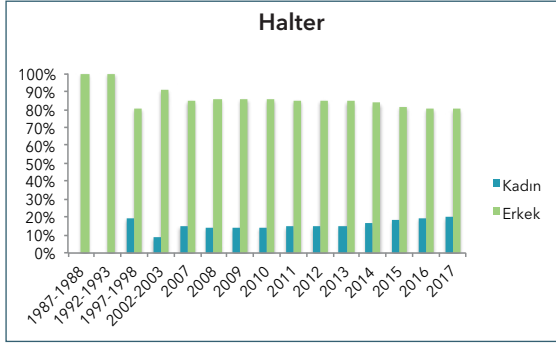
EK4. devam

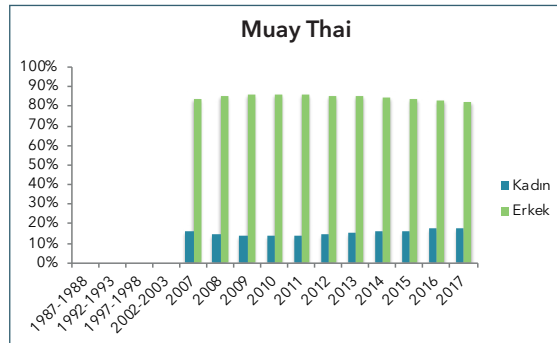
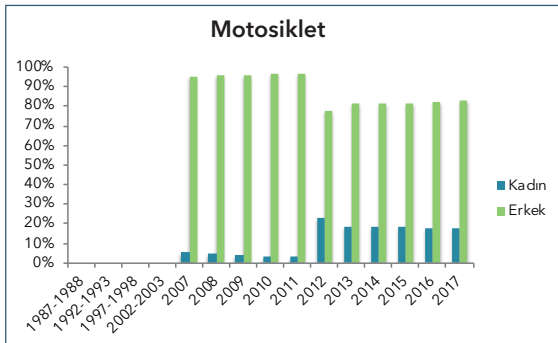
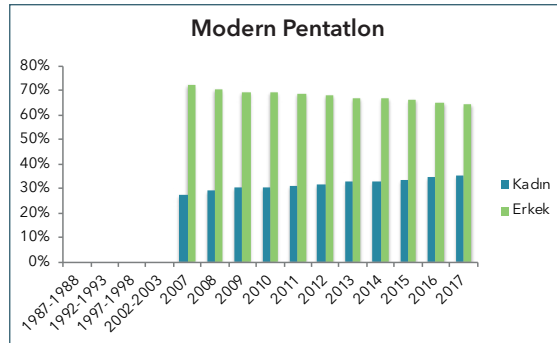
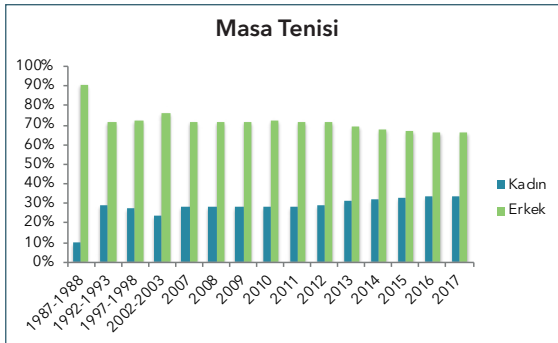
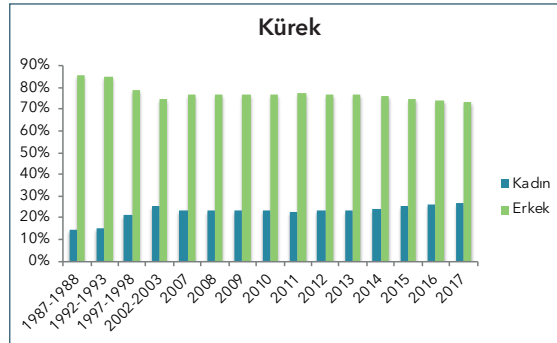
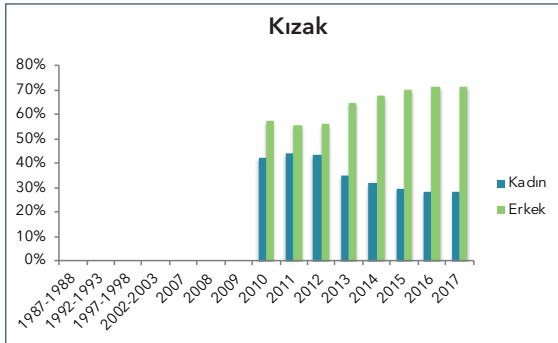
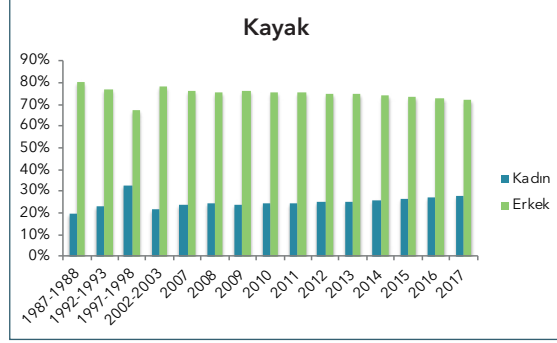
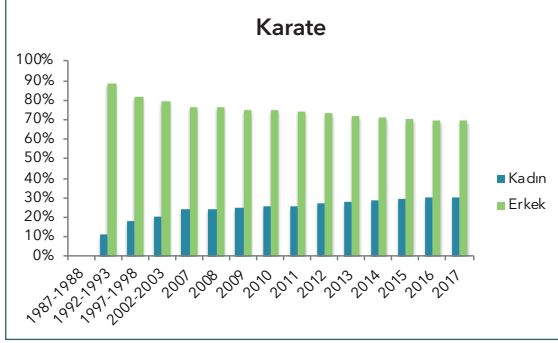
EK 4. devam

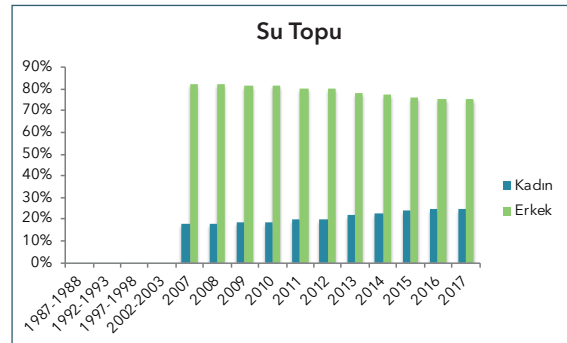
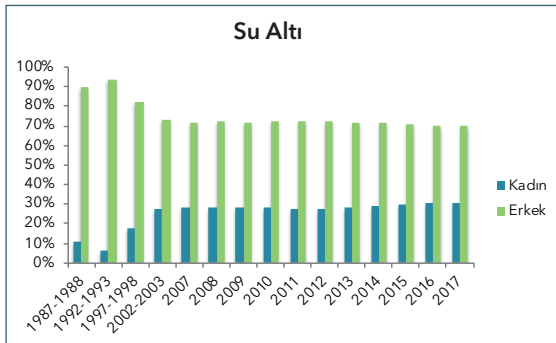
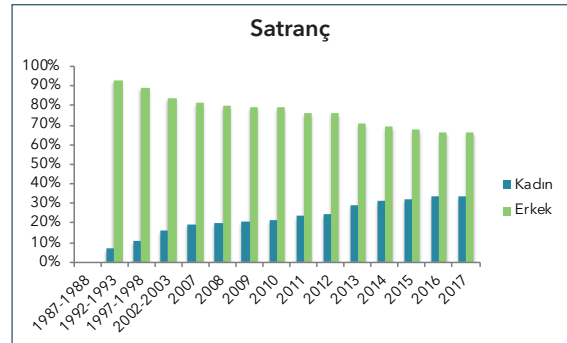
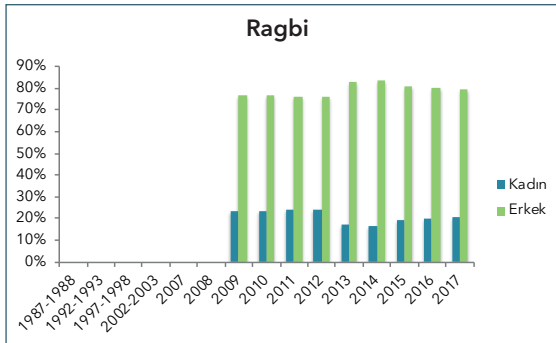
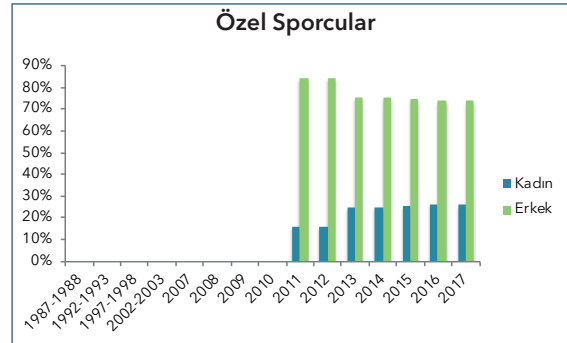
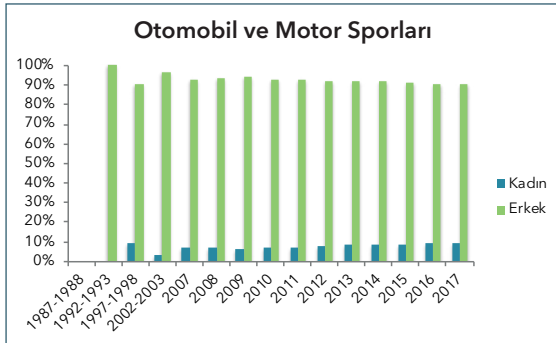
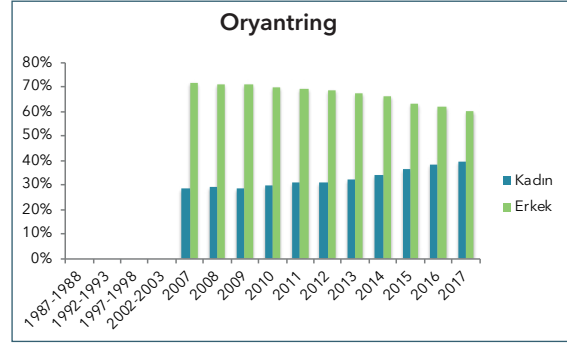
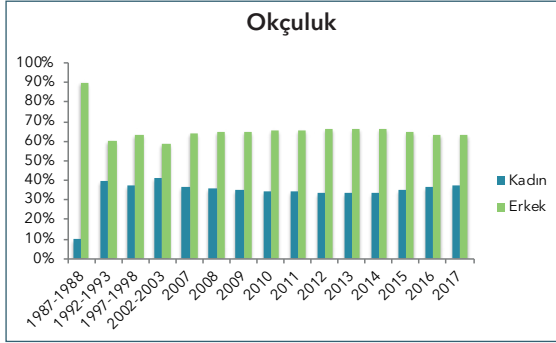
EK4. devam

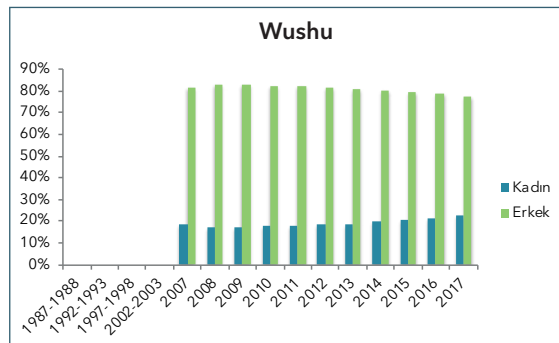
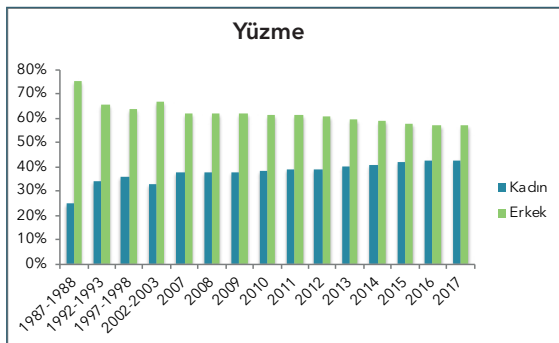
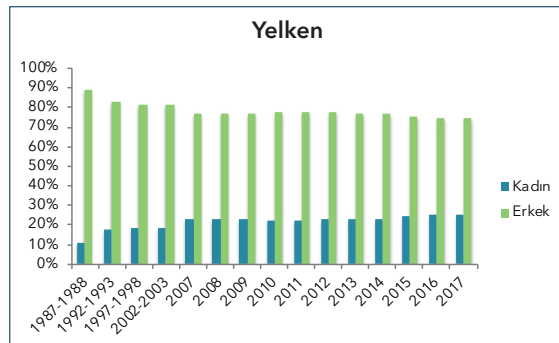
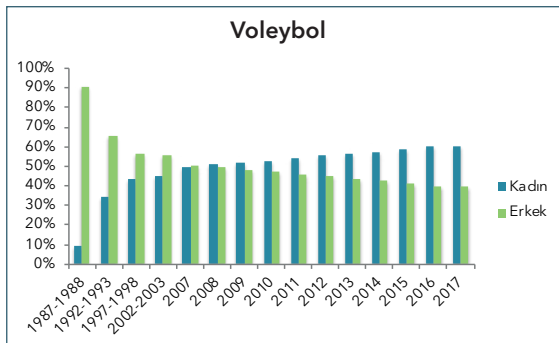
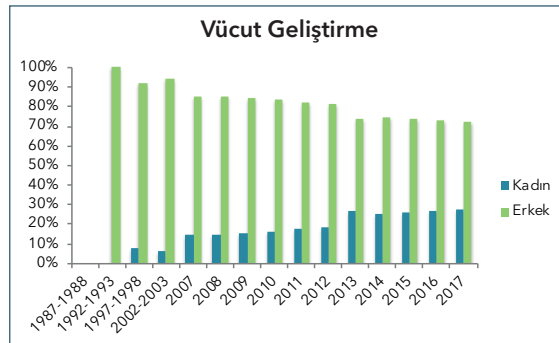
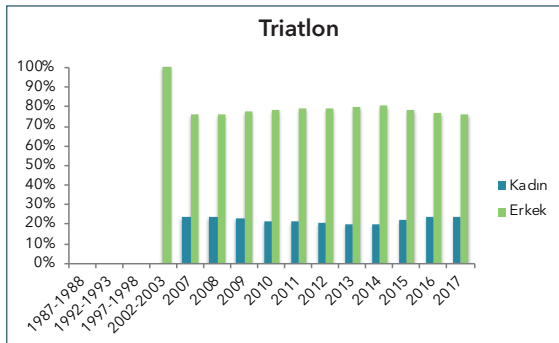
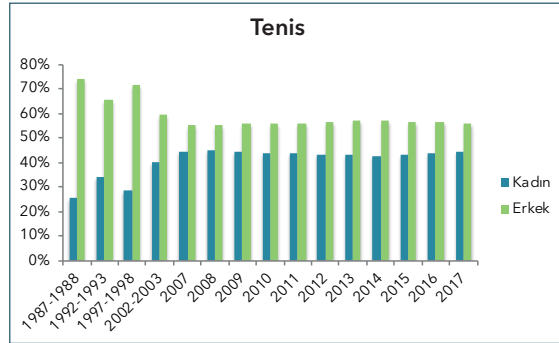
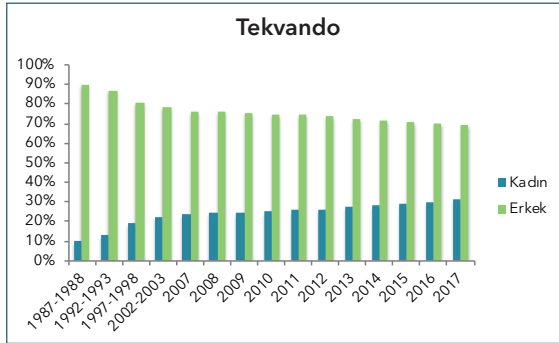
EK4. devam

EK4. devam

EK 4. devam

“Bu yayın Avrupa Birliği’nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı’nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”

